

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΑΡΚΑΣ

ΑΛΒΑΝΙΑ 1997

Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑΣ

Προλογίζονται οι
ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΥΓΕΡΟΣ
ΤΑΣΟΣ ΤΕΛΛΟΓΛΟΥ

Εκδοτικός Οίκος
Α. Α. ΛΙΒΑΝΗ

ΤΟΥ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΠΑΡΚΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ 1997

Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑΣ

Αφιερώνεται στην Ελβίρα (Ελένη), τον Λαέρτη, (Κωνσταντίνο) και το Μάριο για την κατανόηση που έδειξαν στις ανησυχίες που τους προκάλεσα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αντί προλόγου	3.
---------------------	----

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

I. ΤΙ ΕΙΧΕ ΣΥΜΒΕΙ	9.
-------------------------	----

II. ΑΡΓΟΠΟΡΗΜΕΝΗ ΑΝΤΙΤΟΚΟΓΛΥΦΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ.....	12
--	----

- Στη χλιδή των παρατραπεζών η κυβέρνηση βλέπει ερείπια που τη φοβίζουν.....	14
- Χρήματα με σακιά – η κυβέρνηση με τρύπιες τσέπες	18
- Τα πολιτικά αιτήματα βγαίνουν στους δρόμους, οι πολιτικές λύσεις μπλοκάρονται	18
- Οι φοιτητές υποκινούν πολιτικά αιτήματα. Εμφανίζεται ο Αζέμ Χαϊνταρι. Η αντιπολίτευση βαδίζει στα βήματα των θυμάτων των παρατραπεζών	20
- Ο διεθνής παράγοντας αρχίζει να κινείται. Ο Μπερίσια χάνει έδαφος	22
- Στην αυλή του Μπερίσια φυτρώνουν ανοιχτά εσωτερικοί αντίπαλοι. Αυτός βγάζει τα δόντια στην αντιπολίτευση	22

III. Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΔΕΝ ΚΑΤΑΝΟΕΙ ΤΗ ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ.....	26
--	----

- Η κατάσταση οξύνεται	27
- Ο Μπερίσια δεν επιτρέπει την επιβολή στρατιωτικού νόμου.....	28
- Το άνοιγμα της φυλακής της Καβάγια κακός οιωνός στην εξέλιξη των γεγονότων	29
- Το Φόρουμ για την Δημοκρατία	31

IV. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ : Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ ΕΥΚΟΛΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ ..35
--

- Η Αυλώνα η πρώτη είδηση σε όλα τα κανάλια του κόσμου	37
- Πέρα από τα σύνορα της Αυλώνας	38
- Οι δομές αντίστασης στην Μεμαλιάι αποτελούν και τις δομές υπεράσπισης της Αυλώνας	40
- Πέρα από τα σύνορα της Αυλώνας (συνέχεια)	41
- Εμφανίζεται η έκτακτη κατάσταση	42
- Ξυπνάει το Αργυροκάστρο	43
- Ο ξένος τύπος : Μια ανάσα στο αντιμπερισικό κίνημα που δειλιάζει	44

V. ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ.....	46
------------------------------	----

- Μια όαση ελπίδας για τον Μπερίσια. Η αντιπολίτευση δαγκώνει το καρτό για διάλογο. Ο λαός συνεχίζει την πορεία του.	46
- Οι φοιτητές Αργυροκάστρου	48
- Ένας κουβάς με κρύο νερό για τον Μπερίσια	50
- Το πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου αναλαμβάνει ρόλο στις περαιτέρω εξελίξεις στη χώρα... ..	52
- Η μακρά νύχτα μεταξύ κινδύνου και αντίστασης.....	54

- «Πείτε στην κυβέρνησή σας να μη στηρίζει κυβέρνηση ληστών»..... 55

ΥΙ. Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΠΙΛΟΤΑΡΕΙ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ. 56

- Οι Άγιοι Σαράντα – νέα εστία έντασης. Η Ε. Ε. Μειονότητα στο στόχαστρο..... 58

- Από την παραίτηση Μέξη εως την επιβολή του στρατιωτικού νόμου.....60

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΥΙΙ. Η ΠΙΚΡΗ ΓΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ..... 64

- Ο Μπερίσια συστέλλει τους μυς που του έχουν απομείνει..... 66

ΥΙΙΙ. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΔΙΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟ.
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΗΤΑΝ Ο ΒΟΡΡΑΣ ΝΑ ΝΙΚΗΣΕΙ ΤΟ ΝΟΤΟ 68

ΙΧ. Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΧΑΝΕΙ ΜΙΑ-ΜΙΑ ΤΙΣ ΜΑΧΕΣ ΣΤΟ ΝΟΤΟ
ΤΟ ΔΕΛΒΙΝΟ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΑΘΗΜΑ 73

- Η αποτυχημένη παγίδα του Τεπελενιού 74

- Προσπάθειες για την ανεύρεση διεξόδου από τα συντρίμια του πολέμου 75

- Ετοιμάζεται η προδοσία.....76

- Το παρόν της Δύσης στις νέες εξελίξεις 79

Χ. Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΧΑΝΕΙ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ – Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΔΕΝ ΚΕΡΔΙΖΕΙ.....80

- Το σχέδιο των επιχειρήσεων στα χέρια των εξεγερθέντων 83

- Η καταστροφή της μεραρχίας και η κατάληψη της διοίκησης..... 83

- Η πτώση του Αργυροκάστρου και η σφαγή της Πρεμετής 85

ΧΙ. ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΙ ΤΙΣ ΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΚΡΑΤΗΣΕΙ
ΖΩΝΤΑΝΕΣ ΕΚΕΙΝΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ 87

- Οι συμμορίες κάνουν τις οργανωμένες εμφανίσεις τους 88

- Η *SHIK* ο σκαντζόχοιρος με ασάλινα αγκάθια στο σώμα της εξέγερσης 90

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΧΙΙΙ. Η ΕΝΑΤΗ ΜΑΡΤΙΟΥ – Η ΜΕΡΑ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

- Η ανάποδη φιλοσοφία στην υπογραφή της προδοσίας.....1

- Η πίσω πλευρά του φεγγαριού.....3

- Οι πρώτες αντιδράσεις 4

ΧΙΥ. ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ – ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥΣ 7

- Η αρχή ενοποίησης των Επιτροπών	8
- Η υλοποίηση της πρωτοβουλίας με ελαττώματα που δεν διορθώθηκαν ποτέ.....	10
- Η εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας και το φάντασμα αντίποδός της στο βορά.....	11
- Μοιραία για την τύχη των Επιτροπών η συνάντηση με Βρανίτσκι.....	12
ΧΥ. ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ. Ο ΜΠΑΣΚΙΜ ΦΙΝΟ ΔΕΝ ΧΑΝΕΙ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ.....	13
- Ο Φίνο φθάνει στο Μέγαρο της Κυβέρνησης, όταν τα Τίρανα πήραν φωτιά και ολόκληρη η χώρα είχε συμπεριληφθεί στο χάος.....	14
- Τα πραγματικά καθήκοντα της κυβέρνησης Φίνο.....	16
- Ο Φίνο συμερίζεται θέσεις Μπερίσια για την επίσκεψη Κρανιδιώτη (18-19.03).....	16
- Ο Φίνο σε μέγγενη . Η επίσκεψη στην Αθήνα «διερευνάται» από τον Πρόντι.....	18
ΧΥΙ. ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΣΤΟ ΔΙΚΟ ΤΗΣ ΓΟΛΓΟΘΑ.....	20
- Η ουσία της κοινής δήλωσης και πως προέκυψε το τελεσίγραφο που συγκλόνισε το σύμπαν	22
- Το τελεσίγραφο λήγει .... Τώρα τι θα γίνει;!	23
- Η συνάντηση του Τεπελενίου. Μεγάλη η επιθυμία για παραίτηση Μπερίσια. Μειωμένες οι δυνατότητες	24
- Στο Τεπελένι κανείς δεν σκέφτηκε για «κυβέρνηση του Νότου».....	26
ΧΥΙΙ. ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΕΝΑΤΗ ΜΑΡΤΙΟΥ	
-Οι δομές του πολιτικού εγκλήματος , ο ρόλος της προεδρικής φρουράς.....	27
- Τα άλλα στοιχεία οργανωμένου εγκλήματος	28
- Το πολιτικό και κοινό έγκλημα – φαινόμενα της σήψης του κράτους.....	32
- Το συνδικάτο ληστών τραπεζών	33
- Περίοδος ανατίναξης των αποθηκών με πυρομαχικά.....	35
- Ο Γκαζιντέντε στην Αλβανική Βουλή με κομμάτια χαρτιά «κατά του διαμελισμού», της Αλβανίας.....	36
ΧΥΙΙΙ. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΥΛΩΝΑΣ – ΤΟ ΑΠΟΚΟΡΥΦΩΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΑΖΙ	
- Τα γεγονότα που προηγήθηκαν	37
- Η συνάντηση της Αυλώνας και τα βίτσια των κομμάτων.....	38
- Η υπογραφή της δήλωσης από τα κόμματα,- τσίμπημα φιδιού για το Μπερίσια.....	40
-	

Τα όσα μεσολάβησαν στην Αλβανία την Άνοιξη του 1997, είναι δύσκολο να επαναληφθούν ούτε σ'ένα αιώνα. Στην δίνη της κατάρρευσης συμπεριλήφθηκαν οι ανθρώπινες αξίες και ο κρατικός μηχανισμός. Δεχόταν θανατηφόρο πλήγμα η ελπίδα και η προοπτική της χώρας. Οι εξουσιαστές ως άμεσα υπεύθυνοι για την ολόπλευρη κρίση, προσπαθούσαν να σωθούν αφήνοντας καμένη γη για τους διαδόχους τους. Η αντιπολίτευση ως υπεύθυνη για την προοπτική της χώρας, προσπαθούσε να επωφεληθεί λίγο ονειρεμένη εξουσία έστω και ως ελεημοσύνη. Η Λαϊκή Εξέγερση βυθίζονταν σιγά –σιγά στα λιμνάζουσα νερά των εξελίξεων. Ανίκανη και ανήμπορη να ηγηθεί της λαϊκής προσδοκίας, μετατρέπονταν ή σε μέρος του οργανωμένου εγκλήματος, ή σε συνέχεια της αντιπολίτευσης στο όνειρο για εξουσία.

Οι καταστάσεις και εξελίξεις ήταν τέτοιες που απόπνιξαν και τις προσπάθειες για τον σχηματισμό ενός νέου κινήματος ως γέννημα της Λαϊκής Εξέγερσης για την υπέρβαση του κατεστημένου. Μάλιστα δεν επέτρεψαν ώστε το κίνημα αυτό να μετατρέπονταν σ' ένα ίδρυμα συγκέντρωσης, διερεύνησης και ερμηνείας των γεγονότων του 1997.

Το παρόν βιβλίο αποτελεί μια σεμνή συμβολή για να φωτιστούν τα γεγονότα αυτά, τα οποία ήταν εξέγερση για την ανατροπή του Μπερίσια, αλλά υπονομευόμενη και προδομένη από την αντιπολίτευση. Δεν ήταν εμφύλιος και ούτε αντιπαράθεση Βορά - Νότου, αλλά ένα ανοιχτό παιχνίδι με όλα τα σενάρια από την ίδρυση του Αλβανικού κράτους και μέχρι την Ιδέα και την ύλη της Μεγάλης Αλβανίας.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Από τα τέλη του Νοέμβριου 1996, που πρώτη η Σούντε¹ κατέβασε τα ρολά στην παρατράπεζά της και μέχρι την ανακοίνωση της χρεοκοπίας της «Γκιαλίτσα» στις αρχές του Φλεβάρη του 1997, οι εξελίξεις στην Αλβανία είναι ταχύτατες για να σημαδέψουν το αποκορύφωμα το Μάρτη της ίδιας χρονιάς. Οι ραγδαίες εξελίξεις επιβεβαίωσαν την πλήρη αντίθεση ανάμεσα στον τρόπο πως ανήλθε στην εξουσία ο Σαλί Μπερίσια με τον τρόπο που την διαχειρίστηκε. Ο παντοδύναμος άντρας του αλβανικού κράτους παρέμεινε μέχρι τέλους αδιάλλακτος στην επιθυμία του να κρατήσει με οποιαδήποτε τίμημα και συνέπεια την εξουσία. Προς το σκοπό αυτό κρατούσε όμηρο το κράτος, το οποίο φθείρονταν καθημερινά, μέχρι που συρρικνώθηκε σε μια ομάδα ανθρώπων χωρίς αξίες.

Η ίδια αποσύνθεση επιβεβαίωνε την κυνική συμπεριφορά των εξουσιαστών να καταστρέψουν το κράτος επειδή δεν μπορούσαν να κυβερνήσουν πλέον. Να παραβιάσουν, υπό το ίδιο σκεπτικό, τις δημοκρατικές αρχές μέχρι και ανθρώπινες αξίες, σε τέτοιο βαθμό που θα χρειαστούν πολλά χρόνια, κόπος και κοινή αφοσίωση για να επανέλθει ό,τι καταστράφηκε την περίοδο αυτή.

Η κατάσταση των κτιρίων, όπου στεγάζονταν το Υπουργικό Συμβούλιο, τα υπουργεία και άλλες κρατικές υπηρεσίες, απεικόνιζαν την διάλυση προ πολλού του κράτους, μη εξαιρουμένου του στρατού και της αστυνομίας. Οι διάδρομοι, οι σκάλες, τα έπιπλα, τα γραφεία, όλα ήταν φθαρμένα. Οι τοίχοι είχαν μείνει τόσο άβαφοι, που επανεμφανίστηκαν οι παλιές ιταλικές επιγραφές και οι επιγραφές του κομμουνιστικού καθεστώτος. Τα φύλλα των παράθυρων ήταν έτοιμα να πέσουν πάνω στα κεφάλια των περαστικών. Και το Προεδρικό Μέγαρο, το οποίο ήταν κάπως σε καλύτερη κατάσταση, λεηλατήθηκε με βάρβαρο τρόπο όταν ο Μπερίσια υποχρεώθηκε να το εγκαταλείψει.

Μια αναδρομή στις εξελίξεις εκείνων των ημερών μάς οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δρούσαν δύο παράγοντες, αντικρουόμενοι μέχρι θανάτου μεταξύ τους. Από τη μια πλευρά στεκόταν ο Σαλί Μπερίσια. Από την άλλη ήταν το φάσμα των δυνάμεων, (πολιτικά κόμματα, τύπος, συνδικάτα, φοιτητές, λαϊκή διαμαρτυρία), που κοινό παρανομαστή είχαν το αίτημα να ανατραπεί «ο πρόεδρος Μπερίσια».

Ο Σαλί Μπερίσια από την πλευρά του ακολούθησε μερικές ταχτικές, οι οποίες, δυστυχώς γι' αυτό αποδεικνύονταν συνεχώς άκαρπες.

Σε πρώτη φάση, πριν αρχίσουν οι βίαιες ενέργειες, το καθεστώς καταγγέλλει το αντιπολιτευόμενο Σοσιαλιστικό Κόμμα ότι λόγω του κομμουνιστικού του παρελθόντος υποκινεί ταραχές στη χώρα. Ταυτόχρονα επιδιώκει να βάλει σφήνα στις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου. Ενεργοποιεί όλα του τα ερείσματα ώστε και οι Αλβανοκοσσοβάροι να υιοθετήσουν την ίδια ριζοσπαστική στάση εναντίον του Μιλόσεβιτς, όπως η σερβική αντιπολίτευση στο Βελιγράδι. Η προσπάθεια του Μπερίσια για ριζοσπαστικοποίηση της κατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο οδήγησε στην όξυνση των σχέσεων με τον Ρουγκόβα. Ο Ρουγκόβα δεν ακολούθησε τις υποδείξεις των Τιράνων, αφού είχε απευθείας επαφές με τους Αμερικανούς.

Ο Μπερίσια, όμως ήταν αποφασισμένος να παίξει με τη φωτιά, παρά το γεγονός ότι γνώριζε πως αποτελούσε μεγάλο κίνδυνο για την περιοχή και παρά το ότι ήταν πεπεισμένος πως μια τέτοια ταχτική του δημιουργούσε περισσότερους αντιπάλους παρά συμμάχους.

---

¹ Το όνομα με την οποία γνώριζαν την ιδιοκτήτρια της ομώνυμης παρατράπεζας με κέντρο στην πρωτεύουσα και παρακλάδια σε όλη τη χώρα, κυρίως στη Μέση και Βόρεια Αλβανία,.

Σε μια δεύτερη φάση, (τέλη 1996 – αρχές 1997) ο Μπερίσια χρησιμοποίησε το στενό συνεργάτη του Αζέμ Χαϊντάρι για να μη στραφούν εναντίον του τα συνδικάτα και οι φοιτητές. Ένα χρόνο πριν ο Χαϊντάρι είχε κατορθώσει να σπάσει για λογαριασμό του Μπερίσια, την απεργία πείνας των πρώην πολιτικών κρατουμένων, αυτή τη φορά δεν τα κατάφερε.

Εντωμεταξύ στις αρχές του 1997, τα αντιπολιτευόμενα κόμματα προσπάθησαν να λειτουργήσουν σαν άξονας του πολιτικού αγώνα εναντίον του καθεστώτος Μπερίσια. Οι κινήσεις τους τρομοκράτησαν τόσο πολύ τον παντοδύναμο αρχηγό του αλβανικού κράτους, ώστε εκείνος άφησε να εννοηθεί ότι είναι πιθανή η παραίτηση της κυβέρνησης και η διεξαγωγή πρόωρων εκλογών, όμως με μια κυβέρνηση επίσης του Δημοκρατικού Κόμματος (26.01.97). Φοβόταν ο Γιάννος το θεριό και το θεριό το Γιάννο. Εντούτοις την πρωτοβουλία κινήσεων την είχε ακόμα ο πρόεδρος.

Γενικώς η αντιπολίτευση δεν μπόρεσε να αναλάβει την πολιτική ηγεσία του λαϊκού κινήματος διαμαρτυρίας που φούντωνε. Για την ακρίβεια, δεν κατάφερε να εξασφαλίσει την καθοδήγηση ούτε των κομματικών σπαδών της. Οι λόγοι είναι κυρίως δύο: Πρώτο, η αντιπολίτευση τήρησε για μακρύ χρονικό διάστημα σιωπή για τις παρατράπεζες. Δεύτερο, οι ανεμικές δηλώσεις, η απουσία από τη βουλή και η έλλειψη εμπιστοσύνης ότι μπορούσε να πάρει την εξουσία, ήταν μέσα με τα οποία δεν ήταν δυνατή η ανατροπή του Μπερίσια.

Το πολιτικό κενό στο χώρο της αντιπολίτευσης σπεύδει να αναπληρώσει προσωρινά ο Τύπος.

Στα τέλη Γενάρη και στις πρώτες μέρες του Φλεβάρη επικρατεί ανακωχή. Επιφανειακά είναι μια περίοδος ανάπαυλας για τις δύο παρατάξεις. Τότε είναι που εισβάλλει δυναμικά στο προσκήνιο ο λαός. Αφορμή και σε μεγάλο βαθμό αιτία της κινητοποίησής του είναι η αγανάκτηση για την απώλεια των λαϊκών καταθέσεων στις παρατράπεζες. Με την κατάρρευση των παρατραπεζών όμως, ανακαλύπτεται σ' όλη της την έκταση η αθλιότητα του καθεστώτος. Οι ενέργειες της κυβέρνησης την περίοδο αυτή σφραγίζουν την συνυπευθυνότητα του κράτους στο σύστημα των παρατραπεζών.

Ας σημειωθεί ότι η κυβέρνηση κατάσχεσε τα χρήματα των παρατραπεζών «Πόπουλι» και «Τζιαφέρι» και ανάλαβε την υποχρέωση να επιστρέψει στους καταθέτες το 52% και 60% αντιστοίχως των χρημάτων τους. Η πράξη αυτή ούτε πραγματοποιήθηκε ποτέ, ούτε μπορούσε να φέρει τα διακηρυγμένα αποτελέσματα. Την ίδια μέρα που αναμενόταν η έναρξη της διαδικασίας επιστροφής χρημάτων από τις προαναφερόμενες παρατράπεζες, ανακοινώθηκε κάθετη υποτίμηση κατά 20 τοις εκατό του αλβανικού νομίσματος, λεκ. Ταυτοχρόνως, στην Αυλώνα, ενόψει χιλιάδων καταθετών ανακοίνωσε πτώχευση η «Γκιαλίτσα», δεύτερη σε μέγεθος παρατράπεζα, προκαλώντας κραδασμούς σε όλο το παρατραπεζικό σύστημα στη χώρα.

Από την στιγμή αυτή ο λαός ζητάει το κεφάλι του πραγματικού ενόχου. Πολιτικά σημαίνει την ανατροπή της κυβέρνησης του Δημοκρατικού Κόμματος, το οποίο είχε παραμείνει στην εξουσία με το αμφισβητούμενο αποτέλεσμα των εκλογών της 26ης Μαΐου 1996.

Στη φάση αυτή, την τρίτη, Μπερίσια υποτίμησε στην αρχή την δυναμική του λαϊκού κινήματος και συνέχισε να στηρίζεται στους μηχανισμούς καταστολής στους οποίους είχε μεγάλη εμπιστοσύνη. Κινούμενος από την επιθυμία του να παραμείνει πάση θυσία στην εξουσία, ο παντοδύναμος πρόεδρος της Αλβανίας αρνείται να χρησιμοποιήσει πολιτικά μέσα για την επίλυση της κλιμακούμενης κρίσης. Λογικό ήταν ώστε η λαϊκή συνείδηση,

διαφορετικά από τα πολιτικά κόμματα, να απαντούσε στο καθεστώς με το ίδιο νόμισμα για να ανοίξει το δρόμο στις δημοκρατικές διαδικασίες.

Στο κέντρο της εξέγερσης είναι η Αυλώνα με τον ανεκτίμητο ρόλο των φοιτητών της πόλης αυτής και του Αργυροκάστρου.

Αν και αποφεύγει να κηρύξει κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, (26.01), το καθεστώς Μπερίσια αποφασίζει την έξοδο του στρατού από τους στρατώνες «για να βοηθήσει την αστυνομία στην αποκατάσταση της τάξης». Επίσης αναθέτει στη SHIK (αλβανική μυστική υπηρεσία) καθαρά αστυνομικό ρόλο. Παράλληλα συλλαμβάνει και βασανίζει αντιπάλους ενώ ετοιμάζει μαζικές δίκες.

Η κατάσταση έντασης, βίας αλλά και ισορροπιών διαρκεί μέχρι τα τέλη Φλεβάρη 1997. Αποκορυφώνεται στις 02.03.1997, όταν η Αλβανική Βουλή, πλήρως ελεγχόμενη από το Δημοκρατικό Κόμμα, αποφασίζει την επιβολή του στρατιωτικού νόμου, υπό τον έλεγχο των μυστικών υπηρεσιών. Ακολουθούν οι πολεμικές επιχειρήσεις εναντίον του εξεγερμένου Νότου. Το καθεστώς Μπερίσια δεν διστάζει να προβεί σε ενέργειες που οδηγούν όχι απλά σε εμφύλιο, αλλά σε έναν πόλεμο Βορρά - Νότου. Την αντίθεση αυτή ο ίδιος καλλιέργησε με τις ενέργειές του στα έξι χρόνια που κυβερνούσε την Αλβανία.

Μέσα σε μια εβδομάδα, όμως, κατέστη σαφές ότι όλες οι προσπάθειες του καθεστώτος να καταστείλει με τη βία την εξέγερση έπεσαν στο κενό. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την επέκταση της εξέγερσης, υποχρέωσαν τον Μπερίσια να ζητήσει διάλογο.

Μεταξύ, όμως, των πολιτικών κομμάτων της αντιπολίτευσης και των εξεγερμένων δημιουργήθηκε αμέσως διάσταση απόψεων και για τα μέσα και για το στόχο του κινήματος. Ο λαός ζητούσε την ανατροπή του καθεστώτος και την εγκαθίδρυση ενός πραγματικού δημοκρατικού κράτους. Κατέφυγε, μάλιστα, στην εξέγερση, γιατί τον εξώθησε το ίδιο το καθεστώς. Αντιθέτως τα πολιτικά κόμματα ζητούσαν την ανατροπή Μπερίσια για να τον αντικαταστήσουν απλώς στην εξουσία. Γι' αυτό και οι κινήσεις τους δεν έβγαιναν έξω από τα περιθώρια δράσης που επέτρεπε το καθεστώς.

Το γεγονός έκανε πιο αισθητή την απομόνωση των κομμάτων σε σχέση με την πολιτική ζωή, με κίνδυνο να μείνουν εκτός του πολιτικού παιχνιδιού στη χώρα.

Αυτό συνεχίστηκε μέχρι την 9^η Μαρτίου 1997 όταν έγινε η πολιτική συμφωνία μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης για το σχηματισμό Κυβέρνησης Εθνικής Συμφιλίωσης.

Η συμφωνία απέδειξε ότι ύστερα από την αποτυχία του να καταστείλει την εξέγερση με τα όπλα ο Μπερίσια βρήκε «σωσίβιο» τα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης. Αυτά, παρά το φόβο που είχαν (στον Μπερίσια), βρήκαν στην εν' λόγω συμφωνία την ευκαιρία όχι μόνο να αποκτήσουν ρόλο στα πολιτικά δρώμενα μετάσχοντος στην κυβέρνηση, αλλά και να ανοίξουν πλήρως το δρόμο προς την εξουσία.

Η λύση που προέκυψε δεν εγγυήθηκε ούτε την προοπτική του εκδημοκρατισμού, ούτε την εγκαθίδρυση ενός πραγματικού κράτους. Ο Μπερίσια δέχτηκε την επαναφορά των αντιπάλων στο πολιτικό προσκήνιο με όρο να συνεχίσει ο ίδιος να ρυθμίζει τους κανόνες του παιχνιδιού. Η συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου ουσιαστικά επανέφερε την Αλβανία σ' ένα φαύλο κύκλο κρίσεων. Η αντίθεση προς ένα άθλιο κράτος εκδηλώθηκε με καταστροφή της ίδιας της χώρας. Η συνεργασία της αντιπολίτευσης με το βασικό υπεύθυνο της κατάστασης στη χώρα δεν ξεκαθάρισε το πολιτικό τοπίο, αλλά όξυνε την κρίση. Η μετατροπή σε αυτοσκοπό της ανόδου στην εξουσία από μέρος της αντιπολίτευσης μετέτρεψε την ίδια σε μέρος της ευθύνης για ο,τι θα συνέβαινε στο μέλλον στη χώρα.

Η συμφωνία των εννέα κομμάτων με το Σαλί Μπερίσια, αποτέλεσε επίσης τον καλύτερο τρόπο για να κόβονταν η όρεξη στους εξεγερμένους όσον αφορά την διεκδίκηση της εξουσίας, τη στιγμή που αυτοί έπαιζαν τον αποφασιστικό ρόλο για όλες τις εξελίξεις στη χώρα. Συμφωνούσε με τον Μπερίσια και η αντιπολίτευση η οποία αντιμετώπιζε τον λαϊκό παράγοντα αντιφατικά. Από την μια τηρούσε αποστάσεις γιατί φοβούνταν τις κατηγορίες ότι ηγούνταν της ένοπλης εξέγερσης. Από την άλλη είχε ανάγκη τους εξεγερμένους για να τους χρησιμοποιεί σαν σφυρί πάνω από το κεφάλι του Μπερίσια.

Οι εξεγερμένοι, ενώ αδυνατούσαν να πραγματοποιήσουν τις πολιτικές προσδοκίες τους, έδειχναν αυτοσυγκράτηση και απέφευγαν να αντιπαχτούν στα κόμματα της αντιπολίτευσης και στην Κυβέρνηση Εθνικής Συμφιλίωσης. Η αυτοσυγκράτηση αυτή, όμως, μαζί με την αδράνεια και την αδυναμία της κυβέρνησης να ελέγξει την κατάσταση στην επαρχία, λειτουργούσε σαν σανίδα σωτηρίας για το καθεστώς Μπερίσια και του έδινε ζωή. Η κυβέρνηση, υπό την πολιτική πίεση του προέδρου της Δημοκρατίας, ποτέ δεν αναγνώρισε αρμοδιότητες και ρόλο στις Επιτροπές Λαϊκής Σωτηρίας, που ήταν η ηγεσία του εξεγερμένου λαού. Το αποτέλεσμα ήταν να επικρατήσει, ειδικά στο Νότο πλήρης ακυβερνησία και χάος. Το κενό που δημιουργήθηκε από την έλλειψη του νόμου και των κρατικών μηχανισμών, εκμεταλλεύτηκαν εγκληματικές ομάδες, ορισμένες από τις οποίες ήταν στενά συνδεδεμένες με το καθεστώς Μπερίσια και λειτουργούσαν κατ'έντολή του. Οι ένοπλες συγκρούσεις με σκοπό τις λεηλασίες και το ξεκαθάρισμα λογαριασμού προκάλεσαν μια κατάσταση ανασφάλειας και ενέτειναν τη φτώχεια των απλών ανθρώπων.

Όλα αυτά τα χρεώθηκαν οι Επιτροπές Λαϊκής Σωτηρίας, που είχαν αναλάβει ρόλο ανασυγκρότησης και επαναλειτουργίας της κρατικής μηχανής και προστασίας του λαού.

Οι Επιτροπές οδηγήθηκαν έτσι σε μια λανθασμένη απόφαση. Μεταβίβασαν στα κόμματα της αντιπολίτευσης την αποστολή τους και δέχτηκαν να σταματήσει η εξέγερση ακριβώς τη στιγμή που ο Μπερίσια έφευγε από το θρόνο του.

Η Δύση από τη μεριά της είχε διαπιστώσει ότι ο παράγοντας λαός στην εξέγερσή του, ήταν αρκετά δύσκολο να επηρεασθεί και να ελεγχθεί. Ταυτόχρονα είχε διαπιστώσει ότι δεν μπορούσε να μετατραπεί σε ουσιαστική πολιτική δύναμη, όταν καθημερινά σ'αυτό διείσδυαν στοιχεία που στόχο είχαν την μονιμοποίηση της κατάστασης χάους ώστε να επωφεληθούν απ'αυτή. Η έλλειψη πραγματικών δομών ξεκάθαρα πολιτικού κινήματος, η έλλειψη ικανών στελεχών στις γραμμές των εξεγερμένων, η δράση αυτών κατ'έντολή κομμάτων ή με την νοοτροπία «να δείξουμε ότι θυσιάζομαστε σήμερα για να επωφεληθούμε προσωπικά αύριο όταν τα κόμματα θα πάρουν την εξουσία», αποτελούν την απάντηση γιατί οι Επιτροπές δεν μπόρεσαν και δεν μπορούσαν να λύσουν το πρόβλημα. Τότε θα είναι κατανοητό γιατί το κίνημά τους προδόθηκε και οδηγήθηκε σε σήψη, γιατί οι Επιτροπές φέρουν το δικό τους ποσοστό ευθύνης στα όσα ακολούθησαν στη χώρα.

Η Συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου, απέδειξε επίσης τις δυνατότητες παρέμβασης της Δύσης στις πολιτικές εξελίξεις της Αλβανίας. Η παράταση της κρίσης θεωρείται ταυτόχρονα αποτέλεσμα των διαφωνιών για το ρόλο του Μπερίσια, αλλά και επειδή οι δυτικοί δεν συμφωνούσαν ως προς την διάδοχη κατάσταση.

Αναμφισβήτητα έπαιξε ρόλο και η πολιτική αλλεργία της ευρωπαϊκής δεξιάς προς το Σοσιαλιστικό Κόμμα, αλλά και προς το υπόλοιπο μέρος της αντιπολίτευσης στη χώρα.

Δεν πρέπει, επίσης, να λησμονηθεί ότι η Δύση είχε παρουσιάσει τον Μπερίσια ως πρότυπο εφαρμογής των δυτικών συνταγών για την επιτυχή μετάβαση μιας πρώην κομμουνιστικής χώρας στις νέες συνθήκες.

Η αλβανική αντιπολίτευση από την δική της πλευρά, είχε μάθει κακά το πολιτικό μάθημα. Θεωρούσε ότι η Δύση σε τοποθετεί ή σε ανατρέπει από την εξουσία αναλόγως με τις υπηρεσίες που της προσφέρει. Για το λόγο αυτό έδειχνε μια δουλοπρέπεια ακόμα και προς τις διπλωματικές βαλίτσες που μπαινόβγαιναν στο ξενοδοχείο των Τιράνων «Ρογκνερ», που για αρκετούς μήνες είχε μετατραπεί σε κέντρο των πολιτικών εξελίξεων στη χώρα. Οι αρχηγοί των κομμάτων της αντιπολίτευσης δεν διανοήθηκαν ποτέ ότι με την συμπεριφορά τους εκδήλωναν την ανικανότητά τους να παίξουν καθοδηγητικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα. Ίσως γιατί από την αντιπολίτευση έλειπε ο ηγέτης. Ο Φάτος Νάνο.¹ Ο Μπερίσια, ωστόσο, είχε σφηνωθεί στα γρανάζια της στρατηγικής των Δυτικών στα Βαλκάνια.

Με την συμφωνία του Ντέϊτον ο καθοριστικός ρόλος των ΗΠΑ στη Νοτιοδυτική Ευρώπη είχε καταστεί εμφανής. Την ίδια περίοδο ο αρχηγός του Δημοκρατικού Κόμματος και πρόεδρος της Δημοκρατίας της Αλβανίας Σ. Μπερίσια θεωρούνταν ότι ασκούσε αδιαμφισβήτητη επιρροή στο Κοσσυφοπέδιο που αποτελούσε το κλειδί στην επόμενη και πιο αποφασιστική κρίση στην περιοχή των Βαλκανίων. Ωστόσο, πριν και μετά τις βουλευτικές εκλογές του Μαΐου 1996, ο Μπερίσια δεν ήταν πλέον το καλό παιδί της Ουάσιγκτον, ενώ το γερό χαρτί των Αμερικανών στην Πρίστινα ήταν ο Ρουγκόβα.

Ένα χρόνο μετά από τις εκλογές του 1997 στην Αλβανία, οι Αμερικανοί διαπίστωσαν ότι με το Φάτος Νάνο στην κυβέρνηση ο Μπερίσια συνέχιζε να διατηρούσε στενές σχέσεις με τους κύκλους των φανατικών ισλαμιστών, οι οποίοι δραστηριοποιούνταν στο Κοσσυφοπέδιο αλλά και στην Αλβανία. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι κύκλοι αυτοί, όπως σε πολλά σημεία του κόσμου, ανέπτυξαν μια αντιαμερικανική δράση, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η παρουσία τους εδώ έγινε με την στήριξη του Μπερίσια και την ευλογία των Αμερικανών. Ταυτόχρονα οι ισλαμιστές έθεταν ως πρώτη πολιτική προτεραιότητα την ανατροπή της κυβέρνησης Νάνο στα Τίρανα, όχι μόνο ως φιλοαμερικανική, αλλά και διότι πίστευαν ότι με τον Μπερίσια τα σχέδιά τους θα ήταν πιο εύκολα.

Σε ό,τι αφορά την αλβανική εσωτερική πολιτική σκηνή, ο Μπερίσια είχε κατορθώσει να δημιουργήσει την εντύπωση ότι το πρόβλημα για τον εκδημοκρατισμό και ειρήνευση στην Αλβανία, δεν ήταν μόνο ο ίδιος, αλλά η αντιπαράθεσή του με τον ηγέτη των σοσιαλιστών Φάτος Νάνο. Την εντύπωση αυτή σφράγισε ένα χρόνο αργότερα το αποτυχημένο πραξικόπημα της 14ης Σεπτεμβρίου 1998, το οποίο ήταν και ένα τεστ για το ποιος από τους δυο είχε τη μεγαλύτερη αντοχή και ισχύ.

Το πραξικόπημα απέτυχε αλλά ο Νάνο αντικαταστάθηκε από το νεαρό Παντελή Μάικο, ο οποίος διακρίθηκε για την πειθήνια εφαρμογή των συμβουλών της Ουάσιγκτον. Ο Φάτος Νάνο θα παραδώσει σε λίγες βδομάδες και τα κλειδιά της αρχηγίας του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Οι σοσιαλιστές όμως πήραν την παράταση στην εξουσία, αλλά και ο Μπερίσια παρέμεινε αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Απόχτησε, μάλιστα, δίαυλο

---

¹ Από τον Ιούλη του 1993 μέχρι το Μάρτη του 1997 ήταν φυλακισμένος ως πολιτικός αντίπαλος του Μπερίσια. Ο Φάτος Νάνο ανέλαβε την προεδρεία του Σοσιαλιστικού Κόμματος στο συνέδριο του Ιουνίου το 1991, όταν το κομμουνιστικό Κόμμα εργασίας μεταλλάχτηκε σε Σοσιαλιστικό Κόμμα. Τον Ιούλιο του 1993, ένα χρόνο μετά την άνοδο στην εξουσία του Δημοκρατικού Κόμματος του Σαλί Μπερίσια, φυλακίστηκε με την κατηγορία για κατάχρηση των βοθηθιών από τη Δύση, σε συνεργασία με την ιταλική “Levante Co” το 1991, όταν ήταν πρωθυπουργός.

επικοινωνίας με τους Αμερικανούς, οι οποίοι εγκατέλειψαν τον άνθρωπό τους στο Κοσσυφοπέδιο, τον Ιμπραχίμ Ρουγκόβα , για να στηρίξουν τον Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσσυφοπεδίου (UÇK).

Ο Μπερίσια προσπάθησε να παρουσιάσει την εναντίον του ένοπλη εξέγερση, πότε ως έργο της διεθνούς μαφίας , πότε ως έργο «των κόκκινων εξτρεμιστών εντός της χώρας» και πότε ως έργο των ξένων μυστικών υπηρεσιών που « επεδίωκαν το διαμελισμό της Αλβανίας».

Ο τελευταίος ισχυρισμός αφορούσε κυρίως την Ελλάδα . Το «γιατί» είναι εύκολο να απαντηθεί. Ο εθνικισμός ήταν από την εποχή του Χότζα το σίγουρο καταφύγιο για το ξεπέρασμα κάθε εσωτερικής κρίσης. Ο Μπερίσια δανείστηκε το δοκιμασμένο επί δεκαετίες δόγμα, ότι η Ελλάδα , μετά τη Σερβία , ήταν ο εχθρός της Αλβανίας που μονίμως επιδίωκε την διχοτόμηση της χώρας. Με τον τρόπο αυτό ο Μπερίσια επιδίωξε να συσπειρώσει καλύτερα γύρω του το Βορρά εναντίον του Νότου ο οποίος ήταν «εθνικά ύποπτος». Ταυτόχρονα οι κατηγορίες αυτές λειτουργούσαν ως αντιπερισπασμό στον ίδιο το Νότο, όπου και εκεί υπήρχαν ισχυρές εθνικιστικές νησίδες.

Για το λόγο αυτό στα τέλη του Μάρτη 1997, ο Μπερίσια στέλνει στη Βουλή,τον αρχηγό των Μυστικών Υπηρεσιών της χώρας και υπεύθυνο για την επιβολή του στρατιωτικού νόμου Μπασκίμ Γκαζιντέντε , να «επιβεβαιώσει» τη θεωρία του ελληνικού δακτύλου. Ο Γκαζιντέντε παρουσίασε το σχέδιο «Λωτός», το οποίο απέδωσε σε «ελληνικούς σοβινιστικούς κύκλους» κι όχι ευθέως στην ελληνική κυβέρνηση. Ας σημειωθεί ότι η Αθήνα στήριζε το καθεστώς Μπερίσια αρκετό καιρό μετά την εκδήλωση της εξέγερσης . Πίστευε ότι το καθεστώς θα έθετε υπό έλεγχο την κατάσταση και θα παρέμεινε στην εξουσία.

Δεν πρέπει επίσης να λησμονηθεί και η στάση των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας, οι οποίες ήταν μονοσήμαντες στην ύπαρξή τους, -κατά του καθεστώτος Μπερίσια.

Ο αλβανικός νότος ήταν τότε ξέφραγο αμπέλι . Ποιος εμπόδισε λοιπόν τις «ξένες μυστικές υπηρεσίες» να πραγματοποιήσουν τον «διαμελισμό» της Αλβανίας; Μήπως ο Αλβανικός στρατός, η αστυνομία ή οι άλλες ανύπαρκτες δομές του κράτους του Μπερίσια;

Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο

Κεφάλαιο Ι

ΤΙ ΕΙΧΕ ΣΥΜΒΕΙ

Για περισσότερα από τρία χρόνια 1993-96 και κυρίως στο δεύτερο ήμισυ του 1996, οι παρατράπεζες είχαν μετατραπεί σε κινητήρια δύναμη της αλβανικής ζωής. Στην πράξη σε ένα φαινόμενο παραδόξων που είχαν μετατραπεί σε ταμπού αυτοκτονίας. Το κλειδί της συμπεριφοράς των ιδιοκτητών αλλά και των πελατών τους ήταν η δίψα για το εύκολο κέρδος και τα μεγάλα πλούτη. Τα επιτόκια από 8 μέχρι 100 % το μήνα αποτέλεσαν τον μεγάλο πειρασμό που συμπεριέλαβε σχεδόν όλους τους Αλβανούς. Πρόκειται για ένα περίπου εκατομμύριο Αλβανών που μπήκαν στο χορό των παρατραπεζών.

Στην τοκογλυφική τρέλα κατάθεσαν τα χρήματά τους εκείνοι που είχαν κερδίσει εκατομμύρια από τη διακίνηση ναρκωτικών, από το λαθρεμπόριο καυσίμων, τσιγάρων, καφέ και οτιδήποτε άλλο παράνομου κέρδους. Πολλοί έμποροι έβλεπαν την τοκογλυφία ως δεύτερη πιο κερδοφόρα δραστηριότητα. Οι λαθρομετανάστες στην Ελλάδα, την Ιταλία και σε άλλες δυτικές χώρες εκταμίευαν τις καταθέσεις τους για να τις μεταφέρουν στις «εταιρίες» της μεγάλης απάτης, συμβάλλοντας έτσι στη διεύρυνση των διαστάσεων της μετέπειτα τραγωδίας.

Οι ίδιες οι παρατράπεζες είχαν χτίσει στις χώρες αυτές τα δίκτυά τους για την απορρόφηση των στερημάτων των λαθρομεταναστών. Το δίκτυο αυτό ήταν καλύτερα οργανωμένο στην Ελλάδα. Οι Αλβανοί λαθρομετανάστες εδώ εκταμιεύοντας τις καταθέσεις από τις ελληνικές τράπεζες για να τις μεταφέρουν στις παρατράπεζες στην Αλβανία έφθασαν στο σημείο να απειλήσουν με υποτίμηση την δραχμή. Ουσιαστικά, όταν το Καλοκαίρι του 1996 η δραχμή δέχτηκε δύο φορές επίθεση, το Ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών αναγκάστηκε να εισαγάγει μεγάλες ποσότητες δραχμής με υψηλά επιτόκια που συγκέντρωναν Βορειοηπειρώτες έμποροι στην Αλβανία οι οποίοι είχαν σχέση με τις παρατράπεζες, όπως με τη ΒΕΦΑ¹.

Στην ίδια παγίδα έπεσαν μάλιστα και ξένοι πολίτες με άμεση ή έμμεση οικονομική δραστηριότητα στην Αλβανία, ανεξάρτητα από τις εκκλήσεις των ξένων διπλωματών για αυτοσυγκράτηση στις οικονομικές τους συναλλαγές στην Αλβανία. Θύμα έπεσαν απλοί άνθρωποι, οι οποίοι, για χάρη του εύκολου και γρήγορου κέρδους, αποφάσισαν να πουλήσουν και τα σπίτια τους. Πρόκειται εκατοντάδες τέτοιες περιπτώσεις. Δεν απέφυγαν την πρόκληση στελέχη, πανεπιστημιακοί όλων των επιπέδων, απλοί οικονομολόγοι και εκείνοι που μάθαιναν τη νέα γενιά ότι τα πυραμιδοειδή συστήματα έχουν ένα αναπόφευκτο τραγικό τέλος για όλους εκείνους που αποτελούν την βάση της αναστραμμένης πλέον πυραμίδας που διογκώνεται ταχύρυθμα.

---

¹ Ιδρύθηκε το 1992 ως εμπορική επιχείρηση για να μετατραπεί σε συνέχεια σε τοκογλυφική εταιρία. Κέντρο ήταν τα Τίρανα και δίκτυο σε όλη τη χώρα. Οι καταθέτες ξεπερνούν τις 150 χιλιάδες. Το χρέος προς τους καταθέτες 350 εκατομμύρια δολάρια. Η ακίνητη περιουσία της δεν ξεπερνάει το 20 τοις εκατό του συνολικού χρέους. Ο ιδιοκτήτης της Βεχμπί Αλιμούτσι, παρά τις βαρύτερες κατηγορίες δικάστηκε το 1999 από το πρωτοδικείο Τιράνων με πέντε χρόνια φυλάκιση. Βρίσκεται κατοίκων περιορισμό στα Τίρανα.

Καταθέσεις είχαν επίσης πολιτικά πρόσωπα της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης. Μάλιστα στις δομές των παρατραπέζων παρατηρήθηκε και ένα ακόμα φαινόμενο. Το μεγαλύτερο μέρος των διευθυντών στις παρατράπεζες της ΒΕΦΑ, Γκιαλίτσα, Καμπέρι, Τσέναϊ, Σίλβα, κλπ, είχαν άμεση σχέση με το Δημοκρατικό Κόμμα. Τα «ιδρύματα» Πόπουλι και Τζαφέρι φαίνεται ότι είχαν σχέση με την αντιπολίτευση. Όπου όμως στην κεφαλή των παρατραπέζων υπήρξαν άνθρωποι της κυβέρνησης, το δεύτερο και τρίτο επίπεδο προσωπικού αποτελούσαν σε γενικές γραμμές, άνθρωποι της αντιπολίτευσης και αντίστροφα.

Το Δημοκρατικό Κόμμα του Σαλί Μπερίσια χρησιμοποίησε την «υπερχειλίση» χρημάτων των παρατραπέζων, που άγγιζαν τα δισεκατομμύρια δολάρια, για να διαφημίσει την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησής του(!).

Σαν αποτέλεσμα οι παρατράπεζες χρειάζονταν την υποστήριξη της κυβέρνησης, διότι έτσι αποχτούσαν εγγυήσεις στις προσπάθειες συσσώρευσης όσο μεγαλύτερου ποσού χρημάτων. Η κυβέρνηση δημιουργούσε μέσω των παρατραπέζων την εντύπωση στο κοινό ότι ο επίγειος Παράδεισος είναι πολύ κοντά. Ταυτόχρονα οι παρατράπεζες αποτελούσαν έμπρακτες δυνατότητες για κολοσσιαία κέρδη από μέρους των ξεχωριστών κυβερνητών, ή ακόμη της ίδιας της κυβέρνησης.

Σε τέτοιο επίπεδο ήταν η σχέση αυτή που ο Βεχμπί Αλιμούτσαϊ, πρόεδρος της παρατράπεζας ΒΕΦΑ, εισέρχονταν στις επίσημες κρατικές εκδηλώσεις αμέσως μετά από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, το Σ. Μπερίσια και μετά τον Αλιμούτσαϊ εισέρχονταν ο πρωθυπουργός της χώρας. Επίσης ο Μπερίσια παρευρίσκονταν και μετείχε σε κάθε τελετή «εγκαινίων» που έκανε η ΒΕΦΑ. Ταυτόχρονα τις χρηματοδοτήσεις του Δ. Κόμματος στην προεκλογική περίοδο των Δημοτικών εκλογών του Οκτώβρη 1996, είχαν αναλάβει οι παρατράπεζες. Μάλιστα με προκλητικό τρόπο οι εκπρόσωποι των παρατραπέζων δήλωναν ότι «κερδίζει τις εκλογές όποιος στηρίζεται σε μας».¹

Οι παρατράπεζες βρήκαν στην Αλβανία ένα γόνιμο ψυχολογικό έδαφος για να ανθίσουν. Η ακραία πνευματική φτώχεια που καλλιέργησε στον αλβανικό λαό το κομμουνιστικό καθεστώς είχε τονώσει ιδιαίτερα το αίσθημα μίσους προς την δουλειά. Την αλλεργία για την δουλειά ο Αλβανός πολίτης κληρονόμησε από την τουρκική αυτοκρατορία. Υπό τις ίδιες συνθήκες καλλιεργήθηκε και η τάση κατά του κράτους. Για τον Αλβανό το κράτος και κυρίως επί κομμουνιστικής περιόδου, ήταν ο δράκουλας που συγκέντρωνε και καταβροχθούσε απερίσκεπτα όλες τις υλικές, ηθικές και διανοητικές αξίες που δημιουργούσε η κοινωνία. Έτσι ο Αλβανός είχε βιώσει τη συνάντησή του με το δικό του κράτος ως συνάντηση με μια μηχανή καταπίεσης, παραμόρφωσης της προσωπικότητας και στραγγαλισμού ακόμα και τις σκέψης του κάθε ατόμου.

Την πραγματικότητα της χωρίς όρια καταπίεσης διαδέχθηκε ο «απλόχερος» καπιταλισμός. Αυτή η πραγματικότητα ξύπνησε στους Αλβανούς τη φεουδαρχική αντίληψη στην υιοθέτηση του καπιταλισμού: τον παρασιτισμό και τον μαγικό τρόπο για άμεσα πλούτη. Οι τρόποι για τα πλούτη αυτά ήταν τρεις: το λαθρεμπόριο, η κατάχρηση των βοθημάτων από τη Δύση και οι πυραμίδες. Και οι τρεις παγιώθηκαν σαν συμπεριφορές πριν

---

¹ Οι εκλογές ήταν για το Δ. Κόμμα αρκετά κρίσιμες. Μέχρι τότε η τοπική αυτοδιοίκηση ελέγχονταν από τους σοσιαλιστές. Από την άλλη πλευρά ο Μπερίσια έλπιζε ώστε η επανάληψη πανηγυρικής νίκης και στις δημοτικές εκλογές θα το έδινε χαρτί στο χέρι για να δικαιολογήσει το καταδικαστέο απ' όλους «θριαμβευτικό», αποτέλεσμα του Δ. Κόμματος στις γενικές εκλογές της 26-ης Μαΐου επίσης του 1996. Η αντιπολίτευση αποχώρησε από την ψηφοφορία πριν κλείσουν οι κάλπες των βουλευτικών εκλογών καταγγέλλοντας τον Μπερίσια για νοθεία μέσω βίας. Ο Μπερίσια έδωσε μόνο έντεκα έδρες στο Σ. Κόμμα από τις 140 οι Αλβανική Βουλή. Η αντιπολίτευση δεν παρέλαβε τις έδρες ενώ η Δύση έκρινε τις εκλογές αυτές «ως βήμα πίσω» στην πορεία εκδημοκρατισμού της χώρας

οι νέοι κρατικοί θεσμοί της κοινωνίας της αγοράς αρχίσουν να λειτουργούν . Ταυτόχρονα, λόγω της οικονομικής τους ισχύς κέρδισαν τον αγώνα δρόμου με το κράτος, μέχρι το σημείο που το ανάγκασε να υιοθετήσει την ίδια νοοτροπία .

Οι πυραμίδες ανταποκρίνονταν κάλλιστα στη νοοτροπία των Αλβανών ως την ιδανική περίπτωση απόκτησης πλούτου. Ως τα μέσα του 1996 το φαινόμενο άθισε τόσο πολύ, που δημιούργησε την εντύπωση ότι οι Αλβανοί βρήκαν τον πιο εύκολο και αποτελεσματικό τρόπο για να πλουτίσουν. Συνέβηκε έτσι, διότι το αρχαίο φαινόμενο της τοκογλυφίας, δομημένο στη μορφή των πυραμιδοειδών συστημάτων, στην Αλβανία αποχτούσε μεγαλύτερη μακροζωία σε σύγκριση με άλλες χώρες . Η μακροζωία ωστόσο οφείλεται στην πολιτική στήριξη της κυβέρνησης και δεν είχε καμιά σχέση με την οικονομική και επενδυτική δραστηριότητα των παρατραπεζών . Οι επενδύσεις τους στον εμπορικό ή παραγωγικό τομέα ήταν μηδαμινές και ήταν απίθανη η πραγματοποίηση του απαιτούμενου τεράστιου κέρδους. Η «εταιρία» Καμπέρι, λόγω χάρη, με τον ίδιο αριθμό πτηνών, θα έπρεπε να προμηθεύσει με αυγά (είχε κάνει μια επένδυση για την παραγωγή αυγών στο Φίερι) , όλη τη Βαλκανική και τη μισή Ευρώπη ταυτόχρονα για να δικαιολογούσε το υψηλό ποσοστό κέρδους που δήλωνε. Στην πράξη αδυνατούσε να προμηθεύσει με αυγά την αλβανική αγορά.

Οι ακίνητες περιουσίες και οι παραγωγικές μονάδες των παρατραπεζών αποτελούν μόνο τρίμματα των χρημάτων που πέρασαν από τα γρανάζια τους. ¹

Ασφαλώς οι επενδύσεις αυτές αποτελούσαν τη βιτρίνα, η οποία με την υποστήριξη της κυβέρνησης υποκινούσε τους πολίτες να καταθέτουν χρήματα στις παρατράπεζες. Το όλο σύστημα αποτελούσε την ομπρέλα για την εξασφάλιση της απόδοσης στο ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος.

Σε πραχτικό επίπεδο η λογική τόσο των κυβερνητών όσο και των απλών ανθρώπων είναι αποδεκτή. Όλοι τους δεν ενδιαφέρονταν για την καταγωγή των χρημάτων , αλλά για τη δυνατότητα απόκτησής τους . Εκείνο που δεν καταλάβαιναν όμως είναι το γεγονός ότι στο επικίνδυνο αυτό παιχνίδι ήταν από φιγουράντιδες μέχρι και θύματα .

Ο αρνητικός ρόλος της κυβέρνησης έγκειται στο γεγονός ότι επέτρεψε και νομιμοποίησε αυτές τις εικονικές επιχειρήσεις, οι οποίες μέσω των επίσημων σφραγίδων για δήθεν οικονομική δραστηριότητα νομιμοποιούσαν την καθαρότητα των χρημάτων, που επέστρεφαν ουσιαστικά στα χέρια των πραγματικών ιδιοκτητών πέρα από τα σύνορα.

Αναφέρουμε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα. Ένας έμπορος από το Αργυρόκαστρο υπέγραψε συμφωνία με την περιβόητη τότε «εταιρία» της ΒΕΦΑ , να προμηθεύεται απ' αυτή πλαστικά δοχεία που παράγονταν στην Πρεμετή. Μετά τη συμφωνία ο έμπορος νοίκιασε ένα φορτηγό και πήγε να φορτώσει. Όταν έφθασε στο «εργοστάσιο» είδε να φρουρούν μεγάλος αριθμός πάνοπλων ανδρών, ενώ, για να άνοιγαν οι πόρτες του, χρειάστηκε ειδική άδεια. Η εικόνα που δημιουργούνταν ήταν ότι εκεί μέσα είχε εγκατασταθεί ένα πυρηνικό εργοστάσιο, αλλά σκεπασμένο με λαμαρίνες τελευταίας ποιότητας εισαγόμενες από τα Ιωάννινα. Όταν λοιπόν οι πόρτες με το καλό άνοιξαν , ο έμπορος δεν βρήκε μέσα ούτε πλαστικά δοχεία, αλλά ούτε είδε τα απαιτούμενα μηχανήματα. Υπήρχαν μόνο κάποια μηχανήματα για την παραγωγή μακαρονιών τα οποία μεταφέρθηκαν μετά στη Σκόδρα για να « εγκαινιάσει» η ΒΕΦΑ και εκεί ένα άλλο εργοστάσιο μακαρονιών. ²

---

¹ Κατά την διαδικασία διαφάνειας των παρατραπεζών το 1999 οι ακίνητες περιουσίες της ΒΕΦΑ, μαζί με τα κατασχεμένα χρήματα στις αλβανικές τράπεζες αποτελούσαν μόνο το 12 τοις εκατό του χρέους της παρατράπεζας προς τους καταθέτες, χρέος το οποίο ανέρχονταν σε 250 εκατομμύρια δολάρια.

² Ο πρόεδρος της, ο Βεχμί Αλιμούτσαϊ, δήλωνε τότε ότι είχε 130 παραγωγικές μονάδες με πάνω από 6 000 εργαζόμενους.

Μέσα στο συγκεκριμένο ρόλο επίδειξης τερατώδους οικονομικής ισχύς, περιλαμβάνονταν και η τρελή συμπεριφορά των «ιδιοκτητών» των παρατραπεζών. Συνοδεύονταν παντού από πολυάριθμη ομάδα σωματοφυλάκων, που θύμιζαν ταινίες από τη δράση της μαφίας ναρκωτικών. Ο Β. Αλιμούτσαϊ κυκλοφορούσε στην Αλβανία με ελικόπτερο και διαφημιζόταν στο χώρο της Formula Uno.

Ο Τζαφέρι¹ αγόρασε, για πρώτη φορά στην ιστορία του αλβανικού ποδοσφαίρου, ποδοσφαιριστές και προπονητές από τα πιο γνωστά ονόματα στο κόσμο.² Πλήρωνε τους φιλάθλους να παρακολουθούν την ομάδα ποδοσφαίρου της γενέτειράς του, της Λιούσνια,

Επίσης, ο ίδιος ο Τζαφέρι κάνει δηλώσεις και αντιδηλώσεις περί ιδιοκτησίας ξενοδοχείων στις ΗΠΑ και με τα έσοδα από τις ακίνητες περιουσίες ισχυρίζεται ότι θα ιδρύσει φιλανθρωπικά ιδρύματα. Ποτέ όμως δεν εξήγησε γιατί θα έπρεπε να συγκεντρώσει χρήματα από το λαό και μετά να τους τα μοιράσει ο ίδιος με ποσοστά.

Το συμπέρασμα λοιπόν είναι ξεκάθαρο, μεταξύ ξεπλύματος χρημάτων και του κακού ονείρου των Αλβανών, υπάρχει μια σχέση που αποτελεί την τραγικο-κωμική πλευρά του παιχνιδιού με παίχτες στα δύσκολα σαλόνια της Δύσης, όπου αποφασίζονταν γενικότερα το μέλλον της περιοχής.

Για να καταλάβουμε ακόμη καλύτερα την απάντηση που δώσαμε στο ερώτημα, ας δούμε και μια άλλη πτυχή των παρατραπεζών. Δεν είναι τυχαίο που επικεφαλής όλων των παρατραπεζικών «εταιριών» ήταν άγνωστοι άνθρωποι και με ελάχιστη μόρφωση. Η Σούντε, το πραγματικό όνομα της οποίας δεν γνώριζε κανείς, ήταν μια απλή εργάτρια σε ένα εργοστάσιο παπουτσιών στα Τίρανα. Ο Βεχμπί Αλιμούτσαϊ ο «θεμελιωτής του πρώτου αλβανικού Χόλντινγκ» ήταν ένας επιλοχίας στον ατέλειωτο στρατό λοχιών της Αλβανίας, ο Τζιαφέρι αποκαλούσε τον εαυτό του «στρατηγό», επειδή ηγούνταν μερικών δεκάδων θυιάδων θυμάτων της παρατράπεζας του.

Κεφάλαιο II

ΑΡΓΟΠΟΡΗΜΕΝΗ ΑΝΤΙΤΟΚΟΓΛΥΦΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Οι γιορτές των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς του 1997 πέρασαν απαρατήρητες. Το θέμα των παρατραπεζών είχε κυριεύσει οριζόντια και κάθετα όλα τα επίπεδα της αλβανική ζωής. Δεν υπήρχε οικογένεια η οποία άμεσα ή έμμεσα να μην είχε υποστεί ζημιά από τις παρατράπεζες. Εκείνο που τους ενδιέφερε ήταν να περνούσαν το γρηγορότερο οι γιορτές ώστε να αποχτούσαν μια οποιαδήποτε επαφή με τους «ιδιοκτήτες» των παρατραπεζών, αλλά και με την κυβέρνηση.

Ο Γενάρης άρχισε με την τοποθέτηση περί του θέματος του μεγαλύτερου κόμματος της αντιπολίτευσης, του Σ. Κόμματος. Κατηγόρησε την Κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος ότι χρησιμοποίησε το φαινόμενο των παρατραπεζών για εκλογικούς λόγους. «βρίσκεται πίσω από τις παρατράπεζες», ότι «χρηματοδοτήθηκε απ' αυτές και στις δύο

---

¹ Ιδιοκτήτης της ομώνυμης παρατράπεζας με κέντρο στην πόλη της Λιούσνιας στο Νότιο τμήμα της χώρας

² Ο φημισμένος Αργεντινός Μάριο Κέμπες λόγω των χρημάτων, ανέλαβε την προπόνηση της μικρής ομάδας ποδοσφαίρου της γενέτειρας του Τζιαφέρι. Το Γενάρη του 1997, μόλις ξέσπασαν οι βίαιες ταραχές στην Λιούσνια πήρε μια βάλιτσα με μισό εκατομμύριο δολάρια και εξαφανίστηκε μαζί με τους τρεις παίχτες που είχε φέρει μαζί του

προεκλογικές εκστρατείες του 1996» και ότι « είναι ο υπαίτιος της δημιουργηθείσας κατάστασης στη χώρα» Ζήτησε επίσης την λήψη εγγυητικών μέτρων, τουλάχιστον για το ποσό των αρχικών καταθέσεων του ενός εκατομμυρίου Αλβανών καταθετών, στις περίπου δέκα μεγαλύτερες παρατράπεζες.

Έστω και τόσο αργά , η αντίδραση του Σοσιαλιστικού Κόμματος είχε την σημασία της.

Ο δισταγμός του Σοσιαλιστικού Κόμματος να «επιτεθεί» στο φαινόμενο της τοκογλυφίας πριν από τις Δημοτικές εκλογές της 20^{ης} Οκτωβρίου 1996, μπορεί να δικαιολογηθεί με το φόβο του προεκλογικού πολιτικού κόστους. Το Δημοκρατικό Κόμμα είχε δημιουργήσει την εικόνα ότι προσέφερε την ευκαιρία της ζωής να πλουτίσει, στον κάθε Αλβανό, αρκεί να είχε ένα ποσό χρημάτων να καταθέσει σε μια από τις πολλές παρατράπεζες που είχε επιτρέψει στη χώρα. Το Σ. Κόμμα δεν είχε περιθώρια αντίδρασης , γιατί δεν θα έπαιθε κανέναν αφού ένα περίπου εκατομμύριο Αλβανοί έπιναν νερό στο όνομα του Μπερίσια που «έφερε αυτή την δυνατότητα του εύκολου κέρδους και πλούτου».¹

Είναι όμως αδιανόητη η σιωπή του Σ.Κόμματος μετά από τις Δημοτικές εκλογές, τη στιγμή που και ο πιο απλός οικονομολόγος γνώριζε το τέλος των παρατραπεζών ως πυραμιδοειδή συστήματα. Σιώπησε μάλιστα όταν ήταν γνωστό απ'όλους ότι τα συστήματα αυτά αξιοποιούνταν από το Δ, Κόμμα για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους . Η θυσία της πολιτικής προοπτικής στο βωμό του πολιτικού κόστους της στιγμής από μέρους του Σοσιαλιστικού Κόμματος και των άλλων κομμάτων της αντιπολίτευσης αποτελούσε πλέον πολιτική μυωπία. Η σιωπή της αντιπολίτευσης υπαγορεύονταν από το γεγονός ότι πολλοί εκπρόσωποί της ήταν συνδεδεμένοι με πολλαπλά νήματα με το φαινόμενο των παρατραπεζών.

Το γεγονός αυτό αποτελεί επίσης ένα επιπρόσθετο επιχείρημα για τα αίτια που οδήγησαν την αντιπολίτευση να μην ηγηθεί αλλά και ούτε να στηρίξει τη Λαϊκή Εξέγερση.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα μέχρι τότε δεν είχε ξεπεράσει ακόμα τα εσωτερικά του προβλήματα και έδειχνε ανέτοιμο να κυβερνήσει, ειδικά στις καταστάσεις που είχαν δημιουργηθεί. Οι σχέσεις πολλών προσώπων με το Διπλωματικό Σώμα στα Τίρανα, εκτός από τις θετικές δυνατότητες που προσέφεραν , έκαναν ωστόσο όλο και πιο εμφανείς τις προκαταλήψεις στους ξένους διπλωμάτες ότι το Σ. Κόμμα παρέμενε αδιάλλακτος διάδοχος της κομμουνιστικής νοοτροπίας. Προς την κατεύθυνση αυτή επιδρούσε αρνητικά το σύστημα πέντε αντιπροέδρων επικεφαλής του κόμματος και οι αντιφατικές θέσεις που εκδήλωναν τόσο σε σχέση με τον φυλακισμένο αρχηγό τους Φάτος Νάνο , όσο και με άλλα θέματα της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής του Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Εδώ θα πρέπει να αναζητηθούν ίσως οι λόγοι γιατί ο εξωτερικός παράγοντας δίσταζε να παροτρύνει το Σοσιαλιστικό Κόμμα στο αντιτοκογλυφικό κίνημα που σιγά - σιγά φούντωνε στη χώρα. Την ίδια στιγμή ο δυτικός παράγοντας, κυρίως ο αμερικανικός υποκινούσε μέσα στο Δημοκρατικό Κόμμα στην κυβέρνηση την εσωτερική αντιπολίτευση σε ανατρεπτικό ρόλο κατά του Μπερίσια.

Ταυτόχρονα το Γενάρη του 1997, είχε αποκρυσταλλωθεί η άποψη ότι ήταν δύσκολη, ίσως και απίθανη, η αλλαγή του φάσματος των κομμάτων στη χώρα και ότι δεν μπορούσε να αναδειχθεί μια νέα δύναμη στο μέγεθος του Σοσιαλιστικού ή του Δημοκρατικού Κόμματος ικανή να αναλάβει την εξουσία.

---

¹ Οι τόκοι που έδιναν, έστω και στα χαρτιά οι παρατράπεζες μέχρι μάλιστα τα μέσα του Νοέμβρη 1996, ήταν 25-30 τοις εκατό το μήνα

Η αντιποκογλυφική τοποθέτηση του Σοσιαλιστικού Κόμματος είχε σημασία και για το γεγονός ότι , ακριβώς τότε ο ανεξάρτητος και αντιπολιτευόμενος τύπος έκανε αισθητές παραχωρήσεις στις αντιπαρατραπεζικές του θέσεις.¹

Στις αρχές του Γενάρη, οι παρατράπεζες αισθάνονταν μέχρι το μεδούλι το τέλος τους και ζητούσαν όσο πιο λίγους αντίπαλους, για να παρατείνουν όσο γίνεται περισσότερο τη ζωή τους. Για το λόγο αυτό τα αφεντικά των παρατραπεζών εφάρμοσαν με τον τύπο τη λογική του «χεριού» το οποίο, «όταν δεν μπορείς να το δαγκώσεις, το φιλάς». Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι παρατράπεζες, αν και βρισκόταν σε βαθιά κρίση, είχαν τόσα λεφτά για να κάνουν άνετη τη ζωή μερικών σημαντικών εκδοτών στη χώρα, για να έβρισκαν τρόπους να «δικαιολογήσουν» τη σιωπή τους. Έτσι αρκετές εφημερίδες, αν και στα πρωτοσέλιδα μιλούσαν για το επικίνδυνο παιχνίδι των παρατραπεζών, στις επόμενες σελίδες ανακοίνωναν τα ποσοστά των τόκων και τα κέρδη που έδιναν οι παρατράπεζες.

Η νέα τάξη πραγμάτων όμως, έμπαζε σε αδιέξοδο τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις στη χώρα και σε τροχιά φαύλου κύκλου αμφισβήτησης το μέλλον της εξουσίας και του κράτους.

ΣΤΗ ΧΛΙΔΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΤΡΑΠΕΖΩΝ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΒΛΕΠΕΙ ΕΡΕΙΠΙΑ ΠΟΥ ΤΗ ΦΟΒΙΖΟΥΝ

Στις 05.01.1997 οι παρατράπεζες «ΒΕΦΑ», «Γκιαλίτσα»,² με κέντρο στην Αυλώνα και δικτυωμένοι στο Νότο όπως και η «Καμπέρι», τρεις από τις μεγαλύτερες παρατράπεζες, ενοποίησαν τα μηνιαία επιτόκια, μειώνοντάς τα ταυτόχρονα από 12 σε 5 τοις εκατό το μήνα .

Το μέτρο αυτό όμως δεν έσωσε τη «Γκιαλίτσα» από το φαλιμέντο. Την ίδια μέρα αναγκάστηκε να κλείσει τα ταμεία της στην Αυλώνα μέχρι τις 15.01. Ως αφορμή στάθηκε όπως η ίδια δήλωσε, το σκάνδαλο της μυστηριώδους κλοπής από τα ταμεία της στην Αυλώνα των 40 εκατομμυρίων δολαρίων μερικές μέρες πριν . Οι υπόλοιπες παρατράπεζες δε δέχονται να τη βοηθήσουν . Και η δική τους κατάσταση είχε επιδεινωθεί αρκετά. Η προσοχή όμως συγκεντρώνεται στη «ΒΕΦΑ». Η ανακοίνωση της πτώχευσής της ήταν βέβαιο ότι θα προκαλούσε σεισμό των δέκα Ρίχτερ στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας.

Εντωμεταξύ η Γκιαλίτσα δηλώνει ότι εξασφάλισε βοήθεια από τον Τούρκο εταίρο της. Δεν πρόλαβε όμως να κυκλοφορήσει η είδηση και ο τούρκος εταίρος της Γκιαλίτσα , «παθαίνει σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα », στα σύνορα μεταξύ Τουρκίας και Σκοπίων. Το «δυστύχημα» του Τούρκου εταίρου της Γκιαλίτσα περισσότερο από σύμπτωση θυμίζει έτσι τη σύγκρουση ισχυρών μαφιόζικων ομάδων με πλοκάμια μέχρι τα διακρατικά συμφέροντα και σχέσεις .³

Η κατάσταση στις παρατράπεζες και η πρώτη αντίδραση της αντιπολίτευσης αναγκάζουν την κυβέρνηση να σφίξει τα δόντια, για να καλύψει τους κλυδωνισμούς. Δεν

---

¹ Ο αλβανικός τύπος «ανησυχεί» περισσότερο αυτή την περίοδο , πχ, για την κατάσταση των λαθρομεταναστών στην Ελλάδα.

² Το χρέος της προς τους καταθέτες ανέρχεται σε 335 εκατομμύρια δολάρια. Ο αριθμός καταθετών περίπου 100 χιλιάδες. Κέντρο δραστηριότητας η Αυλώνα. Τα δυο αφεντικά της είναι υπό κράτηση.

³ Από τους συνεπιβάτες του, συνέταιροι σε μια περιέργη εταιρία, Αλβανών, Κοσοβάρων και Τούρκων, με την επωνυμία «Μπέσα», πεθαίνει μόνο ο εταίρος της Γκιαλίτσα(!!)

δείχνει όμως διατεθειμένη να αλλάξει στάση. Θεωρεί το πρόβλημα των παρατραπεζών απλώς ιδιωτικό. «Τα χρήματα κερδίζονται ή χάνονται απ' εκείνους, οι οποίοι από κοινού αποφάσισαν να μπουν σ' αυτό το παιγνίδι», θα επαναλάβει την δήλωσή του ο Πρωθυπουργός της χώρας Αλεξάντερ Μέξη.

Δεν μπορεί όμως να αντέξει για μακρύ χρονικό διάστημα τους κραδασμούς. Στις 07.01. 1997 αναγγέλλει ότι μετά από τρεις μέρες, δηλ, στις 10.01.97, θα άρχιζε τη λειτουργία της η εξωκοινοβουλευτική επιτροπή «για τη διαφάνεια των πυραμιδοειδών συστημάτων», (η οποία στην πράξη δεν λειτούργησε ποτέ). Η κυβέρνηση δεν προσκόμισε όμως κανένα πειστικό επιχείρημα όσον αφορά την αποτελεσματικότητά της για την εγγύηση των καταθέσεων των εκατοντάδων χιλιάδων Αλβανών. Ταυτόχρονα δεν είχε κάνει ακόμα επίσημα ούτε το πρώτο βήμα κατά της τοκογλυφίας: - δεν είχε καταγγείλει ως πυραμιδοειδή συστήματα τις παρατράπεζες. Ασφαλώς αυτό δεν ήταν και τόσο εύκολο, αφού πίσω από τις παρατράπεζες κρυβόταν ένα άλλο ολόκληρο σύστημα που αφορούσε το ξέπλυμα χρημάτων και διαφόρων λαθρεμποριών, εκτός του οποίου δεν μένουν πολιτικοί και κυβερνητικοί παράγοντες, ακόμη και η ίδια η κυβερνητική πολιτική.

Εντούτοις, παρακολουθούσε κατά βήμα τους σημαντικότερους ανθρώπους των συστημάτων αυτών φοβούμενη την απομάκρυνσή τους στο εξωτερικό.¹

Στις 14.01. κλείνουν μονίμως τα ταμεία τους οι παρατράπεζες «Πόπουλι» και «Τζαφέρι», οι οποίες διακρίθηκαν για την μαζική δράση τους κατά το δεύτερο μισό του 1996 κυρίως στο Νότο της χώρας.

Από την ημέρα αυτή με απόφαση της κυβέρνησης οι τράπεζες δεύτερης κατηγορίας, δεν μπορούν να αποταμιεύσουν περισσότερα από 30 εκατομμύρια λεκ την ημέρα, (70 εκατομμύρια δραχμές) στους εκπροσώπους των παρατραπεζών. Το μέτρο αφορούσε την αποφυγή της έξαρσης του πληθωρισμού και την πτώχευσή τους.

Και στην προκειμένη περίπτωση, η κυβέρνηση κρύβεται πίσω από άλλους παράγοντες, (τις τράπεζες), ώστε οι καταθέτες των παρατραπεζών να μην έρθουν άμεσα αντιμέτωποι μαζί της.

---

¹ Τις κρύες μέρες του Γενάρη 1997, συγκεκριμένα στις 09.01, έτυχε να είμαι μάρτυρας μιας τέτοιας παρακολούθησης, που είχε όμως ένα τραγικό τέλος. Βρισκόμουν στα Τίρανα για λόγους εργασίας με ένα συγγενικό μου πρόσωπο. Ένας φίλος μου έμπορος με διαμονή στην πρωτεύουσα ζήτησε να έρθει μαζί μας στο Αργυρόκαστρο, όπου ασκούσε μέρος της δραστηριότητάς του. Είχε όμως και στενές σχέσεις με τον Ραπούς Τζαφέρι, τον πρόεδρο παρατράπεζας με την επωνυμία «Ίδρυμα Τζαφέρι». Έδειξε αμέσως το επίπεδο των σχέσεων του μαζί του. Ενώ ταξιδεύαμε, μίλησε στο κινητό με τον «Στρατηγό», όπως αποκαλούσαν τον Τζαφέρι, «για να βοηθούσε μερικούς φτωχούς», επιστρέφοντάς τους όχι μόνο τα κεφάλαιά τους, αλλά δίνοντας και τους τόκους, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η ημερομηνία για την παραλαβή των τόκων ήταν αρκετά αργότερα και τα κεφάλαια δεν επιστρέφονταν.

Ταυτόχρονα ενημέρωσε τον οδηγό μας, για προληπτικούς λόγους, ότι μας παρακολουθούσε ένα ΙΧ τύπου Volkswagen στο οποίο επέβαιναν τέσσερις νεαροί.

Κατά τα μεσάνυχτα φθάσαμε στο Αργυρόκαστρο. Στο γνωστό μοτέλ, στην είσοδο της πόλης, τουρκικών συμφερόντων, αλλά που εμφανίζονταν ως έργο της παρατράπεζας Γκιαλίτσα, καθίσαμε να φάμε. Ο φίλος μας από τα Τίρανα κοιμήθηκε εκεί. Αυτό δεν το πρόσεξαν οι νεαροί στο ΙΧ, οι οποίοι από την κούραση αποκοιμήθηκαν στο αμάξι. Μόλις εμείς φύγαμε, οι νεαροί στο Volkswagen ξύπνησαν και κόλλησαν ξανά πίσω μας. Το αυτοκίνητό άφησε εμένα στο σπίτι μου και αναχώρησε για τη Δρόπολη. Το Volkswagen συνέχισε την παρακολούθηση του αυτοκινήτου, νομίζοντας ότι μέσα στο αμάξι βρισκόταν ο στόχος τους, ο οποίος μπορεί να έφευγε προς Ελλάδα μέσω Κακαβιάς. Όμως στάθηκαν άτυχοι. Λίγο έξω από το Αργυρόκαστρο σφηνόθηκαν, μαζί με το αμάξι πάνω σε μια λεύκα με αποτέλεσμα να βρουν και οι τέσσερις τραγικό θάνατο. Κανείς όμως δεν είπε τίποτε γ' αυτούς.

Η ίδια ταχτική «υπαγορεύτηκε» και στη περίπτωση της Σούντε. Το επίσημο όνομά της, Μακσούντε Καντένα, μέχρι τότε δεν το γνώριζε κανείς.

Στις 14 Γενάρη η Σούντε έδινε για τρίτη φορά ψευδή υπόσχεση στους καταθέτες της ότι θα τους επέστρεφε τα χρήματα. Στόχος ήταν ο καθησυχασμός των εκατό χιλιάδων εξαγριωμένων καταθετών που νύχτο - ξημέρωναν έξω από τα γραφεία της. Αυτόπτες μάρτυρες είχαν παρατηρήσει ότι σε κάθε επαφή της Σούντε με τους καταθέτες της, υπήρχε ένα « αφανές» χέρι. Ευδιάκριτο ήταν το «χέρι», εκείνη την ημέρα, όταν η Σούντε βγήκε στο παράθυρο της εταιρίας της και επανέλαβε μόνο τις λέξεις: « Ήταν πυραμίδα, ήταν πυραμίδα». Οι χιλιάδες συγκεντρωμένοι καταθέτες είδαν το χέρι που αμέσως μετά την τράβηξε από το παράθυρο. Επίσης η Σούντε προστατεύονταν από κρατικές δυνάμεις και τα χρήματά της μεταφέρονταν με κρατικά οχήματα.

Προηγουμένως η Σούντε έχει μιλήσει για « μουστάκια στην κυβέρνηση» που αποτελούσαν το κουρδιστήρι της (Μουστάκια στην κυβέρνηση είχε μόνο ο Πρωθυπουργός Μέξη, η κόντρα του οποίου με τον Μπερίσια είχε πλέον εκδηλωθεί.)

Ταυτόχρονα τα ΜΜΕ στη χώρα ανέφεραν ότι τα κανάλια από τις τράπεζες , κυρίως αραβικές , που προμήθευαν με βρώμικα χρήματα για ξέπλυμα τις παρατράπεζες στην Αλβανία, έκλεισαν με αποτέλεσμα το αιφνιδιαστικό τέλος αυτών. Κανείς όμως δεν μπορούσε να διευκρινίσει την αλήθεια, όπως επίσης κανείς δεν μπορούσε να διεισδύσει στο γρίφο με το κλειδί των εξελίξεων στη χώρα και να γνώριζε αν υπήρχε ένα ή πολλά κέντρα αποφάσεων.

Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία, είναι το γεγονός ότι το τέλος των παρατραπεζών απειλούσε άμεσα την εξουσία των κυβερνητών που τροφοδοτούνταν από αυτές. Άρχισε έτσι η μεγέθυνση του διλήμματος της κυβέρνησης σε σχέση με τις παρατράπεζες. Να συνεχίσει να στηρίζεται πάνω τους ή να τις εγκαταλείψει;

Οι ραγδαίες εξελίξεις εκείνων των ημερών, έβαλαν γρήγορα τέρμα στο δίλημμα. Τόσο η κυβέρνηση όσο και οι ιθύνοντες των παρατραπεζών συνειδητοποίησαν ότι η αλληλοϋποστήριξη θα μπορούσε να μετατραπεί σε σανίδα σωτηρίας για τις δύο πλευρές.

Σ' αυτή τη λογική πρέπει να αναζητηθεί όχι μόνο η ανοχή, αλλά και η παροχή εγγυήσεων από τμήματα της κυβέρνησης και του κρατικού μηχανισμού, ελεγχόμενα αυστηρά από τον Μπερίσια, προς τους εγκέφαλους των παρατραπεζών για την εγκατάλειψη της χώρας . (Θυμίζουμε ότι μόνο λίγες μέρες πριν οι ίδιοι μηχανισμοί παρακολουθούσαν αυστηρότατα κάθε κίνηση των ίδιων προσώπων να μη φύγουν στο εξωτερικό ή είχαν εκδώσει ακόμη και εντάλματα συλλήψεως).

Συνέβηκε συγκεκριμένα με τη Σεμσίε Καντρίε , πρόεδρο της παρατράπεζας Γκιαλίτσα, με καταγωγή από το Κοσσυφοπέδιο. Ενώ υπήρχε ένταλμα σύλληψης κρατικά οχήματα την μετέφεραν στο αεροδρόμιο των Τιράνων για να φυγαδευτεί προς Τουρκία απ'όπου, όπως ήταν γνωστό προέρχονταν τα βασικά στηρίγματά της.¹

Εδώ έχουν τη βάση τους επίσης οι ιστορίες με σακιά γεμάτα χρήματα που μετέφεραν κρατικά οχήματα. (Είναι ίσως πρωτόγνωρο στην ιστορία της ειδησεογραφίας να ακούς ειδήσεις του είδους ότι «εφτά σακιά γεμάτα με χαρτονομίσματα έπεσαν στο ποτάμι»)

---

¹ Κατά τα τέλη του 1999, ο Τριτάν Σιέχου, πρόεδρος του Δ. Κόμματος και Υπουργός Εξωτερικών την περίοδο 1997 και μετά το 1998 αντίπαλος του Μπερίσια, δήλωσε στον ιδιωτικό τηλεοπτικό σταθμό KLAN, ότι “ ο Μπερίσια γνώριζε έγκαιρα τη μυστική πτήση της Καντρίε προς Τουρκία, αλλά ενημέρωσε τον πρωθυπουργό 45 λεπτά μετά από την απομάκρυνσή της”. Ενώ ο άλλος πρώην στενός συνεργάτης του Μπερίσια, Γκέντς Πόλο δήλωσε ότι «λίγες μέρες πριν καταρρεύσει η Γκιαλίτσα ο Σαλί Μπερίσια πήρε για λογαριασμό του, 100 χιλιάδες δολάρια».

Η σύγχυση και ο εκνευρισμός όμως γίνονται σιγά σιγά κυρίαρχο στοιχείο για την ίδια την κυβέρνηση, η οποία καταλαβαίνει ότι δεν μπορεί να ξεφύγει από τα ερείπια της καταστροφής των πυραμίδων.

Στις 16.01, ο Πρωθυπουργός, Αλεξάντερ Μέξη , προσπαθεί εκ' νέου να πείσει την κοινή γνώμη ότι οι παρατράπεζες είναι απλώς πυραμιδοειδή συστήματα. Κανείς δεν μπορεί να καταλάβει την ανάγκη τέτοιων εξηγήσεων , όταν τίποτε δεν έχει αποδειχτεί.

Η κυβέρνηση θέλει κάτι άλλο να κρύψει. Η δήλωση του τότε Ιταλού υφυπουργού Εξωτερικών Φασίνο, ύστερα από επίσκεψη τις ίδιες μέρες στα Τίρανα, ότι « Η Αλβανία έχει μετατραπεί σε καρκίνωμα λόγω του βρώμικου χρήματος» και ότι η κυβέρνηση των Τιράνων θα πρέπει να προσέξει διότι «η Αλβανία έχει μετατραπεί σε χώρα με την μεγαλύτερη εισαγωγή παράνομου χρήματος», δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης για το τι πραγματικά συνέβαινε μέχρι τώρα στη χώρα.

* * *

Η διαστάσεις της τωρινής κρίσης σύμφωνα με όλα τα δεδομένα, είχαν σκιαγραφηθεί προ πολλού. Το τελευταίο δεκαήμερο του Νοέμβρη 1996 αντιπροσωπεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Δ.Ν.Τ παρέμεινε στα Τίρανα επί δεκαπέντε μέρες σε μια αποτυχημένη προσπάθεια ανανέωσης της Συμφωνίας Συνεργασίας με την κυβέρνηση του Δ. Κόμματος. Βασικό αίτιο για το ναυάγιο της Συμφωνίας ήταν οι παρατράπεζες και η στάση της κυβέρνησης των Τιράνων απέναντί τους. Ο τότε υπουργός Οικονομικών Ριντβάν Μπόντε, ύστερα από τις υποδείξεις του Δ.Ν.Τ και χωρίς την άδεια του Μπερίσια, αναγκάστηκε να μιλήσει για «τα πολύ υψηλά επιτόκια στις παρατράπεζες» και «για τις αμφιβολίες σχετικά με τη δυνατότητα εξόφλησής τους». Ο Μπερίσια κάλεσε τότε τον Μπόντε και του είπε, «έχεις χάρη που έχω μια κοιμισμένη αντιπολίτευση».¹

Η εξέλιξη αυτή ανάγκασε στη συνέχεια τον Μπερίσια να δηλώσει ότι «Τα χρήματα των Αλβανών είναι τα πιο καθαρά στον κόσμο» και ότι « από το τεράστιο ποσό βρώμικων χρημάτων που κυκλοφορούν παντού στη γη , τρίμματά τους μπορεί να φθάσουν και στην Αλβανία» Εννοείται , όποιος το άκουσε, κατάλαβε το αντίθετο. Όμως κανείς, ούτε από την αντιπολίτευση, δεν τόλμησε να διαψεύσει τότε τον Μπερίσια.

Εν τω μεταξύ το μυστηριώδες ατύχημα του Τούρκου εταίρου της Γκιαλίτσα ενισχύει περισσότερο την ιδέα ότι οι αλβανικές πυραμίδες με την ανοχή του κράτους αποτελούσαν τμήμα γιγάντιων μηχανών για το ξέπλυμα χρημάτων . Ο μηχανισμός αυτός χρησιμοποιήθηκε από κρίκους των ίδιων συμφερόντων , ως το πιο ασφαλές μέσο για τον έλεγχο της διακυβέρνησης Μπερίσια και των μετέπειτα εξελίξεων στη χώρα και την περιοχή. Τώρα είχε φθάσει η στιγμή ώστε το καθεστώς Μπερίσια να καταλάβαινε πως το απαλό χάδι της τριχιάς γύρο από το λαιμό του και το «αναπαυτικό» άρωμα της ζελατίνης πάνω σ'αυτή δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μόνο μια θηλιά με το όνομα παρατράπεζες, που έσφιγγε ταχύρρυθμα.

---

¹ Ο Αλεξάντερ Μέξη, πρωθυπουργός στην κυβέρνηση του Δ. Κόμματος, δήλωσε στην εφημερίδα "DITA", των Τιράνων , ημερ. 24. 08.2001, ότι «πριν από τις εκλογές του Μαΐου 1996 οι εμπειρογνώμονες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, είπαν ότι δεν είναι επικίνδυνες και ότι οι πλειοψηφία τους είναι επενδυτικές εταιρίες οι οποίες μπορεί να είναι κερδοφόρες»

ΧΡΗΜΑΤΑ ΜΕ ΣΑΚΙΑ - Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΜΕ ΤΡΥΠΙΕΣ ΤΣΕΠΕΣ

Στις μέρες που ακολούθησαν η κυβέρνηση φαίνεται ότι αναζητεί διέξοδο. Διαπιστώνει ωστόσο ότι οι τσέπες της είναι άδειες. Το τρελό παιχνίδι με τα σακιά χρημάτων που μετέφεραν από τις παρατράπεζες κρατικά οχήματα, δεν κατέληγαν στα ταμεία του κράτους. «Ιδιοκτήτες τους» ήταν παράγοντες που είχαν τη δυνατότητα να δίνουν εντολές στον κρατικό μηχανισμό, όμως για λογαριασμό τους.

Στο πλαίσιο αυτό η Αλβανική Υπηρεσία της «Φωνή της Αμερικής» είχε μεταδώσει, στις 14.01. την είδηση ότι στις 09.01. εκατόν τριάντα εκατομμύρια αμερικανικά δολάρια φορτώθηκαν σε ταχύπλοο σκάφος στην Αυλώνα και έφυγαν προς άγνωστη κατεύθυνση. Η αστυνομία δήλωσε ότι δεν είχε σωστές πληροφορίες, παρ'όλα αυτά συνέλαβε τρία άτομα με την κατηγορία της παράνομης εξόδου συναλλάγματος από τη χώρα. Σύμφωνα με τη «Φωνή της Αμερικής» το γεγονός σχετιζόταν με τη δυνατότητα απομάκρυνσης από τη χώρα εγκεφάλου των παρατραπεζών.¹ Η κυβέρνηση τήρησε ιχθύος σιωπή σχετικά με την είδηση της ημέρας.

Όμως το αλβανικό νόμισμα, το λεκ, δέχεται την μεγαλύτερη υποτίμηση στα τελευταία χρόνια, σε σχέση με τα ξένα νομίσματα.² Οι ειδικοί εκτιμούν ότι το γεγονός σχετίζεται με την έξοδο από τη χώρα του συναλλάγματος. Ο τύπος (14.01) μιλάει για περίεργους ανθρώπους στα Τίρανα, οι οποίοι συγκεντρώνουν όλα τα είδη ξένων νομισμάτων. Προτιμούν ιδιαίτερα το αμερικανικό δολάριο και το ελβετικό φράγκο. Οι τράπεζες δεν μπορούσαν να παρέμβουν, όπως παλιότερα, για να εμποδίσουν την καταβάρθρωση του λεκ. Τα αποθέματα του κράτους, τα οποία είχαν σημειώσει μια εικονική αύξηση, έδειχναν τώρα την πραγματική γύμνια του. Αυτό συνέβαινε τη στιγμή που η κρατική μηχανή είχε ανάγκη από πολλά λεφτά για να σταθεί στα πόδια της. Η διαδικασία για τη διατήρηση πάση θυσίας της εξουσίας, είχε αρχίσει.

Εντούτοις, στις νευρολογικές και ψυχιατρικές κλινικές οι γιατροί είχαν πολύ δουλειά. Εκεί κατέληγαν δεκάδες άτομα λόγω του σοκ από την απώλεια των χρημάτων και των περιουσιών τους στις παρατράπεζες. Εντωμεταξύ οι αυτοκτονίες δεν αποτελούν πλέον είδηση. Οι αλβανοί είχαν ξεπουλήσει τα πάντα, τον μόχθο μιας ολόκληρης ζωής, δικής τους και των παιδιών τους.

ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΒΓΑΙΝΟΥΝ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ, ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΜΠΛΟΚΑΡΟΝΤΑΙ

---

¹ Στη δίκη κατά του Βεχμί Αλιμούτσιαϊ, ιδιοκτήτη της παρατράπεζας ΒΕΦΑ, στο τέλος του 1999, θα προκύψει ότι μερικές φορές τα ελικόπτερα της εταιρίας του μετέφεραν εκατομμύρια δολάρια στο εξωτερικό

² Στις 31.01. ένα αμερικανικό δολάριο ανταλλάσσονταν με 125 λεκ, την στιγμή που το Νοέμβριο η ισοτιμία ήταν 1 \$ προς 96 λεκ. Η τιμή των προϊόντων καθημερινής κατανάλωσης σημείωσε αισθητή άνοδο. Η τιμή του ψωμιού, λόγω χάρη, βασική για τους Αλβανούς τροφή, σημείωσε άνοδο 17 τοις εκατό.

Η 15^η Γενάρη σημαδεύει ταυτόχρονα και την ανοιχτή εκδήλωση των πολιτικών αιτημάτων από τα θύματα των παρατραπέζων. Οι χιλιάδες καταθέτες στη Σούντε στην πρωτεύουσα μετατρέπουν την μέχρι τότε σιωπηλή συγκέντρωσή τους σε μαζική διαμαρτυρία φωνάζοντας συνθήματα κατά του Προέδρου Μπερίσια και του Πρωθυπουργού Μέξη. Οι διαδηλωτές δεν θα απομακρυνθούν και όταν οι δυνάμεις ταχείας επέμβασης έκαναν χρήση βίας. Η πρώτη πολιτική διαμαρτυρία θα συνεχιστεί μέχρι αργά το βράδυ. Όποιος γνωρίζει ότι η ανταρσία σε οποιαδήποτε μορφή κατά του Μπερίσια κόστιζε τότε μέχρι και την απώλεια ζωής θα καταλάβει τι σήμαινε αυτό για τα αλβανικά δεδομένα.

Ο φόβος μήπως στην πρωτεύουσα καταφθάσουν διαμαρτυρόμενοι καταθέτες και από άλλες περιοχές αναγκάζει την κυβέρνηση να προστατέψει τα Τίρανα με μεγάλες αστυνομικές δυνάμεις.

Η αλλαγή προορισμού της διαμαρτυρίας των καταθετών οδηγεί στη σύλληψη της Σούντε που σημαδεύει έτσι και την πρώτη παρέμβαση του κράτους στις παρατράπεζες. Η σύλληψή της έγινε με στόχο την αποφυγή κάθε επαφής της με τους καταθέτες. Στην απομόνωση της φυλακής ήταν επίσης εύκολο να της κλείσουν αν χρειαζόνταν το στόμα ή «να πάθαινε αμνησία», όπως, σύμφωνα με τον τύπο, συνέβηκε πράγματι αργότερα.¹

Την ίδια μέρα η κυβέρνηση αποφασίζει να παγώσει τις καταθέσεις των παρατραπεζικών «ιδρυμάτων» «Πόπουλι» και «Τζαφέρι», ύψους 250 εκατομμυρίων δολαρίων. Η απόφαση θεωρείται ως η πιο αυστηρή που ελήφθη ποτέ σε βάρος των παρατραπέζων από την κυβέρνηση του Δ. Κόμματος. Σκοπός της, όπως αναγγέλλει: «η προστασία των συμφερόντων των καταθετών στις τοκογλυφικές εταιρίες».

Και το μέτρο αυτό όμως κρύβει μια υστεροβουλία. Η κυβέρνηση είχε κατηγορήσει τα δύο συγκεκριμένα ιδρύματα ότι διευθύνονταν από την αντιπολίτευση. Η κυβέρνηση στόχευε να πλήξει την αντιπολίτευση και κυρίως το Σ. Κόμμα για να επιβεβαιώνει τις κατά καιρούς κατηγορίες της ότι πίσω από τις παρατράπεζες «κρύβεται η αντιπολίτευση γι' αυτό και σιωπάει».

Ούτε το συγκεκριμένο μέτρο καθυστεράει πλέον τις χιλιάδες των διαδηλωτών

Η 15^η Γενάρη 1997 είναι μια μακρά ημέρα όσον αφορά την πυκνότητα των πολιτικών γεγονότων. Την ίδια μέρα τρία πολιτικά κόμματα: το Σοσιαλιστικό, το Σοσιαλδημοκρατικό και η Δημοκρατική Συμμαχία, αποφασίζουν την οργανωμένη αντίδραση στην αντιμετώπιση της κατάστασης. Στέλνουν επιστολή στο Συμβούλιο της Ευρώπης, μέσω της οποίας ζητούν «να επηρεάσουν τις αλβανικές αρχές για την ψήφιση του Συντάγματος², εφόσον πρώτα έχει προαποφασιστεί η ημερομηνία πρόωρων εκλογών». Στην επιστολή τονίζουν επίσης ότι «ο λαός έχει χάσει την εμπιστοσύνη στην ελεύθερη ψήφο, ότι στη χώρα σημειώνεται συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιορισμός στη δράση της αντιπολίτευσης.»

Ζητούν συνεργασία και με άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης στη χώρα, ή με κόμματα που ζητούν την έξοδο από την κρίση με πολιτικά μέσα, ανεξάρτητα από την τοποθέτηση: δεξιά ή αριστερά. «Η συνεργασία θα ρυθμίζεται, αναφέρουν, μέσω μιας Συντονιστικής Επιτροπής». Η παράταξη που θα δημιουργούνταν θα ονομάζονταν αρχικά «Η Προοδευτική Αντιπολίτευση» (λίγες μέρες αργότερα θα συγκεκριμενοποιηθεί με την ονομασία «το Φόρουμ για τη Δημοκρατία»).

---

¹ Τέσσερα χρόνια μετά κανείς δεν γνωρίζει κάτι συγκεκριμένο για την τύχη της Σούντε

² η διαδικασία για την ψήφιση του συντάγματος της χώρας είχε αρχίσει από το 1991 και θα ολοκληρωθεί το δημοψήφισμα του 1998. Το 1994 ο Μπερίσια επιδίωξε το ίδιο πράγμα, αλλά απέτυχε.

Θα ακολουθήσει μια θερμή ημέρα. Στα κεντρικά γραφεία της Γκιαλίτσα στην Αυλώνα είχαν συγκεντρωθεί χιλιάδες καταθέτες για να ζητήσουν εξηγήσεις. Μια μέρα πριν η παρατράπεζα είχε ανακοινώσει ότι τα ταμεία της θα συνεχίσουν να παραμείνουν κλειστά μέχρι τις 02.02.1997,

Όλοι γνώριζαν ότι η Γκιαλίτσα μετά την Σούντε είχε φαλίρει από τα τέλη του Δεκέμβρη, ανεξάρτητα πόσο το πίστευαν, ή αν ήθελαν να το πιστέψουν. Η νέα παράταση χρησίμευσε ως σταγόνα στο ποτήρι που ξεχειλίζει. Σαν αποτέλεσμα η αυθόρμητη συγκέντρωση μετατράπηκε και στην Αυλώνα σε μαζική αντικυβερνητική διαδήλωση.

Επεμβαίνουν κι' εδώ οι αστυνομικές δυνάμεις. Οι διαδηλωτές απαντούν στη βία με βία. Τα κρατικά ΜΜΕ αναφέρουν ότι μεταξύ των διαδηλωτών υπήρξαν τραυματίες και ότι η κατάσταση στην πόλη είναι έκρυθμη.

Επεισόδια σημειώθηκαν και στη Σκόδρα, ενώ συνεχίστηκαν οι διαδηλώσεις στα Τίρανα, όπου μεγάλος αριθμός αστυνομικών δυνάμεων φρουρεί την πλατεία «Σκεντέρμπεης» των Τιράνων, που θεωρείται το σύμβολο της κυριαρχίας του Μπερίσια.¹

Μια μέρα αργότερα τα τρία κόμματα της αντιπολίτευσης, το Σ.Κ, το Σ.Δ.Κ και η Δ.Σ. ζητούν να πάρουν στα χέρια τους την πολιτική πρωτοβουλία στη χώρα. Καλούν το λαό της πρωτεύουσας σε μαζική διαδήλωση στην πλατεία «Σκεντέρμπεης», «για την υπεράσπιση των οικονομικών συμφερόντων τους».

ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΥΠΟΚΙΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ. ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ Ο ΑΖΕΜ ΧΑΪΝΤΑΡΙ. Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΒΑΔΙΖΕΙ ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΤΡΑΠΕΖΩΝ

Στις 06.01.97 25 χιλιάδες φοιτητές σε όλη τη χώρα απέχουν από τα μαθήματα σ' ένδειξη διαμαρτυρίας για την επιδεινωμένη κατάσταση των συνθηκών διαβίωσης. Οι φοιτητές των Τιράνων και της Αυλώνας ζητούν και την παραίτηση της ηγεσίας της Ραδιοτηλεόρασης, καθώς επίσης τη λειτουργία ενός σταθμού και την έκδοση εφημερίδας για τους φοιτητές. Στο Αργυρόκαστρο, την Κορυτσά και τη Σκόδρα, επεμβαίνει η κρατική μηχανή, για να εμποδίσει το φοιτητικό κίνημα. Ιδιαίτερα ανησυχητική ήταν η παρουσία των μυστικών υπηρεσιών SHIK²

Στο Αργυρόκαστρο η παρέμβαση της SHIK και του Δ. Κόμματος στις φοιτητικές οργανώσεις του πανεπιστημίου οδήγησε στην αποτυχία της διαμαρτυρίας, παρά το γεγονός ότι οι συνθήκες διαβίωσης, ειδικά στις εστίες των φοιτητριών, ήταν συγκλονιστικά κακές. Δεν υπήρχαν τζάμια, νερό και η υγρασία έφτανε μέχρι το μεδούλι. Τα σκάνδαλα με την αγορά τροφίμων και την αλλαγή προορισμού των κονδυλίων για τους φοιτητές δεν είχαν τέλος. Παραταύτα οι φοιτητές του Αργυροκάστρου όχι μόνο δεν συμπαραστάθηκαν στα μη οικονομικά αιτήματα των φοιτητών των Τιράνων, αλλά δεν οργανώθηκαν ούτε τα καυτά οικονομικά τους προβλήματα.

¹ Στην εν'λόγο πλατεία από την άνοδο στην εξουσία ο Μπερίσια απαγόρευε τις συγκεντρώσεις και τις διαδηλώσεις της αντιπολίτευσης. Το Δ. Κόμμα επεδίωξε να αφήσει ανέπαφη από τους αντιπάλους την κεντρική πλατεία των Τιράνων ακόμη και έναντι διεθνούς πολιτικού κόστους. Η προσπάθεια της αντιπολίτευσης να διαδηλώσει στην πλατεία «Σκεντέρμπεης»¹, στις 28 Μαΐου 1996 κατά της νοθείας στις γενικές εκλογές της 26-η Μαΐου μετατράπηκε σε αματηρή σύγκρουση με τις δυνάμεις της κυβέρνησης Μπερίσια, προκαλώντας έτσι την διεθνή κατακραυγή εναντίον του

² SHIK Sherbimi informative kombetar, (Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών)

το φοιτητικό κίνημα που μόλις είχε εκδηλωθεί επιχειρεί να χειραγωγήσει ο Αζέμ Χαϊντάρι.¹

Το Δεκέμβρη του 1996 αυτοανακηρύσσεται πρόεδρος των Ανεξάρτητων Συνδικάτων. Οδηγεί το συνδικάτο σε διχασμό και σε ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των παρατάξεων του, με αποτέλεσμα τη δολοφονία ενός συνδικαλιστή.²

Τη σειρά είχαν στη συνέχεια οι φοιτητές. Λίγο αργότερα θα επιδιώξει να διεισδύσει στους απογοητευμένους καταθέτες.

Στις 07.01 ο Χαϊντάρι δήλωσε ότι στις 10.01. θα άρχιζε μια γενική και χωρίς προθεσμία απεργία των φοιτητών. Όντως συμβαίνει έτσι. Το 50 % των σχολών του Πανεπιστημίου Τιράνων κατέβηκαν σε απεργία χωρίς προθεσμία. Οι φοιτητές όμως δεν δέχτηκαν να ηγηθεί της κινητοποίησής τους ο Χαϊντάρι. Ούτε οι υποσχέσεις της κυβέρνησης έπεισαν τους φοιτητές να επιστρέψουν στα μαθήματα.

Κατά το δεύτερο δεκαήμερο του Γενάρη ο Αζέμ Χαϊντάρι έστρεψε την προσοχή του στις διαδηλώσεις των καταθετών, που είχαν αρχίσει να φουντώνουν. Για να ήταν πιο πειστικός «διαγράφεται» από το πιο σημαντικό πόστο στο κόμμα, την Προεδρεία του και ανεξαρτητοποιήθηκε από την κοινοβουλευτική ομάδα του Δημοκρατικού Κόμματος.

Ο Μπερίσια, μέσω του Χαϊντάρι στόχευε τον έλεγχο των διαμαρτυριών των απογοητευμένων καταθετών και την απομόνωσή τους από τα κόμματα της αντιπολίτευσης.

Ταυτόχρονα, εκμεταλλευόμενος το μέτωπο των διαμαρτυριών να αποκεφάλιζε μέσα στο Κόμμα όλους εκείνους, που πλέον δεν του χρειαζόταν ή είχαν εκδηλώσει την ανταρσία τους. Ένα τέτοιο κεφάλι ήταν αυτό του Πρωθυπουργού Μέξη, που το ζητούσαν τότε οι διαδηλωτές, η αντιπολίτευση και οι φιλόδοξοι στο ίδιο το Δ. Κόμμα. Η κρυφή αντιπολίτευση εναντίον του και η καταγωγή του Πρωθυπουργού από το Νότο οδήγησαν τον Μπερίσια στην απόφαση να βγάλει σε δημοπρασία το κεφάλι του Μέξη.

Αργότερα όταν η αντιπολίτευση θα επιμείνει στην παραίτηση της κυβέρνησης Μέξη και στο σχηματισμό μιας κυβέρνησης τεχνοκρατών ευρείας αποδοχής, ο Μπερίσια θα υποδείξει την παραίτηση του Μέξη και το σχηματισμό νέας κυβέρνησης επίσης του Δημοκρατικού Κόμματος. Την πρώτη του Μάρτη ο Αλεξάντερ Μέξη οδηγείται σε αναγκαστική παραίτηση. Η χώρα θα έχει για μια βδομάδα κυβέρνηση χωρίς πρωθυπουργό.

---

¹ Ο Χαϊντάρι με καταγωγή από την ίδια περιοχή με το Μπερίσια, ήταν το δεξί χέρι του Μπερίσια στην ανοδική του πολιτική καριέρα και ταυτόχρονα το μάτι και το χέρι του παντοδύναμου άνδρα στο κόμμα και την κυβέρνηση, ανεξάρτητα από τα χαμηλά σχετικά πόστα που κατείχε. Την περίοδο 1995-97 είχε υιοθετήσει ρόλο κυματοθραύστη στις διάφορες διαμαρτυρίες κατά της κυβέρνησης του Δ. Κόμματος. Το 1995 είχε μπει σε μια απεργία πείνας των πρώην φυλακισμένων, που διαμαρτύρονταν για τον τρόπο αντιμετώπισής τους από την κυβέρνηση. Σαν αποτέλεσμα τους διέλυσε χωρίς οι απεργοί να κερδίσουν το παραμικρό.

21 μήνες αργότερα, 12.09.1998, ο Αζέμ Χαϊντάρι δολοφονήθηκε στο κέντρο της Αλβανικής πρωτεύουσας. Η δολοφονία αποτέλεσε την αφορμή για το αποτυχημένο πραξικόπημα της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 κατά της κυβέρνησης της συμμαχίας των σοσιαλιστών. Το Μάιο του 2001 άρχισε η δίκη κατά των δραστών. Ωστόσο ενώ ήταν γνωστοί οι δολοφόνοι, δεν αναφέρονταν οι λόγοι και τα κίνητρα για τη δολοφονία. Πιστεύεται πάντως ότι η σύγκρουση συμφερόντων στη διακίνηση όπλων και ναρκωτικών προς και από το Κοσσυφοπέδιο, καθώς και η ανάγκη για ηρωική διέξοδο από την κρίσιμη κατάσταση στην οποία είχε εισέλθει το Δ. Κόμμα, οδήγησαν στη δολοφονία του Χαϊντάρι.

² Τα Ανεξάρτητα Συνδικάτα θεωρούνταν ότι πρόσκεινται στο Δ. Κόμμα, μάλιστα αποτέλεσαν το βασικό στήριγμα για να ανέβει στην εξουσία ο Μπερίσια το 1992. Ο τρόπος διακυβέρνησης του Δ. Κόμματος και ειδικά η κρίση με τις παρατράπεζες τα είχε θέσει στην απέναντι όχθη.

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΝΑ ΚΙΝΕΙΤΑΙ . Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΧΑΝΕΙ ΕΔΑΦΟΣ

Στις 17.01, καθώς στην Αλβανία διαδραματίζονταν ταχύτατες εξελίξεις, στα Τίρανα φθάνει μια νέα δήλωση από τον Αμερικανό Υφυπουργό Εξωτερικών Timothy Wirth. «Η κυβέρνηση, αναφέρει μεταξύ των άλλων η δήλωση, δεν έλεγξε τις πυραμιδοειδείς εταιρίες». Ο Timothy Wirth πηγαίνει και πιο πέρα όταν αναφέρει ότι «η Αλβανία εκτροχιάζεται από την πορεία εκδημοκρατισμού» Ο Αμερικανός αξιωματούχος ζητάει από τις αλβανικές αρχές να προχωρήσουν στην ψήφιση του Συντάγματος και στην τράπεζα διαβουλεύσεων μεταξύ των πολιτικών κομμάτων. Ζητάει επίσης από τις αλβανικές αρχές, «να σεβαστούν την ανεξαρτησία των ΜΜΕ» , να δείξουν «ευελιξία στις σχέσεις με την αντιπολίτευση» και τη δεσμευσή τους «για διεξαγωγή πρόωρων εκλογών στη χώρα».

Αίτημα από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ για την ψήφιση του συντάγματος και τη διεξαγωγή νέων γενικών εκλογών στη χώρα με το νέο σύνταγμα, είχε φθάσει στα Τίρανα αμέσως μετά από τις δημοτικές εκλογές στην Αλβανία στις 20 Οκτωβρίου 1996. Ο Timothy Wirth είχε επαναλάβει το ίδιο αίτημα στις 24 Νοεμβρίου επίσης του 1996. Ο ίδιος είχε ανακοινώσει τότε και τον εταίρο των ΗΠΑ στην περιοχή για την «εφαρμογή της αμερικανικής πολιτικής στην Αλβανία». Δεν ήταν άλλος από την Ιταλία, η οποία στους επόμενους μήνες της μεγάλης κρίσης, θα παίξει το σημαντικότερο ρόλο στην Αλβανία, σε σχέση με τις άλλες δυτικές χώρες. Μάλιστα η Ιταλία θα συνεχίσει τον πρωτεύοντα ρόλο στην Αλβανία και μετά τις εκλογές της 29ης Ιουνίου 1997.

Άλλωστε η δήλωση του Αμερικανού Υφυπουργού Εξωτερικών ακολουθείται από την εξίσου σκληρή δήλωση του Ιταλού Υφυπουργού Εξωτερικών Φασίνο, ότι «η κυβέρνηση των Τιράνων θα πρέπει να προσέξει, διότι η Αλβανία έχει μετατραπεί σε χώρα με τη μεγαλύτερη εισαγωγή παράνομου χρήματος»

Οι ραγδαίες εξελίξεις στην Αλβανία ανησυχούν τώρα και την Ελλάδα. Τέσσερις μέρες αργότερα , στις 21.01.97, ο Πρέσβης της Ελλάδας στα Τίρανα, Κωνσταντίνος Πρεβεδουράκης θα δηλώσει: “Η Ελλάδα ανησυχεί σοβαρά λόγω της κατάρρευσης των πυραμιδοειδών συστημάτων που μπορεί να οδηγήσουν στην πολιτική αποσταθεροποίηση της χώρας η οποία μπορεί να φέρει νέα έξαρση κύματος λαθρομεταναστών στην Ελλάδα»

Ωστόσο παρά το γεγονός ότι οι ΗΠΑ και οι ευρωπαϊκές χώρες έδειχναν να είχαν διαφορετικές θέσεις στο θέμα Μπερίσια, η αντιπολίτευση στην Αλβανία είχε υιοθετήσει την αμερικανική φόρμουλα και καθημερινά κατανάλωνε τις αμερικανικές θέσεις για την κρίση στην Αλβανία διατυπωμένες διαφορετικά.

ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ ΤΟΥ ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΦΥΤΡΩΝΟΥΝ ΑΝΟΙΧΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ. ΑΥΤΟΣ ΒΓΑΖΕΙ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ .

Ο Μπερίσια, στις 18 Γενάρη μπροστά στη δημιουργηθείσα κατάσταση στη χώρα κάνει ένα βήμα προς τα πίσω. Για πρώτη φορά από το βήμα της Εθνικής Συνέλευσης του Δ. Κόμματος, δέχεται ότι «από το παιγνίδι των παρατραπεζών η Αλβανία δέχθηκε ένα βαρύ πλήγμα». Ο Μπερίσια προτείνει την σύσταση Διερευνητικής Επιτροπής για τη διαπίστωση του επιπέδου των συνεπειών από τις παρατράπεζες. Προσωπικά δεν διστάζει να δεσμευτεί ότι το ένα εκατομμύριο περίπου Αλβανών που αναμίχτηκαν στις παρατράπεζες, θα «πάρουν τα χρήματά τους μέχρι την τελευταία δεκάρα».

Όμως μερικές μέρες αργότερα, στις 29.01, σε συνέντευξη τύπου ο Μπερίσια θα δηλώσει ότι «από την επιστροφή των χρημάτων των δύο παρατραπεζών, “Πόπουλι» και «Τζιαφέρι», δεν θα επωφεληθούν εκείνοι οι καταθέτες που έχουν πάρει έστω και μία φορά τόκους».

Από το βήμα της Εθνικής Συνέλευσης του κόμματός του, ο Μπερίσια, πέραν του ότι αποδέχεται για πρώτη φορά το βαρύ πλήγμα, μίλησε και για επενδυτικές διευκολύνσεις στους καταθέτες των παρατραπεζών. Ανακοίνωσε ότι θα παγώσουν οι καταθέσεις των παρατραπεζών και άλλες πράξεις που συνδέονταν με τη διακίνηση των κεφαλαίων και των περιουσιών των παρατραπεζικών εταιριών.

Την επομένη ο τύπος έγραψε ότι οι καταθέσεις στις παρατράπεζες αγγίζουν τα 7 δισεκατομμύρια δολάρια , ενώ η κυβέρνηση είχε κατασχέσει μόνο 250 εκατομμύρια δολάρια από τις παρατράπεζες “Πόπουλι» και «Τζιαφέρι.

Από το ίδιο βήμα ο Πρωθυπουργός Αλεξάντερ Μέξη απαντάει στις κατηγορίες της αντιπολίτευσης εναντίον του, ότι «στόχος της δεν ήταν προσωπικά αυτός αλλά το Δ.Κόμμα», αφήνοντας ανοιχτά να εννοηθεί ότι ο ίδιος δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένας μοχλός στα χέρια του κόμματος.

Ο βουλευτής Τομόρ Μάλιασι κατηγορεί την κυβέρνηση για αποτυχημένη εσωτερική και εξωτερική πολιτική. Μετά το 1992, είναι το μόνο στέλεχος αυτού του επιπέδου που τολμάει να απευθύνει τόσο βαριές κατηγορίες και σε τέτοιες κρίσιμες στιγμές, στην κυβέρνηση του.

Την ίδια ημέρα η κυβέρνηση απαγορεύει τη διαδήλωση που η αντιπολίτευση είχε προγραμματίσει για την Κυριακή 19 Γενάρη στην πλατεία Σκεντέρμπεης. Μια μέρα πριν η αστυνομία είχε κλείσει όλους τους δρόμους που οδηγούν στην πλατεία αλλά και στην πρωτεύουσα .

Την Κυριακή οι προσπάθειες των τριών χιλιάδων οπαδών της αντιπολίτευσης να σπάσουν τον κλοιό της αστυνομίας απέτυχαν. Η αστυνομία έκανε χρήση άγριας βίας και συνέλαβε πενήντα άτομα . Σε ανακοίνωση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, οι διαδηλώσεις θεωρούνται παράνομες.

Ωστόσο συλλήψεις σημειώθηκαν και σε διαδηλώσεις σε άλλες πόλεις της χώρας Στο κλίμα που καλλιεργείται ο ανεξάρτητος και αντιπολιτευόμενος τύπος προσπαθεί να ενθαρρύνει τους διαδηλωτές , δημοσιεύοντας μάλιστα φωτογραφίες από τις διαδηλώσεις της αντιπολίτευσης σε Βελιγράδι και Σόφια.

Η κρατική τηλεόραση, ωστόσο, δεν μεταδίδει καμιά είδηση για τις διαδηλώσεις σε διάφορες πόλεις της χώρας, αλλά δίδει ρεπορτάζ από τις τεράστιες ουρές ανθρώπων που περιμένουν να αγοράσουν κουπόνια τυχερών παιχνιδιών !! Η αλήθεια είναι ότι οι νέες ουρές υπήρχαν και μεγάλωναν συνεχώς, αντικαθιστώντας έτσι τις ουρές μπροστά στα ταμεία των κλεισμένων πλέον παρατραπεζών . Η τηλεόραση απλώς προσπαθούσε να στρέψει την προσοχή των Αλβανών από το καυτό πρόβλημα των πυραμίδων σε άλλους τρόπους εύκολου χρήματος

Την επομένη, ο Μπερίσια, βλέποντας ότι η κατάσταση στη χώρα επιδιδόταν και τα οικονομικά αιτήματα αποχτούσαν πολιτική μορφή, κατηγορεί την αντιπολίτευση ότι «πολιτικοποιεί το φαινόμενο της τοκογλυφίας» Η αντιπολίτευση απαντάει ότι οι διαδηλώσεις θα συνεχιστούν μέχρι την παραίτηση της κυβέρνησης. Ζητάει την άμεση αποφυλάκιση των εκατοντάδων συλληφθέντων, κατ’αυτή, σε όλη τη χώρα, «διαφορετικά,- απειλεί το Σ. Κόμμα, - υπεύθυνη για την επιδείνωση της κατάστασης θα είναι η κυβέρνηση»

Την ίδια μέρα ιδιαίτερα σκληρός ήταν στις δηλώσεις του ο πρόεδρος του ΣΔ Κόμματος, Σκεντερ Γκινούσι . Ο Γκινούσι ζητάει την άμεση παραίτηση της κυβέρνησης Μέξη και το σχηματισμό μιας κυβέρνησης τεχνοκρατών μέχρι τη διεξαγωγή νέων εκλογών στη χώρα. Κατηγορεί παράλληλα την κυβέρνηση του Δ. Κόμματος ότι : «επεδίωξε να οικοδομήσει τον αλβανικό καπιταλισμό πάνω στην τοκογλυφία, τα ναρκωτικά , το λαθρεμπόριο όπλων και λευκής σάρκας , καθώς και στις σχέσεις με τη διεθνή μαφία»

Στην επέκταση των διαδηλώσεων και των επικρίσεων της Δύσης για την κατάσταση στη χώρα η κυβέρνηση Μπερίσια ανταποκρίνεται με αντιδραστικά μέτρα με στόχο την πρόληψη και αναχαίτιση της κλιμακούμενης πολιτικής διάστασης των διαδηλώσεων.

Ξημερώνοντας 22.01, η αστυνομία συλλαμβάνει σε όλη τη χώρα 50 εργαζόμενους διαφόρων επιπέδων των ιδρυμάτων «Πόπουλι» και «Τζαφέρι», χωρίς να ανακοινώσει τους λόγους των συλλήψεων. Την επόμενη ανακοινώνεται η σύλληψη του αφεντικού της Γκιαλίτσα, Φιτιμ Γκερτζαλιού,¹. Ταυτόχρονα ζητείται η ενεργοποίηση της Διερευνητικής Επιτροπής που πρότεινε ο Μπερίσια για τη διερεύνηση της κατάστασης στις παρατραπέζες, καθώς και του νομικού πλαισίου που απαγόρευε την λειτουργία τους στο μέλλον

Παράλληλα η αστυνομία τάσσεται σε επιφυλακή σε όλη τη χώρα . Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο Τιράνων τιμωρεί με πρόστιμο 40 διαδηλωτές από το συλλαλητήριο της Κυριακής της αντιπολίτευσης στην πρωτεύουσα, ενώ 13 άλλους με φυλάκιση. Η αστυνομία Τιράνων μηνύει επίσης τους ηγέτες της αντιπολίτευσης για τη διοργάνωση παράνομων διαδηλώσεων.

Στις 22.01 η Βουλή ψηφίζει εσπευσμένα νόμο για το κλείσιμο των παρατραπεζών. Η αντιπολίτευση θεωρεί την απόφαση « κατόπιν εορτής» και επιμένει στο αίτημα για την παραίτηση της κυβέρνησης Μέξη. Ο Μπερίσια αναγκάζεται για πρώτη φορά να ασκήσει το συνταγματικό του δικαίωμα : -προεδρεύει της κυβέρνησης για τη λήψη μέτρων σχετικά « με την αντιμετώπιση της κατάστασης»

Οι προσπάθειες όμως του Δ. Κόμματος αποδεικνύονται αναποτελεσματικές.

Μια απλή οικονομική λογική λέει ότι κάθε προσπάθεια επιστροφής των χρημάτων στα θύματα των παρατραπεζών θα οδηγούσε αυτομάτως στην έξαρση του πληθωρισμού, πράγμα που θα είχε βαριές συνέπειες στους βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους οικονομικούς δείχτες. Τα ίδια αποτελέσματα θα είχε και κάθε προσπάθεια κυκλοφορίας υποτιμημένου νομίσματος , ανεξάρτητα από το γεγονός ότι κατ'αυτόν τον τρόπο μπορεί να ελέγχονταν οι υψηλοί ρυθμοί του πληθωρισμού. Από την άλλη μεριά η διαδικασία διαφάνειας, σύμφωνα με τους ειδικούς, απαιτούσε θεωρητικώς εννέα μήνες , πράγμα που ακύρωνε κάθε άμεση και έγκυρη κυβερνητική παρέμβαση. (Η διαφάνεια των παρατραπεζών στην ουσία δεν έγινε ούτε μετά από τέσσερα χρόνια, διακυβέρνησης της συμμαχίας των Σοσιαλιστών)

Παρά το αδιέξοδο, η κυβέρνηση, για να αποφύγει την μετωπική λαϊκή αντίδραση, έκανε ό,τι μπορούσε για να εξασφαλίσει την επιβίωση μερικών παρατραπεζών. Όμως ούτε αυτό ήταν δυνατό. Από την μία δεν υπήρχαν τα κονδύλια για να επιβιώσει έστω και προσωρινά μια παρατρέπεζα. Από την άλλη αποδεικνύονταν αρκετά δύσκολη η επιλογή . Άλλωστε τα συμφέροντα των κυβερνητικών ήταν συνδεδεμένα με τις παρατραπέζες σε τέτοιο

---

¹ Ο Γκερτζαλιού κατά περιέργο τρόπο δέχτηκε την ιδιοκτησία της Γκιαλίτσα αφού αυτή είχε ανακοινώσει τη χρεοκοπία της . Μετά το 1997 βρήκε καταφύγιο στο Κοσσυφοπέδιο , απ'όπου κρατούσε στενές σχέσεις με την Τουρκία. Το Απρίλη του 2001 παραδόθηκε εθελοντικά στην Αλβανική δικαιοσύνη

σημείο που η επιλογή ήταν δύσκολη , διότι οδηγούσε στην αύξηση των τριβών εντός του ίδιου του Δημοκρατικού Κόμματος.

Από τη στιγμή που η κυβέρνηση αποφάσισε να επέμβει στο θέμα των παρατραπεζών, μάλλον, δεν είχε και άλλη επιλογή, βρέθηκε εντός δύο πυρών και κάθε προσπάθεια επούλωσης των πληγών προς μια κατεύθυνση, άνοιγε νέες πληγές σε άλλες κατευθύνσεις. Ταυτόχρονα οι προσπάθειες για να αποφύγει τις ισχυρές πολιτικές παρενέργειες εις βάρος της , δικαίωναν τις κατηγορίες ότι πίσω από τις παρατράπεζες υπήρχε μόνο η κυβέρνηση και αθώωνε εντελώς την αντιπολίτευση. Έτσι έμεινε απομονωμένη τόσο μπροστά στα εκατοντάδες χιλιάδες θύματα των παρατραπεζών, (Οι περισσότεροι μεταξύ αυτών άνηκαν στο Δ. Κόμμα) όσο και μπροστά στις ευθύνες για τη μοιραία κατάρρευση της οικονομίας . Εντωμεταξύ ο Μπερίσια έδειχνε αποφασισμένος να παραμείνει σε μια εξουσία που παράνομα είχε κατακτήσει με τις γενικές εκλογές της 26^{ης} Μαΐου 1996.

Τα κόμματα της αντιπολίτευσης μαθημένα να δρουν στο πολιτικό περιθώριο που τους επέτρεπε ο Μπερίσια, καταναλώνονταν στις αντιμπερισικές δηλώσεις. Μάλιστα παρασυρόμενη από το Δ. Κόμμα, καταναλώνουν πολύ χρόνο στις αλληλοκατηγορίες σχετικά με τους αυτουργούς βίας. Ταυτόχρονα όχι μόνο αδυνατούσαν να υποχρεώσουν τον Μπερίσια να επικαλεστεί τα πολιτικά μέσα για την επίλυση της κρίσης , αλλά ούτε μπορούσαν να τον σταματήσουν στην παραπέρα όξυνση και επιδείνωση της κατάστασης.

Εντούτοις σημαντικό μέρος της ηγεσίας των κομμάτων της αντιπολίτευσης αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα λόγω των διωγμών του καθεστώτος, ενώ ένα άλλο μέρος εμφανίζει δειλία ή φόβο λόγω του ότι είναι μπλεγμένοι ή στις παρατράπεζες ή στα παρασκήνια του Μπερίσια .

Μια τάτοια πολιτική τους συμπεριφορά δεν άφηνε περιθώρια για την καθοδήγηση του λαϊκού κινήματος που φούντωνε. Η αντιπολίτευση αρέσκονταν μόνο στον πόθο για την εξουσία χωρίς μεγάλες θυσίες.

Ο λαός ακολουθούσε τη δική του πορεία στα δρώμενα που μεσολαβούσαν τείνοντας να γίνει μάλιστα, όπως και έγινε, ο αποφασιστικός παράγοντας όλων των εξελίξεων . Είχε καταλάβει πλέον ότι τα χαμένα χρήματα ήταν δύσκολο να βρεθούν. Τα αφεντικά των παρατραπεζών στις περισσότερες περιπτώσεις θα μπορούσαν να δώσουν μόνο την ψυχή τους όχι όμως τα λεφτά, πράγμα που για τον απλό πολίτη δεν είχε καμιά αξία. Εκείνο που τους έμενε ήταν να έρθουν αντιμέτωποι με την κυβέρνηση και το κράτος ως συνεργάτες σ' αυτό το μακάβριο παιχνίδι .

Κεφάλαιο III

Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΔΕΝ ΚΑΤΑΝΟΕΙ ΤΗ ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

Η αποστασιοποίηση από την βία, που υπαγόρευε ο Μπερίσια στην αντιπολίτευση, σε ένα κράτος του οποίου η μόνη διάσταση που του έχει μείνει είναι ακριβώς η βία κατά των πολιτών του, αποτελούσε την πιο παράδοξη λύση. Μια τέτοια στάση άνοιγε το δρόμο στην φυσική καταστροφή του κράτους. Πράγματι, οι απογοητευμένοι διαδηλωτές, οι οποίοι τώρα ζητούν ως την μόνη ανταμοιβή για τις απώλειές τους, την ανατροπή του Μπερίσια, θεωρούσαν κατεδαφιστέο οτιδήποτε όρθιο, γιατί είχε σχέση με το κράτος. Αυτό όμως ήταν προς όφελος του Δ. Κόμματος, διότι έτσι χάνονταν τα χνάρια στη συστηματική λεηλασία που είχε πραγματοποιηθεί σε βάρος του κράτους. Η λογική αυτή ισχύει και για την αντιπολίτευση από την στιγμή που έλεγχε την εξουσία της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Μια τέτοια τάση επιβεβαιώθηκε με την έναρξη των βίαιων επεισοδίων στην πόλη της Λιούσνιας. Στις 24.01 χιλιάδες καταθέτες των παρατραπεζών βγήκαν στους δρόμους ζητώντας τα χρήματά τους, την αποφυλάκιση του Τζαφέρι (ο οποίος ισχυριζονταν ότι ελεύθερος θα μπορούσε να τους ξεχρέωνε) και την ανατροπή της κυβέρνησης. Όλοι μαζί κατευθύνθηκαν στο δημαρχείο της πόλης και το κατέστρεψαν. Η αστυνομία επεμβαίνει για την αποφυγή της ολοσχερούς καταστροφής. Την ίδια τύχη είχε και το κινηματοθέατρο της πόλης. Επτά αυτοκίνητα της αστυνομίας κάηκαν και σε αρκετά σημεία της εθνικής οδού προς Τίρανα στήθηκαν οδοφράγματα. Οι υπόλοιπες προσπάθειες της αστυνομίας να επέμβει μετατράπηκαν σε σκληρές συγκρούσεις.

Την ίδια μέρα παρόμοια γεγονότα, σημειώθηκαν και στην Καβάγια, πόλη στη Μέση Αλβανία, η οποία θεωρούνταν το προπύργιο του Μπερίσια. Μια μέρα πριν βίαιες διαδηλώσεις σημειώθηκαν στη Σκόδρα, στο Ελμπασάνι και στο Δυρράχιο. Σε όλες τις περιπτώσεις χρειάστηκε η βίαιη επέμβαση της αστυνομίας. Χαρακτηριστικό σε όλες αυτές τις λαϊκές εκδηλώσεις διαμαρτυρίας είναι η έλλειψη ηγεσίας. Ο λαός αντιδρά ως όχλος.

Επίσης στις 24.01, η ΒΕΦΑ παγώνει τα κεφάλαια των καταθετών της, αλλά συνεχίζει να δίνει επιτόκια. Η μόνη διαφορά είναι ότι τα επιτόκια είναι μειωμένα και όχι σε συνάλλαγμα, αλλά σε αλβανικό νόμισμα το οποίο είχε υποτιμηθεί στην διάρκεια των τελευταίων δύο μηνών κατά 33 τοις εκατό. Πέφτουν οι σειρήνες συναγερμού. Η δήλωση της χρεοκοπίας της ΒΕΦΑ, η οποία κρατούνταν στο πόδι με ενέσεις σήμαινε γενικό χάος. Οι λόγοι πολύ απλοί. Σε περίπτωση που οι 150 χιλιάδες καταθέτες ζητούσαν τα κεφάλαιά τους τίθονταν σε κίνδυνο όχι μόνο η ΒΕΦΑ αλλά και το ίδιο το κράτος που προσπαθούσε να την κρατήσει στο πόδι, με τα άδεια του ταμεία, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούσε να δώσει ελπίδες για «ανάκαμψη» (!) στην άλλη μεγάλη τοκογλυφική εταιρία, τη Γκιαλίτσα.

Ωστόσο οι βιαιότητες στην πόλη της Λιούσνιας επαναλήφθηκαν και το πρωί της 25^{ης} Γενάρη. Θα φθάσουν όμως το αποκορύφωμα το απόγευμα της ίδιας μέρας, όταν κρατείται όμηρος για περισσότερο από οκτώ ώρες ο Τριτάν Σέχου, Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, Υπουργός Εξωτερικών, Βουλευτής και Πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος. Ο κ. Σιέχου είχε μεταβεί στη Λιούσνια, για να καθησυχάσει τους ψηφοφόρους του. Μόλις όμως το ελικόπτερο προσγειώθηκε στο στάδιο της πόλης, ο υψηλός αξιωματούχος του κράτους κατέληξε όμηρος χιλιάδων διαδηλωτών. Ο Σιέχου τραυματίστηκε στο κεφάλι από τον

ξυλοδαρμό. Οι αγριεμένοι «ψηφοφόροι του» τον έγδυσαν και προχώρησαν πιο πέρα. Του έβαλαν ένα πράσο στο στόμα.

Όλες οι προσπάθειες από τα Τίρανα για την απελευθέρωσή του αποτυγχάνουν. Ο Σιέχου θα επωφεληθεί από το σκοτάδι της νύχτας και από την «χαλαρωμένη» επαγρύπνηση των διαδηλωτών για να απελευθερωθεί.

Τα τέσσερα αξιώματα δεν μπόρεσαν να σώσουν αποδεικνύοντας ότι όλες οι ισοροπίες όσον αφορά την κρατική πυραμίδα είχαν διαταραχθεί. Οι διαδηλωτές και ο απλός λαός διαπίστωσαν ότι το κράτος του Μπερίσια ήταν πλέον διαβρωμένο, αδύνατο και ανίκανο. Χρειάζόταν μόνο ένα σπρώξιμο για να σωριαστεί.

Το πράσο θα γίνει ωστόσο, το σύμβολο των μεγάλων διαδηλώσεων στην Αυλώνα και όλης μάλιστα της λαϊκής εξέγερσης. Αποτελεί έτσι ένα ακόμα δείγμα για το επίπεδο του πολιτικού περιεχομένου της εξέγερσης της Άνοιξης του 1997 στην Αλβανία.

Την ίδια μέρα στο Μπέλσι, (περιοχή στο Ελμασάνι) ένας άλλος βουλευτής του Δημοκρατικού Κόμματος μένει όμηρος των διαδηλωτών ως αντάλλαγμα με τους συλληφθέντες από την αστυνομία.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΞΥΝΕΤΑΙ

Τα επεισόδια στη Λιούσνια και σε αρκετές άλλες πόλεις της χώρας έβγαζαν εκτός ελέγχου την κατάσταση στη χώρα. Ο Μπερίσια όμως ισχυρίζονταν ότι η κατάσταση ελέγχεται πλήρως. Τα κρατικά ΜΜΕ μιλούσαν κατά κόρο για ύψιστη επιφυλακή της αστυνομίας σε όλη τη χώρα. Την ίδια μέρα ο Μπερίσια εμφανίστηκε στην κρατική τηλεόραση για να καλέσει το λαό για αυτοσυγκράτηση, υποσχόμενος για μια ακόμα φορά, την τελευταία όμως, ότι θα επιστρέψει τα χρήματα. Εντούτοις δεν μπορούσε να κρύψει το φόβο του. Κάλυψε χυδαία το Σιέχου, λέγοντας ότι ήταν για επίσκεψη σε μερικούς φίλους.

Αμέσως μετά εμφανίστηκε ο Πρωθυπουργός Μέξη, ο οποίος δήλωσε ότι «στις 05.02. θα αρχίσει η διανομή των χρημάτων». Πρόκειται για τη διανομή των κατασχεμένων χρημάτων από τις παρατράπεζες «Ποπουλι» και «Τζαφέρι».

Η είδηση, παρά την ελπίδα, ενίσχυσε την εντύπωση ότι το κράτος επενέβαινε χωρίς νόμο στις τραπεζικές καταθέσεις δημιουργώντας προϋποθέσεις ώστε ένα μέρος των καταθέσεων να περάσουν στα άδεια ταμεία του. Την άποψη αυτή θα ενισχύσει λίγες μέρες αργότερα η ανακοίνωση της κυβέρνησης ότι «για τους καταθέτες των δύο προαναφερόμενων παρατραπεζών θα δοθούν αντίστοιχα 52 και 60 τοις εκατό» και ένα μέρος μάλιστα σε βιβλιάρια. Την ίδια στιγμή τα φυλακισμένα αφεντικά των «Πόπουλι» και «Τζαφέρι» δηλώνουν ότι είχαν όλα τα χρήματα που όφειλαν στους καταθέτες.

Σε μια τέτοια κατάσταση ο Σ. Μπερίσια έκανε έναν πρώτο ελιγμό. Κάλεσε την επόμενη ημέρα τα κοινοβουλευτικά κόμματα για την εξεύρεση λύσης. Ουσιαστικά ο Μπερίσια δεν νοιάζονταν πλέον να σώσει τον τόπο αλλά τον εαυτό του και την κλίκα του και επέλεγε ως τον καλύτερο τρόπο το μοίρασμα της ευθύνης με την αντιπολίτευση.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα μπόϊκοτάρισε τη συνάντηση με το σκεπτικό ότι, εφόσον δεν αναγνωρίζει μια βουλή που προέκυψε από τη βία και τη νοθεία, δεν μπορεί να αναγνωρίσει μια στρογγυλή τράπεζα των κομμάτων που αποτελούν την παρούσα Βουλή. Ζήτησε στρογγυλή τράπεζα όλων των κομμάτων. (Οι 11 βουλευτές του Σ. Κόμματος δεν είχαν μετάσχει στις εργασίες της Βουλής από την ημέρα σύγκλησής της. Εντωμεταξύ στις εκλογές

τις 26^{ης} Μαΐου ο Μπερίσια είχε αφήσει εκτός Βουλής και τους δύο νυν συμμάχους του Σ. Κόμματος: το Σ.Δ. Κόμμα και την Δημοκρατική Συμμαχία.).

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε. Στο πλευρό του Μπερίσια κάθισαν όλα τα κόμματα που θεωρούνταν συμμαχικά του Δ. Κόμματος. Ο Σ. Μπερίσια ενέπνευσε τους ηγέτες αυτών των κομμάτων να κατηγορήσουν το Σ. Κόμμα ότι «υποκινεί τους διαδηλωτές σε βίαιες πράξεις και καταστροφές»

Οι αλληλοκατηγορίες όμως μεταξύ αντιπολίτευσης και κυβέρνησης για το ποιος είναι ο υποκινητής των βίαιων πράξεων δεν επηρεάζουν την πορεία των ίδιων των διαδηλώσεων. Στις 25.01 διαδηλώσεις με πολιτικά και οικονομικά συνθήματα διεξάγονται στην Αυλώνα, το Φίερι, την Κορυτσά, το Ελμασάνι, το Πεκίνι, την Καβάγια και την Κουτσιόβα, όλες πόλεις στη Νότια και τη Μέση Αλβανία. Ταυτόχρονα καταστρέφονται και πυρπολούνται μια σειρά από κρατικά ιδρύματα .

Στην Αυλώνα πυρπολείται κατά περίεργο τρόπο ένα μέρος του δημαρχείου της πόλης. Μετά από δύο εκρήξεις ξεσπάει πυρκαγιά στο γραφείο του κρατικού ελέγχου και στο γραφείο της Επιστροφής Περιουσιών, στα οποία γίνονταν και τα μεγαλύτερα αλισβερίσια.

Την ίδια μέρα στην Κορυτσά καίγεται το σπίτι όπου διέμενε προπολεμικά, ως πρόξενος της Ελλάδας, ο Έλληνας νομπελίστας, Γιώργος Σεφέρης. Το γεγονός θα σημαδέψει έτσι μια νέα διάσταση στις προσπάθειες που θα καταβάλει κατά καιρούς ο Μπερίσια για να σώσει τον εαυτό του..

Στη Λιούσνια οι πράξεις βίας θα συνεχιστούν και την επομένη. Οι διαδηλωτές καταστρέφουν μια τράπεζα , αλλά δεν βάζουν χέρι στα ταμεία της.

Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ(!)

Οι βιαιότητες επεκτείνονται και στο Μπεράτι, όπου πυρπολούνται το δημαρχείο, η νομαρχεία, τα γραφεία της περιφέρειας, της αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών. Τραυματίζεται σοβαρά ο διοικητής αστυνομίας και ένας βουλευτής. Στη Μεμαλίαϊ, μια κωμόπολη δέκα χιλιόμετρα βόρεια του Τεπελενίου, κλείνεται η εθνική οδός μέχρι αργά τη νύχτα. Οι διαδηλώσεις μάλιστα επανεμφανίζονται και στην Πρωτεύουσα. Επικεφαλής αυτών τίθεται η ηγεσία της αντιπολίτευσης, η οποία για μια ακόμη φορά θα δοκιμάσει τα γκλοπς και την άγρια βία της κυβέρνησης. Αρκετά στελέχη της αντιπολίτευσης προφυλακίζονται.

Στις συγκρούσεις με τους διαδηλωτές τραυματίζονται σε όλη τη χώρα 83 αστυνομικοί, δύο απ'αυτούς πολύ σοβαρά. Δεν υπάρχει κανένα επίσημο στοιχείο για τον αριθμό των τραυματιών από μέρους των διαδηλωτών. Η αστυνομία δεν μπορούσε να σταματήσει και να διαλύσει έγκαιρα τους διαδηλωτές, αλλά πήγαινε την νύχτα σπίτι το σπίτι και συλλάμβανε δήθεν τους διοργανωτές. Σύμφωνα με τον ανεξάρτητο και αντιπολιτευόμενο τύπο ο αριθμός των συλληφθέντων άγγιξε τους 800. Η κυβέρνηση ωστόσο μιλούσε για 400 προσαγόμενους . (Αργότερα οι συλληφθέντες θα μιλήσουν για απάνθρωπα βασανιστήρια)

Μετά απ'όλους αυτούς τους διωγμούς εμφανίζεται ξανά στην τηλεόραση ο πρωθυπουργός Μέξη για να υπενθυμίσει την πέμπτη Φλεβάρη ως ημέρα έναρξης της επιστροφής των χρημάτων στους καταθέτες.

Την ίδια μέρα συνέρχεται εκτάκτως η Βουλή για να συζητήσει για τη δημιουργηθείσα κατάσταση. Γενική όμως εκτίμηση είναι ότι η όποια απόφαση της Βουλής, τα κλειδιά της οποίας τα έχει επίσης ο Μπερίσια, δεν μπορεί να αλλάξει τίποτε στη χώρα. Οι διέξοδοι είναι δύο : ή παραιτείται η κυβέρνηση , ή επιβάλλεται στη χώρα η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης .

Στις εργασίες της Βουλής παρεμβαίνει ο Μπερίσια , ο οποίος αντιτίθεται στην πρόταση βουλευτών του κόμματός του για επιβολή στρατιωτικού νόμου . Ο Μπερίσια εκμεταλλεύεται την κατάσταση που δημιουργείται στη Βουλή, για να ανυψώσει έστω και λίγο το κατακερματισμένο δημοκρατικό του κύρος. Ωστόσο υπολόγιζε καλά το χρόνο. Σε λίγες βδομάδες θα έπρεπε να επανεκλεγεί Πρόεδρος.

Από την άλλη πλευρά δε φάνηκε ούτε διατεθειμένος να ζητήσει την παραίτηση της κυβέρνησης. Απεναντίας, είπε ότι η κυβέρνηση εργάστηκε καλά, αλλά «τα αίτια της κρίσης θα πρέπει να αναζητηθούν στους εκλεγμένους του κόμματος, στη βάση» . Με τη δήλωση αυτή ο πραγματικός πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος άφησε ανοιχτά να εννοηθεί ότι μπορεί να οδηγήσει τη χώρα σε πρόωρες εκλογές αλλά με την ίδια κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος και όχι με οικουμενική κυβέρνηση που ζητούσε η αντιπολίτευση. Εκλογές όμως σήμαινε ώστε πολλοί από τους νυν βουλευτές να έχαναν τα οφίκια που κέρδισαν με τις νοθευμένες γενικές και δημοτικές εκλογές του 1996. Η κίνηση αυτή εξασφάλιζε στο Μπερίσια την εξουδετέρωση κάθε εσωκομματικής αντίδρασης, κυρίως απ'εκείνο το τμήμα που ή ήταν πιο τίμιο, ή απ'όλη την υπόθεση βγήκε με το δάχτυλο στο στόμα.

Ύστερα απ'όλα αυτά, ξημερώνοντας η 26.01.1997, η Βουλή εξουσιοδότησε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων , Σαλί Μπερίσια, « Να χρησιμοποιήσει τις Ένοπλες Δυνάμεις για την ενίσχυση των Δυνάμεων της Τάξης» Την ίδια μέρα ο Μπερίσια έκδοσε το ανάλογο διάταγμα. Ουσιαστικά μόνο de jure δεν επιβλήθηκε ο στρατιωτικός νόμος. Μάλιστα τόσο στο διάταγμα όσο και στις υπόλοιπες σχετικές εντολές του Αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων , δεν καθορίζονταν ο αριθμός του στρατού, των όπλων και των τμημάτων που θα ενίσχυαν την αστυνομία, ούτε επίσης ο ρόλος και τα καθήκοντά του .

Ακολούθησαν στη συνέχεια οι εντολές των ανώτατων αξιωματούχων των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας . Στις 28.01. ο Επιτελάρχης Σιέμε Κοσόβα και μετά απ'αυτόν ο Υπουργός Άμυνας Σαφέντ Ζιουλιάλι, διέταξαν τη μετακίνηση της ταξιαρχίας κομάντο και εκείνη των θωρακισμένων εκτός Τιράνων, να κατευθυνθεί προς το Φιέρι, τριάντα μόλις χιλιόμετρα μακριά από την Αυλώνα, το προπύργιο της εξέγερσης.

Η κλιμάκωση των στρατιωτικών μέτρων κατά των εξεγερμένων πόλεων , στο Νότο προκάλεσε αντίμετρα αυτοάμυνας από τους εξεγερμένους. Εμφανίστηκαν τα όπλα και ανάμεσά τους.

Παρόλα αυτά η πρώτη δοκιμή χρήσης της στρατιωτικής βίας κατά των διαδηλωτών απέτυχε παντού όπου δοκιμάστηκε. Το γεγονός ότι η χρήση κάθε είδους βίας δεν ήταν αποτελεσματική στην καταστολή της εξέγερσης δεν οφείλεται στην ισχύ των ανοργάνωτων εξεγερμένων πόλεων όσο στην έλλειψη βούλησης των σωμάτων βίας να δράσουν. Η λογική και η πραγματικότητα είχαν οδηγήσει στην αναποτελεσματικότητα και των πιο έμπιστων δυνάμεων του αρχηγού του κράτους.

ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΒΑΓΙΑ ΚΑΚΟΣ ΟΙΩΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ.

Εντωμεταξύ , τη στιγμή που ο τύπος μιλούσε για μια πιθανή εγκατάλειψη της χώρας από το Σαλί Μπερίσια , έδωσε το παρών ένα νέο φαινόμενο στην επιδείνωση της κατάστασης . Τα ξημερώματα της 27.01 άνοιξε η φυλακή της Καβάγια. Οι κρατούμενοι

πυρπολούν ο,τι μπορούν, παίρνουν όμηρους δύο δεσμοφύλακες και εγκαταλείπουν την φυλακή. Από τους κρατούμενους υπήρξαν δύο νεκροί και τραυματίες από τις δύο πλευρές . Σηματοδοτούνταν έτσι η αφετηρία ενός επικίνδυνου προηγούμενου. Κάποιος είχε σκεφτεί και τη «λεπτομέρεια» αυτή. Είχε σκεφτεί το πώς θα αξιοποιούσε και χειραγωγούσε την ελευθερία των φυλακισμένων.¹

Ξένοι πολιτικοί παρατηρητές συσχετίζουν τις μετέπειτα εξελίξεις στη χώρα με την πλευρά τίνος θα έπαιρναν οι «αποφυλακισμένοι». Όμως ούτε μεταξύ αυτών υπήρξε ομοψυχία. Ένα μέρος τους στήριξε πράγματι τον Μπερίσια . Ένα υπόλοιπο μέρος εμφανίσθηκε στο πλευρό της αντιπολίτευσης. Το μεγαλύτερο όμως μέρος, επωφελούμενο της κατάστασης, καταπίαστηκε με τις λεηλασίες και το χάος, βοηθώντας έτσι έμμεσα το Σαλί Μπερίσια. Στον Μπερίσια συνέφερε η κατάσταση χάους, διότι όχι μόνο εξασθενούσε παντελώς το κράτος και τις κοινωνικές δομές , αλλά ούτε επέτρεπε κανένα περιθώριο οραματισμού για το μέλλον, που τώρα άνηκε στο λαό και την αντιπολίτευση.

Η 27^η Γενάρη εκδηλώνει για μια ακόμη φορά τις πολιτικές εντάσεις στη χώρα. Σε σύσκεψη της κυβέρνησης ο Πρωθυπουργός Μέξη ζητάει από τις δυνάμεις της τάξης, δλδ και του στρατού, να εφαρμόσουν το νόμο « προς υπεράσπιση των συμφερόντων του έθνους και του κράτους δικαίου». Επανέλαβε επίσης ότι θα τηρηθεί η υπόσχεση για την επιστροφή των χρημάτων Ο Τριτάν Σιέχου , κατηγορεί την αντιπολίτευση για τη διοργάνωση των διαδηλώσεων και των καταστροφών στη χώρα . Ταυτόχρονα, συνεχίζοντας τη λογική Μπερίσια στην κοινοβουλευτική ομάδα του Κόμματος, ο Σιέχου κατηγορεί τις δομές των εκλεγμένων του Δ.Κ, που « δεν αντέδρασαν έγκαιρα για την πρόληψη της κατάστασης».

Η επανειλημμένη αυτή απειλητική δήλωση προς τις δομές του κυβερνώντος κόμματος δεν έβαλε τροχοπέδη στην τάση για εξτρεμιστικές λύσεις στα στελέχη του Δ. Κόμματος στην πρωτεύουσα. Σε κομματική σύσκεψη εδώ ζητείται να τεθούν εκτός νόμου το Σοσιαλιστικό Κόμμα, το Σοσιαλδημοκρατικό και η Δημοκρατική Συμμαχία . Στην ίδια σύσκεψη ακούγεται το σύνθημα « Θάνατος στους σοσιαλιστές». Η κρατική τηλεόραση σε ειδική εκπομπή μιλάει «για κόκκινη τρομοκρατία», ενοχοποιώντας ανοιχτά την αντιπολίτευση για τη δημιουργηθείσα κατάσταση.

Συνέπεια της βεβαρημένης στο απροχώρητο κατάστασης στη χώρα είναι και οι βαρβαρότητες κατά ενός από τους γνωστούς ηγέτες, όσον αφορά την τόλμη και την αντίσταση, του Σοσιαλιστικού Κόμματος, του Ντρε Λεγκίσι . Ο θανάσιμος τραυματισμός του στο κεφάλι αποτελεί ταυτόχρονα μέρος της ταχτικής του καθεστώτος για τον εκμηδενισμό του μαχητικού πνεύματος στο ευρύ φάσμα των αντιπάλων, αλλά και στο χώρο της δημοσιογραφίας. Θύματα παρόμοιων πράξεων είναι επίσης πολιτικοί ηγέτες, πνευματικοί άβνθρωποι και άλλα στελέχη όπως ο πρόεδρος της Δημοκρατικής Συμμαχίας, Ν. Τσέκα, στελέχη του ίδιου κόμματος Θ.Κέκο, Γκ.Ζέφι , Α. Ιμάμι, τα στελέχη του Σ. Κόμματος Κ.

---

¹ Μερικές εβδομάδες αργότερα, στις 01.03.1997, θα ανοίξει η φυλακή των Αγίων Σαράντα πράξη που οδήγησε στο κάψιμο των Αγίων Σαράντα και Δελβίνου, ενώ στις 13.03.1997 ανοίγονται όλες οι φυλακές της χώρας και σαν αποτέλεσμα αποφυλακίζονται περισσότεροι από 1500 κρατούμενοι για διάφορα εγκλήματα.

Το άνοιγμα των φυλακών και η μυστηριώδης χάρη του Μπερίσια σε συνολικά 52 βαρυποινίτες, (μεταξύ των οποίων και ο πολιτικός αντίπαλος του Μπερίσια, Φάτος Νάνο, αλλά και ο Γκατζιάι της Αυλώνας, αρχηγός συμμορίας κατάδικος για δολοφονία ανήλικου παιδιού), είναι υποχρεωτικά συνδεδεμένα με τις προσπάθειες της αρκετά εξασθενημένης μηχανής του Μπερίσια ώστε να εξασφαλίσει υποστηρίχτες.

Ισλιάμι, Σ.Μπρόκαϊ, οι πνευματικές προσωπικότητες Ε. Ράμα και Φ. Τσιούπι, η πλειοψηφία των οποίων θα βρουν καταφύγιο στην Ελλάδα.

Όμως και η ταχτική αυτή ήταν καταδικασμένη να αποτύχει. Η πραγματική ψυχή της εξέγερσης κατά του καθεστώτος Μπερίσια είχε αλλού στέγη και δεν μπορούσε κανείς να την καταπνίξει. Ο Μπερίσια είχε τώρα αντίπαλο τον ίδιο το λαό του.

Τρία κόμματα της αντιπολίτευσης, τα Σοσιαλιστικό, Σοσιαλδημοκρατικό και Δημοκρατική Συμμαχία αποστασιοποιούνται εκ' νέου από τη βία και τις καταστροφές. Καταδικάζουν τη χρήση βίας από τμήματα του κρατικού μηχανισμού κατά ηγετικών στελεχών της αντιπολίτευσης. Ταυτόχρονα καταγγέλλουν την κυβέρνηση ότι βρίσκεται πίσω από τις παρατράπεζες, πίσω από κάθε λαθρεμπόριο και ξέπλυμα χρημάτων. Εντωμεταξύ επαναλαμβάνονται τα αιτήματα για την παραίτηση της κυβέρνησης του Δ. Κόμματος, τον σχηματισμό κυβέρνησης τεχνοκρατών και στη συνέχεια διεξαγωγή νέων εκλογών.

ΤΟ «ΦΟΡΟΥΜ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ»

Μετά την κόντρα μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης, ο Μπερίσια θέλησε να κάνει μια δεύτερη πιρουέτα. Στις 28.01.97 δοκίμασε να διοργανώσει μια «ειρηνική αντιδιαδήλωση» για την καταδίκη, δήθεν, των καταστροφών που σημειώθηκαν κατά τη διαδήλωση της αντιπολίτευσης στην Πρωτεύουσα, δύο μέρες πριν. Η προσπάθεια απέτυχε και ταυτόχρονα απέδειξε ότι ο Μπερίσια όχι μόνο δεν ήταν πια δημοφιλές πρόσωπο, αλλά και ο κύκλος των υποστηρικτών του είχε στενέψει ιδιαίτερα. Ο Αρχηγός του κράτους βγήκε στο κέντρο των Τιράνων συνοδευόμενος μόνο από τον Τριτάν Σέχου, τον οποίο στην Αλβανία αποκαλούσαν πλέον Τριτάν Πράσο. Ωστόσο έσπευσε εκ' νέου να δηλώσει ότι τα χρήματα θα επιστραφούν. Δεν ανέφερε όμως ημερομηνία, όπως ο πρωθυπουργός Αλεξάντερ Μέξη.

Ο Σαμπρί Γκόντο, πρόεδρος του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος και σύμμαχος του Μπερίσια, κάλεσε την ίδια μέρα, σε στρογγυλή τράπεζα 13 κόμματα που εκπροσωπούσαν στα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης. (διαφορετικά από τον Μπερίσια, ο οποίος κάλεσε πριν από μερικές μέρες, μόνο τα κοινοβουλευτικά κόμματα.) Το σκεπτικό όμως του Γκόντου για να βρει λύση στην κρίση στηριζόμενος στην κυβέρνηση του Δ. Κόμματος και στην παρούσα πολιτική ηγεσία της χώρας, προσέκρουσε στις θέσεις της αντιπολίτευσης και οδήγησε σε ναυάγιο και τη στρογγυλή αυτή τράπεζα.

Κατά περίεργο τρόπο και οι δύο πολιτικές κινήσεις των κυβερνητικών κομμάτων διεξήχθησαν σε μια μέρα ήρεμη, χωρίς διαδηλώσεις και βίαιες πράξεις σε όλη τη χώρα. Ωστόσο η παρουσία του στρατού ήταν εμφανής στα κρατικά ιδρύματα και στους δρόμους. Συνεχίζεται παράλληλα το κύμα συλλήψεων σε όλη τη χώρα, ξεπερνώντας τα 500 άτομα. Πρόκειται κυρίως για μέλη και οπαδούς της αντιπολίτευσης.

Οι αντιδράσεις του καθεστώτος αποτελούσαν συνάμα και την τελευταία ελπίδα του Μπερίσια να σπάσει το ηθικό του λαϊκού κινήματος που ενεθάρρυνε ιδιαίτερα την αντιπολίτευση, αλλά και τους εσωτερικούς του αντιπάλους.

Στο πολιτικό επίπεδο οι αλληλοκατηγορίες σχετικά με τις ευθύνες για την κατάσταση μεσουρανούσαν. Ο Μπερίσια, για να δικαιολογήσει τις πράξεις του, θεωρούσε την αντιπολίτευση υπεύθυνη για τις καταστροφές και τη βία στη χώρα, ενώ ο Τριτάν Σιέχου, κατηγορήσε τους σοσιαλιστές ως υπεύθυνους για τις παρατράπεζες.

Ο Γενικός Γραμματέας του Σοσιαλιστικού Κόμματος, Ρετζέπ Μείντάνι , (μετά το καλοκαίρι του 1997 εκλέχθηκε Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Αλβανίας) κατηγόρησε τον Μπερίσια ότι «μετά την απόφαση για την έξοδο του στρατού στους δρόμους κατά των διαδηλωτών, μετά το κύμα συλλήψεων και μετά το κλίμα τρομοκρατίας που καλλιεργεί στη χώρα , de facto, έχει επιβάλει στην Αλβανία το στρατιωτικό νόμο με άμεσο στόχο την εξαφάνιση της αντιπολίτευσης». Αναφερόμενος στις καταστροφές και τις λεηλασίες αρκετών κρατικών ιδρυμάτων, ο κ. Μείντάνι , υπογραμμίζει ότι « για την καταστροφή τους είναι άμεσα ενδιαφερόμενες οι διεφθαρμένες δομές του κυβερνητικού κόμματος. Η αντιπολίτευση ενώ επιδιώκει την εξουσία, δεν ενδιαφέρεται να παραλάβει καμένη γη».

Το πρόβλημα ωστόσο είχε βαθύτερες ρίζες . Το κράτος είχε αλλάξει από καιρό προορισμό και είχε στραφεί εναντίον των πολιτών του. Από καιρό λοιπόν ,οι παράγοντες και οι δομές του κράτους του Δ. Κόμματος λειτουργούσαν με τη νοοτροπία λεηλασίας των υλικών αγαθών και καταστροφής των πνευματικών, ηθικών και άλλων κοινωνικών αξιών , ως προϊόν της κάθε κοινωνίας για τη στερέωση του κράτους . Οι αξίες αυτές ιδιωτικοποιούνταν ανεύθυνα από τους εκπροσώπους της κρατικής μηχανής σε όλα τα επίπεδα.

Υπό το σκεπτικό αυτό δεν μπορεί να μη επιρριπτούν ευθύνες στην αντιπολίτευση, η οποία μέχρι τον Οκτώβριο του 1996 έλεγχε την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εξουσία. Στο ποσοστό ελέγχου εξουσίας οι δυο πλευρές είναι συνυπεύθυνες όσον αφορά την καταστροφή του κράτους.

Στις συγκεκριμένες καταστάσεις τα κόμματα της αντιπολίτευσης ένωσαν από τη μία τον Μπερίσια να ζητάει τη σωτηρία του ακριβώς πάνω στο τομάρι τους και από την άλλη το λαϊκό κίνημα να έχει την δική του αμετάκλητη πορεία, που μπορεί να εκτροχιάζε την προσδοκία τους για την εξουσία. Τότε στις 29.01.1997, αποφάσισαν να ενωθούν από τα δεξιά μέχρι τα αριστερά , μαζί μ' αυτούς και οι πρώην πολιτικοί κρατούμενοι, σε ένα ενιαίο φόρουμ με την ονομασία « **Το Φόρουμ για τη Δημοκρατία**».

Το Φόρουμ βγήκε με μια πιο οργανωμένη πολιτική πλατφόρμα σε σχέση με το κάθε κόμμα. Δεν ήταν όμως ολοκληρωμένη. Ζητούσε συγκεκριμένα την παραίτηση της κυβέρνησης και την σύσταση κυβέρνησης τεχνοκρατών. Ζητούσε επίσης τη σύσταση μιας επιτροπής ελέγχου της περιουσίας των κυβερνητών, του τρόπου ιδιωτικοποίησης της κρατικής περιουσίας και των παρατραπεζών. Το Φόρουμ για τη Δημοκρατία ζητούσε ακόμα τη σύσταση επιτροπής για την βελτίωση του εκλογικού νόμου και την προετοιμασία των νέων πρόωρων εκλογών , όπως και την σύσταση μιας επιτροπής για την προετοιμασία της διαδικασίας ψήφησης του συντάγματος.

Το Φόρουμ για τη Δημοκρατία , όπως επιβεβαίωσαν και οι περαιτέρω εξελίξεις, αποτέλεσε γεγονός ιδιαίτερης σημασίας . Μπόρεσε να συσπειρώσει τις αντιμπερισικές δυνάμεις, από τα αριστερά μέχρι τα δεξιά, σε ένα ενιαίο δηλωμένο μέτωπο. Επισημαίνουμε τον όρο «δηλωμένο», διότι στην πράξη ελάχιστα λειτούργησε ως τέτοιο. Συνέβηκε αυτό όχι γιατί εμπόδιζε η ιδεολογική ταυτότητα των κομμάτων που το αποτελούσαν , αλλά διότι η δομή του ήταν αρκετά πιο αδύνατη από την οργανωτική δομή σε κάθε κόμμα ξεχωριστά. Το κύρος της ηγεσίας του Φόρουμ, ήταν επίσης πιο αδύνατο από το κύρος κάθε κομματικής ηγεσίας. Ταυτόχρονα είναι γεγονός ότι το Φόρουμ ιδρύθηκε για την ενίσχυση της πολιτικής δύναμης του κάθε κόμματος ξεχωριστά. Μάλιστα το κάθε κόμμα από την αρχή σκέφτηκε για το πώς θα επωφελούνταν περισσότερο από το κρακ που προκάλεσε στην πολιτική ζωή της χώρας η σύσταση του Φόρουμ για τη Δημοκρατία. Στην πράξη το Φόρουμ και τα κόμματα λειτούργησαν παράλληλα στηριζόμενα σε μια στρατηγική, η οποία ποτέ δεν

μπόρεσε να είχε ξεκάθαρους στόχους, τόσο για την υπαγόρευση πρόωρων εκλογών , όσο και για πιθανή προεκλογική και μετεκλογική συνεργασία μεταξύ των κομμάτων από τα οποία απαρτιζόταν.

Εντωμεταξύ, τόσο τα κόμματα ξεχωριστά όσο και το Φόρουμ γενικά, ποτέ δεν προσδιόρισαν τη θέση τους όσον αφορά το Λαϊκό Κίνημα και αργότερα τους εκφραστές του, που ήταν οι Επιτροπές Λαϊκής Σωτηρίας.

Συνέβηκε έτσι διότι στο δίλημά της η αντιπολίτευση για το ποιος θα την έφερνε στην εξουσία, η εξέγερση ή η συνεργασία με το Μπερίσια, επέλεξε τη δεύτερη εκδοχή.

Κατά τις τελευταίες μέρες του Γενάρη η κυβέρνηση του Δ. Κόμματος καταβάλλει απεγνωσμένες προσπάθειες για να σχηματίσει την εντύπωση ότι ο Φλεβάρης θα είναι μήνας ελπίδας. Οι προσπάθειες αυτές γίνονται τη στιγμή που σημειώνεται κατάρρευση νέων παρατραπεζών, ενώ εκατοντάδες Αλβανοί εισέρχονται στην ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα αντικαθεστωτικών διαμαρτυριών με βασικά αιτήματα την παραίτηση της κυβέρνησης και την επιστροφή των χρημάτων.

Στις 29.01, στη Σκόδρα , υπό την αυστηρή επιτήρηση των δυνάμεων της τάξης, χιλιάδες διαδηλωτές διαμαρτυρήθηκαν καθιστοί και σιωπηλοί στην κεντρική πλατεία της πόλης,

Στην Ντίμπρα, βορειοανατολική πόλη της χώρας, οι διαδηλώσεις ήταν αρκετά βίαιες . Οι διαδηλωτές μάτωσαν το κορδόνι της αστυνομίας, ενώ στη συνέχεια πυρπόλησαν και κατάστρεψαν τα γραφεία της περιφέρειας.

Στην Πρεμετή η αστυνομία , με την βοήθεια και δυνάμεων του στρατού, διέλυσε την διαδήλωση μερικών εκατοντάδων πολιτών .

Την γεωγραφία των διαδηλώσεων σε όλη τη χώρα συμπληρώνει το Αργυρόκαστρο, πόλη η οποία διακρίνεται για την ψυχρότητά της. Τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης εδώ, ζητούν από το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας να αναστείλει τη λειτουργία χορήγησης θεωρήσεων φοβούμενα μήπως η συγκέντρωση των ανθρώπων για θεωρήσεις αποτελούσε την αφετηρία διαδηλώσεων .Επίσης το δημαρχείο της πόλης διατάζει το κλείσιμο τις ώρες των ειδήσεων των ξένων τηλεοπτικών καναλιών στην πόλη.Η εντολή εφαρμόζεται κυρίως για τα ελληνικά κανάλια. Παρά ταύτα στο Αργυρόκαστρο σημειώνεται η πρώτη αντικυβερνητική διαδήλωση υπό την ηγεσία των κομμάτων της αντιπολίτευσης.

Την ίδια μέρα, στις 29.01, ο Μπερίσια προσπάθησε να καθησυχάσει τους Αλβανούς, ανακοινώνοντας μέτρα για την επιστροφή των χρημάτων . Τα μέτρα αποτελούσαν την ουσία του σχετικού νόμου που θα ψήφιζε την επόμενη η Βουλή και αφορούσε μόνο τις δύο παρατραπέζες ,συγκεκριμένα τις «Πόπουλι» και «Τζαφέρι».¹

Οι εγγυήσεις Μπερίσια χαρακτηρίστηκαν αμέσως ως «νέα δόση μορφίνης στην κατάσταση υπό σήψη του καθεστώτος » Οφείλεται αυτό και στο γεγονός ότι ο Μπερίσια δεν έδωσε καμιά εγγύηση για τις εκατοντάδες χιλιάδες άλλους καταθέτες στις υπόλοιπες παρατραπέζες, οι οποίες ή ανακοίνωσαν πτώχευση ή τα αφεντικά τους εξαφανίστηκαν στο εξωτερικό .

---

¹ Σύμφωνα με το νόμο τα χρήματα θα μοιράζονταν στους καταθέτες βάση του συντελεστή που προέκυπτε από το ποσό των χρημάτων που κατατέθηκαν συνολικά με το ποσό των χρημάτων στα ταμεία. Στον υπαρκτό ποσό χρημάτων θα υπολογιζόταν και η τιμή των ακινήτων των δύο παρατραπεζών .

Την ίδια στιγμή η Γκιαλίτσα ετοιμάζονταν να μη ξαναοίξει τα ταμεία της στις 5 και 6 Φλεβάρη, όπως είχε ανακοινώσει. Έτσι, δικαιολογημένα οι ημερομηνίες αυτές να θεωρηθούν ωρολογιακοί εκρηκτικοί μηχανισμοί στη γη-μπαρούτι της Αλβανίας.

Το τέλος του Γενάρη σημαδεύτηκε ακόμα και από ένα άλλο γεγονός. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο Τιράνων ανακοίνωσε τις ποινές για τους 80 πρώτους από τους πεντακόσιους συλληφθέντες με την κατηγορία για βίαιες πράξεις και καταστροφές σε δημόσια κτίρια και κρατικά ιδρύματα.

Κεφάλαιο IV

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ : **Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΔΕΝ ΚΑΘΟΡΙΖΕΙ ΕΥΚΟΛΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ**

«Σε περίπτωση που δεν θα μας επιστραφούν τα χρήματα θα πάρει η θάλασσα φωτιά», -απειλούσαν οι κάτοικοι της Αυλώνας στις 5 Φλεβάρη, την ημέρα που, όπως αναμενόταν η Γκιαλίτσα, η δεύτερη σε μέγεθος στη χώρα παρατράπεζα με κέντρο στην πόλη της Αυλώνας, ανακοίνωσε τη χρεοκοπία της.

Η επόμενη μέρα σημάδεψε πράγματι την έναρξη των διαδηλώσεων και της αντίστασης στην πόλη της Αυλώνας, που θα διαρκέσουν 100 ημέρες και θα οδηγήσουν στην ανατροπή του Σαλί Μπερίσια. Η αντίσταση θα κοστίσει στην Αυλώνα 600 ανθρώπινες ζωές και αμέτρητα δεινά. Ήταν ένα κίνημα που σου θύμιζε τις εξεγέρσεις των Παρισίων της εποχής του Ουγκώ. Ένα πλέγμα πολλαπλών συμφερόντων με διπλή δυναμική. Η μια ωθούσε προς την προοπτική και η άλλη προς το τέλος. Η πόλη όμως μπόρεσε ώστε πάνω στο τέλος να υψωθεί ως το σύμβολο της αντίστασης, που ξέρει να νικήσει το κακό και να ανοίξει το δρόμο της προοπτικής.

Την πρώτη μέρα των μαζικών διαδηλώσεων οι Αυλωνίσιοι συγκεντρώνονται μπροστά στα γραφεία της Γκιαλίτσα ζητώντας τα χρήματά τους. Ακούγονται και πολιτικά συνθήματα κατά του Μπερίσια και της κυβέρνησης του Δημοκρατικού Κόμματος. Στη συνέχεια οι πέντε χιλιάδες περίπου διαδηλωτές κατευθύνονται προς την κεντρική πλατεία της πόλης ονόματι Πλατεία της Σημαίας, επιδιώκοντας να εκδηλώσουν δημοκρατικά τη βούλησή τους. Επεμβαίνουν όμως οι δυνάμεις της τάξης και του στρατού, οι οποίες κάνουν χρήση δακρυγόνων και πυροσβεστικών αντλιών. Σημειώνονται σκληρές συγκρούσεις.

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας φθάνουν στην Αυλώνα από τα Τίρανα και νέες δυνάμεις. Μάλιστα, μαζί τους φθάνει εδώ, όλη η ηγεσία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης εκτός του Υπουργού. Επικεφαλής τους ήταν το δεξί χέρι του Μπερίσια στις μαύρες επιχειρήσεις της αστυνομίας, ο Αγκίμ Σιέχου. Οι δυνάμεις που καταφθάνουν από τα Τίρανα συγκρούονται κι' αυτές το ίδιο απόγευμα με το διογκωμένο σώμα των διαδηλωτών.

Η κρατική τηλεόραση μεταδίδει τις πιο απαίσιες σκηνές, για να δείξει ότι η κυβέρνηση δεν θα ανεχτεί πλέον κανένα «να κάνει ο, τι θέλει». Μεταδίδει ακόμα ότι υπήρξαν και τραυματίες από τις δύο πλευρές. Ανέφερε μάλιστα ότι πρόκειται για τραύματα από πυροβόλα όπλα. Την νύχτα η αστυνομία συλλαμβάνει τους πρωτεργάτες και μπροστάρηδες του μαζικού κινήματος και τους μεταφέρει στα Τίρανα.

Την επομένη αναμενόταν στην Αυλώνα και καταθέτες από το Φίερι «για να πάρουν τα χρήματά τους». Η κυβέρνηση καταλάβαινε πολύ καλά τον κίνδυνο. Είναι αυτός ο λόγος που στο Φίερι, 30 χιλιόμετρα ανατολικά της Αυλώνας είχε συγκεντρώσει δυνάμεις από την πρωτεύουσα και το βορά και όλα τα είδη των όπλων.

Η αντιπαράθεση του εξαγριωμένου πλήθους με τις κρατικές δυνάμεις επαναλαμβάνεται τις επόμενες μέρες.

Οι διαδηλώσεις κατά των παρατραπεζών αποχτούν καθαρά πολιτικό χαρακτήρα. Οι διαδηλωτές ζητούν την παραίτηση της κυβέρνησης, αλλά και του Προέδρου Σαλί Μπερίσια, καθώς και νέες εκλογές στη χώρα. Εντωμεταξύ ενώ οι διαδηλωτές κατάργησαν για δεύτερη μέρα το ταμπού της βίαιης και άδικης υποταγής στις δυνάμεις της τάξης, οι αξιωματικοί της Προεδρικής Φρουράς ζητούν την κλιμάκωση της βίας. Ο Αγκίμ Σιέχου

βλέπει ότι οι δυνάμεις δεν επαρκούν για την κατάπνιξη της εξέγερσης. Φεύγει την νύχτα προς Τίρανα, για να επιστρέψει με περισσότερες ενισχύσεις.

Δύο μέρες αργότερα οι εξελίξεις στην πόλη της Αυλώνας ήταν δραματικές. Ακουστήκαν όπλα και τα κεντρικά κτίρια στην πόλη δέχτηκαν επιθέσεις. Πλησίαζε η ώρα για την αποφασιστική σύγκρουση. Στην πόλη είχαν εγκατασταθεί δυνάμεις από τα Τίρανα, το Δυρράχιο, το Ελμασάνι, τη Λιούσνια, τους Αγίους Σαράντα, και τη Μαλακάστρα. Μεταξύ τους υπήρχαν και δυνάμεις από το Βορά. Ύστερα από κάθε αντιπαράθεση μεταξύ κυβερνητικών δυνάμεων και διαδηλωτών, οι προκλήσεις ειδικά των βόρειων κατά των διαδηλωτών, κυρίως σε θέματα τιμής, φαίνεται ότι έκρυβαν μια συγκεκριμένη στρατηγική. Οι άνθρωποι του Μπερίσια ή στόχευαν με τον τρόπο αυτό να μπάσουν στο παιγνίδι το χαρτί της σύγκρουσης Βορράς - Νότος ή είχαν καταλάβει ότι μόνο οι βόρειοι, παραπλανημένοι από το σλόγκαν « Ο Νότος επιτίθεται του Βορά» και εκείνοι οι οποίοι χάρη στο Μπερίσια είχαν αποκτήσει περισσότερα απ'ό,τι ο τυχερός των παραμυθιών, μπορούσαν να τον σώσουν.

Μάλιστα είχε παρατηρηθεί και διαδοθεί στον τύπο ότι μερικοί από τους στρατιώτες ή δε μιλούσαν καθόλου, ή δε μιλούσαν αλβανικά. Απ'εδώ προέκυψε και το συμπέρασμα ότι πρόκειται για μέρος των Ισλαμιστών στρατιωτών από τις Αραβικές χώρες, που πολέμησαν στην Βοσνία. Μετά τον πόλεμο στη Βοσνία είχαν μείνει στην Αλβανία, πιθανόν για το θέμα του Κοσσυφοπεδίου και τώρα στις δύσκολες στιγμές του, ο Μπερίσια τους χρησιμοποιούσε ως το τελευταίο του στήριγμα. Άλλες πηγές από το Υπουργείο Αμύνης της χώρας θα αναφέρουν, μετά από τις εκλογές, ότι στους φακέλους του εν'λόγω Υπουργείου που περίμεναν τον εισαγγελέα, υπήρχαν ντοκουμέντα που επιβεβαίωναν ότι ο Μπερίσια χρησιμοποίησε κατά της Αυλώνας και γενικότερα του Νότου στρατιώτες από τις βάσεις του Λαμπινότι στο Ελμπασάνι, - μέλη του ελεγχόμενου από τον Μπερίσια τμήματος των "Ενόπλων Δυνάμεων της Δημοκρατίας του Κοσσυφοπεδίου" FARK, που εξασκούσαν εκεί.¹

Δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι ο Μπερίσια ζητούσε να καταπνίξει την εξέγερση στην Αυλώνα. Δεν ήταν μόνο τα οικονομικά και πολιτικά αιτήματα, αλλά και το γεγονός ότι έβγαζε στη φόρα τη σήψη του καθεστώτος του οποίου ηγούνταν. Από την άλλη πλευρά το στοιχείο αυτό αποτελεί και το βασικό επιχείρημα ότι πλέον μιλούμε για εξέγερση και όχι για διαδηλώσεις.

Η πρώτη εξέλιξη προς την κατεύθυνση αυτή είχε πραγματοποιηθεί στη μικρή πόλη της Μεμαλιάι δέκα χιλιόμετρα βόρεια του Τεπελενιού. Οι κρατικές δομές εδώ είχαν αποσυρθεί και καθετί ήταν στα χέρια των «εξεγερμένων», οι οποίοι διαφορετικά από την Αυλώνα, όπου δεν φαινόταν ηγέτες, είχαν την ηγετική τους ομάδα με δράση και στο Τεπελένι.

Στις 09.02., τα εξεγερμένα πλήθη στην Αυλώνα εφόσον δεν πήραν καμιά απάντηση από την κυβέρνηση στα αιτήματά τους, πορεύονται προς το Φίερι με προορισμό τα Τίρανα. Το πλήθος συνοδεύει ταχτικά η ντόπια αστυνομία. Στο χωριό Παναγιά, λίγο έξω από την πόλη, η φάλαγγα δέχεται πυρά πισώπλατα. Ήταν περίπου δέκα άτομα, άνθρωποι των Μυστικών Υπηρεσιών. Μαζί τους και ο διοικητής της Προεδρικής Φρουράς. Το επεισόδιο εξαγριώνει περισσότερο το πλήθος. Γυρίζει πίσω αναγκάζοντας τους ανθρώπους των Μυστικών Υπηρεσιών να κλειστούν σε χωριό εκεί κοντά. Στη συνέχεια το πλήθος των

---

¹ Ένα χρόνο αργότερα στην απόπειρα πραξικοπήματος κατά της κυβέρνησης του Φάτος Νάνο, στις 14.09.1998, οι άντρες της FARK, αποτελούσαν τη βασική δύναμη των ανθρώπων του Μπερίσια.

εξεγερμένων κατευθύνεται προς το κτίριο της αστυνομίας , διότι οι δυνάμεις των Μυστικών Υπηρεσιών είχαν πάρει μαζί τους έναν διαδηλωτή.

Όταν οι διαδηλωτές είχαν ηρεμήσει και ζητούσαν εξηγήσεις για όλους τους συλληφθέντες , στο κτίριο της αστυνομίας έφθασαν νέες αστυνομικές ενισχύσεις . Το πλήθος των διαδηλωτών σαν να δέχτηκε ηλεκτροπληξία , επιτίθεται . Αρχίζει μια σκληρή σύγκρουση . Οι ενισχύσεις από τα Τίρανα με μεγάλη δυσκολία κατόρθωσαν να μπουν στο κτίριο της αστυνομίας και άνοιξαν πυρ. Οι εξεγερθέντες απαντούν με αυτοσχέδιες βόμβες μολότοφ , με πέτρες και άλλα αντικείμενα.

Η αστυνομία ανακοινώνει ότι την επόμενη ημέρα δεν θα επιτρέψει διαδηλώσεις στην Αυλώνα.

Η ΑΥΛΩΝΑ Η ΠΡΩΤΗ ΕΙΔΗΣΗ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΝΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Οι πολλές συλλήψεις, οι τραυματίες , οι προβοκάτσιες , οι καθημερινές σκληρές αντιπαραθέσεις με τις κυβερνητικές δυνάμεις , οδήγησαν σ' εκείνη τη Δευτέρα της 10.02.97 , όπου η Αυλώνα και η Αλβανία αποτέλεσαν την πρώτη ειδηση στα ΜΜΕ ολόκληρου του κόσμου. Η αντιπαραθεση θύμιζε έναν πραγματικό πόλεμο σε οδοφράγματα. Οι εξεγερμένοι κάτοικοι της Αυλώνας ανάγκασαν τις ενισχυμένες κυβερνητικές δυνάμεις να οπισθοχωρήσουν .Τις σφήνωσαν όπου μπορούσαν, τις αφόπλισαν και τις χτυπούσαν με ο, τι μπορούσαν .

Ήταν πρωτοφανείς σκηνές ντροπής για κρατικές δυνάμεις. Για μια ακόμα φορά φάνηκε ξεκάθαρα ότι στο κράτος του Μπερίσια τα πάντα είχαν φθάσει στους αστράγαλους των ποδιών.

Μετά απ' αυτή την ντροπή οι κυβερνητικές δυνάμεις αποσύρθηκαν στους λόφους γύρω από την πόλη, ενώ το πλήθος των εξεγερμένων κατευθύνθηκε προς το κτίριο της αστυνομίας όπου κρατούνταν εκατοντάδες συλληφθέντες. Άλλοι περίπου χίλιοι άνδρες φυλούσαν το κτίριο. Οδοφράγματα και θέσεις επίθεσης για τους διαδηλωτές έγιναν οι ταράτσες των σπιτιών και των πολυκατοικιών , απ' όπου βάλουν με ο, τι μπορούν

Ανάμεσα στο πλήθος σκοτώνεται ένας διαδηλωτής, ονόματι Αρτούρ Ρουστέμι . Ειπώθηκε ότι σκοτώθηκε από το μιναρέ του τζαμιού, πράγμα όμως που ποτέ δεν επιβεβαιώθηκε, αλλά ούτε και διαψεύσθηκε. Άλλα δύο άτομα έχασαν τη ζωή τους και τριάντα άλλοι εξεγερθέντες τραυματίστηκαν βαριά . Περίπου τα μεσάνυχτα ο Αγκίμ Σιέχου μαζί με τις δυνάμεις του και το μέρος των συλληφθέντων που είχαν μείνει στην Αυλώνα έφυγε για τα Τίρανα

Την ίδια μέρα δέχτηκε σοβαρά πλήγματα το κτίριο που στεγάζονταν οι μυστικές υπηρεσίες για την Αυλώνα , ο ρόλος των οποίων , παρά ταύτα θα παραμείνει επικίνδυνος τόσο στην Αυλώνα όσο και γενικότερα στο Νότο της χώρας.

Η μαζικότητα στις διαδηλώσεις της επόμενης μέρας έμοιαζε με λαοθάλασσα. Περισσότεροι από 40 χιλιάδες άνθρωποι ξεπροβοδούν τον Α. Ρουστέμι και τους δύο άλλους νεκρούς στην τελευταία τους κατοικία .

Λίγο αργότερα τα πλήθη θα κάψουν τα γραφεία του Δημοκρατικού Κόμματος για την πόλη. Στην Αυλώνα φθάνουν πεζοί 15 χιλιάδες άτομα από την πόλη του Φιέρι , σε υποστήριξη των εξεγερθέντων της Αυλώνας. Στο Φιέρι ήταν αδύνατο να έσπαγε η εκεί εγκατεστημένη στρατιωτική μηχανή.

Στο σημείο αυτό, ενώ η Αυλώνα ζητάει τη στήριξη των άλλων πόλεων, η κυβέρνηση ανακοινώνει ότι δε θα επιτρέψει τη διεξαγωγή άλλων διαδηλώσεων, διότι, σύμφωνα με τον ίδιο τον Πρωθυπουργό, «στους κόλπους των διαδηλωτών υπάρχουν εξτρεμιστικές αριστερές ομάδες οι οποίες χειραγωγούν τους διαδηλωτές σε βίαιες πράξεις». Ο Μέξη θα δηλώσει ακόμα στην Αλβανική τηλεόραση: « Διαθέτουμε επιβεβαιωμένες πληροφορίες ότι στην Αυλώνα υπάρχει ένα σενάριο για τη χρήση όπλων». Ήταν μια δήλωση η οποία ενώ προσπαθούσε να καταγγείλει μια κατάσταση, ουσιαστικά προμηνούσε τις επόμενες κινήσεις της κυβέρνησης. Ταυτόχρονα τα όργανα δικαιοσύνης στα Τίρανα παίρνουν εντολή για εσπευσμένες διαδικασίες και μαζικές δίκες κατά των συλληφθέντων

Οι διαδηλώσεις στην Αυλώνα και τις άλλες πόλεις δε θα σταματήσουν. Καθημερινά περισσότερες από 40 χιλιάδες λαού συγκεντρώνονταν πρωί και απόγευμα στην Πλατεία της Σημαίας στην Αυλώνα και απ' εκεί διέσχιζαν όλη τη λεωφόρο μέχρι τη συνοικία Σκέλια, πέντε χιλιόμετρα μακριά. Οι ίδιες σκηνές επαναλαμβάνονταν και κάθε απόγευμα.

Την ενδέκατη ημέρα των διαδηλώσεων 15.02, μαζί με τις προβοκάτσιες, τους συλληφθέντες, τους 7 νεκρούς και τις συγκρούσεις, εμφανίζεται και η πείνα. Η αποκλεισμένη πόλη δεν έχει πολλά αποθέματα σε τρόφιμα και λαχανικά. Ο εφοδιασμός από το Φίερι είναι ελάχιστος ενώ δίνουν το παρών τους οι μαυραγορίτες.

Την ίδια μέρα αυλωνίστριες γυναίκες σχηματίζουν την πρώτη οργάνωση στις μέρες της μεγάλης αντίστασης και γράφουν στην πρώτη κυρία του πλανήτη, Χίλαρι Κλίντον: «Κινδυνεύουμε από πραγματική πείνα, παρακαλούμε, βοηθήστε μας».

Ωστόσο καμιά ηγετική ομάδα δεν αναλάμβανε τον συντονισμό, την επεξεργασία των πολιτικών στόχων και την καθοδήγηση της εξέγερσης. Μάλιστα ακόμα και μέχρι την 29^η Ιουνίου, την ημέρα των εκλογών, καμιά παράταξη δεν έλεγχε πλήρως την κατάσταση. Το γεγονός αποτελεί ίσως μια σπάνια περίπτωση στην ιστορία που να έχουμε ένα τέτοιο ισχυρό κίνημα, το οποίο να θέτει εκτός χρήσης την ισχύ ολόκληρου κράτους, χωρίς μια πραγματική ηγεσία. Το κίνημα αυτό διατηρούνταν ενεργό διότι κυριεύονταν από έναν πολιτικό ρομαντισμό και μια ενότητα και αλληλεγγύη υπαγορευμένα όλα από τη δυσαρέσκεια και την αντιπαλότητα με το κράτος. Το γεγονός καθόριζε και το μόνο στόχο: την ανατροπή του καθεστώτος Μπερίσια. Ο ίδιος ακολουθούσε την δική του πορεία. Έλπιζε ότι σε περίπτωση που θα κατόρθωνε να νικούσε το λαό του, θα μπορούσε να διατηρούσε την εξουσία.

Οι πολιτικές δυνάμεις της αντιπολίτευσης ωστόσο, υπό την πίεση των κατηγοριών του Μπερίσια για αριστερούς εξτρεμιστές, δεν κατάλαβαν ότι ο λαός τους είχε αντιστρέψει σε όφελός τους τους πολιτικούς συσχετισμούς στη χώρα. Οι ηγέτες τους επίσης ποτέ δεν μπόρεσαν να δουν διαφορετικά τον Μπερίσια, παρά μόνο με απόλυτη εξουσία.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΑΥΛΩΝΑΣ

Ο πρωθυπουργός Αλεξάντερ Μέξη, στις 05.02.1997 βγήκε στο γυαλί της κρατικής τηλεόρασης επανερχόμενος στις εγγυήσεις για την επιστροφή των χρημάτων. Επιδίωξε να διαψεύσει τις φήμες ότι ένα μέρος των χρημάτων των παρατραπεζών Πόππουλι και Τζιαφέρι πέρασαν στα ταμεία του κράτους. Ταυτόχρονα επικαλούμενος την χρεοκοπία της Γκιαλίτσα κάλεσε τους καταθέτες της να βρουν μια λύση, αφήνοντας ωστόσο ανοιχτά να εννοηθεί ότι η ΒΕΦΑ θα είχε πλέον τη στήριξη της κυβέρνησης

Η κυβέρνηση, γνώριζε τις διασυνδέσεις της ΒΕΦΑ με τη διεθνή και ιταλική μαφία, γ' αυτό και δεν τολμούσε να την αγγίξει. Σε αντίθετη περίπτωση γνώριζε επίσης καλά τις αντιδράσεις. Ωστόσο «το ατύχημα» στον τούρκο συντάιρο της Γκιαλίτσα μερικές βδομάδες

πριν αποτελούσε μια ακόμα απόδειξη ότι η Γκιαλίτσα είχε κομμένα τα φτερά όσον αφορά τη στήριξη των ξένων πατρώνων της. Εντωμεταξύ, σε περίπτωση ανακοίνωσης πτώχευσης της ΒΕΦΑ με τους 150-200 καταθέτες στα Τίρανα, όπου υπήρχε και η χρεοκοπημένη παρατράπεζα της Σούντε, σήμαινε εξέγερση και στην Πρωτεύουσα.

Τις διασυνδέσεις τις ΒΕΦΑ με το Μπερίσια, τη διεθνή και Ιταλική μαφία επιβεβαιώνει αργότερα ο Φάτος Νάνο. Κατά το 1998, όταν η κυβέρνηση του Νάνου έκλεισε και τις πόρτες της ΒΕΦΑ, από την Ιταλία έφθασε η απειλή για την σωματική εξόντωση του. Σύμφωνα με τον Φάτος Νάνο το αποτυχημένο πραξικόπημα της 14^{ης} Σεπτεμβρίου 1998, εκτός από την βίαιη ανατροπή της κυβέρνησης των σοσιαλιστών, περιείχε και το σενάριο για την εξόντωσή του. «Ήταν μια συνεργασία της ιταλικής μαφίας με δράση στη Πούλια, (όπου η ΒΕΦΑ είχε τη δική της δραστηριότητα) και τμήματος του Σοσιαλιστικού Κόμματος αναμιγμένο στο παιχνίδι της εξουσίας με το Σαλί Μπερίσια», θα διευκρινίσει ο Νάνο. Ο Φάτος Νάνο θα κάνει τις αποκαλύψεις αυτές τον Σεπτέμβρη του 1999, ένα χρόνο μετά από το πραξικόπημα, κατά την προεκλογική εκστρατεία για να ανέβει ξανά στο αξίωμα του προέδρου του Σ Κόμματος.¹ Μάλιστα ο Νάνο αποκάλυψε, μετά από έγκριση και των ιταλικών αρμόδιων οργάνων, όπως είπε, ότι η γυναίκα σύνδεσμος με τη μαφία της Πούλια, πρώην υπάλληλος της ΒΕΦΑ, προσλήφθηκε από τον πρωθυπουργό Παντελή Μάικο που τον διαδέχτηκε, σε σημαντικό πόστο στην κυβέρνηση.²

Έτσι εξηγείται η συμπαράσταση με ανυπολόγιστο πολιτικό κόστος από μέρος του Δ. Κόμματος προς τη ΒΕΦΑ, όταν η κυβέρνηση του Φάτος Νάνου έδειχνε αποφασισμένη να περάσει και σ' αυτή την παρατράπεζα λουκέτο, όπως και το έκανε. Έτσι εξηγούνται τα δρακόντεια μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση Νάνο για τη σύλληψη του Βεχμπί Αλιμούτσα στα Τίρανα το 1998.

*

* * *

Την ίδια μέρα, 05.02.1997, η κυβέρνηση κατάσχεσε την ακίνητη περιουσία της Γκιαλίτσα. Στο Αργυρόκαστρο κατάσχει το γνωστό μοτέλ στην βόρεια είσοδο της πόλης, αλλά με αξία δέκα φορές μεγαλύτερη.

Στις 05.02 ανοίγουν τα ταμεία για 8 100 καταθέτες των παρατραπεζών «Πόπουλι» και «Τζαφέρι». Πρόκειται όμως για ταμεία στις κρατικές τράπεζες απ' όπου οι καταθέτες θα παραλάβουν αντίστοιχα το 52 και 60 τοις εκατό του αρχικού κεφαλαίου τους. Εντωμεταξύ ο συνολικός αριθμός των καταθετών υπολογίζεται 35 φορές μεγαλύτερος. Επίσης οι καταθέτες, παρά την προπαγάνδα που έγινε ζητούν τα χρήματα τοις μετρητοίς και όχι χρήματα σε βιβλιάρια. Ωστόσο σε πολλές πόλεις αρνούνται γενικώς τα χρήματα, ζητώντας το σύνολο των χρημάτων τους. Έξι άτομα αυτοκτονούν, διότι δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν την τραγωδία που συνέβη με τα χρήματά τους.

Η κατάσταση στα Τίρανα δεν είναι ήσυχη. Ο Μπερίσια ζητάει για πρώτη φορά τα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης για διάλογο, όμως αυτά αρνούνται την πρόσκληση.

---

¹ Κατά την εξέλιξη του πραξικοπήματος ο Φάτος Νάνο ηγούνταν κυβερνητικής σύσκεψης. Πριν οι πραξικοπηματίες μπουν στην αίθουσα της σύσκεψης, τα μέλη της κυβέρνησης εξαφανίστηκαν. Ο Φάτος Νάνο φυγαδεύτηκε, εν αγνοία των πάντων προς τα Σκόπια. Λίγες μέρες αργότερα παραιτήθηκε από το αξίωμα του πρωθυπουργού και το Γενάρη του 1999, από το αξίωμα του προέδρου του κόμματος.

² Ο Μάικο ήταν γενικός γραμματέας του Σ.Κόμματος και ένας από τους στενούς συνεργάτες και υποστηρικτές του Φ.Νάνο, ειδικά την περίοδο φυλάκισης του. Την περίοδο μετά το 1997 κρατούσαν συνεχώς διασταυρωμένα ξύφη

Ο ραδιοφωνικός σταθμός του Βατικανού στην Αλβανική, μεταδίδει στις 07.02 ότι τη σκυτάλη από την Αυλώνα θα παραλάβει η Σκόδρα¹. Οι κάτοικοι της Σκόδρας, αναφέρει στη συνέχεια η είδηση, θα κατέβουν στα Τίρανα και θα περικυκλώσουν τη Βουλή. Ο ίδιος ραδιοφωνικός σταθμός έδωσε πρώτος την είδηση ότι τα Τίρανα φρουρούνταν από τρεις χιλιάδες άντρες και τεθωρακισμένα .

Την ίδια μέρα η Γενική Εισαγγελία εκδίδει ένταλμα σύλληψης για τη Σεμσίε Καντρίε την στιγμή που ήταν γνωστό απ' όλους ότι την κυρία Καντρίε είχαν φυγαδέψει δυο βδομάδες πριν, στο Ρίνας προς Τουρκία, κρατικά οχήματα εν' γνώση του Μπερίσια. Μεταδίδονται επίσης ειδήσεις ότι οι οικογένειες των κρατικών και κυβερνητικών παραγόντων ζητούν καταφύγιο στο εξωτερικό.

Στο Αργυρόκαστρο και σε πολλές άλλες πόλεις της χώρας έμπιστοι άνθρωποι του Μπερίσια εφαρμόζουν κομμουνιστικές φόρμουλες πρωτοβουλίας από τα κάτω, τη βάση. Αυτό σημαίνει ότι συγκέντρωναν στις πόλεις καταθέτες κυρίως της Γκιαλίτσα για να αναλάβαιναν οι ίδιοι δήθεν πρωτοβουλία ώστε από καταθέτες να μετατρέπονταν εθελοντικά σε μετόχους, της σε πτώχευση πλέον παρατράπεζας. Ήταν μια μάταιη προσπάθεια για την αποφυγή της παραπέρα όξυνσης της κατάστασης.

Στο Αργυρόκαστρο κατά εντελώς μπαγιατικό τρόπο την «πρωτοβουλία» της βάσης εφαρμόσε το δεξί χέρι του Μπερίσια, ο Αργυροκαστρίτης Φατός Μπέγιο . Εδώ συνέβηκε και το πρώτο επεισόδιο με τους δημοσιογράφους των κρατικών ΜΜΕ, οι οποίοι δεν δέχτηκαν να βγάλουν είδηση στα μέτρα του Μπέγιο. Ο Μπέγιο γράφει μόνος του την είδηση η οποία μεταδίδεται αμέσως από την κρατική τηλεόραση στο όνομα δημοσιογράφου του κρατικού πρακτορείου ειδήσεων . Η αντίδραση ήταν έντονη και τα κρατικά ΜΜΕ ανακάλεσαν.

ΟΙ ΔΟΜΕΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΜΕΜΑΛΙΑΪ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΟΜΕΣ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΥΛΩΝΑΣ

Η πρώτη πράξη αλληλεγγύης με τον εξεγερμένο λαό της Αυλώνας σημειώνεται στην Μεμαλίαΐ . Οι κάτοικοι της Μεμαλίαΐ λοιπόν απέκλεισαν τη γέφυρα έξω από την πόλη τους, αφήνοντας έτσι αποκομμένο το Νότο από το υπόλοιπο τμήμα της χώρας .

Το απόγευμα της 07.02. επιδίωξαν να απελευθερώσουν τη γέφυρα 60 περίπου ένοπλοι αξιωματικοί και στρατιώτες της μεραρχίας Αργυροκάστρου. Επικεφαλής τους ήταν ο ίδιος ο μέραρχος Ντιλαβέρ Λιάτσι , πατριώτης του Μπερίσια. Οι ένοπλοι στρατιώτες, μόλις αποβιβάστηκαν από τα αυτοκίνητα, αραδιάστηκαν στις δύο πλευρές της γέφυρας. Το πλήθος των νέων της Μεμαλίαΐ έπεσε πάνω τους και τους ζήτησε να μην αντιδράσουν. Τα φανταράκια κουνούσαν καταφατικά τα κεφάλια Τότε ο Λιάτσι διέταξε τέσσερις αξιωματικούς να πάρουν από ένα καλάσνικοφ και να τον ακολουθήσουν. Ο στρατηγός Λιάτσι όμως δεν έκανε πολλά βήματα πάνω στη γέφυρα, διότι δεν μπόρεσε να ανοίξει καμιά ρωγμή στα εκατοντάδες στήθη των νέων. Με τα χέρια υψωμένα έβαλαν μπροστά το στρατηγό του Μπερίσια και τον έριξαν στο κανάλι.

Στόχος της επιχείρησης όπως έγινε γνωστό αργότερα, ήταν η κατάληψη της γέφυρας από το στρατό ώστε να μετακινούνταν δυνάμεις από το Αργυρόκαστρο προς Αυλώνα η οποία αντιστέκονταν αυτόνομα και δεν παραδιδόταν. Οι δυνάμεις από το σχετικά ήσυχο αυτό τμήμα προς την Αυλώνα ήταν απαραίτητες διότι από τα Τίρανα ήταν αδύνατο να

¹ Πόλη στο βορρά της Αλβανίας και το μεγαλύτερο κέντρο των καθολικών στη χώρα

μετακινούνταν άλλες δυνάμεις λόγω του ότι η Πρωτεύουσα έπρεπε να έμενε πάση θυσίας υπό έλεγχο.

Την ίδια μέρα η αστυνομία του Τεπελενίου κατάσχεσε το αυτοκίνητό μου με το οποίο ταξιδεύαμε εγώ, ο βουλευτής του Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Θωμάς Μήτσιοι και ο ανταποκριτής του Ρούτερ, στο Νότο. Η κατάσχεση του αυτοκινήτου έγινε υπό το πρόσχημα ότι ήμασταν πάνω στη γέφυρα και παίρναμε συνεντεύξεις. Η εντολή όμως ήταν από «πάνω». Μερικές μέρες αργότερα, όταν στο Τεπελένι αφίχθηκε για να συναντηθεί με τους εξεγερθέντες το υψηλό στέλεχος του Δ. Κόμματος, ο Λεονάρντ Ντέμι, απευθύνθηκε στους εκπροσώπους τους λέγοντάς τους ότι «πως δέχεστε να σας χειραγωγούν Έλληνες τύπου Μπάρκα».

Η γέφυρα τέθηκε υπό έλεγχο του στρατού αργά τη νύχτα. Αμέσως μετά η αστυνομία μπήκε στην πόλη και συνέλαβε 25 άτομα. Η επιχείρηση έγινε αντιληπτή και η πόλη ξεχύθηκε στους δρόμους. Έδιωξε το στρατό από τη γέφυρα και στη συνέχεια δύο χιλιάδες άτομα ξεκίνησαν πεζοί προς το Τεπελένι για να ενωθούν με τους εκεί διαδηλωτές και να ζητήσουν την αποφυλάκιση των 25 συλληφθέντων

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΤΗΣ ΑΥΛΩΝΑΣ (συνέχεια)

Στις 08.02. οι οπαδοί των δέκα πολιτικών δυνάμεων του Φόρουμ για τη Δημοκρατία επεδίωξαν να μπουν στην πλατεία Σκεντέρμπεης, σύμβολο της κυριαρχίας του Μπερίσια, αλλά έγιναν στόχος σκληρής αστυνομικής βίας. Η διαδήλωση απέτυχε και αρκετά ηγετικά στελέχη του Φόρουμ για τη Δημοκρατία, οδηγήθηκαν στα αστυνομικά κέντρα, όπου κρατήθηκαν μερικές ώρες. Μόλις αφέθηκαν ελεύθεροι δήλωσαν ότι θα συνεχίσουν τις διαδηλώσεις διαμαρτυρίας. Όμως η βία εκείνης της ημέρας και ο σιδηρένιος κλοιός γύρω από τα Τίρανα, αφαίρεσε τη δυνατότητα δράσης από τα κόμματα του Φόρουμ για την Δημοκρατία.

Μια μέρα αργότερα άνθρωποι του Σαλί Μπερίσια ξυλοκόπησαν στο κεντρικό κλάμπ των δημοσιογράφων στην πρωτεύουσα τον πρόεδρο της Δημοκρατικής Συμμαχίας Νεριτάν Τσέκα.

Στα γραφεία του Φόρουμ για την Δημοκρατία άνθρωποι με διάφορες ετικέτες έβγαλαν από εκεί σηκωτό, τον πρόεδρο του Φόρουμ για Δημοκρατία και ταυτόχρονα πρόεδρο της οργάνωσης πρώην πολιτικών κρατουμένων Κούρτ Κόλια, αποκαλώντας τον προδότη. Περίεργο είναι πώς βρέθηκε εκεί η κάμερα της κρατικής τηλεόρασης, συνεργία της οποίας από καιρό δεν έβγαιναν έξω από το κτίριο. Η κατάσταση ανάγκασε νέο κύμα ηγετικών στελεχών της αντιπολίτευσης να εγκαταλείψει τη χώρα.

Είναι γεγονός ότι η αντιπολίτευση, ενώ αντιμετώπιζε την κρίση μέσα από τη βία και τους διωγμούς της κυβέρνησης, ποτέ δεν παραιτήθηκε από τις προτάσεις για πολιτικά μέσα αποφυγής της. Οι συγκεκριμένες προτάσεις αφορούσαν την παραίτηση της κυβέρνησης, το σχηματισμό μιας κυβέρνησης τεχνοκρατών και τη διεξαγωγή νέων εκλογών μέχρι το Νοέμβριο του 1997. Εν τω μεταξύ, επικαλούνταν το διάλογο, παρά το γεγονός που ποτέ δε δεχόταν να καθίσει σε διάλογο με το Μπερίσια.

Το ίδιο αίτημα έφθανε τώρα και από το στρατόπεδο του Δ. Κόμματος, καθώς και από αλλά κόμματα που αποτελούσαν τον κυβερνητικό συνασπισμό, όπως το Ρεπουμπλικανικό και το Μπάλι Κομπετάρ. Τα αιτήματα από τους κόλπους του Δ. Κόμματος άγγιζαν μόνο την παραίτηση του Μέξη, αίτημα το οποίο συνδεόταν άμεσα με τις εσωκομματικές διαμάχες και προσωπικές φιλοδοξίες.

Την ίδια μέρα σημειώνεται σκληρή σύγκρουση μεταξύ διαδηλωτών και αστυνομίας στην πόλη του Φίερι. 40 διαδηλωτές τραυματίζονται. Η αστυνομία κακοποιεί 12 ξένους δημοσιογράφους και τους αφαιρεί όλα τα μέσα για την άσκηση του επαγγέλματός τους.

Στις 09.02, μια μέρα μετά την αιματηρή διαδήλωση στην Πρωτεύουσα, έστειλε το δικό του μήνυμα από τη φυλακή της Μπέντσια στο Τεπελένι ο ηγέτης του Σοσιαλιστικού Κόμματος Φάτος Νάνο (ο οποίος κατά περίεργο τρόπο δε θα μιλήσει πια μέχρι την στιγμή που αποφυλακίστηκε, στις 16.03.97 και ο Μπερίσια έδωσε και γι' αυτόν αμνηστία) Ο Νάνο λοιπόν ζήτησε κι αυτός με τη σειρά του « διάλογο από όλες τις πολιτικές δυνάμεις» και από τον Μπερίσια « την εκτόνωση της κατάστασης»

Δυστυχώς όμως η κατάσταση δεν έμεινε ούτε στις μέχρι τότε ισορροπίες.

ΕΠΑΝΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ Η ΕΚΤΑΚΤΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η κατάσταση στην Αυλώνα αναγκάζει το σώμα της Βουλής να κληθεί εκτάκτως στις 10.02. Η κοινοβουλευτική ομάδα του Δ. Κόμματος συζήτησε επί ώρες την πρόταση του Πρωθυπουργού Α. Μέξη και του Υπουργού Δημόσιας Τάξης για την επιβολή της έκτακτης κατάστασης στην Αυλώνα και στις γύρω περιοχές. Η πρόταση προσκρούει στην αντίσταση πολλών βουλευτών του Δ. Κόμματος, κυρίως των βουλευτών από την Αυλώνα. Η υπόθεση λύνεται υπέρ της μη επιβολής της έκτακτης κατάστασης ύστερα από παρέμβαση του Μπερίσια. Ο ίδιος για μια ακόμη φορά εκμεταλλεύεται τις περιστάσεις υπέρ της «δημοκρατικότητάς του» και της αναβάθμισης του κύρους του στη Δύση. Αυτά για εξωτερική κατανάλωση.

Ουσιαστικά ο Μπερίσια αναλαμβάνει την κίνηση αυτή, για να αποστασιοποιηθεί από το Μέξη, το κεφάλι του οποίου το θέλει ως αντάλλαγμα για την ενίσχυση της κλονισμένης ενότητας στο κόμμα. Η απομόνωση του Μέξη θα έφερνε επίσης κοντά στο Μπερίσια την ομάδα του Μπασκίμ Κοπλίκου,¹ Ο Κοπλίκου είναι τώρα υπέρμαχος της παραίτησης Μέξη για να τον αντικαταστήσει ο ίδιος. Ο Μπερίσια πιστεύει ότι ο αποκεφαλισμός του Μέξη θα θύμιζε σε όλους τους άλλους εσωτερικούς αντιπάλους, κυρίως στην ομάδα του Ντασιαμίρ Σέχι, βουλευτή με καταγωγή από την Αυλώνα, ότι τα κεφάλια τους δεν μετρούν καθόλου γι' αυτόν

Την εναντίωσή τους για την επιβολή της έκτακτης κατάστασης στην Αυλώνα εκφράζουν και το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα και το κόμμα του Μπάλι Κομπεταρ, τα οποία απειλούν ότι θα βγουν από τον κυβερνητικό συνασπισμό και θα εγκαταλείψουν τα έδρανα της Βουλής. Το Μπάλι Κομπεταρ ζητάει μάλιστα και την παραίτηση της κυβέρνησης. Αρνητική στάση όσον αφορά την επιβολή της έκτακτης κατάστασης στην Αυλώνα τηρεί και το κόμμα Ένωση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Το Δ. Κόμμα συνεχίζει τις μαραθώνιες συσκέψεις. Η προσπάθεια όμως για τη σκιαγράφηση μιας εσωκομματικής αντιπολίτευσης αποτυγχάνει. Στη σύσκεψη του Εθνικού Συμβουλίου της 13^{ης} Φλεβάρη, οι προτάσεις της ομάδας εσωκομματικής αντιπολίτευσης με επικεφαλής τον Σέχι, αποτελούν μειοψηφία. Τις μεγαλύτερες αντιδράσεις προκαλεί η πρόταση τους για συνεργασία με την αντιπολίτευση για εξεύρεση λύσης στην κρίση. Η

---

¹ Πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και Υπουργού Δημόσιας Τάξης στην πρώτη κυβέρνηση Μέξη, με καταγωγή από τη Σκόδρα.

ομάδα Σέχι ζητάει επιπλέον την παραίτηση του πρωθυπουργού και τον σχηματισμό νέας κυβέρνησης του Δ.Κόμματος.

Το Εθνικό Συμβούλιο του Δ. Κόμματος λαμβάνει τότε μια άλλη απόφαση κομμουνιστικής νοοτροπίας. Αποφασίζει να διερευνηθεί η στήριξη που χαίρει το κόμμα στη βάση. Μετά από την διερεύνηση το Εθνικό Συμβούλιο θα «συζητήσει, αν πρέπει να γίνουν αποδεκτά τα αιτήματα της αντιπολίτευσης», - ανέφερε στο τέλος της συνεδρίασης ο Τριτάν Σιέχου πρόεδρος του Δ. Κόμματος. Ο Σ. Μπερίσια ανακοινώνει ότι θα πραγματοποιήσει μια διερευνητική για το κύρος του Δ, Κόμματος περιοδεία στην Αλβανία.

Από την δική του πλευρά το Σ. Κόμμα αντιδρά ενεργητικά κατά της επιβολής κατάστασης έκτακτης ανάγκης . Οι εκπρόσωποι του Σ, Κόμματος εμφανίζονται σε συνέντευξη τύπου στην πρωτεύουσα με μαύρες ταινίες πένθους «προς τιμή των θυμάτων της κρατικής βίας». Επαναφέρουν στο προσκήνιο τα αιτήματά τους προσθέτοντας επιπλέον το αίτημα για την άμεση αποφυλάκιση των στελεχών και οπαδών του.

Ωστόσο η αστυνομία στα Τίρανα διαλύει δια της βίας εκατοντάδες γυναικόπαιδα που επιδίωξαν να ανάψουν κεριά στην πλατεία Σκεντέρμπεης προς τιμή των θυμάτων στην Αυλώνα.

Ο Μπερίσια καταλαβαίνει ότι η κατάσταση δεν εμπνέει αισιοδοξία , γι αυτό και ζητάει επιστράτευση ανδρών για την αντιμετώπιση της έκρυθμης κατάστασης σε όλη τη χώρα. Στο πλαίσιο αυτό, η Deutsche Welle μεταδίδει στις 15.02.1997 ότι η επιστράτευση γίνεται μεταξύ φοιτητών από το βόρειο τμήμα της χώρας με αντάλλαγμα ή τον προβιβασμό χωρίς εξετάσεις , ή τη χορήγηση γερού μισθού μέχρι και 80 χιλιάδες δραχμές το μήνα, (την στιγμή που ο καλύτερος μισθός στην Αλβανία ήταν τότε 30-35 χιλιάδες δραχμές). 40 φοιτητές επιστρατεύτηκαν μόνο από το βόρειο νομό του Κουρμπίνι.

ΞΥΠΝΑΕΙ ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ.

Τα συνθήματα «Βλιόρα - Βλιόρα», (Αυλώνα) «Θέλουμε τα λεφτά μας», «κάτω ο Σαλί Μπερίσια» ακούστηκαν τελικά και στο Αργυρόκαστρο. Ήταν 10.02 όταν το Φόρουμ για τη Δημοκρατία οργάνωσε και εδώ την πρώτη διαδήλωση. Η συμμετοχή δεν ήταν μεγάλη, συνολικά 2-3 χιλιάδες άτομα. Οι διοργανωτές, για να εμψυχώσουν τους διαδηλωτές, προκαλούν την παρέμβαση της αστυνομίας. Πολλοί κάτοικοι της πόλης όμως, φοβούμενοι την αστυνομία παραμένουν μόνο θεατές. Η αστυνομία δεν επεμβαίνει και τηρεί συνεπή στάση καθ'όλη τη διάρκεια των διαδηλώσεων και εξελίξεων στο Αργυρόκαστρο. Μάλιστα στις πιο κρίσιμες στιγμές θα παραταχτεί στο πλευρό του λαού.

Συνέβαινε έτσι με την αστυνομία, διότι ο διοικητής της ήταν μέλος του Δημοκρατικού Κόμματος μεν ,από το Αργυρόκαστρο δε.¹ Το κλίμα κατά του Μπερίσια αποχτάει μεγαλύτερες διαστάσεις, όταν σε σύσκεψη της Τοπικής Οργάνωσης νομού Αργυροκάστρου του Δ. Κόμματος , 6 από τους 7 ομιλητές ζητούν την παραίτηση της κυβέρνησης Μέξη.

Οι διαδηλώσεις στο Αργυρόκαστρο, αν και δεν ακολουθούν τους ρυθμούς της Αυλώνας και του Τεπελενίου και ούτε θα συνεχιστούν για πολύ καιρό, έχουν τη δική τους σημασία. Πρώτο διότι συμβαίνουν στο Αργυρόκαστρο, πόλη η οποία σπάνια «εξεγείρεται», δεύτερο διότι είναι ειρηνικές και τρίτο συμπληρώνουν γεωγραφικά όλο τον Νότο.

---

¹ Δε συνέβη όμως έτσι με τις Μυστικές Υπηρεσίες, ο αρχηγός των οποίων ήταν από το Βορρά της Αλβανίας, όπως και ο Μέραρχος, ο περιφερειάρχης και άλλα υψηλά στελέχη στο Νότο τα οποία ήταν άμεση επιλογή του Μπερίσια

Η Εθνική Ελληνική Μειονότητα πάντως, αν και σε σχέση με τον πληθυσμό δέχτηκε βαρύτερο πλήγμα από τις παρατράπεζες και υπέφερε περισσότερο από κάθε άλλον στην Αλβανία τόσο ομαδικά όσο και ατομικά από το καθεστώς Μπερίσια, δεν αντιδράει. Παρακολουθεί με προσοχή τις εξελίξεις, τη στιγμή που οι οργανωτικές της δομές είναι σχεδόν παράλυτες και δεν μπορούν να προσανατολίσουν το κοινό. Η ηγεσία της ΟΜΟΝΟΙΑΣ στο σύνολό της θα βρεθεί κατά το δεύτερο δεκαήμερο του Φλεβάρη στις ΗΠΑ, στο συνέδριο της ΠΟΑΚΑ. Τα αντανάκλαστα όμως των Ελλήνων της Αλβανίας διαισθάνονται ότι έρχεται μια ακόμα «μεγάλη μπόρα». Έτσι οι Έλληνες της Αλβανίας αναζητούν ασφάλεια στην Ελλάδα, λησμονώντας, μπροστά στην αναμενόμενη μπόρα και τα ίδια τους τα λεφτά που έχασαν στις παρατράπεζες.

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ: ΜΙΑ ΑΝΑΣΑ ΣΤΟ ΑΝΤΙΜΠΕΡΙΣΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΠΟΥ ΔΕΙΛΙΑΖΕΙ

Στα μέσα του Φλεβάρη, ο αλβανικός τύπος, (μέχρι τότε δεν υπήρχαν ιδιωτικά ηλεκτρονικά ΜΜΕ στην Αλβανία) ανασαίνει κάπως ελεύθερα. Ο ξένος τύπος και κυρίως ο Αγγλικός, φέρνει στη δημοσιότητα μια σειρά σκληρών άρθρων κατά του Μπερίσια. Εφημερίδες όπως, η «The Independent», με πρωταγωνιστή το δημοσιογράφο Αντρέ Γκάμπελ, κατηγορούν την κυβέρνηση Μπερίσια για ανάμιξη σε οικονομικά και πολιτικά σκάνδαλα, στο λαθρεμπόριο όπλων, για την παραβίαση του εμπάργκο στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Η εφημερίδα χαρακτηρίζει την κυβέρνηση Μπερίσια «κυβέρνηση γκάγκστερς». Στο φύλλο της 14.02.1997 η ίδια εφημερίδα κατηγορεί τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης και τον Υπουργό Άμυνας ότι ασχολούνταν με την διακίνηση ναρκωτικών και όπλων καθώς και με την πώληση καυσίμων στην Σερβία παραβιάζοντας το εμπάργκο του ΟΕΕ κατά της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ο Μπερίσια εκνευρίζεται και δηλώνει ότι θα κάνει μήνυση κατά του δημοσιογράφου. Κάτι παρόμοιο δηλώνει ότι έκανε και ο Υπουργός Άμυνας Σαφέτ Ζουλιάλι.

Το Αλβανικό Υπουργείο Εξωτερικών κατηγόρησε το κανάλι Euro News για ανακριβείς ειδήσεις σε σχέση με την Αλβανία. Τις ίδιες κατηγορίες επανέλαβε το Αλβανικό ΥΠΕΞ και για τα BBC και Deutsche Welle.

Σάλο προκάλεσε στον αλβανικό τύπο και την κοινή γνώμη η είδηση που μετέδωσε την ίδια περίοδο ο ελληνικός τηλεοπτικός σταθμός ANT-1, ότι κάπου στο Φίερι επί τρία χρόνια λειτουργούσε διυλιστήριο ναρκωτικών ουσιών το οποίο άνηκε στις παρατράπεζες.

Μια απ' αυτές τις μέρες απειλήθηκε άμεσα η μεγαλύτερη σε κυκλοφορία ανεξάρτητη εφημερίδα «Koha Jone», η οποία δημοσίευε καθημερινά αποδείξεις σχετικά με τις χρηματοδοτήσεις του Δ. Κόμματος από την παρατράπεζα Γκιαλίτσα

Τα νεύρα στη χώρα τεντώνουν περισσότερο. Προκλητικός ως συνήθως ο Σαλί Μπερίσια. Σε μια Δονκιχωτική προσπάθεια να σπάσει τον αποπνιχτικό κλοιό γύρω του άρχισε την περιοδεία σε όλη τη χώρα. Την ίδια στιγμή θα πρέπει να αντιμετωπίσει και τις εσωκομματικές τριβές,

Στην έναρξη της περιοδείας στις 16.02, ο Μπερίσια θα δηλώσει στα Τίρανα σε μια συνάντηση με « στελέχη» απ' όλη τη χώρα, ότι οι εκλογές θα διεξαχθούν το 2000. Αλλάζει θέση στο θέμα των παρατραπεζών επιμένοντας ότι οι απώλειες στις παρατράπεζες είναι προσωπικό θέμα χιλιάδων καταθετών, ότι η κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος ποτέ δε στήριξε τις παρατράπεζες και ότι ούτε η αντιπολίτευση μίλησε ποτέ γι' αυτές. Στην ίδια συνάντηση ο Μπερίσια ζητάει με απειλητικό τρόπο από την αντιπολίτευση «να εγκαταλείψει

τις διαδηλώσεις στους δρόμους». Δεν μπορούσε να το κρύψει όμως ότι μιλούσε με το ύφος της σκιάς του παρελθόντος και όχι με την τωρινή πραγματική του ισχύ.

Ωστόσο φαινόταν ξεκάθαρα ότι και το Λαϊκό Κίνημα με επίκεντρο την Αυλώνα ζητούσε τώρα ένα νέο επίπεδο εξέλιξης . Το καθεστώς Μπερίσια πράγματι είχε συνηθίσει με τη μονοτονία των διαδηλώσεων και το συνέφερε που δεν αποκτούσαν καινούργιο πολιτικό έδαφος.

Ο ίδιος ποτέ δεν εγκατέλειψε τις προσπάθειες να πνίξει το Κίνημα . Από τη μία μεριά έσφιγγε συνεχώς τον κλοιό γύρω από την Αυλώνα και από την άλλη επεδίωκε να εμποδίσει την επέκτασή του κινήματος πάνω από τον Αώο ποταμό. Παράλληλα προσπαθούσε να πετύχει το γεωγραφικό κατατεμαχισμό του Κινήματος. Στην Αυλώνα λόγω χάρη οι εξεγερθέντες δε γνώριζαν τι γινόταν στις άλλες πόλεις . Το μόνο μέσο επικοινωνίας ήταν ο τύπος , ο οποίος δεν έχει την αμεσότητα επηρεασμού και ενημέρωσης όπως τα κρατικά ηλεκτρονικά μέσα στα χέρια της κυβέρνησης . Η καθημερινή πορεία διαμαρτυρίας άρχιζε στην πόλη με την άφιξη του τύπου, ο οποίος μόλις διαβάζονταν προκαλούσε το ξέσπασμα των αντικυβερνητικών συνθημάτων.

Η Αυλώνα επίσης, πέρα από τις προφορικές εκκλήσεις για συμπάρταση δεν είχε κατορθώσει να αποκτήσει διασυνδέσεις και συντονισμό κινήσεων με άλλες εξεγερμένες πόλεις. Την συγκεκριμένη περίοδο στην Αυλώνα λειτουργούσε η Επιτροπή των Διανοουμένων και ταυτόχρονα η στρογγυλή τράπεζα των πολιτικών κομμάτων και των άλλων φορέων της πόλης.

Ηγετικό και συντονιστικό ρόλο δεν αναλάμβανε ούτε το Φόρουμ για τη Δημοκρατία. Οφείλεται τόσο στις πιέσεις Μπερίσια, όσο και στο γεγονός ότι το Φόρουμ δεν είχε ξεκαθαρίσει τη θέση του ως προς το Λαϊκό Κίνημα. Μικρά κόμματα μέλη του Φόρουμ και ξεχωριστά ηγετικά στελέχη κατέβαιναν στην Αυλώνα σε προσωπικό επίπεδο .

Ο Μπερίσια κι αυτούς τους θεωρούσε πολύ επικίνδυνους. Για το λόγο αυτό συνέλαβε και το ηγετικό στέλεχος του Σοσιαλιστικού Κόμματος με ιδιαίτερη απήχηση στη γενέτειρά του την Αυλώνα Σαμπίτ Μπρόκαϊ. Ο Μπρόκαϊ, μόλις αφέθηκε ελεύθερος εγκατέλειψε τη χώρα, για να εγκατασταθεί μετά από τον Γκραμοζ Ρούτσι (Γενικό Γραμματέα τους Σ. Κόμματος), τον Καστριότ Ισλιάμι (μέλος του προεδρείου τους Κόμματος), στην Ελλάδα

Τα κόμματα και οι μεμονωμένοι πολιτικοί ηγέτες πήγαιναν στην Αυλώνα περισσότερο για προσωπικό πολιτικό όφελος, παρά για να βγάλουν το κίνημα από την κατάσταση στασιμότητας και κόπωσης όπου έμπαινε .

Έτσι το αντιμπερισικό Κίνημα μπήκε σε μια φάση κόπωσης και αδιεξόδου. Η κινητικότητά έδινε στο Μπερίσια συνεχώς την ευκαιρία της πρωτοβουλίας αναγκάζοντας όλους τους άλλους να ασχολούνται μονίμως μαζί του .

ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Ακριβώς σε μια τέτοια κρίσιμη καμπή για το αντιμπερισικό Κίνημα στο ημερολόγιό του μπαίνουν ως νέα σωτήρια διάσταση οι φοιτητές.

Στις 18.02 οι φοιτητές της Αυλώνας απειλούν με απεργία πείνας σε περίπτωση που δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα της γνωστής στρογγυλής τράπεζας όλων των πολιτικών κόμματος στην Αυλώνα και των εκπροσώπων των θρησκευτικών κοινοτήτων της 16^{ης} Φλεβάρη.

Οι εκπρόσωποι των κομμάτων και θρησκευτικών κοινοτήτων ζητούν την παραίτηση της κυβέρνησης του Δημοκρατικού Κόμματος, το σχηματισμό κυβέρνησης ευρείας αποδοχής, την αποπολιτικοποίηση της κρατικής Ραδιοτηλεόρασης, τη διαφάνεια στις παρατράπεζες που δε χρεοκόπησαν και την τιμωρία των υπευθύνων για τα θύματα της δεκάτης Φλεβάρη. Την παραίτηση της κυβέρνησης είχε ζητήσει τρεις μέρες νωρίτερα και το δημοτικό συμβούλιο της πόλης στην πλειοψηφία του από μέλη του Δ. Κόμματος.

Την ίδια μέρα στις 18.02 ο Σαλί Μπερίσια επιχείρησε μάταια να μπει στην πόλη της Λιούσνια, πόλη όπου στις 25 Γενάρη, κρατήθηκε όμηρος ο πρόεδρος του Δ. Κόμματος, Τριτάν Σιέχου.

Την επομένη οι φοιτητές της Αυλώνας ζητούν να συναντηθούν στα Τίρανα με τον Μπερίσια. Δεν παίρνουν όμως καμιά υπόσχεση για την εκπλήρωση των αιτημάτων τους. Επιστρέφουν στην Αυλώνα και στις 20.02 αρχίζουν απεργία πείνας σε μια από τις αίθουσες του Πανεπιστημίου «Ισμαήλ Κεμάλ». Είναι συνολικά 58 φοιτητές, στην πλειοψηφία φοιτήτριες. Οι χιλιάδες διαδηλωτές έχουν τώρα ένα ακόμα κίνητρο να θυσιαστούν:- την υπεράσπιση των φοιτητών από τις διάφορες προβοκάτσιες και επιθέσεις. Ταυτόχρονα η πλατεία μπροστά στο πανεπιστήμιο μετατρέπεται τώρα στο βασικό κέντρο της εξέγερσης.

Ο Μπερίσια θα θυμηθεί τους φοιτητές απεργούς πείνας, στη Σκόδρα, τέσσερις μέρες αργότερα, απ' όπου θα τους «παραγγείλει», «να μην είναι θύματα των πολιτικών κομμάτων».(!!)

ΜΙΑ ΟΑΣΗ ΕΛΠΙΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΠΕΡΙΣΙΑ. Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΔΑΓΚΩΝΕΙ ΤΟ ΚΑΡΟΤΟ ΓΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟ. Ο ΛΑΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΙ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ

Στις εσωκομματικές διεργασίες του Δ. Κόμματος σημειώθηκε και μια νέα εξέλιξη αρκετά σημαντική. Η ομάδα των αντιπάλων του Μπερίσια στο κόμμα παρουσίασε ένα υπόμνημα με το οποίο ζητούσε τον σχηματισμό κυβέρνησης Εθνικής Σωτηρίας, την αποστασιοποίηση του Μπερίσια από τη ζωή του κόμματος και τον περιορισμό του στις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας. Και το νέο υπόμνημα απορρίφθηκε. «Ο σχηματισμός κυβέρνησης Εθνικής Σωτηρίας, σημαίνει κυβέρνηση εθνικής καταστροφής» δήλωσε σχετικά από το Μπουρέλι, πόλη στο βόρειο τμήμα της Αλβανίας, ο πρόεδρος του Δημοκρατικού Κόμματος Τριτάν Σιέχου.

Στα Τίρανα στις 20 .02.1997, το Δ. Κόμμα γιόρτασε την έβδομη επέτειο από την κατάρρευση του ανδριάντα του δικτάτορα Ενβέρ Χότζα. Η αντιπολίτευση σε μια μικρή πλατεία στα προάστια της πρωτεύουσας καταδίκασε την εγκαθίδρυση της νέας δικτατορίας στη χώρα.

Μια μέρα μετά τα κόμματα του Φόρουμ για την Δημοκρατία επιδίωξαν νέα διαδήλωση στην κεντρική πλατεία των Τιράνων .Όμως καθ' όλη τη διαδρομή η μάζα των διαδηλωτών κομματιάστηκε , ξυλοκοπήθηκε και διαλύθηκε από την αστυνομία. Ιδιαίτερα σκληρές συγκρούσεις σημειώθηκαν έξω από τις ξένες πρεσβείες.

Ωστόσο, τη στιγμή ακριβώς, που όλοι περίμεναν ώστε η στάση της Δύσης να ήταν πιο σκληρή κατά του Σαλί Μπερίσια , στο χέρι του τελευταίου έπεσαν δύο άσσοι και τον έκαναν να νιώσει ότι ήταν αρκετά ισχυρός, όταν ουσιαστικά δεν του είχαν μείνει ούτε 20 μέρες παραμονής στο θρόνο της εξουσίας.

Στις 24.02.1997 το Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνήρθε σκοπίμως για την Αλβανία και αποφάσισε υπέρ της επιβίωσης του Μπερίσια, «υπό τον όρο ώστε να αποκατασταθεί ο διάλογος με την αντιπολίτευση» Η θέση αυτή της Ε. Ένωσης ήταν επίσης σε ανοιχτή αντίθεση με τη μέχρι τώρα στάση των Αμερικανών προς το καθεστώς Μπερίσια.

Η αντιπολίτευση για μια ακόμη φορά θα δείξει ότι δεν μπορεί να δώσει σωστά μηνύματα στη Δύση και ούτε μπορεί να προσανατολιστεί σωστά προς τα κει. Ενώ μέχρι τώρα είχε στραμμένα τα μάτια κυρίως προς τους Αμερικανούς, συμφώνησε με την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διάλογο με τον Μπερίσια. Πρόσθεσε μόνο ότι « Συμφωνούμε με το διάλογο όλων των κομμάτων, όχι όμως με διάλογο που θα επιβάλει τη βούλησή του το Δ. Κόμμα» .

Τρεις μέρες νωρίτερα μέσω του Πρεσβευτή της Ελλάδας στα Τίρανα Κωνσταντίνου Πρεβεδουράκη, είχε φθάσει στα χέρια του Αλβανού Προέδρου Σαλι Μπερίσια η πρόσκληση του Έλληνα Προέδρου της Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλου για επίσκεψη στην Αθήνα. Μάλιστα είχε αποφασιστεί και η ημερομηνία, 09.05.97. Η πρόσκληση ήταν ασφαλώς έργο του ίδιου του πρέσβη, ο οποίος πίστευε ακράδαντα ότι ο Μπερίσια έλεγχε την κατάσταση και με βάση τη γνωστή νοοτροπία της Αθήνας, η Ελλάδα θα έπρεπε να στήριζε τον Μπερίσια στη δύσκολη στιγμή του, για να βελτιώνονταν έτσι οι σχέσεις. Η πρόσκληση, προκάλεσε την έντονη αντίδραση και αγανάκτηση της αντιπολίτευσης στην Αλβανία η οποία θεώρησε την πρόσκληση του Προέδρου της Δημοκρατίας της Ελλάδας «ανοιχτή υποστήριξη της Ελληνικής Κυβέρνησης προς το καθεστώς Μπερίσια». Ο Νεριτάν Τσέκα , πρόεδρος της Δημοκρατικής Συμμαχίας, υπενθύμισε στην Αθήνα με δήλωσή του στο ΑΠΕ τις θυσίες της αντιπολίτευσης στην Αλβανία κατά το 1994-1995 « σε υπεράσπιση της καλής γειτονίας με την Ελλάδα, όταν ο Σαλί Μπερίσια, είχε κηρύξει στη γείτονα χώρα την πραχτική του ψυχρού πολέμου».

Η Αθήνα με τον ίδιο πρέσβη στα Τίρανα επαναλάμβανε το ίδιο λάθος όσον αφορά την υποστήριξη του Δ. Κόμματος. Λίγο πριν από τις γενικές εκλογές του Μάη του 1996 η Ελληνική Κυβέρνηση είχε στείλει στα Τίρανα το κυβερνητικό Φάλκον να παραλάβαινε και μετέφερε στην Αθήνα τον τότε Υπουργό Εξωτερικών του Μπερίσια, Αλφρέντ Σερέκι, για υπογραφή συμφωνιών σχετικά με τους λαθρομετανάστες στην Ελλάδα. Ο Σερέκι βρισκόταν στα απόμερα χωριά της εκλογικής του περιφέρειας σε προεκλογική εκστρατεία, αλλά η υπογραφή συμφωνίας για τους λαθρομετανάστες στην Ελλάδα αποτελούσε τη μεγαλύτερη προεκλογική υποστήριξη εφόσον επρόκειτο για 200 χιλιάδες ψηφοφόρους στην Ελλάδα.

Η αντιπολίτευση στην Αλβανία είχε τότε όλα τα ατού να κέρδιζε τις εκλογές και κανείς δεν καταλάβαινε γιατί η Αθήνα επέλεγε τον Μπερίσια, τον οποίο από το 1993 είχε δοκιμάσει

σκληρά στο πετσί της.¹ Ο Μπερίσια επιδίωξε να εκμεταλλευτεί την κατάσταση, για να κερδίσει το χαμένο έδαφος . Την ίδια μέρα , στις 23.02, μίλησε από την Σκόδρα « για οργάνωση κόκκινων ομάδων φονταμενταλιστών, οι οποίες απέτυχαν πλήρως στην προσπάθειά τους να επαναφέρουν στην εξουσία τον κομμουνισμό» Ο Πρόεδρος της χώρας επέλεξε τη Σκόδρα να επιτεθεί σκληρά κατά της αντιπολίτευσης, με την ελπίδα ότι η Σκόδρα θα του έδινε τη στήριξη που είχε ανάγκη. Όμως οι θέσεις του Μπερίσια προς την αντιπολίτευση προσκρούουν στις θέσεις της Δεξιάς Ένωσης της Σκόδρας που θεωρούνταν πρακτικά σύμμαχος του Μπερίσια. Παρ'όλα αυτά οι ηγέτες του Δ. Κόμματος διατυμπανίζουν σε όλη την Αλβανία τη στήριξη της Δύσης προς την κυβέρνηση τους .

* * *

Συνεχίζοντας την περιοδεία του στην Αλβανία , για « να καθησυχάσει το λαό», ο Μπερίσια φθάνει στο Μπεράτι. Εδώ αλλάζει ταχτική. Απαλλάσσει την ομιλία του από το μπαράζ κατηγοριών κατά της αντιπολίτευσης . Είναι αρκετά προσίτος στο πνεύμα της απόφασης των Υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μιλάει «για διάλογο από τον οποίο θα κερδίσουν όλοι»

Την ίδια μέρα ανακοινώνει ότι την επομένη θα επισκεφθεί το Αργυρόκαστρο . Η επίσκεψη σχολιάζεται ως προσπάθεια του Μπερίσια να εκφράσει απ'όσο κοντινότερα γίνεται τα ευχαριστήρια προς την Αθήνα για την υποστήριξη που του έδωσε με την πρόσκληση Στεφανόπουλου, μάλιστα σε στιγμές πραγματικής απομόνωσης.

Για να μαλακώσει περισσότερο την ατμόσφαιρα, ο Μπερίσια θα δηλώσει δια στόματος τρίτου, ότι το κόμμα του πήρε λεφτά από την Γκαλίτσα και ότι θα επιστρέψει πίσω τις 50 χιλιάδες δολάρια που έχει πάρει.

ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΥ ΤΟ ΟΞΥΓΟΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΛΩΝΑ

Παρά το «μαλακωμένο» πρόσωπο που δείχνει ο Μπερίσια δε λησμονεί με τίποτε το σιδερένιο κλοιό κατά της Αυλώνας. Δραστηριοποιούνται ιδιαίτερα οι δυνάμεις των μυστικών υπηρεσιών , οι οποίες είχαν επικεφαλής τον πρόεδρο των μουσουλμάνων διανοουμένων της χώρας και τον πιο έμπιστο άνθρωπο του Μπερίσια, τον Μπασκίμ Γκαζιντέντε.

Επίκεντρο της προσοχής είναι το πανεπιστήμιο Τιράνων. Ύψιστος στόχος να εμποδιστούν οι φοιτητές σε κάθε προσπάθεια διοργάνωσης και συντονισμού, και κυρίως να μη μπορέσουν να κατεβούν σε απεργία πείνας.

Οι φοιτητές στα Τίρανα ήταν χωρισμένοι σε δύο φοιτητικές ενώσεις. Η μία ήταν υπέρ του Δ. Κόμματος και κανείς δεν γνωρίζει πόσοι φοιτητές την ακολουθούσαν και η άλλη ήταν κατά του Μπερίσια και εμποδίζονταν να κινητοποιηθεί. Σε ένα τέτοιο κλίμα η δεύτερη παράταξη κατορθώνει να μποϊκοτάρει τα μαθήματα σε τέσσερις σχολές. Όμως δεν μπορεί να κλιμακώσει περισσότερο την αντίδρασή τους . Μερικοί απ'αυτούς πηγαίνουν στην Αυλώνα για να συμπαρασταθούν στους φοιτητές απεργούς πείνας, γράφοντας

---

¹ Μετά από τις βουλευτικές εκλογές του Μάη 1996, οι Έλληνες Ευρωβουλευτές συνόδευσαν τους εκπροσώπους της Αλβανικής αντιπολίτευσης στην Ευρώπη για να αποδείξουν πόσο αντιδημοκρατικές, βίαιες και νοθευμένες ήταν οι εκλογές στη χώρα τους.

αντιμπερισικά συνθήματα έξω από το κτίριο του πανεπιστημίου.¹ Εν τω μεταξύ στην Αυλώνα, στην πέμπτη μέρα της απεργίας πείνας των 58 φοιτητών, τέσσερις αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την αίθουσα και να μεταφερθούν εσπευσμένα στο νοσοκομείο. Η Επιτροπή Συντονισμού των Διαμαρτυριών (νέα επιτροπή για την καθοδήγηση των εξεγερθέντων), απευθύνει έκκληση για « θυσία της Αυλώνας υπέρ της σωτηρίας της Αλβανίας»

Ακριβώς στη νέα περίοδο καμπίς του κινήματος των εξεγερθέντων και ενώ ο Μπερίσια πιστεύει ότι είχε κατορθώσει να καταβάλλει το Λαϊκό Κίνημα εντάσσονται σε αυτό οι φοιτητές Αργυροκάστρου. Ήταν στιγμές που και εδώ τα πολιτικά κόμματα τις αντιπολίτευσης είχαν κατεβάσει σχεδόν τα λάβαρα των διαμαρτυριών, ενώ οι μυστικές υπηρεσίες, το Δ. Κόμμα και ειδικά τα γραφεία της περιφέρειας, είχαν υπό πλήρη έλεγχο το πανεπιστήμιο. Το Πρυτανείο, εν' απουσία του Πρύτανη, ένα μέρος των καθηγητών και της Ένωσης Φοιτητών έπαιρναν και έδιναν μαζί τους.

Το σύνολο των φοιτητών όμως, οι οποίοι απέτυχαν πριν μερικές βδομάδες στη διοργάνωση απεργίας οικονομικού περιεχομένου, τώρα μοιάζανε με ένα βουβό ποτάμι που όλο φούσκωνε και φούσκωνε για να αποτελέσει τελικά μια απρόσμενη πρόκληση για τους επιτηρητές τους.

Μέχρι τις 24.02 οι φοιτητές Αργυροκάστρου ήταν ήρεμοι παρά το γεγονός ότι τα αυτοκίνητα των ανθρώπων των μυστικών υπηρεσιών και οι οπλισμένοι άνθρωποι με το νόμο, ξεπερνούσαν κάθε λογική. Σε μια τέτοια ατμόσφαιρα ο Καστριότ Κόλια, τεταρτοετής φοιτητής του Ελληνικού Τμήματος και ανιψιός του προέδρου του Φόρουμ για την Δημοκρατία, Κούρτ Κόλια, με δική του πρωτοβουλία συγκεντρώνει 800 υπογραφές από φοιτητές σε ένα υπόμνημα που ζητούνταν το μπιόκοτάρισμα των μαθημάτων σε ένδειξη συμπαράστασης προς τους φοιτητές της Αυλώνας. Για την κίνηση Κόλια δεν θα υπάρξει όμως επόμενο βήμα. Δέχεται απειλές από πολλές κατευθύνσεις για την ίδια του τη ζωή. Η κρατική τηλεόραση επικαλούμενη την «Ένωση Φοιτητών του Αργυροκάστρου» (!) τον κατηγορεί για χειραγώγηση των φοιτητών για λογαριασμό του θείου του.

Ο θόρυβος όμως που έγινε και ο τρόπος αντίδρασης των δομών του Δ. Κόμματος θα προσδιορίσουν όλες τις επόμενες εξελίξεις και όχι μόνο στο Αργυρόκαστρο.

Δύο από τα μέλη του Προεδρείου της Ένωσης Φοιτητών καλούνται στο προεδρείο του Δ. Κόμματος, όπου είχε ακροβολιστεί και το δεξί χέρι του Μπερίσια και «βουλευτής» Αργυροκάστρου, Φατος Μπέγιο. Οι εκπρόσωποι των φοιτητών παίρνουν οδηγίες σχετικά με τους τρόπους ανατροπής της ανειλημμένης πλέον απόφασης για το μπιόκοτάρισμα των μαθημάτων στο Πανεπιστήμιο. Στην ίδια συνάντηση ο πρόεδρος της Ένωσης, δηλώνει στα αφεντικά του του Δ. Κόμματος, ότι σε περίπτωση που θα είχε ένα τανκ θα πήγαινε στην Αυλώνα να σύντριβε τους φοιτητές απεργούς πείνας.

Το πρωί της επόμενης ημέρας, 26.02, η Γερουσία του Πανεπιστημίου δεν επέτρεψε τους φοιτητές να εισέλθουν στο αμφιθέατρο του πανεπιστημίου για τη γενική τους συνέλευση. Οι φοιτητές, στους οποίους δεν επιτράπη να ανέβουν και στον πρώτο όροφο, κάποια στιγμή έχασαν την υπομονή και χίμηξαν στην πόρτα της Συγκλήτου φωνάζοντας συνθήματα: «Το αμφιθέατρο είναι δικό μας»

Ύστερα από λίγο ο αντιπρύτανης διέκοψε τη σύσκεψη της Συγκλήτου και άνοιξε την πόρτα του αμφιθεάτρου, μόνο για τους φοιτητές. Δεν επέτρεψε κανέναν καθηγητή, ούτε

---

¹ Στην Αυλώνα καταφθάνουν επίσης λεωφορεία με συμπαραστάτες από την Σκόδρα, το Δυρράχιο, το Ελμπασάνι, το Φιέρι και από άλλες πόλεις που δεν μπόρεσαν να οργανώσουν δική τους αντίσταση.

δημοσιογράφους να μπουν. Μπήκε όμως ο ίδιος προσπαθώντας να εποπτεύσει την αίθουσα και να προσανατολίσει τις συζητήσεις στο πλαίσιο των οδηγιών που είχαν δοθεί από το Δ. Κόμμα . Τότε μπήκαμε κι εμείς . Καταλάβαμε αμέσως ότι η πορεία της συζήτησης δε θα ακολουθούσε το πακέτο των προτάσεων προερχόμενων από το Δ. Κόμμα. Ιδιαίτερα την προκλητική πρόταση για υποδοχή με λουλούδια του Σαλί Μπερίσια , ο οποίος θα έφθανε στην πόλη το μεσημέρι.

Οι φοιτητές ζήτησαν από την ηγεσία τους να ανακαλέσει τα λόγια της. «Τον κύριο που φθάνει στις 12 η ώρα στο Αργυρόκαστρο δεν θα τον δεχτούμε με λουλούδια αλλά με...» είπε κάποιος φοιτητής.

Υπήρξε στο μεταξύ μια ομάδα φοιτητών που ήθελαν να μετατρέψουν τη σύσκεψη σε χάος. Πεπειραμένος χρόνια στη σειρά σε τέτοιες καταστάσεις κατάλαβα τι προσπαθούσαν να κάμουν και ζήτησα το λόγο. Ασχολήθηκα στην αρχή με θεωρία. Αναφέρθηκα στο ρόλο των φοιτητών σε κάθε προοδευτικό κίνημα και για τις θυσίες που απαιτεί η κάθε πρόοδος. Θεώρησα στο πλαίσιο αυτό απαράδεκτη την στάση της ηγεσίας των φοιτητών. Οι καταστάσεις, είπα, είναι τέτοιες που δεν επιτρέπουν θέσεις παρατηρητή και ουδέτερου, όπως είναι, πρόσθετα, απαράδεκτες οι σκόπιμες προσπάθειες για διάλυση της συνέλευσης προκαλώντας από μερικούς σύγχυση. Πρότεινα η ηγεσία της Ένωσης ή να ανανεωθεί ή να προκύψει μια άλλη Επιτροπή για το συντονισμό των διαμαρτυριών των φοιτητών.

Η παρέμβαση στη συνέχεια ενός φοιτητή από την Αυλώνα και η δημόσια καταγγελία του για την δήλωση του προέδρου της Ένωσης Φοιτητών στην ηγεσία του Δ. Κόμματος, ότι θα σύντριβε με τανκ τους φοιτητές απεργούς πείνας στην Αυλώνα, ανέτρεψε εντελώς την κατάσταση. «Οι μανάδες στην Αυλώνα, πρόσθεσε ο φοιτητής, δεν τρώνε τα ψάρια, διότι εκείνα έχουν τραφεί με το αίμα των παιδιών τους». Ο φοιτητής από την Αυλώνα δεν άφησε περιθώρια αντίδρασης στην ηγεσία της Ένωσης των Φοιτητών, την οποία δεν βοήθησε πλέον ούτε η παρουσία του αντιπρύτανη.

Ωστόσο η αντίδραση μερικών φοιτητριών μελών του προεδρείου της Ένωσης κατά του Σαλί Μπερίσια και η ενοχοποιητική στάση μερικών συνάδελφών τους , οδήγησαν στην διάλυση της υπάρχουσας ηγεσίας της Ένωσης Φοιτητών και την εκλογή νέας ηγεσίας για την καθοδήγηση και το συντονισμό των φοιτητικών διαμαρτυριών .

Οι φοιτητές αποφάσισαν να μποϊκοτάρουν τα μαθήματα σε υποστήριξη όλων των αιτημάτων των φοιτητών απεργών πείνας της Αυλώνας. « Σε περίπτωση που δεν θα διαπιστωθεί μια σοβαρή δέσμευση της κυβέρνησης για την επίλυσή τους , τότε, -αναφερόταν στην απόφασή τους ,- το κίνημά μας θα κλιμακωθεί μέχρι απεργία πείνας»

ΕΝΑΣ ΚΟΥΒΑΣ ΜΕ ΚΡΥΟ ΝΕΡΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΠΕΡΙΣΙΑ

Στην συνεδρίαση της Συνέλευσης των φοιτητών δεν αποφασίστηκε τίποτε για τη στάση των φοιτητών σε σχέση με την επίσκεψη Μπερίσια την ίδια μέρα στο Αργυρόκαστρο. Μια ομάδα έλεγε να τον καλέσουμε στο πανεπιστήμιο. Μια άλλη έλεγε να πήγαιναν και οι φοιτητές στο κλειστό στάδιο της πόλης, όπου στις 12 η ώρα θα έφθανε ο Μπερίσια.

Ενώ πλησίαζε η ώρα και ετοιμαζόμασταν να πάμε στο στάδιο με πλησιάζουν μερικοί φοιτητές και μου λένε . «Καθηγητά , τι λες, να καλέσουμε τον Μπερίσια στο Πανεπιστήμιο;» Απάντησα αμέσως. « Σε περίπτωση που θα είστε όπως το πρωί , ναι.» Έφυγαν λέγοντάς μου ότι θα ήταν καλύτεροι. Με πλησιάζει ένας συνάδελφος και μου είπε ότι έκανα λάθος

που ώθησα τους φοιτητές να καλέσουν τον Μπερίσια στο Πανεπιστήμιο. «Με ρώτησαν εμένα!» - είπα.

Στο κλειστό γήπεδο είναι αλήθεια ότι υπήρχαν περισσότερα από 1 500 άτομα, αλλά μαζί μ'αυτούς που ο Μπερίσια κουβαλούσε μαζί του όπου κι αν πήγαινε. Ήταν πολλοί στο σύνολο, αν πάρουμε υπόψη το Αργυρόκαστρο και τις μέχρι τώρα εξελίξεις, λίγοι αν έχουμε υπόψη ότι ήταν εκεί όλοι οι μαθητές των λυκείων και οι κρατικοί υπάλληλοι.

Διαπίστωνε επίσης εύκολα κανείς ότι ενώ ο Μπερίσια ήταν εξαιρετικά ενθουσιώδης, οι αστυνομικοί και σωματοφύλακες αρκετά φοβισμένοι και συγκρατημένοι. Θυμούμαι ότι κάποια στιγμή με πλησίασε και μου ζήτησε να απομακρυνθώ από το βήμα ένας από τους σωματοφύλακες του Μπερίσια. Όταν του είπα πως «αν μάθει ο σεφ, (έτσι αποκαλούσαν αυτοί τον Μπερίσια) γι'αυτή την συμπεριφορά θα σ'απολύσει», γύρισε και έφυγε.

Σ'όλη τη διάρκεια της περιοδείας του ο Μπερίσια έπαιζε το χαρτί του λαϊκισμού. Στο Αργυρόκαστρο ήταν μετρημένος στις κατηγορίες κατά της αντιπολίτευσης. Παρά το γεγονός έκανε αυτή υπεύθυνη τόσο σε σχέση με τις παρατράπεζες όσο και για τις ταραχές στη χώρα. Ισχυρίστηκε επίσης ότι είχε τη στήριξη του αλβανικού λαού και της Δύσης.

Όσον αφορά τις σχέσεις με την Ελλάδα ο Μπερίσια είπε ότι «πάντα ήταν καλές και με προοπτικές βελτίωσης στο μέλλον».

Ωστόσο, μόλις πήρε και διάβασε το αίτημα των φοιτητών, έδειξε άμεσο ενδιαφέρον να τους επισκεφτεί. Μάλιστα συντόμευσε το χρόνο των απαντήσεων, στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν, για να μεταβεί στους φοιτητές.

Η υποδοχή που επιφύλαξαν οι φοιτητές στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ήταν υποδοχή ενός ανεπιθύμητου απλού ανθρώπου: Τον γιουχάρισαν κτυπώντας προκλητικά τα τραπέζια.

Η πρώτη επίθεση που έγινε στο Μπερίσια σχετιζόταν με τις μυστικές υπηρεσίες, τη βία εκ'μέρους αυτών κατά των φοιτητών και την συμπεριφορά της αστυνομίας. Μετά υπενθύμισαν τα αιτήματα των φοιτητών της Αυλώνας, για να καταλήξουν στην αναγκαιότητα παραίτησης της κυβέρνησης και διεξαγωγή νέων εκλογών στη χώρα.

«Τόσο αναντικατάστατοι είστε, μόνο εσείς μπορείτε να κυβερνήσετε αυτόν τον τόπο, δεν υπάρχουν άλλοι;» ρώτησε τον Μπερίσια μια φοιτήτρια από τη Λιούσνια. «Εδώ πεθαίνουν άνθρωποι, συνομηλικοί μας, -είπε ένας φοιτητής από το χωριό Λιαζαράτι, (αναφέροντας τον αριθμό των φοιτητών απεργών πείνας που μεταφέρθηκαν στα νοσοκομεία και είχε φθάσει τους 8),- και εσείς, συνέχισε, - μας μιλάτε εδώ για κόκκινες συμμορίες και κόκκινους τρομοκράτες».

«Εμείς,- απάντησε ο Μπερίσια δεν θα αφήσουμε τους φοιτητές της Αυλώνας να πεθάνουν». Την δήλωση αυτή οι φοιτητές την εκλάβαν ως υπόσχεση ότι η κυβέρνηση θα εκπλήρωνε τελικώς τα αιτήματα των φοιτητών και του λαού. Δεν λιγότεψαν πάντως τις διαμαρτυρίες τους.

Σε μια τέτοια κρίσιμη στιγμή ένας συνάδελφος, καθηγητής από τους κρυφούς συνεργάτες του Μπερίσια, ζήτησε το λόγο να μιλήσει και, αφού συνέχισε στο σκεπτικό του Μπερίσια, δλδ μίλησε αόριστα για την αναγκαιότητα πολιτικών αλλαγών, είπε ότι οι εξεγερμένοι χειραγωγούνται από τους πρώην αξιωματικούς της ΣΙΓΟΥΡΙΜΙ.¹ Δεν άντεξα και ζήτησα το λόγο. Αφού πήρα από τον Μπερίσια εγγυήσεις ότι δεν θα είχα μπελάδες από

---

¹ Μυστικές υπηρεσίες του κομμουνιστικού καθεστώτος.

τους δικούς του¹ Του είπα ότι «οι φοιτητές βρίσκονται υπό την πίεση των μυστικών υπηρεσιών, της SHIK και διαμαρτυρήθηκα για την έντονη παρουσία ανδρών της στην αίθουσα καθώς και για τον ρόλο των μυστικών υπηρεσιών στην εξέλιξη των γεγονότων .

«Εντωμεταξύ, πρόσθεσα, από τα περίπου τριάντα κόμματα που έχει η Αλβανία πάνω από τα 25 ζητούν τη διεξαγωγή νέων εκλογών. Γιατί δε σέβεστε το αίτημά τους; Ας μη λησμονούμε είπα, ότι η Ιταλία, η Ελλάδα, η Γαλλία και μια σειρά άλλες χώρες για πολλά χρόνια άλλαξαν ταχτικά κυβερνήσεις μέχρι να βρουν σταθερότητα . Τότε πώς να το εκλάβουμε αυτό που εσείς είπατε ότι σε περίπτωση που η κυβέρνηση του Δ. Κόμματος υποβάλλει παραίτηση, η χώρα θα μείνει ακυβέρνητη;»

Ο Μπερίσια δεν καταλάβαινε ότι μάταια δοκίμαζε να δαμάσει το ελεύθερο πνεύμα των φοιτητών. Κάποια στιγμή σταμάτησε να ελέγχει τη λογική των προτάσεών του. Απευθύνθηκε στους φοιτητές υψηλόφωνα λέγοντάς τους «η κυβέρνησή σας, η κυβέρνησή σας...» Κοιτούσε σε ένα σημείο για πολύ ώρα χωρίς να καταλαβαίνει τι λέει. Η σύζυγός του, η οποία καθόταν ακριβώς δίπλα μου στην πρώτη σειρά, ανησύχησε και κοίταξε το γραμματέα του . Αποφάσισαν να κλείσουν την συνάντηση . Ο γραμματέας του σήκωσε το χέρι. Ο Μπερίσια όταν το πρόσεξε , κοίταξε αμέσως προς τη σύζυγό του, η οποία του έκαμε νεύμα να διακόψει. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έκοψε την πρόταση στη μέση. Χαμογέλασε με το δικό του τρόπο, σηκώθηκε και έφυγε.

Όμως και η επιστροφή προς τα Τίρανα δεν ήταν εύκολη . Ο Μπερίσια και τρεις άλλοι επέστρεψαν στα Τίρανα με ελικόπτερο, ενώ η μακρά ουρά των συνοδών και οπαδών χρειάστηκε να επιστρέψει στα Τίρανα μέσω Πρεμετής και Κορυτσάς. Στο Τεπελένι ο δρόμος ήταν κλειστός από τη στιγμή που ο Μπερίσια είχε περάσει προς Αργυρόκαστρο.

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΡΟΛΟ ΣΤΙΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ

Η κρατική τηλεόραση, ως συνήθως, χαρακτήρισε «θερμή» τη συνάντηση του Προέδρου της Δημοκρατίας με τους φοιτητές του Αργυροκάστρου. Μοντάρισε τα πλάνα βάζοντας τα χειροκροτήματα της αίθουσας στις παρεμβάσεις των φοιτητών πίσω από λόγια του Μπερίσια, ανατρέποντας εντελώς την πραγματικότητα .

Την ίδια νύχτα στην Αυλώνα οι μυστικές υπηρεσίες προσπάθησαν να διακόψουν την απεργία πείνας των φοιτητών.

Για τους φοιτητές του Αργυροκάστρου αυτό ήταν το νόημα της υπόσχεσης Μπερίσια, ότι δεν θα άφηνε τους φοιτητές να πεθάνουν .Τα δύο αυτά επεισόδια τους ανάγκασαν να επανεξετάσουν την απόφασή τους που είχαν πάρει μια μέρα πριν. Ένοιωθαν ότι το κράτος τους είχε απατήσει.

Την επόμενη η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου συνήλθε ξανά εκτάκτως για να αποφασίσει αν θα έπρεπε να επιτρέψει τους φοιτητές να μπουν στο αμφιθέατρο. Στην απόφαση που πήρε αναφέρονταν ότι οι φοιτητές μπορούσαν να συγκεντρώνονταν εκεί σε

---

¹ Του υπενθύμισα μια διαδήλωση στα Τίρανα το 1991, όπου όντας βουλευτής της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, για να τον προφυλάξω από ένα χτύπημα με σκληρό αντικείμενο , μπήκα στη μέση και τελικώς δέχτηκα εγώ το χτύπημα. Ο Μπερίσια είπε «ναι» χαμογελώντας και τότε συνέχισα.

μία καθορισμένη ώρα, να συζητούν τα προβλήματά τους , πέρα από κομματικές προτιμήσεις και απαγορεύοντας την είσοδο ξένων.

Οι φοιτητές ωστόσο έμπαιναν στην αίθουσα έχοντας αποφασίσει την απεργία πείνας. Μας το είπαν αυτό δέκα τουλάχιστον άτομα . Έτσι και αποφασίστηκε. Στην αρχή 35 και μετά 46 φοιτητές , 24 από τους οποίους κορίτσια , αποφάσισαν το πρωί της 27^{ης} Φλεβάρη, να περάσουν σε επ' αόριστον απεργία πείνας. Μεταξύ αυτών τρεις ήταν ελληνικής καταγωγής.

Τα γεγονότα έδειξαν ότι το κίνημα των φοιτητών είχε απότομα αποκτήσει δύναμη και ωριμότητα

Βοήθησα τους φοιτητές στην οργάνωση της απεργίας, κυρίως όσον αφορά το νομικό πλαίσιο, την ενημέρωση των αρμόδιων αρχών, τις σχέσεις με το Πρυτανείο, το νοσοκομείο, την αστυνομία, όπως και στη λήψη μέτρων για να μη δοθεί αφορμή για προκειμένου επέμβαση της αστυνομίας.

Μετά από τις αρνητικές απαντήσεις για την εξασφάλιση άδειας έπρεπε να προσλαβείνταν πιθανό αίτημα από το Πρυτανείο προς την αστυνομία για να απαγόρευε την είσοδο των φοιτητών στο χτίριο του πανεπιστημίου.

Γι' αυτό το λόγο έγινε αλλαγή του ωραρίου της έναρξης της απεργίας. Ταυτόχρονα αποφασίστηκε ώστε καμιά στιγμή οι χώροι του Πανεπιστημίου να μη έμεναν χωρίς φοιτητές. Ήταν πράγματι ο καλύτερος τρόπος αντίδρασης στην απόφαση του Πρυτανείου να μη επιτρέψει τη διεξαγωγή της απεργίας στους χώρους του Πανεπιστημίου. Έτσι στις 15 τοπική η ώρα φοιτητές και καθηγητές ξεπροβοδίσαμε τους απεργούς πείνας. Η αίθουσα που υποδέχτηκε τους απεργούς, αγόρια και κορίτσια μαζί, ήταν μόλις 35 τετραγωνικά μέτρα . Οι συνθήκες ήταν τρισάθλιες. Μια σανίδα, μια κουβέρτα, ένα προσκέφαλο και το κόκκινο μαντίλι δεμένο στο μέτωπο.

Η εξέλιξη αυτή σήμανε συναγερμό στα Τίρανα. Τα αρμόδια όργανα έδωσαν αμέσως εντολή στην αστυνομία Αργυροκάστρου να μη επιτρέψει την ανάπτυξη ενός νέου κέντρου αντίδρασης στο Νότο.

Επικεφαλής των ενεργειών για να εμποδιστεί πάση θυσία η νέα απεργία πείνας ετέθη προσωπικά ο Υφυπουργός Δημόσιας Τάξης και δεξιό χέρι του Σαλί Μπερίσια, Αγκίμ Σιέχου.

Ο Αγκίμ Σιέχου ζήτησε κατ' επανάληψη από την αστυνομία να επέμβει και να βγάλει δια της βίας τους φοιτητές από την απεργία πείνας. Όμως οι δυο βασικοί ιθύνοντες της αστυνομίας Αργυροκάστρου, ο Διοικητής, από το Αργυρόκαστρο και ο αναπληρωτής του από το Φιέρι, αντιστάθηκαν. Οι προφορικές εντολές του Σιέχου επαναλαμβάνονταν κάθε πέντε λεπτά, ώσπου κάποια στιγμή μετατράπηκαν σε απειλές για την ίδια τους τη ζωή.

Στην αστυνομία παρουσιάστηκε και ο αντιπρύτανης ζητώντας τη συνδρομή της για να βγουν οι φοιτητές από το κτίριο . Οι αρχές της αστυνομίας ζήτησαν γραπτώς το αίτημα, διότι το πανεπιστημιακό άσυλο κατοχυρώνεται με το νόμο. Ο αντιπρύτανης δε δέχτηκε να παρουσιάσει γραπτή αίτηση.

Ταυτόχρονα εκδηλώθηκε και μία νέα αντιπαράθεση . Αυτή μεταξύ της αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών που διοικούσαν από έμπιστο άτομο του Μπερίσια. Η αστυνομία ενημέρωσε τα Τίρανα ότι η απεργία πείνας των φοιτητών ήταν απόλυτα συνδεδεμένη με το λαϊκό κίνημα και η κάθε ενέργεια εναντίον των φοιτητών θα προκαλούσε ανεξέλεγκτες μαζικές αντιδράσεις. Αντίθετα η άποψη των μυστικών υπηρεσιών ήταν ότι η απεργία δεν είχε υποστήριξη και ότι η αστυνομία απλώς δεν ήθελε να παρέμβει .

Η ΜΑΚΡΑ ΝΥΧΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Με το πέσιμο της νύκτας νιώσαμε έντονη τον κίνδυνο της καταστολής . Η απεργία των φοιτητών του Αργυροκάστρου ήταν εντελώς διαφορετική από εκείνη στην Αυλώνα. Το πανεπιστήμιο εκεί φρουρούνταν μέρα νύχτα από 15-20 χιλιάδες άτομα. Εδώ μόλις από μερικές εκατοντάδες.

Πράγματι, δεν αργήσαμε να επαληθευτούμε: πληροφορηθήκαμε ότι τα μεσάνυχτα ή στις τέσσερις η ώρα το πρωί θα επιχειρούνταν βίαιη έξοδος των απεργών. Αποφασίστηκε να μην απομακρυνθεί κανένας φοιτητής από το πανεπιστήμιο. Αμπαρώθηκαν όλες οι πόρτες και τα παράθυρα και σχηματίστηκαν ομάδες άμυνας για κάθε πόρτα ή παράθυρο . Έξω, στην κεντρική είσοδο, έμεναν ακόμα μερικοί εκπρόσωποι των κομμάτων της αντιπολίτευσης, κάποιοι οπαδοί τους ή απλώς αντίπαλοι του Μπερίσια, αλλά και άνθρωποι του. Γεγονός επίσης είναι ότι οι καθηγητές εκείνοι τη νύχτα, όπως και τις υπόλοιπες, έμεναν στο πλευρό των φοιτητών.

Οι πληροφορίες ήταν πραγματικές . Ο στρατηγός Σιέχου έδωσε νέα εντολή για την οργάνωση επιχείρησης εκδίωξης των απεργών φοιτητών ακριβώς τα μεσάνυχτα. Η αστυνομία Αργυροκάστρου αρνήθηκε να αναλάβει την ευθύνη της επιχείρησης.

Μετά και από τις επαναλαμβανόμενες πιέσεις και απειλές ο αρχηγός της αστυνομίας Αργυροκάστρου συνάντησε κρυφά τον ανταποκριτή του Ρούτερ και εμένα. Μας εξήγησε την κατάσταση και ζήτησε να ευαισθητοποιήσουμε την κοινή γνώμη. Ταυτόχρονα να επηρεάσουμε στο πρυτανείο ώστε να μην φθάσει στην αστυνομία γραπτό αίτημα για βίαιη έξοδο των φοιτητών.

Μετά από λίγο συνάντησα τον εισαγγελέα Αργυροκάστρου Αρμπέν Πάσιο και κατάλαβα ότι δεν είχε καμιά πρόθεση να επιτρέψει επέμβαση της αστυνομίας στο πανεπιστήμιο.¹

Η δεύτερη πληροφορία, που μας έφθασε έλεγε ότι την επίθεση θα οργάνωνε η SHIK στις τέσσερις το πρωί με δυνάμεις από το Λαζαράτι,². Μίλησα με τον εκπρόσωπο του Δ. Κόμματος στο Λαζαράτι. Του υπενθύμισα ότι το 1991, ήταν αυτός που οργάνωνε το φοιτητικό κίνημα στο Αργυρόκαστρο, ότι σε περίπτωση επίθεση θα ματώσετε εκτός των άλλων τέσσερα παιδιά από το Λαζαράτι, και το Αργυρόκαστρο δεν ξεχνάει εύκολα και θα σας δείχνουν με το δάχτυλο όπως μέχρι σήμερα. Μετά από μια ώρα ήρθε και μου είπε ότι δεν θα συμβεί τίποτε. Πίστρεψα ειλικρινά το αντίθετο . Όμως ούτε οι Λαζαρατινοί δέχτηκαν το ρίσκο.

Η τρίτη πληροφορία έλεγε ότι το Πανεπιστήμιο είναι περικυκλωμένο από στρατό. Βγήκα σχεδόν μόνος μου και έλεγξα τριγύρω . Δεν είδα τίποτε . Την επομένη ειπώθηκε ότι οι στρατιώτες είχαν τοποθετηθεί σε δεσπόζουσες θέσεις γύρω από το Πανεπιστήμιο.

Η πιο κρίσιμη στιγμή ήταν όταν γύρω στις τρεις μετά τα μεσάνυχτα στο γραφείο του αντιπρύτανη έπεσε ένα διαφορετικό απειλητικό τηλεφώνημα . Μια γυναικεία φωνή είπε ότι

---

¹ Η συγκεκριμένη συνάντηση με τον Πάσιο αποτέλεσε την αφετηρία μιας στενής συνεργασίας στην διάρκεια όλης της περιόδου του Λαϊκού Κινήματος, σε μια προσπάθεια να διατηρήσουμε τη δυναμική του κινήματος, να οργανώσουμε την ηγετική ομάδα και να το αρθρώσουμε πολιτικά.

Μερικούς μήνες μετά από τις εκλογές του Ιουνίου, ο Αρμπέν θα παραιτηθεί από το αξίωμα του εισαγγελέα σε ένδειξη διαμαρτυρίας κατά της αδράνειας της λειτουργίας του κράτους, της αδυναμίας να τιμωρήσει τους υπεύθυνους των ταραχών και της μαζικής διαφθοράς.

² Χωριό νότια του Αργυροκάστρου, προπύργιο του Δ. Κόμματος στο Νότο, όπως επίσης και του αλβανικού εθνικισμού. Βρίσκεται ακριβώς δίπλα στο κεφαλοχώρι της Ε. Ε. Μειονότητας, τη Δερβιτσάνη

«Στο Πανεπιστήμιο έχει τοποθετηθεί βόμβα η οποία θα εκραγεί στις τέσσερις η ώρα το πρωί». Ο αντιπρύτανης το κράτησε μυστικό και θα ήταν τραγικό λάθος, αν πράγματι υπήρχε βόμβα . Έκανε όμως καλά, διότι προέκυψε φάρσα. Αν έβανε τις φωνές, όλα θα τελείωναν άδοξα και με ντροπή, διότι όλοι θα εγκατέλειπαν το Πανεπιστήμιο και θα ήταν πλέον μάταιη κάθε προσπάθεια για την αναδιοργάνωση της απεργίας πείνας .

Πάντως τίποτε απ'όλα αυτά δεν έγινε, πράγμα που ενίσχυε το συμπέρασμα ότι το κράτος ήταν αδύναμο να κινητοποιήσει έστω και ένα τμήμα του, ενώ οι προφορικές προκλήσεις δεν κλόνιζαν την αποφασιστικότητα των φοιτητών.

Πρέπει να σημειωθεί ότι εκείνη τη νύχτα υπήρχε συνεχή τηλεφωνική επικοινωνία με την Αυλώνα

Στην Αυλώνα οι πληροφορίες ότι στο Πανεπιστήμιο επενέβησαν οι επίλεκτες δυνάμεις της αστυνομίας είχε βγάλει στους δρόμους της πόλης πενήντα χιλιάδες άτομα για την φρούρησή του. Η Αυλώνα ήταν όλη στο πόδι, ακούγονταν πυροβολισμοί και ότι κάτι σοβαρό συνέβαινε στο κτίριο των εκεί μυστικών υπηρεσιών.

«ΠΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΑΣ ΝΑ ΜΗ ΣΤΗΡΙΖΕΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΛΗΣΤΩΝ»

Στη δεύτερη ημέρα, την απεργία πείνας υποστήριξαν , έστω και με σχετική καθυστέρηση τα συνδικάτα των καθηγητών , τα οποία, μεταξύ των άλλων ζήτησαν τον σεβασμό του πανεπιστημιακού ασύλου. Στο πλαίσιο αυτό, η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου άλλαξε θέση. Ζήτησε από την αστυνομία τη λήψη μέτρων για την προστασία των χώρων του Πανεπιστημίου και των απεργών φοιτητών, κάτι που τελικώς συνέβη.

Ταυτόχρονα οι φοιτητές του Αργυροκάστρου απόχτησαν τη συμπαράσταση των δύο χιλιάδων περίπου μαθητών των λυκείων της πόλης και των χωριών. Η Διεύθυνση Παιδείας ζήτησε εσπευσμένα από τους καθηγητές να λάβουν μέτρα για την επιστροφή των μαθητών στα θρανία. Αυτό όμως στάθηκε αδύνατο.

Στο πλευρό των φοιτητών τάχτηκαν και οι εργάτες του εργοστασίου υποδημάτων ελληνικών συμφερόντων της πόλης , οι οποίοι σε μήνυμα συμπαράστασης προς τους φοιτητές τάσσονταν υπέρ «της άμεσης και χωρίς όρους παραίτησης της κυβέρνησης των απατεώνων και του Σαλί Μπερίσια».

Ωστόσο στο μικρό χώρο της απεργίας πείνας εμφανίστηκαν τα πρώτα αναμενόμενα συμπτώματα, πονοκέφαλος, ζαλάδες και εμετοί. Το νοσοκομείο δίσταζε να στείλει στο πανεπιστήμιο προσωπικό και το απαιτούμενο υλικό. Την αντιμετώπιση της κατάστασης ανέλαβε εθελοντικά ένας νεαρός ιατρός ονόματι Γκέργκι Κάτση .

Την ίδια μέρα επισκέπτεται τους απεργούς φοιτητές και ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο Νίκος Κανέλλος, «ως διπλωμάτης και ως άνθρωπος» , όπως χαρακτηριστικά τους απευθύνθηκε . Οι φοιτητές τον ευχαρίστησαν για την επίσκεψη , αλλά ταυτόχρονα ζήτησαν με έμφαση να διαβιβάσει στην κυβέρνηση της χώρας του το μήνυμα «άλλη φορά να μην υποστηρίζει κυβέρνηση ληστών, όπως ήταν η κυβέρνηση Μπερίσια». Πράγματι η πρόσκληση Στεφανόπουλου προς Μπερίσια για επίσκεψη στην Αθήνα και η υποστήριξη της Ελλάδας προς τον Μπερίσια στο Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών της

Ε.Ε, λίγες μέρες νωρίτερα, είχαν προκαλέσει δυσμενή αντίκτυπο και μεταξύ των φοιτητών, απ'όλο το Νότο, περιοχή η οποία ανέκαθεν αποτελούσε το βαρόμετρο στις διμερείς σχέσεις.

Τους φοιτητές απεργούς πείνας επισκέφθηκαν και οι δύο Έλληνες βουλευτές του Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι οποίοι ήταν ταυτόχρονα και οι μόνοι πολιτικοί που επιτράπηκε να μπουν στους χώρους του πανεπιστημίου.

Την ίδια μέρα επίσης έφθασαν στο Πανεπιστήμιο άνθρωποι της κυβέρνησης από τα Τίρανα σε μια μάταιη προσπάθεια να βγάλουν με «ειρηνικά» μέσα τους φοιτητές από την απεργία.

Η νύχτα πάντως επανέφερε την ίδια σκηνή. Περισσότεροι από πεντακόσιοι φοιτητές κράτησαν υπό κατάληψη τους χώρους του Πανεπιστημίου, αποφασισμένοι να υπερασπιστούν μέχρι τέλους τους συμφοιτητές απεργούς πείνας.

Κεφάλαιο VI

Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΠΙΛΟΤΑΡΕΙ ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ.

Στις 27.02, στα Τίρανα, το Εθνικό Συμβούλιο του Δ. Κόμματος ψηφίζει με 90 ψήφους υπέρ και 5 λευκά την υποψηφιότητα του Σαλί Μπερίσια για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας για μία δεύτερη θητεία. Ήταν όμως μια Πύρρειος νίκη. Για να προβάλλει την ψευδή εικόνα και αίσθηση ότι χαίρει την ομόθυμη στήριξη στις γραμμές του κόμματος, ανάγκασε τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου να ψηφίσουν « με το σιδερικό στον κρόταφο» Με την προσπάθεια επανεκλογής ο Μπερίσια ζητούσε όχι απλά να κάνει μια κίνηση αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης και της Δύσης, αλλά ταυτόχρονα να επιβάλλονταν στο κόμμα, στην κυβέρνηση και γενικότερα στη χώρα. Επιβεβαίωνε ταυτόχρονα την αποφασιστικότητά του να ακολουθήσει το δρόμο του Μάκβεθ

Η ημερομηνία εκλογής νέου Προέδρου της Δημοκρατίας αποφασίστηκε για την 3^η Μαρτίου 1997.

Οι σοσιαλιστές στην αντιπολίτευση αντέδρασαν σκληρά δηλώνοντας ότι «από τη στιγμή που η Βουλή είναι παράνομη τότε και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, είναι παράνομος». Από τη δική του πλευρά ο πρόεδρος της Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Βασίλης Μέλιος, δήλωσε ότι δεν θα μετάσχει στην εκλογή προέδρου. Η δήλωση του Μελίου, ο οποίος με τον έναν ή τον άλλο τρόπο συνέβαλε άμεσα στη νομιμοποίηση των εκλογών της 26^{ης} Μαΐου 1996 και του καθεστώτος Μπερίσια, αποτελούσε μια θετική εξέλιξη. (Η συνέχεια όμως έδειξε ότι ο Μπερίσια κατάφερε τελικώς να φέρει τον Μέλιο με τα νερά του.)

Η υποψηφιότητα Μπερίσια για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, αναζωπύρωσε την λαϊκή αντίδραση στην Αυλώνα. Συνέβαλε σ'αυτό και το γεγονός ότι το δικαστήριο Τιράνων, ύστερα από τη μήνυση της κυβέρνησης σε βάρος των φοιτητών απεργών πείνας, αποφάσισε η δίκη να γίνει στα Τίρανα. Οι φοιτητές συνέχιζαν για ένατη ημέρα την απεργία πείνας με τη διαφορά ότι τώρα δε δέχονταν πλέον να παίρνουν τις πρώτες βοήθειες έξω από τους χώρους του Πανεπιστημίου.

Ωστόσο οι ανησυχητικές ειδήσεις από την Αυλώνα ανέφεραν ότι οι εξεγερθέντες προκαλούνταν από ένοπλες ομάδες.

Μια τέτοια ομάδα, σε λευκό μινιμπάς επιχείρησε, τη νύχτα της 28^{ης} Φλεβάρη, γύρω στις 22 τοπική ώρα, να μπει στο κτίριο του Πανεπιστημίου. Προσέκρουσε όμως στην

αντίσταση των 15 χιλιάδων Αυλωνίστων που το φρουρούσαν. Τη στιγμή αυτή, ενώ η πόλη ξύπνησε από τους πυροβολισμούς, δεκάδες εξεγερθέντες καταδίωξαν το λευκό αμάξι, το οποίο πήρε το δρόμο προς το κτίριο των μυστικών υπηρεσιών. Εδώ αποβιβάστηκε η ομάδα που επιχείρησε να μπει στο Πανεπιστήμιο. Μπήκε στους χώρους του κτιρίου της SHIK και άρχισε να πυροβολεί κατά των ακάλυπτων πολιτών, τραυματίζοντας μερικούς απ' αυτούς. Οι εξεγερθέντες κατόρθωσαν στη συνέχεια να πλησιάσουν το κτίριο με ένα ανατρεπόμενο φορτηγό, το οποίο χρησιμοποίησαν ως ασπίδα. Η επίθεση κατά του κτιρίου των μυστικών υπηρεσιών είχε στο τέλος βαριές συνέπειες. Το κτίριο κήκε ολοσχερώς αφήνοντας λίγες δυνατότητες στους άντρες των μυστικών υπηρεσιών που βρίσκονταν μέσα να σωθούν. Ακόμα και σήμερα δεν είναι ακριβής ο αριθμός των θυμάτων. Ούτε και ο συνολικός αριθμός των ανδρών των μυστικών υπηρεσιών που στεγάζονταν στο κτίριο ανακοινώθηκε ποτέ. Μια εκδοχή αναφέρει ότι υπήρξαν 13 νεκροί, 35 τραυματίες, έξι σε βαριά κατάσταση και πολλοί αγνοούμενοι. Δύο από τους άνδρες της SHIK μεταφέρθηκαν στο Πανεπιστήμιο και λιντσαρίστηκαν άγρια. Ένας απ' αυτούς, αναφέρει αυτόπτης μάρτυρας, παρά τα άγρια βασανιστήρια, δεν δέχτηκε να αρνηθεί το Σαλί Μπερίσια ώσπου πέθανε. Γεγονός είναι ότι πολλοί από τους άνδρες της SHIK εξαφανίστηκαν μυστηριωδώς εκείνη τη νύχτα.

Η κρατική τηλεόραση, η οποία επικαλούνταν πηγές της SHIK, μίλησε για έξι νεκρούς και επέμενε ότι την επίθεση εξαπέλυσαν τρομοκρατικές ομάδες οργανωμένες από το Σοσιαλιστικό Κόμμα. Οι τρομοκρατικές ομάδες του Σ. Κόμματος, σύμφωνα με την κρατική τηλεόραση, εξαφάνιζαν άτομα τα ονόματα των οποίων περιέχονταν σε μαύρες λίστες που κυκλοφόρησε το Σ.Κόμμα. Η είδηση αυτή πάντως ήταν αντίβαρο στις κατηγορίες κατά του Δ. Κόμματος ότι κατάρτιζε μαύρες λίστες αντιπάλων.

Την ίδια νύχτα ο στρατός τέθηκε σε επιφυλακή. Οι εξεγερθέντες στην Αυλώνα μεταξύ των οποίων και πολλοί από το Φιέρι και το Μπεράτι, επετέθησαν σε στρατιωτικές αποθήκες πυρομαχικών, πήραν όπλα και πολεμοφόδια και οργάνωσαν την άμυνα της πόλης προς κάθε κατεύθυνση. Η πόλη της Αυλώνας γίνεται ελεύθερη και οργανώνει την άμυνά της για την αντιμετώπιση κάθε επίθεσης.

Ωστόσο πηγές από το στενό περιβάλλον του Μπερίσια αναφέρουν ότι οι άνδρες των μυστικών υπηρεσιών στην επιχείρησή τους κατά του Πανεπιστημίου έπρεπε να είχαν την κάλυψη του στρατού κάτι που δε συνέβηκε. Την επόμενη μέρα, σε πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «ALBANIA», ελεγχόμενης πλήρως από τον ίδιο τον Μπερίσια και αρθρογράφο έναν από τους λίγους ανθρώπους που τον έβλεπαν εκείνες τις μέρες, κατηγορείται ως προδότης ο Υπουργός Άμυνας Σαφέτ Ζιουλιάλι. Λίγες μέρες αργότερα ο Υπουργός Άμυνας φυγαδεύεται. Στο σπίτι του εισέβαλαν για έλεγχο οι Μυστικές Υπηρεσίες και η Βουλή τον αποκηρύττει λιποτάχτη.¹

Όπως εκ' των υστέρων απεδείχθη με αδιάψευστα στοιχεία και γραπτές εντολές του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ο στρατός έπαιρνε πλέον εντολές από τον αρχηγό της

---

¹ Μετά την επιστροφή του στην Αλβανία ο Ζιουλιάλι, δήλωσε ότι το επίμαχο άρθρο στην «ALBANIA», υπαγόρευσε ο ίδιος ο Μπερίσια, ο οποίος κατά το Ζιουλιάλι προσπάθησε να τον καταστήσει ολοκληρωτικά υπεύθυνο για τις στρατιωτικές αποτυχίες της κυβέρνησης. Ο ίδιος ο Ζιουλιάλι θα δηλώσει εντούτοις ότι δεν έλεγχε πλέον το στρατό.

Τον Αύγουστο του 1998, ο Ζιουλιάλι μαζί με άλλα πέντε πρώην ανώτατα στελέχη της Κυβέρνησης του Δ. Κόμματος, συνελήφθη με την κατηγορία εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Ο Σ. Μπερίσια και όλο το Δ, Κόμμα τους υποστηρίζει φλογερά ως « ήρωες της δημοκρατίας». Η δικαιοσύνη υποχωρεί στις πιέσεις Μπερίσια. Τρία χρόνια αργότερα, τον Αύγουστο 2001, η εισαγγελία παύει την υπόθεση. Τα έξι στελέχη του Δ. Κόμματος ζητούν αποκατάσταση από το Διεθνές Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου.

αστυνομίας, στρατηγό Αγκίμ Σιέχου, ο οποίος ευθυνόταν και για όλη την επιχείρηση με στόχο την κατάπνιξη του Λαϊκού Κινήματος στην Αυλώνα και στις άλλες πόλεις του Νότου.

Στα Τίρανα στις 28.02. οι φοιτητές συναντήθηκαν με τους εκπροσώπους των πρεσβειών των ΗΠΑ και της Γερμανίας, ζητώντας την παραίτηση της κυβέρνησης Μέξη . Την ίδια μέρα η φοιτητές συνέχισαν την προσπάθειά τους να βρουν τρόπο για να κατεβούν σε απεργία πείνας , αλλά απέτυχαν. Οι αστυνομικές δυνάμεις επενέβαιναν δια της βίας σε κάθε συγκέντρωσή τους άνω των δέκα ατόμων.

Βία άσκησαν οι αστυνομικές δυνάμεις και κατά των μαθητών των λυκείων της πρωτεύουσας , οι οποίοι για τρίτη κατά σειρά ημέρα απείχαν από τα μαθήματα και πορεύονταν οργανωμένα στους δρόμους. Δεκάδες μαθητές παρουσιάστηκαν στα γραφεία των ανεξάρτητων εφημερίδων, για να δείξουν τα σημάδια της αστυνομικής βίας.

Παρά ταύτα η αστυνομία των Τιράνων θα επιτρέψει μια μέρα αργότερα στην αντιπολίτευση να οργανώσει μια συγκέντρωση διαμαρτυρίας. Όχι όμως στην πλατεία «Σκεντέρμπεης». Η αντιπολίτευση κάλεσε τους οπαδούς της να συγκεντρωθούν ακριβώς εκεί. Τότε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αναίρεσε την άδεια για τη διαδήλωση της αντιπολίτευσης, επικαλούμενο τη δύσκολη κατάσταση στην Αυλώνα ύστερα από την πολύνεκρη ένοπλη σύγκρουση στο κτήριο των μυστικών υπηρεσιών την προηγούμενη νύκτα.

Η αντιπολίτευση οργανωμένη στο Φόρουμ για τη Δημοκρατία, οργάνωσε τη συγκέντρωση των οπαδών της στο μέρος που είχε αρχικά επιτρέψει η αστυνομία. Στη συνέχεια οι συγκεντρωθέντες κατευθύνθηκαν προς την πανεπιστημιούπολη καλώντας τους φοιτητές να ενωθούν μαζί τους. Μπροστά στην Αμερικανική Πρεσβεία στα Τίρανα επενέβη η αστυνομία με αποτέλεσμα να τραυματιστούν δεκάδες διαδηλωτές και 7 αστυνομικοί.

Η εφημερίδα «Koha Jone», η μεγαλύτερη στη χώρα, μια μέρα νωρίτερα ανέφερε την πληροφορία ότι κινδύνευε η ζωή του φυλακισμένου ηγέτη του Σοσιαλιστικού Κόμματος Φάτος Νάνο.

Στο Τεπελένι η κεντρική οδός συνέχιζε να παραμένει κλειστή για τέταρτη κατά σειρά ημέρα στη γέφυρα της Μεμαλιάϊ . Καθημερινά φθάνουν ειδήσεις για συγκρούσεις μεταξύ εξεγερθέντων και των αστυνομικών και στρατιωτικών δυνάμεων. Η γέφυρα αυτή θεωρούνταν από τις κυβερνητικές δυνάμεις σημαντική για τον αποτελεσματικό κλοιό της Αυλώνας.

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ - ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ ΕΝΤΑΣΗΣ. Η Ε. Ε. ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΤΡΟ

01.03.1997. Όλα ξεκίνησαν όταν κατά περίεργο τρόπο άνοιξαν οι βαριές πόρτες της φυλακής των Αγίων Σαράντα που βρίσκονται βορειοδυτικά της πόλης. Κρατούνταν περίπου 130 κατάδικοι. Μόνο τέσσερις απ' αυτούς ήταν δικάσιμοι για φόνο . Οι υπόλοιποι ήταν μέτριων ποινών. Την ευθύνη για το άνοιγμα των φθλακών ανέλαβε ένας έμπιστος

αξιωματικός του Μπερίσια από το χωριό Λαζαράτι.¹ Οι φυλακισμένοι ξεχύθηκαν στους δρόμους της πόλης. Μαζί μ' αυτούς ενώθηκαν άλλες ομάδες, οι οποίες ήταν οπλισμένες.

Οι κρατικές υπηρεσίες στην πόλη, είχαν εγκαταλειφθεί και αποτέλεσαν τον στόχο επίθεσης. Οι εξεγερμένοι πυρπόλησαν πρώτα τα γραφεία της εισαγγελίας, με αποτέλεσμα η ανεξέλεγκτη φωτιά να κάψει και την βιβλιοθήκη της πόλης στο ίδιο κτίριο. Την ίδια τύχη είχαν στη συνέχεια τα κτίρια του δικαστηρίου, της αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών. Οι τράπεζες δεν κάηκαν, αλλά ληστεύτηκαν. Άμεσο είναι το ενδιαφέρον τους για την μικρή ναυτική βάση του αλβανικού στρατού, βορειοδυτικά της πόλης, που επίσης είχε εγκαταλειφθεί.

Τις επόμενες ώρες ένα παρόμοιο σενάριο θα εφαρμοστεί και στο Δέλβινο. Εδώ όμως εκείνοι που ξεσηκώθηκαν ήταν πολύ λιγότεροι απ' αυτούς που ήρθαν από τους Αγίους Σαράντα. Την επαύριο θα επιχειρηθεί το ίδιο και στο Αργυρόκαστρο.

Επικεφαλής των εξεγερμένων ήταν άτομα γνωστά για το λαθρεμπόριο και τη διακίνηση ναρκωτικών, λαθρομεταναστών, λευκής σάρκας. Μαζί τους και απόστρατοι αξιωματικοί του στρατού και της αστυνομίας. Γενικώς ήταν άτομα τα οποία την ανταρσία κατά του κράτους τη συνέδεαν:- οι φυλακισμένοι με την ελευθερία τους και όλοι μαζί με την ελευθερία δράσης στις παράνομες δραστηριότητες με ανυπολόγιστα οικονομικά οφέλη. Η απώλεια των καταθέσεων στις παρατράπεζες έβγαλε στη συνέχεια στους δρόμους το πραγματικό πλήθος της εξέγερσης.

Η ανάλυση των λεπτομερειών, όπως και των ίδιων των γεγονότων, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στο σενάριο των καταστροφών, της αναρχίας και του χάους εξυπηρετούνταν συμφέροντα μερικών πλευρών ταυτόχρονα.

Πίσω από το κάψιμο των αρχείων της εισαγγελίας, της αστυνομίας και των δικαστηρίων, πχ βρισκόντουσαν οι ομάδες που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο είχαν σχέση με το οργανωμένο έγκλημα.

Ενδιαφερόμενες για την καταστροφή, λόγω κάλυψης της διαφθοράς, ήταν και οι ίδιες οι κρατικές υπηρεσίες. Υπήρχαν ωστόσο και πολιτικές σκοπιμότητες. Οι μυστικές υπηρεσίες είχαν αφαιρέσει από πριν τα σημαντικά τους αρχεία και επέτρεψαν να πέσουν στα χέρια των πολιτών οι άσχετοι φάκελοι.

Ειδικό ενδιαφέρον είχαν να κυκλοφορούσαν οι φάκελοι που σχετίζονταν με την Ε.Ε. Μειονότητα και κυρίως με Έλληνες συνεργάτες των αλβανικών μυστικών υπηρεσιών. Το γεγονός προκάλεσε έναν φαύλο κύκλο αλληλοκατηγοριών μεταξύ των Ελλήνων, θεσμοποιώντας στην Μειονότητα ένα κλίμα καχυποψίας και αλληλοαμφισβήτησης για τους πάντες και τα πάντα. Μάλιστα οι «αντίπαλες ομάδες» αγόραζαν στη μαύρη αγορά τέτοια χαρτιά για να μπορούν να εκβιάζουν τους επίσης Έλληνες πολιτικούς τους αντιπάλους. Έτσι γεννήθηκε και η βιομηχανία πλαστογράφησης φακέλων της SHIK των Ελλήνων. Πολλοί απ' αυτούς τους φακέλους και όχι μόνο από τους Αγίους Σαράντα, αλλά από παντού, έφθασαν στο Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο, στην Πρεσβεία στα Τίρανα και σε άλλες υπηρεσίες και ιδρύματα στην Ελλάδα με στόχο το φακέλωμα των Ελλήνων.

Οι υπεύθυνοι των τραπεζών επίσης είχαν αφαιρέσει πριν από την ημέρα της επίθεσης τον μεγάλο όγκο χρημάτων. Μάλιστα «για λόγους ασφαλείας» τα είχαν μεταφέρει στο όνομά τους στην Ελλάδα. Η επιστροφή τους όμως μετά την εξέγερση ήταν θέμα συνειδήσεως αυτών. Τέτοιες συνειδήσεις όμως ήταν σπάνιες. Και ένας Έλληνας, διευθυντής

---

¹ Λίγες μέρες αργότερα ο ίδιος θα εμφανιστεί ως ήρωας στο Αργυρόκαστρο και θα αναρριχηθεί στην Επιτροπή Αργυροκάστρου. Η ζωή του όμως θα διακοπεί μετά από τρεις βδομάδες στο νοσοκομείο Ιωαννίνων. Άγνωστοι και εντελώς μυστηριωδώς του είχαν τρυπήσει με σφαίρες τα δυο γόνατα και του είχαν αφαιρέσει τη δυνατότητα να μιλήσει.

του ταμειευτηρίου που επέστρεψε τα χρήματα από την Ελλάδα, κατά το 1998 απαλλάχτηκε των καθηκόντων του, διότι δεν επέτρεψε τους νέους άρχοντες να έχουν ελεύθερα χέρια στην εκμετάλλευση της τράπεζας για προσωπικούς λογαριασμούς.

Στο αμέσως χρονικό διάστημα άρχισαν οι οργανωμένες ληστείες, οι απειλές και το έγκλημα. Αποτέλεσμα, ο αδύνατος κρίκος στην όλη αλυσίδα, οι Έλληνες, να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να φύγουν στην Ελλάδα. 160 ελληνικές οικογένειες εγκατέλειψαν τα σπίτια τους, μόνο από την πόλη των Αγίων Σαράντα. Το διπλανό χωριό της Τσιούκας κατά κύριο λόγο ελληνικό, έμεινε σχεδόν στα χέρια των Αλβανών.

Από τη στιγμή που «έπεσαν» οι Άγιοι Σαράντα οι Έλληνες της Αλβανίας θα ζητήσουν αποτελεσματικά μέτρα προστασίας από την Ελλάδα. Ανταπόκριση όμως δεν υπήρξε. Η Αθήνα δεν είχε πρόθεση να εμπλακεί σε μια όλο και περισσότερο περίπλοκη κατάσταση. Μάλιστα για να απόφευγε τους πονοκεφάλους, ζητούσε από την Ε. Ε. Μειονότητα να μη αναμιχτεί στις ταραχές

Τους Αγίους Σαράντα θα εγκαταλείψουν επίσης, αλλά με προορισμό το βορρά και οι 7-8 χιλιάδες βόρειοι που είχαν εγκατασταθεί στην πόλη, ύστερα από την έκκληση Μπερίσια το 1994-95 για «κατάληψη» του Νότου και της ακροθαλασσιάς από τους βόρειους συμπατριώτες του.¹

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΜΕΞΗ ΕΩΣ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ίσως σαν αποτέλεσμα της ολόπλευρης πίεσης ο Μπερίσια υπαγόρευσε και ανακοίνωσε την παραίτηση του Πρωθυπουργού Αλεξάντερ Μέξη, την πρώτη Μαρτίου 1997. Δεν ανέφερε όμως τίποτε για το ποιος θα κυβερνούσε τη χώρα. Θα λαμβάνονταν υπόψη η πρόταση της αντιπολίτευσης για υπηρεσιακή κυβέρνηση; Θα οδηγούνταν η χώρα στις κάλπες και πότε; Ποια κυβέρνηση θα οργάνωνε τις εκλογές; Στα ερωτήματα αυτά δεν υπήρξε απάντηση.

Στην ουσία η εξέλιξη αυτή σημείωνε μια επικίνδυνη καμπή. Το κράτος μένει de jure χωρίς κυβέρνηση. Σηματοδοτήθηκε έτσι η διάλυση και στην πράξη των κυριότερων και τελευταίων κρίκων του κρατικού μηχανισμού. Οι 24 ώρες που μεσολάβησαν επιβεβαίωσαν τόσο μακριά, αλλά προς την κατεύθυνση του κακού, είχαν φθάσει τα πράγματα.

Η είδηση για την παραίτηση του Πρωθυπουργού Μέξη έγινε δεκτή με μεγάλο ενθουσιασμό, διότι ερμηνεύτηκε ως υποχώρηση του Μπερίσια. Αναμενόμενο ήταν ώστε ο ενθουσιασμός να μη κρατήσει πολύ. Η λογική δεν επέτρεπε περιθώρια στις συγκινήσεις. Ήταν βέβαιο ότι η παραίτηση μόνο του Πρωθυπουργού, αποτελούσε άλλη μια πολιτική μανούβρα του Προέδρου Μπερίσια, για να συγκεντρώσει στα χέρια του και τυπικά όλες τις εξουσίες. Ταυτόχρονα σφυγμομετρούσε την αντίδραση όλων των αντιπάλων και κέρδιζε χρόνο.

Οι πρώτοι που αντιδράσανε αρνητικά στην παραίτηση του Πρωθυπουργού ήταν οι φοιτητές απεργοί πείνας του Αργυροκάστρου. Μισή ώρα μετά την ανακοίνωση της παραίτησής η Συντονιστική Επιτροπή της Απεργίας θα δηλώσει ότι «η απεργία θα

---

¹ Το διπλό κενό θα καλυφθεί τα επόμενα χρόνια μετά από τις ταραχές του 1997 από άλλο αλβανικό στοιχείο, από τις ορεινές περιοχές του Νότου της Αλβανίας.

συνεχιστεί σε πλήρη αλληλεγγύη με τους φοιτητές της Αυλώνας, μέχρι την ικανοποίηση όλων των αιτημάτων που υποβλήθηκαν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας”.

Δεν είχε απομείνει όμως και πολύς χρόνος για αντιδράσεις.

* * *

Εντωμεταξύ, παρά το γεγονός ότι η απεργία πείνας των φοιτητών στο Αργυρόκαστρο ήταν στο επίκεντρο των εξελίξεων στη χώρα, η είδηση για την παραίτηση του Πρωθυπουργού στρέφει αλλού την προσοχή των κατοίκων της πόλης. Η Κυριακή βρίσκει κλειστά όλα τα καταστήματα. Στην πόλη είχε φωλιάσει ο πανικός για το ψωμί. Υπάρχει ωστόσο μια περίεργη κινητικότητα .

Μεταξύ των άλλων διαδίδεται με ταχύτητα η είδηση ότι την προηγούμενη νύχτα ένα ελικόπτερο πήρε από την φυλακή της Μπέντσια στο Τεπελένι, τον φυλακισμένο ηγέτη του Σοσιαλιστικού Κόμματος Φάτος Νάνο και έφυγε προς άγνωστη κατεύθυνση. Κανείς δεν γνώριζε άλλες λεπτομέρειες και οι φήμες οργιάζαν.

Καταφθάνουν επίσης ειδήσεις ότι το σενάριο του Δελβίνου και των Αγίων Σαράντα θα εφαρμοστεί και στο Αργυρόκαστρο. Ο διοικητής της Αστυνομίας Αργυροκάστρου εγκαταλείπει τη θέση του και φεύγει στην Ελλάδα. Αναγκάστηκε να φύγει διότι ,όπως ο ίδιος ομολόγησε απειλήθηκε προσωπικά από τον Αγκίμ Σιέχου και τον Σαφέτ Ζιουλιάλι, ότι θα τον σκότωναν με τα ίδια τους τα χέρια ως «προδότη και πουλημένο στους Έλληνες».

Το απόγευμα, μετά την απομάκρυνση από την πόλη 500-600 Τεπελενιτών που ήρθαν να συμπαρασταθούν στους φοιτητές απεργούς πείνας, αιωρούνταν και πάλι η φήμη για επίθεση στο Αργυρόκαστρο από την πλευρά του Δελβίνου και των Αγίων Σαράντα.

Η είδηση αναγκάζει τους Αργυροκαστρίτες να κλειστούν φοβισμένοι στα σπίτια τους.

Άνθρωποι από την πόλη που πήγαν μέχρι τους Αγίους Σαράντα δεν επιβεβαίωσαν ωστόσο την είδηση. Στην επιστροφή όμως , ένα - δύο χιλιόμετρα έξω από την πόλη , προς το χωριό Λαζαράτι, είδαν μια ομάδα μασκοφόρων σε οκτώ ΙΧ χωρίς πινακίδες . Τα ίδια αυτοκίνητα τα είδαν να μπαίνουν γύρω στις 17. 30 στην πόλη του Αργυροκάστρου. Έκαναν ένα γύρω μέχρι την κεντρική πλατεία στην παλιά πόλη και μετά κατέβηκαν προς τη νέα μεγάλη συνοικία και προς το πανεπιστήμιο. Επιτέθηκαν με ταχύτητα στο αστυνομικό μέγαρο πυροβολώντας με όλα τα είδη των όπλων που διέθεταν. Σε λίγα λεπτά το παράδωσαν στις φλόγες χωρίς να συναντήσουν καμιά αντίσταση. Η φωτιά έκαψε και το αρχείο της εισαγγελίας Αργυροκάστρου. Όλα δείχνουν ότι πρόκειται για κάτι προμελετημένο.

Οι λίγοι περαστικοί γνώρισαν καλά τους «επαναστάτες», οι οποίοι δεν είχαν καμιά σχέση ούτε με την αντιπολίτευση ούτε με τους φοιτητές ούτε γενικότερα με τον απλό λαό. Κανείς όμως δε μίλησε ποτέ γι'αυτούς. Εξάλλου τα γεγονότα αυτά δεν ήταν πάρα η αρχή.

Όσο να ανοιγοκλείσεις τα μάτια η πόλη γέμισε με όπλα και πυροβολισμούς. Όπλα και πυρομαχικά δεν είχαν πια μόνο οι μεγάλοι αλλά και τα μικρά παιδιά. Πυροβολισμοί ακούστηκαν και στο πανεπιστήμιο.

Όλα τώρα μύριζαν μπαρούτι και η πόλη συνήθιζε τη νέα κατάσταση . Από εδώ και στο εξής παντού έβλεπες όπλα και άκουγες πυροβολισμούς. Κάποια στιγμή φθάσαμε στο σημείο, που, αν δεν ακούγαμε πυροβολισμούς, δεν μπορούσαμε να κοιμηθούμε.

Η νύχτα ωστόσο κυλάει γρήγορα και η κίνηση στην πόλη καθηλώθηκε στο μηδέν. Στις 9.30 λεηλατείται και πυρπολείται το μοτέλ της Γκιαλίτσα στη βόρεια είσοδο της πόλης, το οποίο μέχρι το μεσημέρι φρουρούσαν στρατιώτες. Μια οικογένεια πήρε απ'εκεί περίπου

πέντε εκατομμύρια δραχμές σε διάφορα είδη, όσα ακριβώς ήταν και οι καταθέσεις της στη Γκιαλίτσα και τη ΒΕΦΑ μαζί.

Στην Αυλώνα συνεχιζόταν η χαώδης κατάσταση. Το κύμα μίσους ανέβαινε συνεχώς και την ίδια ημέρα λεηλατούνται οι κυβερνητικές βίλες και ιδιαίτερα εκείνη που χρησιμοποιούσε ο Σαλί Μπερίσια.

Το μεσημέρι στο χωριό Λέβανι του Φιέρι δυο φορτηγά από την Αυλώνα και μεγάλος αριθμός ΙΧ επετέθησαν σε στρατιωτικές αποθήκες, πήραν όλο τον εξοπλισμό και επέστρεψαν ξανά στην Αυλώνα. Μερικές ώρες αργότερα η επίθεση επαναλαμβάνεται στην μεραρχία του Φιέρι. Ο μέραρχος κρατείται περικυκλωμένος επί τέσσερις ώρες. Ένα άτομο σκοτώνεται και έξι τραυματίζονται.

Στο Τεπελένι απελευθερώνονται δια της βίας όλοι οι κρατούμενοι των τελευταίων ημερών και τίθεται έτσι τέλος στην τυπική έστω λειτουργία του κράτους. Οι εξεγερθέντες του Τεπελενίου καταλαμβάνουν την ταξιαρχία πυροβολικού. Μέχρι τα σύνορα με το Φιέρι, σε κάθε χωριό και στρατηγικό σημείο εγκαταστάθηκαν οργανωμένες ένοπλες ομάδες άμυνας με αυτόνομο σύστημα επικοινωνίας.

Στα Τίρανα ο Μπερίσια συναντάται με τους πρεσβευτές των χωρών μελών της Ε. Ένωσης. Αρνούνται όμως να συναντηθούν μαζί του τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Αντίθετα ξεκινούν εργώδεις διαβουλεύσεις μεταξύ τους. Σε μια τηλεοπτική εμφάνιση ο Μπερίσια υπόσχεται ότι «θα καταπνίξει την τρομοκρατική ανταρσία», έργο των πρώην κομμουνιστών, πράκτορες των πρώην μυστικών υπηρεσιών σε συνεργασία με ξένες κατασκοπίες.

Όλα όμως τον καταστούν ως το Μάκβεθ της Αλβανίας που τον τρομάζει η προφητεία του χαρισματικού προέδρου του Αλβανικού Οικολογικού Κόμματος.¹

Η μόνη διέξοδος που του μένει είναι η επιβολή του στρατιωτικού νόμου. Ο Μπερίσια λησμόνησε ότι η χώρα του βρισκόταν στην καρδιά της Ευρώπης και ζούσαμε στο τέλος του XX αιώνα. Στις 02.03.1997, συγκαλείται δικτατορικά η βουλή και αποφασίζεται η επιβολή της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στη χώρα.

Επικεφαλής της κυβέρνησης διορίσθηκε από τον ίδιο τον Μπερίσια ο αρχηγός της SHIK Μπασκίμ Γκαζιντέντε και προάγεται από απλός δάσκαλος σε Στρατηγό τεσσάρων αστέρων²

Υπό την διοίκησή του τέθηκαν ο στρατός, οι δυνάμεις της τάξης και οι μυστικές υπηρεσίες.

Η τοποθέτηση του Γκαζιντέντε, απολύτως παράνομη, προκάλεσε πανικό στο λαό. Ουσιαστικά την διακυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνουν και πάλι,- όπως και επί κομμουνιστικού καθεστώτος οι μυστικές υπηρεσίες.

Εκτός από τον περιορισμό των βασικών δημοκρατικών ελευθεριών, η βουλή ψήφισε νόμο που τάσσει 48ώρη προθεσμία για την επιστροφή των όπλων.

---

¹ Όταν ρωτήθηκε για τον τρόπο που θα ανάγκαζε τον Μπερίσια να εγκαταλείψει την εξουσία έχει πει ότι «τον βόρειο μόνο η σφαίρα τον κατεβάζει από το άλογο»

² Όπως όμως διαπιστώθηκε αργότερα το σχετικό διάταγμα για την αναβάθμιση του Γκαζιντέντε δε βρέθηκε ποτέ. Ο Γκαζιντέντε, όχι μόνο ήταν στενός συνεργάτης του Μπερίσια, αλλά και πρόεδρος του μουσουλμάνων διανοούμενων στη χώρα με πολλές διασυνδέσεις με τους ισλαμιστές τρομοκράτες που αναπτύχθηκαν στην Αλβανία από το 1992. Μετά τα γεγονότα του 1997 ζήτησε πολιτικό άσυλο στις Αραβικές χώρες.

Διατάχτηκε το κλείσιμο των σχολείων μέχρι νεοτέρας και οι εφημερίδες υποχρεώνονται να υποβάλλουν για έλεγχο και προληπτική λογοκρισία την ύλη της επόμενης ημέρας.

Ήδη η θέσπιση του στρατιωτικού καθεστώτος σε μια χώρα όπου πλέον οι περισσότεροι πολίτες ήταν οπλισμένοι δημιουργούσε τις προϋποθέσεις της εμφύλιας αντιπαράθεσης.

Τα διασωθέντα κείμενα των διαταγών προς τις αρμόδιες υπηρεσίες της Άνοιξης του 1997, καθώς και οι δηλώσεις υπεύθυνων ανθρώπων της ίδιας επίσης περιόδου, (ιδιαίτερα σε σχέση με τις αεροπορικές επιθέσεις κατά του Νότου και την συγκέντρωση στρατευμάτων στην Πρεμετή) αποδεικνύουν, πέραν πάσης αμφιβολίας, ότι ο Μπερίσια ήταν ικανός να αιματοκυλίσει την Αλβανία για να διατηρηθεί στην εξουσία.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κεφάλαιο VII

Η ΠΙΚΡΗ ΓΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Η είδηση της επιβολής στρατιωτικού νόμου στη χώρα έπεσε βαριά, ειδικά μεταξύ των φοιτητών και καθηγητών στο Πανεπιστήμιο Αργυρόκαστρου, οι οποίοι εκείνη τη νύχτα ήταν περισσότεροι από κάθε άλλη βραδιά. Ο φόβος για ενδεχόμενη επίθεση είχε πλέον και νομικό περίβλημα. Αστυνομία δεν υπήρχε πουθενά. Ούτε συμπάρασταση από το κοινό.

Στις συνθήκες αυτές χρειαζόταν μια απόφαση. Τα λεπτά και οι ώρες περνούσαν, μα κανείς δεν ήθελε να αναλάβει την ευθύνη. Άρχισε σιγά - σιγά να επικρατεί η άποψη για τη διάλυση της απεργίας. Προσωπικά με ανησυχούσε το γεγονός ότι όχι μόνο φοιτητές, αλλά και καθηγητές, με ρωτούσαν για το τι πρέπει να γίνει. Έπρεπε την στιγμή εκείνη να λάβουμε δύσκολες αποφάσεις και δεν ήθελα να φέρω την ευθύνη μόνο εγώ, διότι η υπόθεση δεν αφορούσε προσωπικά εμένα. Από την άλλη πλευρά επρόκειτο για ζωές νέων ανθρώπων.

Κάποια στιγμή συναντήθηκα με τα κορίτσια της συντονιστικής επιτροπής. Δεν ήξερα τι να πω. Καταλάβαινα ότι η απεργία δεν είχε πλέον νόημα αλλά και η απομάκρυνση από το πανεπιστήμιο εγκυμονούσε κινδύνους. Μου ήρθε μια σκέψη που αποτέλεσε στη συνέχεια και την ουσία της δήλωσης των φοιτητών της απεργίας πείνας, αλλά που φαινόταν να ήταν και η λύση στην κρίσιμη εκείνη κατάσταση. «Εμείς, αναφερόταν στην τελευταία δήλωση των φοιτητών, κατεβήκαμε σε απεργία πείνας εν καιρώ ειρήνης. Σε συνθήκες στρατιωτικού νόμου η απεργία πείνας δε βοηθά στην επίλυση της κρίσης».

Με την φόρμουλα αυτή μπήκαμε στην αίθουσα της απεργίας πείνας. Εξηγήσαμε στους φοιτητές απεργούς γιατί έπρεπε να διαλύονταν η απεργία πείνας αλλά και ότι η απομάκρυνση από το πανεπιστήμιο εκείνη την προχωρημένη ώρα της νύχτας και ενώ είχε τεθεί σε ισχύ η απαγόρευση κυκλοφορίας, μπορεί να είχε βαριές συνέπειες. Συμφωνήσαμε στη λύση ότι έπρεπε να μείνουμε όλοι μαζί όσο να περούσε η νύχτα και, μόλις ξημέρωνε να απομακρυνόμασταν.

Μέχρι αργά ακούγονταν όπλα και ένας βουβός θόρυβος. Σκέφτηκα ότι κάτι κακό συνέβαινε στην πόλη. Στο σπίτι η γυναίκα ήταν μόνη με τα παιδιά. Είχαν περάσει περισσότερες από 20 ώρες που δεν είχα καμιά επικοινωνία μαζί της. Τα ξημερώματα, κατά τις δύο η ώρα, αποφάσισα να πάω σπίτι και για πρώτη φορά εντελώς μόνος. Είχε φεγγάρι. Για να μη γίνω αντιληπτός περπατούσα ξυστά στους τοίχους των πολυκατοικιών και προσπαθούσα να προστατευτώ όπως μπορούσα.

Η κατάσταση στο σπίτι ήταν τραγική. Είχαν πυροβολήσει στους εξωτερικούς τοίχους του διαμερίσματος. Ο τρίχρονος Μάριος, δασκαλεμένος από τη μαμά του, είχε μαζευτεί μια γροθιά σε μια γωνία πάνω σε μια καρέκλα και έλεγε συνεχώς «πότε θα έρθει ο μπαμπάς να σκοτώσει αυτούς που πυροβόλησαν;» Στο πρόσωπο της συζύγου μου, είδα ζωντανό το φόβο. Τα χείλη και τα μάτια της είχαν μελανιάσει. Δε μιλούσε. Μια γειτόνισσα, βοηθός ιατρού, μου είπε κρυφά ότι είχε προβλήματα με την καρδιά και ότι έπρεπε να απομακρυνθεί από αυτό το περιβάλλον. Υπό αυτές τις συνθήκες δεν μπορούσα πια να τηρήσω την υπόσχεση που είχα δώσει στον εαυτό ο'τι θα επέστρεφα ξανά στους φοιτητές.

Η σύζυγός μου, που τόσες μπόρες είχε περάσει λόγω της πολιτικής και δημοσιογραφικής μου δραστηριότητας, μόλις συνήλθε λίγο, άρχισε να μαζεύει τα πράγματα στις σακούλες που ποιος ξέρει πόσες ώρες ήταν πεταγμένες χάμω. Δεν μπόρεσα να κλείσω μάτι, όλη την υπόλοιπη νύκτα.

Το Αργυρόκαστρο ξημέρωσε με δύο νεκρούς και τρεις τραυματίες. Η πόλη ήταν λεηλατημένη. Δεκάδες καταστήματα είχαν ληστευτεί και καταστραφεί. Βαρύτερη ήταν η μοίρα για τους Έλληνες ιδιοκτήτες τους.

Βγήκα από το σπίτι γύρω στις 7.30. Οι άνθρωποι έμοιαζαν διαφορετικοί, σαν να μην είχαν σχέση με τον τόπο, σαν να μη γνωρίζονταν ο ένας με τον άλλον. Κάπου ακουγόταν ένα τρανζίστορ που επαναλάμβανε συνεχώς τα δέκα σημεία του στρατιωτικού νόμου

Το Πανεπιστήμιο, το μέρος που όλες αυτές τις μέρες ήταν το σπίτι μου, είχε ερημώσει. Οι φοιτητές μόλις ξημέρωσε είχαν φύγει, χωρίς να τους συμβεί τίποτε. Κυκλοφορία δεν υπήρχε και έφυγαν όπως μπορούσε ο καθένας. Ο αρχηγός της απεργίας πείνας έφυγε από τα βουνά πεζός για την Αυλώνα.

Στην πρώτη επαφή που είχα με τους συνάδελφους δημοσιογράφους πληροφορήθηκα ότι ετοιμάζονταν να απομακρυνθούν από τη χώρα, αλλά και πολλοί άλλοι από την πόλη και τα χωριά ήταν έτοιμοι να φύγουν. Όλοι προς την Ελλάδα. Οι τοπικοί παράγοντες της αντιπολίτευσης είχαν φύγει κατατρομαγμένοι πρώτοι. Για την περιέργεια όλων όμως μαζί μ'αυτούς έφευγαν και άνθρωποι του Δημοκρατικού Κόμματος, μάλιστα με σημαντικά αξιώματα στην τοπική αυτοδιοίκηση, όπως και άτομα που επί κυβέρνησης Μπερίσια είχαν κάνει πολλά χρήματα. Έτσι εξηγείται που το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας εκείνες τις ημέρες δεχόταν πίεση για έκδοση υπηρεσιακών σημειωμάτων.

Στις καταστάσεις αυτές η φυγή ήταν πλέον ακόμα και για μένα και την οικογένειά μου μοναδική διέξοδος. Πήραμε κάποια πράγματα και φύγαμε προς Κακαβιά χωρίς συγκεκριμένο προορισμό. Για μια ακόμη φορά ένοιωσα ότι η Ελλάδα μας κοίταζε αμήχανη, χωρίς μάλιστα να δείχνει διάθεση να μας απαλύνει τον πόνο.

Κάτι παρόμοιο είχα αισθανθεί και το Φθινόπωρο του 1991, όταν βουλευτής ακόμα με χτύπησαν να πέσω στο γκρεμό, ενώ ταξίδευα με μια μοτοσικλέτα με τη σύζυγό μου. Θυμάμαι ότι σωθήκαμε από θεού θαύμα. Κανείς όμως δεν είπε μισή κουβέντα. Κανείς δεν ήρθε να με δει ούτε για περαστικά. Το σκεπτικό αυτό δεν μου άφηνε κανένα περιθώριο να συνειδητοποιήσω το «έφυγε και ο Μπάρκας, έφυγε και ο Μπάρκας» που άκουγα σε όλη τη διαδρομή προς Κακαβιά.

Το αλβανικό τελωνείο της Κακαβιάς είχαν στα χέρια τους άνθρωποι από τα Τίρανα που είχαν φθάσει εκεί την νύχτα. Φοβήθηκα μήπως με συλλάβουν. Για να αποφύγω ένα τέτοιο ενδεχόμενο δε σταμάτησα να βοηθήσω να μπουν στην Αλβανία ούτε τους συναδέλφους μου του MEGA CHANEL Τάσο Τέλογλου και Στάσα Παπαδιαμάντη. Με την πρώτη ευκαιρία έβγαλα την οικογένεια στο ελληνικό έδαφος και επέστρεψα να τους βοηθήσω. Η στάση των ανθρώπων από τα Τίρανα προς την έκπληξη όλων, ήταν πολύ ανθρώπινη. Φαινόταν μάλιστα ότι ούτε και αυτοί είχαν συμβιβαστεί με την ιδέα της επιβολής του στρατιωτικού νόμου.

Αυτή ήταν επίσης η πρώτη και τελευταία επαφή που είχα με το στρατιωτικό νόμο, διότι από τότε που επέστρεψα στην Αλβανία, δύο μέρες μετά και μέχρι την άρση του, ποτέ δεν έγινε σεβαστός ο στρατιωτικός νόμος, ούτε υπήρχε κάποιος να τον εφαρμόσει. Αυτό ίσχυε για όλο το Νότο.

Στα Τίρανα ήταν το μόνο μέρος που βασιλεύε ο στρατιωτικός νόμος, τουλάχιστον για δυο βδομάδες. Την πρώτη νύχτα της επιβολής του, ξημερώνοντας 03.03.1997, «άγνωστοι» πυρπόλησαν τα γραφεία της μεγαλύτερης εφημερίδας στην Αλβανία με ανοιχτή αντιμπερισική γραμμή, «Koha Jone». Από την ημέρα αυτή και μέχρι τα μέσα του Απρίλη στη χώρα δεν κυκλοφόρησε καμιά εφημερίδα.¹

Η κοινή γνώμη όμως είχε στραμμένη την προσοχή της στη Βουλή, όπου το απόγευμα της ίδια μέρας θα εκλεγόταν Πρόεδρος της Δημοκρατίας ο Σαλί Μπερίσια. Η Βουλή ήταν ασφυχτικά περικυκλωμένη από θωρακισμένα και άλλες δυνάμεις. Η υποψηφιότητα του Μπερίσια για το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας είχε υπερψηφιστεί μέρες πριν στα κομματικά φόρουμ από τους ίδιους βουλευτές, οι οποίοι, λόγω μόνιμης αποχής των βουλευτών της αντιπολίτευσης, αποτελούσαν ουσιαστικά την Αλβανική Βουλή. Ο Μπερίσια φοβόταν όμως μήπως η εσωτερική και διεθνή κατακραυγή, δεδομένου ότι θα εκλέγονταν στο ύπατο αξίωμα της χώρας σε συνθήκες στρατιωτικού νόμου, ωθούσε τους αντιφρονούντες βουλευτές να τον καταψήφισαν. Η παμπηφει εκλογή χρειαζόνταν στον Μπερίσια και για να δικαιολογούσε την απόφαση της Βουλής μια μέρα πριν για την επιβολή του στρατιωτικού νόμου. Για το λόγο αυτό είχε στείλει μήνυμα στον κάθε βουλευτή ξεχωριστά ότι όποιος θα τον καταψήφισε θα έχαιρε ειδικής μεταχείρισης από τους ανθρώπους του, που είχαν γεμίσει τους διαδρόμους της Βουλής

Έτσι ο Σαλί Μπερίσια εξελέγη Πρόεδρος της Δημοκρατίας για μια δεύτερη θητεία, στις συνθήκες στρατιωτικού νόμου, αφήνοντας τις αντιδράσεις και τις πολιτικές πιέσεις από το εσωτερικό και εξωτερικό και τις απειλές από το Λαϊκό Κίνημα.

Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΣΥΣΤΕΛΛΕΙ ΤΟΥΣ ΜΥΣ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΜΕΙΝΕΙ.

Η επανεκλογή του Μπερίσια σηματοδότησε και την αρχή του τέλους του. Αποφάσισε να καταστείλει το Λαϊκό Κίνημα εκμεταλλευόμενος τον θεσμό του κράτους προσωποποιημένου στον εαυτό του. Όμως η κρατική μηχανή ήταν τόσο εξασθενημένη, που δεν μπόρεσε να κουνηθεί και σωριάστηκε. Έτσι ο αντίπαλος του Λαϊκού Κινήματος, το κράτος, σε κάθε κατασταλτική προσπάθεια, προκαλούσε μέτωπα στο εσωτερικό του που του εξασφάλιζαν την σίγουρη ήττα.

Την ίδια μέρα, 03.03.1997, συνήλθε το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας της χώρας, για να επεξεργαστεί τα μέτρα καταστολής με κάθε μέσο των «εξεγερμένων του Νότου». Το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας προχώρησε στην έγκριση «σχεδίου έκτακτης ανάγκης» για το Νότο.

Αποσπάσματα από τα πρακτικά της σύσκεψης του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας, που αναφέρονται στην ιδέα της στρατιωτικής επιχείρησης κατά του Νότου, έπεσαν στα χέρια των εξεγερθέντων του Αργυροκάστρου στις 8 Μαρτίου, ημέρα που οι κυβερνητικές δυνάμεις επιδίωξαν να θέσουν υπό τον έλεγχό τους το Αργυρόκαστρο. Τα βρήκαν στην τσάντα του

---

¹ Η λεηλασία των εγκαταστάσεων της εφημερίδας «Koha Jone» έδωσε την αφορμή στην Επιτροπή για την Υπεράσπιση των Δημοσιογράφων στη Νέα Υόρκη να κατατάξει τον Μπερίσια ένα από τους δέκα εχθρούς του τύπου στον Κόσμο (3.05.1997)

ενός από τους τρεις στρατηγούς, οι οποίοι ήταν στο Αργυρόκαστρο για την διοίκηση των κυβερνητικών δυνάμεων.¹

Τις πρωτότυπες σημειώσεις από τη σύσκεψη αυτή, θα μελετήσει λίγες βδομάδες αργότερα υψηλόβαθμος αξιωματικός, μέλος της Επιτροπής Λαϊκής Σωτηρίας του Αργυροκάστρου και θα έβγαζε τα ακόλουθα συμπεράσματα σχετικά με την πρώτη φάση της στρατιωτικής επιχείρησης κατά του Νότου, (03.03- 09.03.1997).

Σκοπός της επιχείρησης ήταν: Μέσω της περιορισμένης συμμετοχής των ταχτικών και εφεδρικών δυνάμεων καθώς και σε συνεργασία με τις ειδικές δυνάμεις και τις δυνάμεις της Προεδρικής Φρουράς, να καταστέλλονταν δια της βίας η «λαϊκή εξέγερση» μέχρι την αποκατάσταση της τάξης και της εξουσίας.

Σύλληψη της επιχείρησης : Μέσω της επιστράτευσης των εφεδρικών δυνάμεων από τη Μέση και Βόρεια Αλβανία και σε συνεργασία και με τις ειδικές δυνάμεις και με την ευρεία στήριξη της αεροπορίας, του πυροβολικού και τη χρήση όπλων μαζικής εξόντωσης, των θωρακισμένων και των ομάδων που είχαν διεισδύσει στις γραμμές του αντιπάλου, θα πραγματοποιούνταν η συγκέντρωση των δυνάμεων και των μέσων στις βόρειες ακτές του Αώου ποταμού, ως γραμμή επίθεσης προς δύο κατευθύνσεις.

Η πρώτη και βασική ήταν η γραμμή Φιέρι - Αυλώνα και η δεύτερη και δευτερεύουσα προς Αργυρόκαστρο και Αγίους Σαράντα.

Στον ελεγχόμενο από τους εξεγερθέντες χώρο θα ενεργοποιούνταν ομάδες των μυστικών υπηρεσιών και έμπιστοι οπαδοί του Δημοκρατικού Κόμματος με στόχο την εξουδετέρωση των σημαντικότερων στελεχών της εξέγερσης. Σε περίπτωση που αυτό δεν θα ήταν εφικτό, θα ασκούνταν τρομοκρατικές ενέργειες σε πόλεις και χωριά για να πανικοβληθούν τόσο οι εξεγερθέντες όσο και οι απλοί πολίτες. Η πρώτη φάση είχε και τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες, όπως

Η επιστράτευση των δυνάμεων από την Μέση και Βόρεια Αλβανία και η συγκέντρωσή τους στο Φιέρι, Πρεμετή, Αργυρόκαστρο, Τεπελένι Δέλβινο και Αγίους Σαράντα. (από 04.03 - 07.03)

Η κατάρτιση ονομαστικών καταστάσεων με άτομα που θα εξοντώνονταν στην ίδια περιοχή.

Ο έλεγχος των γεφυριών στους οδικούς άξονες που οδηγούν στις δύο κατευθύνσεις επιχειρήσεων. (από 04.03 - 06.03)

Η αποβίβαση των ειδικών δυνάμεων στο Αργυρόκαστρο και την Πρεμετή, που υπολογίζονταν ότι ήταν στα χέρια του Μπερίσια και στο Δέλβινο και Αγίους Σαράντα με στόχο την δημιουργία συνθηκών για επίθεση προς την Αυλώνα από τη θάλασσα..

Ο περιορισμός, πάση θυσία, της επέκτασης της εξέγερσης πάνω από τον Αώο ποταμό.

Η υπεράσπιση, επίσης πάση θυσία, των Τιράνων από πιθανή προέλαση των εξεγερθέντων του Νότου

Στις σημειώσεις που διασώθηκαν περιλαμβάνονται τα ονόματα των αρχηγών των επιχειρήσεων. Διακρίνονται τα ονόματα του Μπασκίμ Γκαζιντέντε στην επιχείρηση προς

---

¹ Πρόκειται για τους στρατηγούς Αλί Κοτσέκου, Χυσέν Αράπι και Γξέργκι Βλιάντι, οι οποίοι για να σώσουν το κεφάλι τους από τον κλοιό των εξεγερμένων αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν καπέλα, τσάντες, μανδύες και ένα πιστόλι, έξω από τη Μεραρχία Αργυροκάστρου. (Δες κεφάλαιο X τμήμα «Το σχέδιο των επιχειρήσεων στα χέρια των εξεγερθέντων»)

Αυλώνα και του Σαφέτ Ζιουλιάλι προς Αργυρόκαστρο. Ο Γκαζιντέντε θα συνεργαζόταν με τον Επιτελάρχη Στρατού της Αλβανίας ενώ ο Υπουργός Άμυνας θα είχε δίπλα του τον αντικαταστάτη του Γκαζιντέντε. Υπάρχει επίσης στο σχέδιο ο συγκεκριμένος επιμερισμός δυνάμεων και όπλων. Ο συνολικός αριθμός των δυνάμεων υπολογίζονταν στις 25 χιλιάδες.

Η δεύτερη φάση της επιχείρησης θα διεξάγονταν από 10.03- 30.03.1997.

Για την εφαρμογή του, μεταξύ των άλλων, θα ζητούνταν από την Αθήνα, σε συνεννόηση με την Ουάσιγκτον, ελληνικό εμπόργκο λίγων ημερών, «ώστε να καμφθεί το φρόνημα των εξεγερμένων του Νότου», οι οποίοι αντιμετώπιζαν σοβαρό πρόβλημα ανεφοδιασμού σε καύσιμα και τρόφιμα.¹

Σε συνθήκες εξάντλησης των εξεγερμένων ο Μπερίσια θα αναλάμβανε την επιχείρηση καταστολής κατά του εξεγερμένου Νότου. Η εξέγερση ήταν ήδη αποδιοργανωμένη από τα εσωτερικά προβλήματα αλλά και από τη δράση των ανδρών των μυστικών υπηρεσιών. Ο Μπερίσια είχε πληροφορίες από πηγές των μυστικών υπηρεσιών στο Νότο ότι μόνο 1000-2000 άτομα θα μπορούσα να προβάλουν σθεναρή αντίσταση.

Κεφάλαιο VIII

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΙΝΑΙ ΑΔΙΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΟ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΗΤΑΝ Ο ΒΟΡΡΑΣ ΝΑ ΝΙΚΗΣΕΙ ΤΟ ΝΟΤΟ

Όταν απέτυχε να καταστείλει τον εξεγερμένο Νότο, ο Μπερίσια έριξε πλέον όλο το βάρος του στην διάψευση του σχεδίου στρατιωτικών επιχειρήσεων στο Νότο και ιδιαίτερα του σχεδίου για την κινητοποίηση του Βορρά εναντίον του Νότου. Τούτο όμως είναι αρκετά δύσκολο να συμβεί, παρά τις αγωνιώδεις προσπάθειες των πολιτικών, παρά το χρόνο που μεσολαβεί, παρά την αδυναμία της δικαιοσύνης να επέλθει.

Οι αποδείξεις είναι πολλές και διασταυρωμένες. Υπάρχουν η πληθώρα των εγγράφων που δεν πρόλαβαν να καταστρέψουν οι αξιωματούχοι της κυβέρνησης και του κράτους στην επαίσχυντη εγκατάλειψη των αξιωματών για να σώσουν το κεφάλι τους, αλλά και οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές της εφαρμογής του σχεδίου αυτού, την Άνοιξη του 1997.

Ο Σαμπίτ Μπρόκαϊ, από τη θέση του Υπουργού Άμυνας στην Κυβέρνηση Συνασπισμού που προέκυψε με τις εκλογές του Ιουνίου 1997, με επικεφαλής τους σοσιαλιστές, θα παρουσιάσει στη Βουλή το Σεπτέμβρη του 1997, απόλυτα τεκμηριωμένη και με όλες τις λεπτομέρειες, το μέγεθος της επιχείρησης.

Εξάλλου, από τον Αύγουστο του 1997, αλλά και πιο πριν, τα Αλβανικά ΜΜΕ, μέχρι και η κρατική τηλεόραση, αφιερώνουν αρκετό χώρο στα πρόσωπα συνεργάτες του Μπερίσια, τα οποία διαδραμάτισαν ρόλο στα γεγονότα του Μάρτη του 1997. Τα άτομα αυτά προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν τις περιστάσεις, όχι απλά για να αποκατασταθούν, αλλά και να παριστάνουν την αθώα περισσότερα γιατί όχι και τους μεγάλους πατριώτες και τους ήρωες. Στη γιγάντια όμως προσπάθειά τους να πετύχουν έναν τέτοιο σκοπό και κυρίως να διαψεύσουν την ύπαρξη ενός πολεμικού σχεδίου κατά του Νότου, ομολογούν το αντίθετο. Ταυτόχρονα στις δημόσιες παρουσίες τους οι πρώην ανώτατοι αξιωματούχοι του

---

¹ Μνεία του σχεδίου γίνεται σε τηλεγράφημα του πρέσβη της Ελλάδας στα Τίρανα κ. Κωνσταντίνου Πρεβεδουράκη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ελευθερος Τύπος της Κυριακής, 09.03.97. Όμως το σχέδιο θα επιβεβαιωθεί και από τα γεγονότα που ακολούθησαν τις φοβερές εκείνες ημέρες

Μπερισικού κράτους, προβάλλουν για μια ακόμη φορά τη διάλυση και το χάος που επικρατούσε στη διοίκηση της πιο πειθαρχημένης μονάδας ενός κράτους:- του στρατού .

η επιστράτευση ανδρών από το Βορρά. Ο Βοράς κατά του Νότου

Η εφημερίδα «Koha Jone», στις 30 Μαΐου 1997, φέρνει στη δημοσιότητα αναλυτικά όλες τις λεπτομέρειες επιστράτευσης και αποστολής των ανδρών από το Βορρά για το «μέτωπο στο Νότο»

Η εφημερίδα επικαλείται τις δηλώσεις ενός επιστρατευμένου από τη βόρεια πόλη του Λιάτσι, που φέρει ταυτόχρονα και το «Φύλλο πορείας» με συγκεκριμένο αριθμό και ημερομηνία 02.03.1997.

Οι επιστρατευμένοι χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

1) Εθελοντές οι οποίοι ανταποκρίνονταν στην έκκληση για «τη σωτηρία της πατρίδας» από τους νότιους και τους Έλληνες αποσχιστές, 2) εθελοντές που πίστεψαν στην υπόσχεση ότι μετά τη «νίκη» θα είχαν μια καλή δουλειά και ένα καλό εισόδημα, 3) εκείνοι που δεν ήθελαν να έρθουν αντιμέτωποι με το στρατιωτικό νόμο, ο οποίος θεωρούσε προδοσία την μη ανταπόκριση.

Η επιστράτευση γινόταν στους αστυνομικούς σταθμούς απ'όπου προωθούνταν στα Τίρανα , στα κεντρικά κτίρια της SHIK και της σχολής αξιωματικών, για να παραλάβουν οπλισμό (ένα καλάσνικοφ και 200 σφαίρες) και την στολή. Στη συνέχεια στέλνονταν κατευθείαν στο «μέτωπο». Κατ'αυτόν τον τρόπο, αναφέρουν πηγές της SHIK , συγκεντρώθηκαν στο Φίερι 20 χιλιάδες άνδρες. Ήταν όλοι ηλικίας από 17-18 μέχρι 60 χρόνων, χωρίς καμιά ειδικευση. Οι πληρωμή τους,(υπόσχεση για 80-100 χιλιάδες δραχμές το μήνα) γινόταν από τους ανάλογους προέδρους του Δ. Κόμματος χωρίς επίσημους καταλόγους μισθοδοσίας.

Στην πρώτη έκθεση που παρουσίασε στη Βουλή στις 11.02.1998, η αρμόδια Επιτροπή για τη Διερεύνηση των Γεγονότων της Άνοιξης του 1997, αναφέρεται ότι «επιστρατεύτηκαν μόνο άνθρωποι από το Βορρά με στόχο την πρόκληση διένεξης μεταξύ ενός τμήματος του λαού κατά του υπολοίπου». Στην ίδια λοιπόν έκθεση αναφέρεται ότι «αδιευκρίνιστα μένουν επίσης τέτοια φαινόμενα όπως η αποστολή της Προεδρικής Φρουράς για την καταστολή της εξέγερσης του πληθυσμού του Νότου»

Σε εντολή του Μπασκίμ Γκαζιντέντε, αρ. 82, ημερομηνίας 09.03.1997, διατάσσονταν με το κατ' επείγον 12 βόρειοι νομοί της Αλβανίας ώστε όλοι οι έφεδροι να παρουσιάζονταν στα αντίστοιχα στρατιωτικά τμήματα να προμηθεύονταν με τον απαραίτητο οπλισμό και να αναχωρούσαν εσπευσμένα προς την Ακαδημία Δυνάμεων Στερεάς στα Τίρανα, από όπου γινόταν η αναχώρηση για το Νότο

Γεγονός είναι επίσης ότι παρόμοιες εντολές πήραν και οι διοικητές τακτικών στρατιωτικών μονάδων στο Βορρά της χώρας. Γνωστή είναι λχ η αντίδραση σε τέτοια εντολή του μεράρχου της Σκόδρας , ο οποίος, επικαλούμενος το νόμο δεν δέχτηκε να διατάξει την έξοδο της μεραρχίας έξω από την περιοχή αρμοδιότητάς της. «Μόνο σε περίπτωση επιδρομής ξένου στρατού, θα κάνω κάτι τέτοιο» απάντησε ο μεραρχος.

Τον Ιούλιο του 2001, ο Μουχαρεμ Χάκλιαϊ από την Τροπόγια, γενέτειρα του Μπερίσια και πατέρας τεσσάρων παιδιών σκοτωμένων στο βωμό των πολιτικών παιχνιδιών του Μπερίσια, δήλωσε στην κατάθεσή ως μάρτυρας στη δίκη για τη δολοφονία του βουλευτή του Δ, Κόμματος, Αζεμ Χαϊντάρι, στις 12.09.1998: «Τα παιδιά μου ήταν καταδικασμένα εις θάνατο από το Μάρτη του 1997, όταν η υψηλότητά του ο Σαλί Μπερίσια, έστειλε τον Σοκόλι

Μουλιοσμάνι (τότε αρχηγό αστυνομίας στην Αυλώνα), να συγκεντρώσει ανθρώπους στην Τροπόγια. Αφού θα διάρρηχνε τις αποθήκες πυρομαχικών θα εξόπλιζε τον λαό και θα τον έστελνε στο Νότο. Σύμφωνα με τον Χάκλιαϊ, δυο από τα παιδιά του δεν επέτρεψαν τους συμπολίτες τους να πάνε να πολεμήσουν στο Νότο και αυτό αποτέλεσε την αφετηρία για την εξαφάνιση των τεσσάρων παιδιών του, εντός δυο χρόνων.

Επιβεβαιώνεται λοιπόν ξεκάθαρα ότι ο Μπερίσια δούλευε ο ίδιος για την αντιπαράθεση Βορά Νότου παίζοντας το χαρτί της διχοτόμησης ακριβώς στο πολυσυζητημένο γεωγραφικό σημείο, τον ποταμό Γεννούσο. Υπάρχει γι' αυτό ειδική εντολή ημερ. 03.03.1997, «Σχετικά με τις προετοιμασίες για την καταστροφή γεφυρών». Η εντολή αφορά την καταστροφή της σιδηροδρομικής γέφυρας στη Ρογκοζίνα και άλλων γεφυρών πάνω στον ποταμό Σκουμπίνι. Κανείς όμως δεν γνωρίζει γιατί δεν εκτελέστηκαν οι εντολές.

Το ίδιο το καθεστώς αναλάμβανε την καταστροφή γεφυρών στη Μέση Αλβανία δλδ τον γεωγραφικό χωρισμό της Αλβανίας. Με τον τρόπο αυτό ο κίνδυνος για δήθεν απόσχιση του Νότου από την Ελλάδα ήταν πιο απτός για τους ανενημέρωτους βορείους. Παράλληλα η αποστολή δυνάμεων από το Βορρά για την απελευθέρωση του Νότου από τη δήθεν κατοχή των Ελλήνων ή για τη σωτηρία του πουλημένου Νότου στους Έλληνες, πυροδοτούσε τη σύγκρουση του Βορρά με το Νότο, ένας Νότος ο οποίος ήταν στο πόδι κατά του καθεστώτος Μπερίσια.

Η SHIK, ο στρατός και οι βόρειοι - το χάος της Πρεμετής

Η μικρή πόλη της Πρεμετής, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, στο νοτιοανατολικό τμήμα της Αλβανίας με σύνορο την Ελλάδα στο νότο του, από τις 03 Μαρτίου μετατρέπεται σε σημείο συγκέντρωσης των δυνάμεων για τις επιχειρήσεις προς Νότο: Αργυρόκαστρο και Αγίους Σαράντα και προς Βορρά: Τεπελένι και Φιέρι. Οι περισσότεροι άνδρες ήταν νεοσύλλεκτοι των τελευταίων ημερών από το Βορρά της χώρας.

Ο υπ' αριθμόν δύο των μυστικών υπηρεσιών της χώρας, στρατηγός Μπουγιάρ Ράμα, ήταν στην Πρεμετή, ως απεσταλμένος του Μπερίσια για το συντονισμό των δυνάμεων και των κινήσεων. «...η εντολή που είχα,- λέει ο ίδιος,- αφορούσε την εξουδετέρωση των εξεγερθέντων στην κατεύθυνση Τεπελένι - Μεμαλίαϊ, αλλά επειδή αυτό ήταν δύσκολο θεωρήθηκε πιο σωστό ώστε οι δυνάμεις πρώτα να συγκεντρωθούν στην Πρεμετή». Οι δυνάμεις που αυτός πήρε μαζί του ήταν από το Βορρά. Μόλις έφθασε στην Πρεμετή, διαπίστωσε, όπως λέει πάντα ο ίδιος, ότι στην πόλη έφθαναν και άλλες δυνάμεις, υπό άλλη διοίκηση «περίπου τα 300 άτομα κι αυτοί εθελοντές από το Βορρά». Ο προορισμός τους όμως ήταν το Αργυρόκαστρο.

Ο ίδιος θα δηλώσει επίσης ότι «εκείνο που με εξέπληξε ήταν η άφιξη, μία μέρα πριν συμβεί η σφαγή της Πρεμετής¹, ενός λόχου του οποίου όλοι αγνοούσαμε την προέλευση». Ο ίδιος ο Ράμα θα δηλώσει ακόμη ότι εκτός από το λόχο που ήρθε από τα Τίρανα, στην πόλη της Πρεμετής υπήρξαν «εν' αγνοία μου και άλλοι 500 περίπου βόρειοι και ένα άλλο στρατιωτικό σώμα». Θα κατηγορήσει επίσης τη στρατιωτική ηγεσία «για τη σύγχυση και το χάος στην Πρεμετή».

Ο τότε Επιτελάρχης Στρατού στρατηγός Αντέμ Τσοπάνι, ο οποίος ανέλαβε το αξίωμα αυτό με ειδική εντολή του Μπερίσια στις 02.03.1997, μετά την αιφνιδιαστική παραίτηση του προκατόχου του Σέμε Κοσόβα, θα κατηγορήσει για το ίδιο πράγμα τις μυστικές υπηρεσίες.

¹ Την ημέρα αναγκαστική υποχώρησης από την Πρεμετή, στις 09.03.97, οι κυβερνητικές δυνάμεις σκότωσαν εν ψυχρό 6 άτομα. (δες κεφάλαιο X, τμήμα « Η πτώση του Αργυροκάστρου και η σφαγή της Πρεμετής)

«... Στην περιοχή της Πρεμετής είχαν διεισδύσει κρυφά και δυνάμεις της SHIK , για τις οποίες το Γενικό Επιτελείο δεν γνώριζε τίποτε», αναφέρει ο Τσοπάνι και συνεχίζει κατηγορώντας άμεσα τις Μυστικές Υπηρεσίες ότι «διέπραξαν πράξεις αλητείας στην πόλη εξαγριώνοντας το λαό και οξύνοντας την κατάσταση»

Στην Πρεμετή έφθασε στις 08.03 και ο Υπουργός Άμυνας της χώρας Σαφέτ Ζουλιάλι, ο οποίος ζήτησε από την ταξιαρχία κομάντος , «να πολεμούσε υπό τις διαταγές του, διότι ανώτατοι αξιωματικοί του Γενικού Επιτελείου τον είχαν προδώσει». Όμως πολλοί αξιωματικοί της ταξιαρχίας κομάντος αρνήθηκαν να «πολεμήσουν».

Ο στρατηγός Ράμα , ο οποίος διεύθυνε τις Μυστικές Δυνάμεις στην Πρεμετή, δεν ανταποκρίθηκε διόλου στο αίτημα του Ζουλιάλι να συναντηθούν, διότι, σύμφωνα με το Ράμα , «με την παραίτηση του Πρωθυπουργού Μέξη η χώρα δεν είχε κυβέρνηση, άρα ούτε Υπουργό Άμυνας. (Ο Ζουλιάλι θα απομακρυνθεί από την Πρεμετή με το ελικόπτερο, όπως ήρθε. Στα Τίρανα κανείς δε γνώριζε που βρισκόταν επί 24 ώρες ο Υπουργός Άμυνας).

Στην Πρεμετή πάντως ήταν συγκεντρωμένοι 5 000 άντρες με 160 αξιωματικούς. Ευτυχώς που ο καθένας χτυπούσε το βιολί του.

στα όπλα ή με όπλα οι άνθρωποι του Δ. Κόμματος

Στη σχετική έκθεση της κοινοβουλευτικής Διερευνητικής Επιτροπής για τα Γεγονότα του 1997 που παρουσιάστηκε στην Αλβανική Βουλή , στις 11.02.1998 μεταξύ των άλλων αναφέρεται: « διενεμήθη οπλισμός βάσει πολιτικών προτιμήσεων» . Καιρό όμως πριν ο Μπασκίμ Κοπλίκου ένα από τα σημαντικά στελέχη του Δ.Κόμματος, είχε δηλώσει ότι «την εντολή για τον εξοπλισμό του Δ. Κόμματος είχε δώσει ο Μπερίσια παρουσία 100 βουλευτών του Δ. Κόμματος».

Στην τσάντα του Αλί Κοτσέκου, μαζί με το σχέδιο των επιχειρήσεων κατά του Νότου οι εξεγερθέντες Αργυροκάστρου βρήκαν ένα άκρως απόρρητο ενημερωτικό έγγραφο του αρχηγού της αντικατασκοπίας, σχετικά με τον τρόπο διανομής των όπλων από το φρουραρχείο της πόλης Καβάγια στη Μέση Αλβανία στις 02.03.1997. (ημερομηνία έναρξης της εκστρατείας εξοπλισμού, επιλεκτικά, των ανθρώπων του Δ. Κόμματος)

Στο ενημερωτικό έγγραφο αναφέρεται ότι «Στις 14 περίπου η ώρα ημερ.02.03.1997, πήγε στο φρουραρχείο της πόλης ο νομάρχης Καβάγια, ο οποίος συναντήθηκε με το διοικητή του φρουραρχείου και ζήτησε απ'αυτόν να επιτρέψει σε πολίτες της Καβάγια να πάρουν όπλα και πολεμοφόδια, για να υπερασπιστούν την πόλη από τις εγκληματικές δυνάμεις που προελάσουν από την Αυλώνα» «Για το ίδιο θέμα, λέει, υποστηρίζοντας το αίτημά του ο νομάρχης, μίλησα και με τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης Αλί Σαμάτα και με τον Υπουργό Άμυνας Σαφέτ Ζουλιάλι » Ο φρούραρχος, επικαλούμενος τον νόμο, αρνείται . «Τότε, αναφέρεται στο έγγραφο, στις 16.30, ημερ. 02.03. φθάνουν στην πύλη του φρουραρχείου 200 εξαγριωμένα άτομα, τα οποία ζητούν να μπουν δια της βίας στο στρατόπεδο για να πάρουν όπλα και πολεμοφόδια. Μισή ώρα αργότερα φθάνουν εκεί ο νομάρχης, ο αρχηγός της SHIK για την Καβάγια και ο αρχηγός της αστυνομίας, οι οποίοι ζητούν και πάλι να επιτραπεί η διανομή όπλων στους πολίτες. Συναντούν και νέα άρνηση του φρούραρχου. Μεσολαβεί τότε άμεσα τηλεφώνημα του Υπουργού Άμυνας. Σύμφωνα με το ενημερωτικό έγγραφο ο Σαφέτ Ζουλιάλι δίνει τηλεφωνική εντολή « να επιτραπεί ο εξοπλισμός των πολιτών με κανονική λίστα»

«Η λίστα όμως, αναφέρει το έγγραφο, τηρήθηκε μέχρι τον αριθμό 28. Μετά καθετί λειτούργησε με τη λογική του όχλου και η λεηλασία των αποθηκών του φρουραρχείου συνεχίστηκε μέχρι τις 23 η ώρα»

Την ίδια μέρα ο Επιτελάρχης Στρατού Α. Τσοπάνι, υπογράφει εντολή για το εξοπλισμό των σωμάτων της SHIK από τις στρατιωτικές αποθήκες. Ο εξοπλισμός τους διήρκησε 11 μέρες. Πήραν 15 κανόνια των 75 χιλιοστών, γύρω στα 7 000 καλάσνικοφ και πάνω από 12 000 όπλα, όπως επίσης πολυβόλα, χειροβομβίδες, τεθωρακισμένα, κλπ.

Στις 05.03.1997, η Επιτροπή Εφαρμογής του Στρατιωτικού Νόμου στο Αργυρόκαστρο καταρτίζει λίστες για τον εξοπλισμό των φλογερών οπαδών του Δ. Κόμματος. Ο εξοπλισμός γίνεται στις αποθήκες της μεραρχίας, από τον ίδιο τον μέραρχο Ντιλιαβέρ Λιάτσι.¹

Στην αρχή την εντολή για τον εξοπλισμό των ανθρώπων την έδωσε ο περιφερειάρχης Θανάσι Μερκούρι (νέος στο καθήκον). Και η εκτέλεση της εντολής γινόταν επίσης από ανθρώπους του Δ. Κόμματος. Αργότερα όλα πέρασαν στα χέρια του αρχηγού της SHIK

Το ίδιο σκηνικό επαναλήφθηκε και στην Πρεμετή στις 06.03.1997. Στη σχετική σύσκεψη για την οργάνωση της διανομής όπλων ήταν παρόν και ο βουλευτής του Δ. Κόμματος και Σύμβουλος του Σαλί Μπερίσια για πολιτικές υποθέσεις και διεθνή θέματα, Γκένσι Πόλο. Παρόν ήταν επίσης και ο στρατηγός Μπουγιάρ Ράμα.

Μια μέρα αργότερα ο άλλος βουλευτής του Δ. Κόμματος, ο Ουράν Μπούτκα προσπάθησε να οργανώσει στην Κολιόνια το δίκτυο ενόπλων του Δ. Κόμματος. Η προσπάθειά του απέβη άκαρπη, διότι τον περικύκλωσαν στο κτίριο του δημαρχείου της πόλης. Με μεγάλη δυσκολία μπόρεσε να ξεφύγει.

Στις 04.03.1997 τέσσερα στρατιωτικά ελικόπτερα φόρτωσαν πολεμικό υλικό στα Τίρανα, για να εξοπλίσουν την περιοχή του Λεκντούσι, περιοχή - σφήνα στις πλάτες του Τεπελενιού και της Αυλώνας. Η επιχείρηση συνάντησε την αντίδραση των κατοίκων και ματαιώθηκε. Τα ελικόπτερα γύρισαν στα Τίρανα.

η συμμετοχή της αεροπορίας στην επιχείρηση κατά του Νότου

Από τις 90 εντολές καταγραμμένες στο Υπουργείο Άμυνας στις 03-04 Μαρτίου, οι 30 περίπου σχετίζονται με πτήσεις πολεμικών αεροσκαφών από τις βάσεις του Ρίνας, της Κουτσόβα και του Γκιάντρι κατά του Νότου. Οι εντολές για πυρ κατά των εξεγερμένων για τον εκφοβισμό τους ή άμεσο πυρ εναντίον τους ξεπερνούν τις δέκα. Οι εντολές δίνονταν από τον Επιτελάρχη Στρατού, τον Υπουργό Άμυνας και τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης.

Σύμφωνα ωστόσο με έγκυρα ντοκουμέντα που βρίσκονται στο Υπουργείο Άμυνας της χώρας στρατηγικός στόχος των αεροπορικών βομβαρδισμών στο Νότο θα ήταν η Γέφυρα του Μιφόλι, (η μόνη που συνδέει την πόλη με τα υπόλοιπα τμήματα της χώρας), η σιδηροδρομική γέφυρα πάνω στον ποταμό Γεννούσο στην Ρογκοζίνα και η φυλακή της Μπέντσια, όπου κρατούνταν ο φυλακισμένος ηγέτης των σοσιαλιστών Φάτος Νάνο. Οι ίδιες πηγές μιλούν επίσης και για χρήση χημικών όπλων.

---

¹ Ο Λιάτσι, από κοινού με τους συμπατριώτες τους, αρχηγούς της αστυνομίας που άλλαζαν συχνά στο Αργυρόκαστρο, τον αρχηγό της SHIK και με τους περιφερειάρχη και εισαγγελέα, όλοι τους κατάγονταν από το Βορρά. Είχαν κάνει δικό τους δίκτυο και, μοιράζονταν τα έσοδα από το τελωνείο της Κακαβιάς.

Πράγματι στις 02.03.1997 ο τότε Υπουργός Άμυνας Σαφέντ Ζουλιάλι διέταξε το βομβαρδισμό της γέφυρας του Μιφόλι . Πέντε λεπτά αργότερα ο μέχρι τότε Επιτελάρχης Στρατού Σέμε Κοσόβα υποβάλλει παραίτηση .

Πτήσεις στις περιοχές που βρίσκονταν υπό έλεγχο των εξεγερμένων πραγματοποίησε ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης με τα ελικόπτερα της παρατράπεζας ΒΕΦΑ.

Στις 04.03.1997 δύο πιλότοι οι Αριάν Ελέζι και Ακγρον Ντάτσι αρνούμενοι να εφαρμόσουν τέτοιες εντολές, εγκαταλείπουν την χώρα. Προσγειώνονται στο Μπρίντιζι της Ιταλίας μαζί με το ΜΙΓΚ τους, πλήρως εξοπλισμένο.

Στις 05.03.97, στην αεροπορική βάση της Κουτσιόβα , κοντά στο Μπεράτι , οι πιλότοι αρνούνται να πετάξουν . Οι ίδιοι έχουν πληροφορίες ότι ήταν υπαίτιοι για την απώλεια αθώων ζωών και ζητούν εξηγήσεις από τον υφυπουργό Άμυνας. Ούτε όμως η παρουσία του υφυπουργού πείθει τους πιλότους να ξαναπετάξουν. Από το Υπουργείο Άμυνας φθάνει η εντολή ότι όποιος αρνείται, θα μετατεθεί στα Τίρανα. Λύση πάντως δεν βρέθηκε και μετά από την εντολή αυτή.

Κεφάλαιο IX

Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΧΑΝΕΙ ΜΙΑ-ΜΙΑ ΤΙΣ ΜΑΧΕΣ ΣΤΟ ΝΟΤΟ ΤΟ ΔΕΛΒΙΝΟ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

Σύμφωνα με το σχέδιο της επιχείρησης κατά του Νότου , ο κλοιός κατά της Αυλώνας θα άρχιζε από την Πρεμετή προς Αργυρόκαστρο, Δέλβινο και Αγίους Σαράντα, Ιόνιο Πέλαγος και επίσης από Πρεμετή, προς Τεπελένι , Μαλακάστρα , Φίερι και Αυλώνα.

Η πρώτη επίθεση επιχειρήθηκε στο Δέλβινο, όχι γιατί είναι μια βάση στρατηγικής σημασίας, αλλά κυρίως γιατί έτσι διευρυνόταν η ελεγχόμενη από την κυβέρνηση περιοχή, (από Πρεμετή - Αργυρόκαστρο και Δέλβινο).

Η επίθεση κατά του Δελβίνου άρχισε το πρωί της 04.03 με βομβαρδισμούς με ναπάλμ στα περίχωρα και στις πλαγιές των βουνών μέχρι τον Αυχένα της Μουζίνας , 20 χιλιόμετρα μακριά από την πόλη.

Παράλληλα από την Πρεμετή μεταφέρθηκαν στο Αργυρόκαστρο οι δυνάμεις που θα πραγματοποιούσαν την επίθεση στο Δέλβινο την επομένη.

Τις πρώτες πρωινές ώρες στις 05.03 άρχισε η προέλαση από το Αργυρόκαστρο προς Δέλβινο των δυνάμεων της Ακαδημίας της Αστυνομίας υπό τη διοίκηση του στρατηγού Χυσέν Αράπι. Συνολικά ήταν πέντε φορτηγά. (Ο αριθμός των δυνάμεων αποδεικνύει ότι ο Μπερίσια είχε πιστέψει την πληροφορία για σθεναρή αντίσταση μόνο μικρού αριθμού εξεγερθέντων.) Ταυτόχρονα η επιχείρηση γινόταν υπό το πρόσχημα ότι οι δυνάμεις πήγαιναν στο Δέλβινο , ύστερα από αίτημα «των αρχών και του λαού» για την αποκατάσταση της τάξης.

Προηγήθηκαν της προέλασης εκ' νέου βομβαρδισμοί στις πλαγιές των βουνών. (Υπήρχαν επίσης εντολές να βομβαρδιστούν τα εγκαταλελειμμένα τεθωρακισμένα στο ελληνικό χωριό Φοινίκι και το αλβανικό Βλαχάτι, για να μη χρησιμοποιηθούν από τους εξεγερθέντες.)

Οι δυνάμεις του Αράπι ακροβολίσθηκαν στα δυτικά προάστια της πόλης και άρχισαν την προέλασή τους προς το κέντρο της. Μόλις οι κινήσεις τους έγιναν αντιληπτές, οι κάτοικοι των πόλεων Άγιοι Σαράντα και Δέλβινο, αντιδράσανε αστραπιαία: Υπερφαλάγγισαν τις δυνάμεις του Αράπι, και τις ανάγκασαν να παραδοθούν.

Οι φοιτητές της Ακαδημίας Αστυνομικών κατάλαβαν ότι δεν είχαν πάει στο Δέλβινο για να αποκαταστήσουν την τάξη, αλλά για να καταστείλουν τον εξεγερμένο λαό. Δεν δέχτηκαν να πολεμήσουν γι' αυτό και ο λαός δεν τους μεταχειρίστηκε ως ομήρους, αλλά ως δικά του παιδιά.

Ο Χυσεν Αράπι επέστρεψε ντροπιασμένος στο Αργυρόκαστρο. Οι Δελβινιώτες ανατίναξαν την πρώτη γέφυρα στο δρόμο που συνδέει το Γεωργουτσάτι με την Μουζίνα το Δέλβινο και τους Αγίους Σαράντα για να αποτρέψουν ενδεχόμενη επιστροφή των κυβερνητικών δυνάμεων.

Η εξέλιξη στο Δέλβινο επιδείνωσε την κατάσταση για τις κυβερνητικές δυνάμεις. Η θεωρητικά εύκολη υποταγή του μικρού Δελβίνου αποτελούσε παράλληλα ισχυρό μήνυμα προς το Αργυρόκαστρο. Το Αργυρόκαστρο μετά την διάλυση της απεργίας πείνας των φοιτητών, δεν είχε τοποθετηθεί ανοιχτά σε σχέση με τις εξελίξεις, εκδηλώνοντας έτσι την γνωστή νοοτροπία του : να αποφασίζει όταν η κρίση των πραγμάτων είναι σίγουρη. Ιστορικά όμως το Αργυρόκαστρο αποτελεί το σημείο αναφοράς για τη συμπεριφορά όλου του Νότου. Τώρα αποτελούσε το κέντρο εξόρμησης των κυβερνητικών δυνάμεων. Έτσι, σύμφωνα με την λογική της κυβέρνησης δεν έπρεπε να πέσει με τίποτε στα χέρια των εξεγερθέντων.

Στην δημιουργηθήσα κατάσταση οι αρχές στο Αργυρόκαστρο έδωσαν εντολή για την έξοδο των τανκ «για περιπολία στην Εθνική οδό». Ταυτόχρονα στήθηκαν μπλόκα. Ένα μπλόκο στήθηκε και στο Γεωργουτσάτι, καρδιά των ελληνικών περιοχών στο νομό Αργυροκάστρου και διασταύρωση της κεντρικής οδού προς Δέλβινο και Αγίους Σαράντα.

Η ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΗ ΠΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΤΕΠΕΛΕΝΙΟΥ

Ενώ είχε αρχίσει η επίθεση του Αράπι στο Δέλβινο, ο στρατηγός Ράμα προσπαθεί όχι μόνο να αναδιοργανώσει τις δυνάμεις στην Πρεμετή, αλλά και να ελέγξει την κατάσταση στο Τεπελένι.

Αποκαθιστά διάυλο επικοινωνίας με την Επιτροπή των Πολιτών στο Τεπελένι, η οποία ήταν υπό την ηγεσία του νομάρχη και ταυτόχρονα προέδρου του Δ. Κόμματος για το Τεπελένι. Στην ίδια επιτροπή μετείχε και ο πρόεδρος της τοπικής οργάνωσης των σοσιαλιστών, όπως και οι μελλοντικοί οπλαρχηγοί Γκιολέκ Μαλιαϊ και Ρομπέρτ Τάργκαϊ, των οποίων η επιτροπή δεν ήθελε να αναγνωρίσει το ρόλο. Στόχος και αυτής της επιτροπής ήταν να σώσει την πόλη από το χάος που βυθίζονταν.

Η ύπαρξή της όμως θα είναι προσωρινή λόγω της διένεξης μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων

Ακριβώς με την επιτροπή αυτή σπεύδει να συνεργαστεί ο Μπουγιάρ Ράμα, Η παρουσία του νομάρχη και ταυτόχρονα προέδρου του Δ. Κόμματος του έδινε εγγυήσεις για να διαπραγματεύονταν τους στόχους του, « για την αναδιοργάνωση από τους ίδιους, (αλλά με την βοήθειά του), της αστυνομίας και την αποκατάσταση της τάξης». Ο πραγματικός

σκοπός όμως ήταν το άνοιγμα της εθνικής οδού στη Μεμαλίαί , η παράδοση των όπλων, η φρούρηση των υπόλοιπων στρατιωτικών τμημάτων , κλπ. Για τη διοργάνωση της δουλειάς ο Ράμα ισχυρίζεται ότι έστειλε στην Επιτροπή δύο «έμπειρα» άτομα από την Προεδρική Φρουρά(!). Στο πλαίσιο της εν' λόγω συνεργασίας, στις 06,03, δύο εκπρόσωποι της επιτροπής με επικεφαλής τον πρόεδρο του Δ. Κόμματος, σύμφωνα με το Ράμα, θα πήγαιναν στην Πρεμετή να συναντηθούν μαζί του.

Ήδη σημειώνονται τα πρώτα θύματα καθ'όλη τη διάρκεια των ταραχών στο Τεπελένι. Σκοτώνεται ένας νεαρός από το Τεπελένι με μια σφαίρα στο κεφάλι. Λίγο αργότερα σκοτώνεται από απροσεξία ένα ακόμα άτομο. Το γεγονός ερέθισε πάρα πολύ τους εξεγερθέντες του Τεπελενιού . Κατηγόρησαν αμέσως τους άνδρες της SHIK ότι πυροβόλησαν κατά του λαού με ελεύθερο σκοπευτή και εστράφησαν στο Μπουγιάρ Ράμα, πάντα σύμφωνα με τον ίδιο, ότι τους «έφαγε στη μπέσα».

Ο ίδιος ο Ράμα απέδωσε τα γεγονότα σε ελληνικό δάκτυλο. Η εκδοχή του σχετικά με το επεισόδιο έχει ως εξής: « Οι άνθρωποί του που πήγαν να διοργανώσουν την Επιτροπή στο Τεπελένι μόλις έβγαιναν από την πόλη προς την Πρεμετή, βρέθηκαν αιφνιδιαστικά αντιμέτωποι, με μια συμμορία μασκοφόρων. Ένα ελληνικό τηλεοπτικό συνεργείο, αναφέρει, ήταν έτοιμο να γυρίσει. Καθετί ήταν οργανωμένο, καταλήγει και αυτό δεν συνέβαινε τυχαία, ούτε για πρώτη φορά».

Η Αλβανική Κρατική Τηλεόραση , επικαλούμενη το Αλβανικό Πρακτορείο Ειδήσεων , είπε ότι το ένα από τα θύματα «σκοτώθηκε τυχαία όταν ένα ξένο τηλεοπτικό συνεργείο υποκινούσε το πλήθος να πυροβολεί μπροστά στην κάμερα» . «Παρών, - πρόσθεσε η κρατική τηλεόραση, ήταν και ένας δημοσιογράφος της Deutsche Welle.»

Ο συγκεκριμένος δημοσιογράφος πράγματι εκείνη την ημέρα ήταν στο Τεπελένι , αλλά δεν είχε φθάσει ακόμα όταν σκοτώθηκε ο πρώτος νεαρός, ενώ όταν σκοτώθηκε ο δεύτερος, παρευρίσκονταν στους χώρους της νομαρχίας. Ο ίδιος ο δημοσιογράφος, κοσοβάρικης καταγωγής, παρά το γεγονός ότι εκδήλωνε ανοιχτά το μίσος του για την Ελλάδα, δήλωσε ότι «δεν είδα τουλάχιστον ελληνικά κανάλια στο Τεπελένι εκείνη την ημέρα». (Αναφέρω τη λεπτομέρεια αυτή, για να καταλάβει ο αναγνώστης τις προσπάθειες των επίσημων Τιράνων να ανακαλύψουν δάκτυλο της Ελλάδας στην εξέγερση του Νότου και ταυτόχρονα να απαλλαγούν των ευθυνών τους.)

Στην πραγματικότητα την ημέρα του συμβάντος, ο φυσιολογικός αρχηγός της εξέγερσης στο Τεπελένι, Γκολεκ Μάλιαϊ, είχε συλλάβει τρεις αξιωματικούς της Προεδρικής Φρουράς: ο ένας μάλιστα ήταν ο διοικητής της ομάδας ασφάλειας του ίδιου του Μπερίσια. Ήταν εφοδιασμένοι με ασύρματους και ειδικό εξοπλισμό. Ένα τέταρτο άτομο , συγκεκριμένα ο ελεύθερος σκοπευτής της ομάδας, μπόρεσε να διαφύγει. Η σύλληψή τους έγινε ακριβώς στην πλευρά απ' όπου προήλθε ο πυροβολισμός εναντίον του πρώτου θύματος

Η ομάδα τους είχε εντολή από το γνωστό Αγκίμ Σιέχου να διεισδύσει στην περιοχή του Τεπελενιού και να διαπράξει τρομοκρατικές ενέργειες (!). Προς Τεπελένι είχε ξεκινήσει και άλλη μια ομάδα με την ίδια αποστολή. Οι συλληφθέντες του Γκιολέκα κρατήθηκαν απ' αυτόν επί 15 μέρες και δεν είναι γνωστό πως απελευθερώθηκαν.

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΥΡΕΣΗ ΔΙΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΤΡΙΜΜΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ο πληθυσμός του Νότου είχε πράγματι κουραστεί. Είχε κατρακυλήσει σε ένα βαθύ τούνελ στο οποίο δεν διακρίνονταν φως. Ζούσε σε πραγματικές συνθήκες πολέμου, χωρίς να ήταν σε θέση να διακρίνει τον αντίπαλο, μόνο τους δεκάδες νεκρούς και τραυματίες, τις καταστροφές και την πείνα. Οι εξελίξεις δεν οδηγούσαν στις ποθούμενες λύσεις αλλά τροφοδοτούσαν το έγκλημα και την αβεβαιότητα για το μέλλον. Κανείς δεν καταλάβαινε γιατί και για ποιον έπρεπε να κάνει θυσίες.

Μικροί και μεγάλοι ήταν οπλισμένοι. Στα χέρια του αγανακτισμένου λαού βρισκόταν μαζί με τα «λιανοντούφεκα» και βαρύ πυροβολικό, αλλά και τεθωρακισμένα οχήματα, μέχρι και τανκ. Υπό τον έλεγχο των απλών ανθρώπων και εντελώς ανεξέλεγκτα ήταν τα πολεμικά πλοία από τις βάσεις των Αγίων Σαράντα και Αυλώνας. Μερικά απ' αυτά βυθίστηκαν και μερικά άλλα είχαν βάλει πλώρη προς άγνωστη κατεύθυνση ή χρησιμοποιήθηκαν για τη μεταφορά λαθρομεταναστών. Οκτώ πολεμικά πλοία κατέληξαν στην Ιταλία

Στο έλεος της τύχης είχαν μείνει και οι αποθήκες με τις τορπίλες και άλλο πολεμικό ναυτικό υλικό. Στην Αυλώνα λεηλατήθηκε η βάση του Πασαλιμάνι, η μεγαλύτερη στην Αλβανία και από τις πιο σημαντικές στην ευρύτερη περιοχή.

Εδώ, εκτός από τον κίνδυνο έκρηξης των τορπιλών, που μπορεί να ανατίναζαν την πόλη της Αυλώνας, εμφανίστηκε και ένας νέος κίνδυνος. Από τα πολεμικά πλοία ρίχνονταν στη θάλασσα τα πολεμοφόδια προκειμένου να αυξηθεί η χωρητικότητα για την μεταφορά λαθρομεταναστών προς Ιταλία.

Η φυγή είχε μετατραπεί σε μοναδική λύση

Στους Αγίους Σαράντα την επόμενη της επίθεσης στο Δέλβινο και ακριβώς μετά από πέντε μέρες μαζικών κινητοποιήσεων σχηματίζεται το Επιτελείο των Πολιτών. Διοικητής εξελέγη ο Τζιεβάτ Κοτσιά, ένας απόστρατος αξιωματικός, που τον αποκαλούσαν «στρατηγό» και που λίγες βδομάδες πριν εργαζόταν στο παράρτημα Αγίων Σαράντα της παρατράπεζας ΒΕΦΑ. Μέλη της Επιτροπής ήταν εκπρόσωποι των κομμάτων της αντιπολίτευσης και άμεσοι εκπρόσωποι του λαού που είχαν δείξει αντιμπερισική αποφασιστικότητα εκείνες τις ημέρες

Εκτός από το πολιτικό σκέλος, εξελέγη και η Επιτροπή για την αποκατάσταση της τάξης, επικεφαλής της οποίας ήταν ο Φουάτ Καραλίου.

Ο Καραλίου εξέδωσε εγκύκλιο με 12 σημεία μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν: η απαγόρευση άσκοπων πυροβολισμών στην πόλη των Αγίων Σαράντα και η απαγόρευση κυκλοφορίας των αυτοκινήτων τη νύχτα, χωρίς την άδεια της Επιτροπής. Διέταξε ταυτόχρονα όλους τους αξιωματικούς και στρατιώτες να παραλάβουν τους εγκαταλελειμμένους στρατώνες και να διαχειριστούν τον οπλισμό που είχε απομείνει.

Η κίνηση αυτή αποτέλεσε το πρώτο βήμα για τη διοργάνωση και διοίκηση της Λαϊκής Εξέγερσης βάσει μιας κατευθυντήριας γραμμής.

Στην Αυλώνα λειτουργούσαν κάποιοι παράλληλοι μηχανισμοί οι οποίοι συνεργάζονταν μεταξύ τους υπό την πίεση του λαού, αλλά που δεν κατάφεραν να οργανωθούν σε πραγματικές διοικητικές δομές όπως το απαιτούσαν οι καταστάσεις ειδικά στην Αυλώνα. Τούτο θα συμβεί λίγες μέρες αργότερα. Είχαν προλάβει όμως άλλες εξελίξεις.

ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ

Η αδυναμία όλων των μηχανισμών βίας του Μπερίσια να καταστείλουν τον εξεγερμένο Νότο και το χειρότερο, η εγκατάλειψη από τις έμπιστες δομές του κράτους του, υποχρέωσαν τον Μπερίσια να υιοθετήσει κάποια ευελιξία με μόνιμο στόχο να διατηρηθεί στη εξουσία. Ο Μπερίσια γνώριζε καλά τη συμπεριφορά της αντιπολίτευσης, στην οποία είχε επιβάλλει τους δικούς του ρυθμούς δράσεις και στα περιθώρια που αυτός της επέτρεπε.

Ο Μπερίσια επίσης, είχε καταλάβει πάρα πολύ καλά ότι και η αντιπολίτευση, ανεξάρτητα από τις κατηγορίες που της φόρτωνε, είχε απομονωθεί από το λαϊκό κίνημα και κινδύνευε, όπως και ο ίδιος, να τεθεί εκτός πολιτικού παιχνιδιού.

Στο σημείο παρακμής της κρίσης ο Μπερίσια υιοθέτησε την πρόταση της αντιπολίτευσης για διάλογο. Η πρωτοβουλία και το αξίωμα τον ευνοούσαν να έλεγχε τους όρους διαλόγου. Θα άνοιγε την πόρτα στην αντιπολίτευση προκειμένου να νομιμοποιούσε την δική του πολιτική παρουσία.

Από την άλλη μεριά δημιουργούσε προϋποθέσεις για χειραγώγηση του Λαϊκού Κινήματος ή τουλάχιστον για την δημιουργία σοβαρών ρηγμάτων μεταξύ αυτού και της αντιπολίτευσης.

Τη λογική του Μπερίσια ευνοούσε επίσης και το διαφορετικό κλίμα που επικρατούσε στα Τίρανα σε σχέση με το Νότο. Η επιβολή του στρατιωτικού νόμου είχε σχεδόν παραλύσει την πολιτική ζωή στην Πρωτεύουσα. Πολλοί από τους πολιτικούς, ειδικά της αντιπολίτευσης ή είχαν κρυφτεί ή είχαν εγκαταλείψει τη χώρα ή ετοιμάζονταν να ζητήσουν πολιτικό άσυλο στις ξένες πρεσβείες, ως τελευταία πράξη εκδήλωσης της αντίδρασης κατά του καθεστώτος Μπερίσια.

Στο χώρο της διανοήσης κυριαρχούσε σύγχυση. Άλλοι περίμεναν παθητικά την αποκαθήλωση του Μπερίσια για να επωφεληθούν, άλλοι επέσειαν τον κώδωνα του κινδύνου για την επάνοδο του κομμουνισμού.

Υπήρχε ακόμη και μια άλλη ομάδα, εκείνη των συμβιβαστών χωρίς ξεκάθαρες αρχές. Οι υποστηρικτές της άποψης αυτής εν' ονόματι της ειρήνης και του πολιτισμού, έβλεπαν τη «σωτηρία της Αλβανίας» στον πολιτικό συμβιβασμό μεταξύ του Μπερίσια και της αντιπολίτευσης.

Γεγονός είναι επίσης ότι καμιά από τις ομάδες διανοουμένων δε γνώριζε τι συνέβαινε στο Νότο και δεν είχαν καμιά σχέση με την Εξέγερση εκεί.

Επιπλέον, η πρώτη ομάδα δεχόταν την ύπαρξη της Εξέγερσης και τη θεωρούσαν ως το βασικό στήριγμα για να απαλλαγεί η χώρα από το Μπερίσια. Οι υπόλοιποι δε συμφωνούσαν και σαν αποτέλεσμα εξαιρούσαν τον παράγοντα Λαϊκό Κίνημα από τις δυνάμεις που επηρέαζαν τις εξελίξεις στη χώρα. Μάλιστα έβλεπαν τον Μπερίσια ως τον τελευταίο συγκροτημένο κρατικό θεσμό, όπου θα στηρίζονταν στο μέλλον η ανασυγκρότηση του κράτους. Αυτοί ήταν οι λεγόμενοι διαμεσολαβητές.

Η αντίληψη αυτή για το ρόλο του Μπερίσια, την οποία υιοθέτησαν δυστυχώς και ηγέτες της αντιπολίτευσης, από κοινού με άλλους παράγοντες, ενθάρρυναν τον Αλβανό Πρόεδρο να επιμείνει στη διατήρηση του αξιώματός του, παρά το γεγονός ότι η παραίτησή του αποτελούσε το βασικό αίτημα του Λαϊκού Κινήματος.

Οι μεσολαβητές πέτυχαν στην ουσία κάτι πολύ σημαντικό. Κατάφεραν να πείσουν τον Νερίταν Τσέκα να συμμαχήσει με τον βασικό υπεύθυνο για την κρίση και μεγάλο αντίπαλό του από το 1991, Σαλί Μπερίσια.¹ Επιλέχτηκε ο Τσέκα, διότι λόγω του κύρους που

---

¹ Ο Νερίταν Τσέκα είναι ένα από τα σημαντικά ιδρυτικά στελέχη του Δ. Κόμματος το 1990. Διαφώνησε με τον Μπερίσια το 1991 και μαζί με άλλα στελέχη που ο Μπερίσια έδιωξε από το Δ. Κόμμα ίδρυσαν το 1992 το Κόμμα της Δημοκρατικής Συμμαχίας.

απέκτησε στις μάχες που έδωσε η αντιπολίτευση τους τελευταίους μήνες, θεωρούνταν γενικώς και ο υπερκομματικός αρχηγός της αντιπολίτευσης.

Ο Τσέκα, εμπιστευόμενος τους ανθρώπους του Ρόγκνερ, ¹ «έβαλε τους δικούς του στη γραμμή», αναγκάζοντας και τους άλλους (του Σ. Κόμματος) να ακολουθήσουν, για να μπουν δυστυχώς, όλοι μαζί στη φωλιά του λύκου. Αργότερα ο ίδιος θα καταλάβει το λάθος που έκανε εκείνη την ημέρα, όπως και την επομένη, αλλά και τρεις μέρες αργότερα, στις 09.03.1997.

Στις 05.03. ακριβώς στις 9 η ώρα το βράδυ, ο Μπερίσια άνοιξε την πίσω πόρτα του Προεδρικού Μεγάρου για να μπει στο γραφείο του « όποιος θέλει», όπως είχε πει ο Αλβανός Πρόεδρος στο μεσολαβητή της συνάντησης, που δεν ήταν άλλος παρά ένας κοινός τότε δημοσιογράφος της ομάδας υποστηρικτών του Μπερίσια. Μπήκαν ουσιαστικά τέσσερα άτομα: ο Νεριτάν Τσέκα και ο Πρέτς Ζόγκαϊ αρχηγός και πρόεδρος της Συνέλευσης του Κόμματος της Δημοκρατικής Συμμαχίας, ο Ρετζέπ Μείντάνι, Γενικός Γραμματέας του Σ. Κόμματος και ο Ναμίκ Ντόκλε, ένας από τους πέντε αντιπροέδρους του ίδιου κόμματος.

Ελήφθη απόφαση ώστε την επαύριο να συνέλθουν για να διαβουλευθούν όλα τα πολιτικά κόμματα.

Το απόγευμα της 6^{ης} Μαρτίου η στρογγυλή τράπεζα των κομμάτων πραγματοποιήθηκε, αλλά η αντιπολίτευση βγήκε από τα γραφεία του Μπερίσια διασπασμένη σε σχέση με αυτά που αποφασίστηκαν. Η συνάντηση χαρακτηρίστηκε ως ιστορική. Ένα μέρος όμως της αντιπροσωπείας είχε την εντύπωση ότι ο Μπερίσια τους είχε εξαπατήσει. Από το Προεδρικό Μέγαρο μέχρι το Ρόγκνερ έφθασαν προσπαθώντας να καταλάβουν τι ακριβώς υπέγραψαν. Εκεί έπεσαν πάνω στους διανοούμενους, που πίστευαν ότι κάθε συμβιβασμός με τον Μπερίσια αποτελούσε προδοσία. Αντιμέτωποι με μια τέτοια αντίδραση και όντας απαλλαγμένοι από την σκιά του Μπερίσια οι εκπρόσωποι των κομμάτων της αντιπολίτευσης συνειδητοποίησαν ότι η συνάντηση δεν είχε πλέον καμιά αξία. Και έτσι συνέβηκε. Ανακοίνωσαν αμέσως την ακυρότητά της

Στη συνάντηση τα κόμματα είχαν αναλάβει να καλέσουν τις πλευρές για τη διακοπή των εχθροπραξιών επί 48 ώρες. Συμφώνησαν επίσης να συμβάλουν στο πλευρό της κυβέρνησης για την αποκατάσταση της τάξης και να αναζητούσαν πολιτική λύση της κρίσης σε νέα συνάντηση μετά από δύο μέρες. Δεν έγινε λόγος ούτε για παραίτηση Μπερίσια ούτε για σχηματισμό μεταβατικής κυβέρνησης ούτε για διεξαγωγή πρόωρων εκλογών.

Η παγίδα ήταν ολοφάνερη. Συμφώνησαν λοιπόν τα κόμματα να καλέσουν τις πλευρές που συμμετείχαν στη διένεξη να διακόψουν τις εχθροπραξίες. Πλευρές στη διένεξη ήταν οι κυβερνητικές δυνάμεις και ο εξεγερμένος λαός. Ο Μπερίσια ήταν ωστόσο εκπρόσωπος των κυβερνητικών δυνάμεων και, αν ήθελε, μπορούσε να διακόψει τις εχθροπραξίες. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης εκπροσωπούσαν μόνο τον εαυτό τους. Εξάλλου δεν υπήρχε κυβέρνηση που θα υποστήριζαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης για την αποκατάσταση της τάξης. Η αντιπολίτευση αναλάμβανε ταυτόχρονα το ρόλο του πάτρωνα της εξέγερσης παίζοντας το παιγνίδι του Μπερίσια που έκανε αυτή υπεύθυνη για την εξέγερση. Το Λαϊκό Κίνημα είχε, ειδικά τώρα εντελώς διαφορετικά αιτήματα, απ' αυτά που συμφώνησαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

---

¹ Κεντρικό ξενοδοχείο στα Τίρανα όπου την Άνοιξη του 1997 μετατράπηκε σε κέντρο της διάπλασης των πολιτικών εξελίξεων

Ο Μπερίσια, μετά την υπογραφή της συμφωνίας δήλωσε ότι δεσμεύεται υπέρ της τήρησής της. Ισχυρίστηκε ότι έδωσε εντολή στους υφιστάμενούς του στην Πρεμετή «Να μην αναλάβουν καμιά στρατιωτική επιχείρηση».

Στην ουσία έκανε το αντίθετο. Την ίδια μέρα κατέφθασε στην Πρεμετή ένας άλλος λόχος από τα Τίρανα με προορισμό το Αργυρόκαστρο.

Την ημέρα της εντολής Μπερίσια, ένα ΙΧ ερχόμενο από την Χιμάρα μπήκε προκλητικά στους Αγίους Σαράντα. Στο αυτοκίνητο επέβαιναν άνδρες της αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών, οι οποίοι έγιναν αντιληπτοί από τους εξεγερθέντες. Ακολούθησε ανθρωποκυνηγητό. Το ΙΧ πυρπολήθηκε και ένας από τους άνδρες κάηκε ζωντανός στο αυτοκίνητο. Ένας άλλος μπόρεσε να διαφύγει ενώ ο τρίτος συνελήφθη και τιμωρήθηκε σε ένα δημόσιο δικαστήριο, χωρίς δικαστές και εισαγγελείς, ούτε ασφαλώς συνηγόρους. Στην πραγματικότητα το άτομο αυτό κυριολεκτικά λιντσαρίστηκε

Λίγες ώρες αργότερα οι εξεγερθέντες των Αγίων Σαράντα είχαν κυκλώσει σε ένα χωριό άνδρες των μυστικών υπηρεσιών και τους ζητούσαν ή να παραιτηθούν , ή να απομακρυνθούν από την περιοχή.

Επικοινωνήσα τηλεφωνικώς μέσω της ελληνικής κινητής τηλεφωνίας, με μέλος της Επιτροπής των Αγίων Σαράντα για να ενημερωθώ σχετικά. Η πηγή μου ψέλλισε μόνο «μιλάει ο διοικητής με τον Μπερίσια, άκουσε!» και μου πλησίασε το δικό του τηλέφωνο κοντά στο στρατηγό Κοτσία . Ο Μπερίσια απειλούσε ανοιχτά ότι « θα τους πατήσω όλους σαν τις μύγες». Και ο Κοτσία μεγαλόφωνα του έλεγε « Απέσυρε με το καλό το στρατό από το Νότο, για να αποφευχθεί η αιματοχυσία»

Στις 6 και 7 Μάρτη ο αρχηγός της Επιχείρησης κατά του Νότου, Μπασκιμ Γκαζιντέντε ζητούσε από τον Υπουργό Άμυνας πολυβόλα, επιθετικές χειροβομβίδες, σφαίρες κ.λ.π

* * *

Οι Επιτροπές Λαϊκής Σωτηρίας (ακόμα δεν υπήρχε ένα ενιαίο όνομα) στην Αυλώνα, τους Αγίους Σαράντα, το Τεπελένι και αλλού αντέδρασαν πάρα πολύ σκληρά για την συμφωνία της 6^{ης} Μαρτίου . Στη σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής των Αγίων Σαράντα, η οποία αναγνώστηκε μπροστά σε χιλιάδες λαού που επευφημούσε συνεχώς, μεταξύ των άλλων αναφέρονταν: «Δε θα παραδοθούν τα όπλα έως ότου σχηματιστεί υπηρεσιακή κυβέρνηση, ανακοινωθεί η ημερομηνία νέων εκλογών, παραιτηθεί ο Σαλί Μπερίσια και δοθεί αμνηστία για όλους τους αξιωματικούς και στρατιώτες που εγκατέλειψαν τη θέση τους».

Η αντίδρασή τους όμως έπεσε στο κενό . Κανείς επίσημα δε συμμερίστηκε τη θέση των Επιτροπών.

Μάλιστα και στη Δύση επικρατούσε σύγχυση όσον αφορά τη συμφωνία . Πώς ήταν δυνατό μίσος τόσο απύθμενο να χαθεί σε μια ημέρα;

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Την επόμενη μέρα έφθασαν εσπευσμένα από την Ευρώπη οι: Βαν Ντερ Μέρλιο, Υπουργός Εξωτερικών της Ολλανδίας που ηγούνταν της Ε. Ένωσης και ο Βαν Ντερ Λίντεν, ως εκπρόσωπος του Συμβουλίου της Ευρώπης. Οι δύο Ευρωπαίοι συνομίλησαν με όλες της πλευρές και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι ελπίδες για την εφαρμογή της συμφωνίας

ήταν απλώς αυταπάτη. Δεν ενδιαφέρθηκαν όμως να μιλήσουν με τους εκπροσώπους του λαού που είχε στα χέρια τα όπλα.

Την ίδια μέρα ανακοινώθηκε ότι ο πρώην Αυστριακός Πρόεδρος Φρανς Βρανίτσκι διορίστηκε ως Διεθνής Μεσολαβητής από τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη, (ΟΑΣΕ) για την επίλυση της Αλβανικής κρίσης. Την επόμενη ο Βρανίτσκι έφτασε στα Τίρανα για να παραμείνει μέχρι το τέλος του 1997.

Η νέα εξέλιξη έδειχνε τη σοβαρότητα με την οποία η Δύση αντιμετώπιζε την κρίση στην Αλβανία. Ταυτόχρονα σήμαινε ότι οι Αλβανοί για μια ακόμη φορά από την ίδρυση του Αλβανικού κράτους δεν μπορούσαν να λύσουν μόνοι τους την κρίση .

Οι νέες εξελίξεις φαίνεται ότι άλλαξαν και τις ισορροπίες στις αποφάσεις του ίδιου του Μπερίσια. Πάνω στο τραπέζι του παρέμενε το σχέδιο για την καταστολή της εξέγερσης του Νότου. Ταυτόχρονα είχε αυξηθεί η πίεση για μια πολιτική λύση της κρίσης, που σήμαινε ουσιαστικά το τέλος του, ενώ υπήρχε και μια τρίτη λύση : η εγκατάλειψη της χώρας.

Ο Μπερίσια έδειχνε ότι θα έπαιζε όλα τα χαρτιά με προτεραιότητα στην καταστολή του εξεγερμένου Νότου. Ωστόσο όμως κράτησε ανοικτό το δρόμο της απομάκρυνσης από τη χώρα για τον εαυτόν του και την οικογένειά του. Οι ειδήσεις από τα Τίρανα έλεγαν πώς ένα από τα λίγα ελικόπτερα που είχε η κυβέρνηση ήταν σε μόνιμη ετοιμότητα και διαθεσιμότητα του Σαλί Μπερίσια.

Το σενάριο αυτό, όπως και την εκδοχή της παραίτησης, ο Μπερίσια θα τα σκεφτεί σοβαρά μετά την πτώση του Αργυροκάστρου στις 08.03.1997, πόλη που αποτελούσε και την τελευταία ελπίδα του για αλλαγή της πορείας των εξελίξεων σε όφελος του.

Κεφάλαιο X

Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΧΑΝΕΙ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ - Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΔΕΝ ΚΕΡΔΙΖΕΙ

Στις 08.03.97 ο Φρανς Βρανίτσκι ζητάει από το Μπερίσια να παρατείνει για δυο ακόμη μέρες την ανακωχή, εφόσον είχε λήξει η προθεσμία του πρώτου 48ωρου που είχε συμφωνηθεί με την αντιπολίτευση. Ο Μπερίσια όμως θα κάνει και το τελευταίο βήμα στην πλήρη αποτυχία της στρατιωτικής επιχείρησης κατά του Νότου και του στρατιωτικού νόμου που ήταν ακόμα σε ισχύ.

Το πρωί της 8^{ης} Μαρτίου, ζητήθηκε από την τοπική αυτοδιοίκηση του Αργυροκάστρου ακόμα σε λειτουργία έστω και τυπικά, να προετοιμάζονταν το έδαφος για την αποβίβαση των κυβερνητικών δυνάμεων . Έπρεπε να φαινόταν ότι οι δυνάμεις αυτές έρχονταν ύστερα από αίτημα των τοπικών αρχών για δήθεν «αποκατάσταση της τάξης» ούτως ώστε να αποφεύγονταν τυχόν αντίδραση.

Γεγονός είναι ότι παρά τις πιέσεις του συμβούλου του Μπερίσια, βουλευτή του Αργυροκάστρου , Φατός Μπέγιο, σχεδόν κανένας εκπρόσωπος της τοπικής αυτοδιοίκησης δε δέχτηκε να υποβάλει τέτοιο αίτημα προς τα Τίρανα, ανεξάρτητα που άνηκαν στο κυβερνητικό κόμμα. Τα πολιτικά κόμματα αντέδρασαν σκληρά κατά μίας τέτοιας προσπάθειας. Ο Μπερίσια όμως κατόρθωσε να εξασφαλίσει το χαρτί, από Έλληνα μάλιστα εκπρόσωπο της Αλβανικής τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα σχέδια εκείνων που τον έπεισαν να υπογράψει πήγαιναν ίσως πολύ μακριά.

Η άφιξή τους επίσης ήταν προαποφασισμένη από την ημέρα της σύσκεψης του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας στα Τίρανα στις 03.03.1997. Ωστόσο το πρωί της ίδιας

μέρας είχαν φθάσει στην πόλη οι στρατηγοί Γκέργκι Βλιάντι με καταγωγή από τη Ντίμπρα στο Βορρά της Αλβανίας ταυτόχρονα και διοικητής της μεραρχίας Τιράνων και ο Αλί Κοτσιέκου από την Τροπόγια, γενέτειρα του Μπερίσια, διοικητής της Στρατιωτικής Ακαδημίας Τιράνων.

Την όλη επιχείρηση θα διεύθυνε ο διοικητής μεραρχίας Αργυροκάστρου Ντιλιαβέρ Λιάτσι,

Στο Αργυρόκαστρο εκείνη την ημέρα επικρατούσε μια περίεργη νέκρα. Όλοι είχαν τα αφτιά τους στην Πρεμετή, απ' όπου έφθαναν φρικτές ειδήσεις που σχετίζονταν με τη δράση των κυβερνητικών δυνάμεων εκεί.

Στις 13 και 45 εντελώς αιφνιδιαστικά στον αυχένα της Σέλτσκης, απέναντι από το Αργυρόκαστρο, εμφανίστηκαν δύο στρατιωτικά ελικόπτερα. Μετά απ' αυτά και άλλα τέσσερα.

Έλληνες και ξένοι δημοσιογράφοι παρακολουθούσαμε την εξέλιξη από την αυλή της προξενικής κατοικίας του Έλληνα προξένου. Μεταξύ όλων τέθηκε φυσιολογικά το ερώτημα: «Τι συνέβαινε, τι μετέφερναν τα ελικόπτερα;». Στήθηκαν μάλιστα και οι κάμερες. Ωστόσο πλήθος λαού, κυρίως νέοι, κατέβαιναν προς την αστυνομία και το ελικοδρόμιο της πόλης. Καταλάβαμε ότι τα ελικόπτερα είχαν προσγειωθεί για να προετοιμάσουν την εγκατάσταση στρατιωτικών κυβερνητικών δυνάμεων. Η κάθοδος των πολιτών ωστόσο, σηματοδοτούσε ότι η επιχείρηση δεν θα επιτρεπόταν. Τα ελικόπτερα άφησαν το φορτίο τους και έφυγαν ξανά προς την Πρεμετή.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή ήρθε δίπλα μας και ένα ακόμα άτομο, εκρπώσωπος της Ελληνικής Μειονότητας στην τοπική αυτοδιοίκηση. Ήταν αρκετά χαρούμενο. Πάνω στην απορία μας πρόσθεσε. «Τι θέλετε, πείτε μου εμένα να σας πω. Είναι κυβερνητικές δυνάμεις, που ήρθαν να προστατέψουν την πόλη και την Ελληνική Μειονότητα από τις ληστοσυμμορίες των Αλβανών».

Πετάχτηκα όρθιος σαν να με τσίμπησε φίδι. Οι καθεστωτικές δυνάμεις ερχόταν για την επιβολή του στρατιωτικού νόμου στο Αργυρόκαστρο και την μετατροπή της πόλης σε κέντρο επιχειρήσεων κατά όλου του Νότου. Η δικαιολόγηση της άφιξης τους για την προστασία της Ελληνικής Μειονότητας από «τους αλβανούς κακοποιούς», ενοχοποιούσε ανεπανόρθωτα τον Ελληνισμό της Αλβανίας. Για πρώτη φορά στην ιστορία μας θα δίναμε το δικαίωμα στον καθένα να μας κατηγορούσε ότι ήμασταν υπέρ του δικτάτορα Σαλί Μπερίσια και αντιπαχθήκαμε στον αλβανικό λαό. Μια τέτοια ενέργεια δυσκόλευε ιδιαίτερα τη θέση της Ε.Ε. Μειονότητας στις σχέσεις με το Αλβανικό στοιχείο και εγκυμονούσε κινδύνους για επέκταση της κρίσης προς άλλες κατευθύνσεις για τις οποίες τόσο οι απλοί Έλληνες όσο και η ηγεσία τους ήταν ανίθεοι, ενώ η Αθήνα είχε εκδηλώσει ανοιχτά τη θέση της για την αποστασιοποίηση της Μειονότητας από τις ταραχές.

Έφυγα τρέχοντας εκεί που ήταν συγκεντρωμένο το πλήθος. Μάλιστα ενθάρρυνα και όποιον έβρισκα μπροστά για να «αντιπαχτούμε στις δυνάμεις του Σαλί». Προσωπικά είχα ένα λόγο παραπάνω. Η παρουσία μου εκεί δε θα έδινε το δικαίωμα σε κανένα να κατηγορούσε κάποια στιγμή την Ε. Ε. Μειονότητα, ότι «ζήτησε υπεράσπιση από τις δυνάμεις του Σάλια»

Στην είσοδο της αστυνομίας είδα αραδιασμένους τριάντα περίπου αστυνομικούς οπλισμένους με αυτόματα και δεκάδες γεμιστήρες στα στήθη. Οι Κυβερνητικές Δυνάμεις θα στεγάζονταν στην Αστυνομία, εφόσον ερχόταν υπό το πρόσχημα να αποκαταστήσουν την τάξη. Οι αστυνομικοί οι οποίοι είχαν καταλάβει από μέρες τα σχέδια ήταν αποφασισμένοι να αντισταθούν παίρνοντας έτσι ανοιχτά την πλευρά του λαού. Ο στρατηγός Αράπι δεχόταν ένα

δεύτερο πλήγμα. Το σχέδιο πολεμικών επιχειρήσεων κατά του Νότου, ουσιαστικά κατά της Αυλώνας, αποτύχαινε εντελώς, ακριβώς εκεί που ο Σαλί Μπερίσια πίστευε ότι θα είχε τη μεγαλύτερη επιτυχία.

200 μέτρα πιο κάτω, στο σταυροδρόμι που σ' έβγαζε στο ελικοδρόμιο, ακούγονταν πυροβολισμοί. Κανείς δε γνώριζε που βρέθηκαν τα όπλα τα οποία ήταν πολύ λιγότερα σε σχέση με τους πολίτες που είχαν βγει κατά των κυβερνητικών δυνάμεων. Επίσης κανείς δε μπορούσε να πιστέψει ότι θα έβγαιναν τόσο Αργυροκαστρίτες για να αντιμετωπίσουν τις δυνάμεις «του Σάλια». Ήταν εκεί κυρίως όλοι οι απλοί άνθρωποι του Αργυροκάστρου που δεν ήθελαν να κηλιδωθεί η πόλη τους. Εκείνο ίσως που δεν γνώριζαν ήταν ότι με τη στάση τους αυτή υπέγραφαν τις τελευταίες παραγράφους της δικτατορίας του Σαλί Μπερίσια.

Το Αργυρόκαστρο, μετά τη συμβολή των φοιτητών με την απεργία πείνας, έγραφε την ημέρα αυτή μια άλλη λαμπρή σελίδα στην προσπάθεια για την ανατροπή του καθεστώτος Μπερίσια. Οι φοιτητές με την απεργία πείνας άλλαξαν τις ισορροπίες σε όφελος της αντίστασης κατά του καθεστώτος σε μια πραγματικά κρίσιμη στιγμή. Τώρα το «όχι» του Αργυροκάστρου προς τις κυβερνητικές δυνάμεις ανάγκαζε το Σαλί Μπερίσια να δεχτεί την ήττα και να ζητήσει την επόμενη διάλογο με τα κόμματα της αντιπολίτευσης, ως τη μόνη ελπίδα για να μπορούσε να μείνει στο πολιτικό παιχνίδι και να περίμενε αργότερα καλύτερες μέρες.

Όταν έφθασα στο σταυροδρόμι, είδα ότι μια ομάδα στρατιωτικών, αστυνομικών και πολιτών λογομαχούσε. Υπήρχαν αντιθέσεις σχετικά με το τι θα γινόταν με τις κυβερνητικές δυνάμεις οι οποίες είχαν εγκλωβιστεί στο ελικοδρόμιο. Οι στρατηγοί που θα τις αναλάβαιναν δεν είχαν κατορθώσει να φθάσουν μέχρι εκεί. Μερικοί επέμεναν να τους επιτεθούν. Άλλοι έλεγαν να τους έπαιρναν ως όμηρους, να παράδιδαν τα όπλα και να έφευγαν όπου μπορούσαν. Αποφασίστηκε το τελευταίο.

Μεταξύ όλων πρωτοστατούσε με εξτρεμιστικές θέσεις ένας αστυνόμος, ο οποίος ήταν στο ελικοδρόμιο κατά την αποβίβαση, ζητώντας από τους πιλότους να πάρουν ξανά πίσω τους άνδρες του Σαλί Μπερίσια. Όμως ένας απ'αυτούς του έβαλε το αυτόματο στο στήθος και τον απείλησε ότι θα τον σκότωνε «ως κουτάβι των Ελλήνων».

Σύμφωνα μ'αυτόν μεταξύ των κυβερνητικών δυνάμεων υπήρχαν δύο κατηγορίες. Η μία που ζητούσε να «πιο αίμα» και η άλλη που ήταν πιο συγκρατημένη. Από την ενδυμασία έδειχναν πως δεν ήταν ταχτικές δυνάμεις. «Απ' ό,τι φαίνετε, συμπέρανε ο αστυνόμος, θα ήταν η εμπροσθοφυλακή», διότι εκείνη την ημέρα αναμένονταν να φθάσουν στο Αργυρόκαστρο 230 άνδρες.

Ύστερα από λίγο φθάσανε εκεί τα τανκ. Σε ένα θωρακισμένο όχημα επιβιβάστηκαν μερικοί αστυνομικοί, στρατιωτικοί και πολίτες για να πάνε στους άνδρες του Σαλί.

Ταυτόχρονα ζητούνταν μέσω των ασυρμάτων μια σύνδεση ώστε «τα ελικόπτερα να επέστρεφαν και να συμμαζεύαν τις δυνάμεις πριν βασιλεύει ο Ήλιος, διαφορετικά θα ανοίγονταν πυρ εναντίον τους». Η σύνδεση δεν ήταν εφικτή και ο φόβος μήπως οι κυβερνητικές δυνάμεις θα περίμεναν τη νύχτα για να επιτίθονταν στην πόλη ανέβαζε την ένταση. Οι πληροφορίες για την σύνθεσή τους, εκτός απ'όσα ανέφερε ο αστυνόμος, ήταν ελάχιστες. Το γεγονός όμως ότι επικεφαλής τους ήταν τέσσερις στρατηγοί, σήμανε ότι η επιθετική τους ικανότητα ήταν αρκετά μεγάλη.

Ένας ασύρματος της αστυνομίας είχε πιάσει τυχαία μια εντολή που ο μέγας Αργυροκάστρου είχε δώσει στην ταξιαρχία θωρακισμένων να κατέβαινε στο ελικοδρόμιο. Ύστερα από λίγο, όλοι είδαμε ένα τανκ που πρόβαλε στο φρύδι της ράχης απέναντι από το αεροδρόμιο. Το θωρακισμένο έφυγε τότε αμέσως προς τις κυβερνητικές δυνάμεις, για να

διαβιβάσει τα τελεσιγραφικά αιτήματα του λαού της πόλης Αργυροκάστρου. Πήγε μέχρι το σημείο που μπορούσε να πάει , μα δε συνάντησε πουθενά τις επίλεκτες δυνάμεις.¹

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΩΝ ΕΞΕΓΕΡΜΕΝΩΝ

Την ώρα της εισβολής των κυβερνητικών δυνάμεων , μια ομάδα απόστρατων αξιωματικών από την πόλη, μαζί με μερικούς νέους, είχαν εντοπίσει τους τρεις στρατηγούς: τον Κοτσιέκου, τον Αράπι, και τον Βλιάντι, που πήγαιναν προς το αεροδρόμιο. Τους ζήτησαν να σταματήσουν. Ένας από τους στρατηγούς έβγαλε το πιστόλι και απείλησε ότι θα πυροβολούσε. Και οι νέοι από το Αργυρόκαστρο έβγαλαν τα όπλα. Τότε , φοβισμένοι οι στρατηγοί και για να είναι πιο ελαφροί, πέταξαν ό, τι είχαν «περίσσιο» και έφυγαν προς το απέναντι χωριό. Ο στρατηγός Αλί Κοτσιέκου, άφησε εκεί έναν ντοσιέ, το καπέλο, τη χλαίνη, το πιστόλι, τα κλειδιά του σπιτιού και του γραφείου .

Τα λάφυρα αυτά ένας απόστρατος αξιωματικός τα έφερε εκεί που ήταν συγκεντρωμένο το πλήθος και με ρώτησε τι έπρεπε να τα κάνει . Ήταν λίγο φοβισμένος. Τον ρώτησα αν είχαν πιάσει αιχμάλωτους τους στρατηγούς. Στην αρχή μου είπε «ναι!», μάλιστα μαζί μ' αυτούς και τον μέραρχο Αργυροκάστρου. Δεν ήταν όμως αλήθεια.

Πήρα το φάκελο και τον άνοιξα. Εκεί υπήρχαν οι σημειώσεις από τη σύσκεψη του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας της 03.03.1997 και μερικές άλλες, κυρίως για πολεμικές κινήσεις των δυνάμεων στις 08 - 09 Μαρτίου . Υπήρχε στο φάκελο και το ενημερωτικό έγγραφο, μυστικού περιεχομένου για το πώς λεηλατήθηκαν οι αποθήκες πυρομαχικών στο φρουραρχείο της Καβάγια και μερικά άλλα έγγραφα.

Κάλεσα αμέσως τη μόνη τηλεοπτική κάμερα που βρισκόταν εκεί, του STAR της Αθήνας με τον Γιώργο Γεωργιάδη. Τα σχόλια έκανε ο απόστρατος αξιωματικός , ο οποίος δεν θέλησε να δείξει το πρόσωπο.

Σκοπός των δυνάμεων που θα αποβιβάζονταν στο Αργυρόκαστρο ήταν να άνοιγαν το δρόμο προς δύο κατευθύνσεις . Η μία από Αργυρόκαστρο προς Τεπελένι Μεμαλιάϊ και μέχρι την στροφή για τον παλιό δρόμο προς Αυλώνα (Qafe e Pocermit), και η άλλη από Αργυρόκαστρο προς Δέλβινο , Αγίους Σαράντα και Χιμάρα.

Στη συνέχεια είπα στον απόστρατο αξιωματικό να τα μαζέψει όλα και να τα βάλει σε ένα σίγουρο μέρος . «Θα χρειαστούν, του είπα, ως αποδείξεις για μετά τον πόλεμο» «Να τα πάρεις εσύ», - μου είπε. Τον κοίταξα άγρια . Τότε τα πήρε και έφυγε . Όταν επέστρεψε μου είπε ότι ήταν σε σίγουρο μέρος.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ

Στην πλατεία που δημιουργούσε το σταυροδρόμι μεταξύ εθνικής οδού και λεωφόρου της συνοικίας «18 Shtatori» του Αργυροκάστρου συγκεντρωνόταν συνεχώς κόσμος . Η

---

¹(Οι άνδρες των τεσσάρων στρατηγών χάθηκαν στα βουνά. Οι τελευταίοι που τους είδαν ήταν οι κάτοικοι ενός χωριού περίπου 40 χιλιόμετρα βορειοανατολικά του Αργυροκάστρου, οι οποίοι τους πρόσφεραν φαί και στέγη. Στις 12.03.1997 ο δήμαρχος της πόλης Ντίμπρα επικοινωνήσε με το διοικητή της Επιτροπής Λαϊκής Σωτηρίας Αργυροκάστρου και του ζήτησε να εντοπιστούν οι άντρες αυτοί και σταλούν προς Βορρά. Η Επιτροπή Αργυροκάστρου έστειλε δύο τζιπ και πέντε άτομα τα οποία έφθασαν κοντά στην Πρεμετή, μα δεν τους εντόπισαν.

αύξηση του κόσμου αλλά και το μυστήριο σχετικά με τις κυβερνητικές δυνάμεις, έκαναν εντελώς φυσιολογικό το αίτημα για όπλα . Μια ομάδα νέων με πλησίασαν και με ρώτησαν «τι να κάνουμε;» . «Εγώ,- τους απάντησα δείχνοντας το κασετόφωνο ,- έχω το όπλο μου». Έφυγαν ακολουθώντας το πλήθος που κατευθυνότανε προς τις αποθήκες της μεραρχίας που βρισκόταν όχι περισσότερο από μισό χιλιόμετρο μακριά.

Και το πρόγευμα (08.03.97) είχε γίνει μια προσπάθεια από πολίτες να μπουν από την πλευρά της πόλης στη μεραρχία, αλλά δεν τους επέτρεψαν να μπουν οι ελάχιστοι στρατιώτες που είχαν απομείνει στη μεραρχία.¹ Η απαίτηση για εξοπλισμό ερχόταν ως αντίβαρο του εξοπλισμού πριν από τρεις μέρες ανθρώπων του Δ. Κόμματος.

Μετά από λίγο έφθασα κι εγώ στην μεραρχία. Ασφαλώς είναι δύσκολο για μένα να περιγράψω τι συνέβαινε εκεί. Μια λεηλασία από χιλιάδες άτομα . Οι άνθρωποι έπαιρναν από 20 και 30 όπλα. Φόρτωναν σε ό,τι μπορούσαν κασόνια με σφαίρες και πολεμοφόδια. Δικό τους ήταν και το βαρύ πυροβολικό, σακιά με αλεύρι, ζάχαρη, μακαρόνια, βαρέλια με λάδι, κλπ. Η λεηλασία συνεχίστηκε επί 24 ώρες.

Εκεί είδα τι σημαίνει θεού βοήθεια. Αυτοκίνητα, άνθρωποι, ζώα, πατούσαν πάνω σε πολεμοφόδια, οβίδες όλμου, αντιαρματικού, χειροβομβίδες. Το πλήθος αυτό σου θύμιζε μурμηγκοφωλιά. Μέσα στις αποθήκες οι πιο τολμηροί πυροβολούσαν με αυτόματα, για να φοβίσουν τους άλλους να φύγουν και να επωφεληθούν εκείνοι. Ευτυχώς δε συνέβηκε τίποτε.

Οι ξένοι δημοσιογράφοι δεν καταλάβαιναν τι συνέβαινε. Από τα ελληνικά κανάλια ο οπερατέρ του MEGA έπαιρνε συνεχώς εντολές από το δημοσιογράφο Τάσο Τέλογλου για να επέστρεφε πίσω και να έπαιρνε όσο περισσότερα πλάνα .

Τα γραφεία της διοίκησης τα φρουρούσε ένα άτομο γνωστό στην πόλη από το χέρι που είχε χάσει στη φυλακή. Εκεί είχαν μείνει μερικοί αξιωματικοί, που αν τους έσφαζες δεν έβγαине σταγόνα αίματος. Πονούσαν για ο, τι συνέβαινε , αλλά ήταν πεπεισμένοι πως δεν μπορούσαν να κάνουν και τίποτε. Μπροστά στα μάτια τους πυρπόλησαν το κτίριο μουσείο της μεραρχίας. Τους είπα να δώσουν εντολή να φύγουν σε μια ομάδα φαντάρων που βρισκόταν πάνω σε ένα παρατηρητήριο για να αποφεύγονταν καμιά τραγωδία. Επικοινωνήσαν με τα στρατιωτάκια και αυτά εξαφανίστηκαν. Μετά τους, ρώτησα αν γνώριζαν κάτι για τον μέραρχο Λιάτσι, αλλά δεν μου απάντησαν.

Ο στρατηγός Λιάτσι στην πραγματικότητα βρισκόταν ακόμη εκεί. Αργότερα ήρθαν και τον πήραν οι συνέταιροι στο εμπόριο από το χωριό Λαζαράτι. Μετά από τρεις μέρες φυγαδεύτηκε πεζός μέσω του αυχένα της Σέλτσκας προς Πρεμετή.

Λίγες ώρες αργότερα διαδόθηκε η είδηση ότι στα γραφεία της διοίκησης υπήρχαν πιστόλια . Η είδηση μετέτρεψε τα γραφεία της διοίκησης στον πιο άγριο στόχο επίθεσης εκείνης της ημέρας . Τα πιστόλια όμως τα είχαν πάρει. Τότε βρέθηκε σπρέι και ο καθένας έβαζε τη λέξη «καταλυμένο» σε κάθε γραφείο που έβρισκε ελεύθερο, που σήμαινε ότι τα γραφεία αυτά ήταν κατάλληλα να κατοικήσουν οι οικογένειες τους, όπως και συνέβηκε για αρκετούς μήνες.

Αυτό αποτελεί το πιο σκοτεινό μέρος της εξέγερσης και αποδεικνύει την προοπτική της ειδικά μετά από τη συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου.

Από την πλατεία στο σταυροδρόμι που σε οδηγούσε στο ελικοδρόμιο οι άνθρωποι δεν έφευγαν. Αυξάνονταν μόνο τα όπλα. Από την πόλη όμως εκατοντάδες άνθρωποι έφευγαν προς Ελλάδα. Έφευγαν κυρίως οι άνθρωποι των πολυτελών αυτοκινήτων , αλλά

---

¹ Η εγκατάλειψη των στρατώνων περισσότερο από τους στρατιώτες και λιγότερο από τους αξιωματικούς, ήταν ένα φαινόμενο που είχε σαρώσει ακόμα και την προεδρική φρουρά. Συνέβαινε αυτό κυρίως με τους Νότιους .

και εκείνοι που διακατέχονταν από έναν ειδικό φόβο , όχι τόσο από τον πόλεμο, όσο από το κοντινό παρελθόν τους

Πάντως η κρατική τηλεόραση ανήγγειλε εκείνο το βράδυ, 08.03.97, ότι «το Αργυρόκαστρο βρίσκεται στα χέρια των στρατιωτικών δυνάμεων» Δεν γνωρίζουμε αν πρόκειται για μια είδηση έτοιμη από πριν η οποία δεν ελέγχθηκε εγκαίρως ή τα επίσημα Τίρανα ήθελαν να ζήσουν έστω και μερικές ώρες με την ιδέα της νίκης(!)

* * *

Ο φόβος πάντως μήπως η πόλη εκείνη τη νύχτα δεχόταν αιφνιδιαστική επίθεση ήταν μεγάλη, όπως επίσης και η ετοιμότητα για αντίσταση . Έτσι εξηγείται το γεγονός που, όταν κατά το σούρουπο ακούστηκε ο θόρυβος ενός ελικόπτερου πλήθος λαού χίμηξε προς το ελικοδρόμιο πυροβολώντας από κάθε κατεύθυνση. Σαν αποτέλεσμα προτού ακόμη προσγειωθεί τραυματίστηκε ένας από τους τρεις πιλότους (ο οποίος μεταφέρθηκε στα Ιωάννινα) και έπαθε βλάβη το ίδιο το ελικόπτερο, το οποίο δεν μπόρεσε ποτέ πια να πετάξει. Μάλιστα οι αγρότες θέλησαν να βάλουν τη μηχανή του σε τρακτέρ.

Οι άλλοι δύο πιλότοι στεγάστηκαν σε ένα σπίτι. Δε γνώριζαν την αποστολή τους. Όπως δε γνώριζαν και τι είχε συμβεί στο Αργυρόκαστρο. Στα Τίρανα τους είπαν ότι την επόμενη εντολή θα την έπαιρναν στο Αργυρόκαστρο. Είχαν καταλάβει πάντως ότι γινόταν λόγος για την μεταφορά τεσσάρων στρατηγών από Αργυρόκαστρο προς Τίρανα. Οι στρατηγοί είχαν και τον κωδικό της επόμενης εντολής.

Οι πιλότοι έδειχναν ότι μισούσαν τον Μπερίσια . Δεν ήθελαν όμως να πουν τίποτε στην κάμερα. Δε δέχτηκαν να μιλήσουν και όταν μάλιστα τους απείλησαν. Φοβόταν μήπως από τις δηλώσεις τους την πλήρωναν οι οικογένειές τους στην Πρωτεύουσα. «Καλύτερα να μας σκοτώσετε εμάς εδώ, μας είπαν, παρά να πάθουν κάτι οι οικογένειες στα Τίρανα.» Μας έδωσαν ένα τηλέφωνο να λέγαμε στις οικογένειες τους ότι ήταν καλά. Τις επόμενες μέρες καθόντουσαν μαζί με άλλους πολίτες χωρίς να τους αγγίζει κανείς έως ότου βρήκαν τρόπο να φύγουν για τα Τίρανα.

Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟΥ ΚΑΙ Η ΣΦΑΓΗ ΤΗΣ ΠΡΕΜΕΤΗΣ

Αν και δεν έχει καμιά ιδιαίτερη στρατηγική σημασία την ίδια μέρα με το Αργυρόκαστρο έπεσε και η πόλη του Σκραπάρ. Τα δύο γεγονότα επηρεάζουν ωστόσο την ένταση των γεγονότων και τις εξελίξεις στην Πρεμετή.. Ακριβώς την ημέρα που οι κυβερνητικές δυνάμεις δεν μπόρεσαν να μπουν στο Αργυρόκαστρο, στην Πρεμετή έφθασε ο Υπουργός Αμύνης, Σαφέτ Ζουλιάλι. Ο Ζουλιάλι διαπιστώνει το χάος που επικρατεί εκεί γι'αυτό και έφυγε την επομένη ως σκιά.

Η πτώση του Αργυροκάστρου ματαιώνει εξολοκλήρου το στόχο των συγκεντρωμένων δυνάμεων στην Πρεμετή. Οι δυνάμεις της SHIK, σύμφωνα με τις πληροφορίες του Επιτελάρχη Στρατού Α. Τσιοπάνι, προκαλούν με τις αληθείες τους το λαό της Πρεμετής. Στην κατάσταση που δημιουργήθηκε οι δυνάμεις κομάντος ζητούν να αποσυρθούν και το αίτημά τους εγκρίνεται

Άδεια απόσυρσης ζήτησε για τις δυνάμεις του και ο στρατηγός Μπουγιάρ Ράμα. Ο Ράμα , όπως ο ίδιος αφηγείται , όχι μόνο κατάλαβε ότι η κατάσταση στην πόλη μπορεί να εξελίσσονταν σε εμφύλιο, αλλά μετά την πτώση του Σκραπάρ και ο κίνδυνος για πτώση και της Ερσέκα, θα τον ανάγκαζαν ή να σπάσει τον κλοιό με πόλεμο ή να παραδοθεί. Γι'αυτό και αποφάσισε να αποσυρθεί μαζί με τις δυνάμεις του την επομένη, στις 09.03.1997.

Ανήσυχτοι για την κατάσταση στην Πρεμετή ήταν και οι αρχές της πόλης. Ο δήμαρχος, από τη θέση του προέδρου της Επιτροπής Εφαρμογής του στρατιωτικού νόμου, κάλεσε την ίδια νύχτα σύσκεψη με τους εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων του νομού. Στη σύσκεψη δεν τέθηκε η αναγκαιότητα εφαρμογής του στρατιωτικού νόμου, αλλά η αναγκαιότητα της απομάκρυνσης των κυβερνητικών δυνάμεων, τόσο σε σχέση με την κατάσταση που δημιούργησαν στην πόλη όσο και σε σχέση με την αποστολή τους.

Η σύσκεψη διακόπηκε τα μεσάνυχτα, όταν ο στρατηγός Ράμα κάλεσε τον εκλεγμένο από το Δ. Κόμμα δήμαρχο, για να του δώσει τις κάτωθι οδηγίες «Πρέπει αύριο να καλέσετε τα πολιτικά κόμματα και την αστυνομία και με όλους τους ανθρώπους που βρίσκονται εδώ να λάβετε μέτρα ώστε οι συμμορίες να μην κάψουν την Πρεμετή. Εμείς αύριο υποχωρούμε». Ο Ράμα λοιπόν έδωσε οδηγίες στο δικό του κομματικά δήμαρχο να σχηματιστεί μια επιτροπή τύπου των εξεγερθέντων αλλά υπό τη δική του διοίκηση.

Στις 11 ή ώρα την επομένη ο δήμαρχος της πόλης κάλεσε τα κόμματα και τους ζήτησε να σχηματίσουν μια επιτροπή για τη σωτηρία της πόλης, «διότι οι κυβερνητικές δυνάμεις θα εγκαταλείψουν την πόλη στις 12 η ώρα». Η κατάσταση είχε επιδεινωθεί πάρα πολύ. Στην πόλη δεν υπήρχαν πλέον αστυνομικές δυνάμεις. Στην κεντρική πλατεία υπήρχε πολύς κόσμος που διαμαρτύρονταν για καταστροφές από τους «Τσετσένους». (Έτσι αποκαλούσαν τις βόρειες κυβερνητικές δυνάμεις και στην Πρεμετή.)

Ενώ συνεχιζόταν η σύσκεψη με το Δήμαρχο ακούστηκε ένας ξερός πυροβολισμός και ένα σπάσιμο τζαμιού. Ένα από τα μέλη της σύσκεψης έπεσε νεκρό. Πρόκειται για τον αδερφό του νομάρχη Πρεμετής. Ήταν σφαίρα ελεύθερου σκοπευτή

Σε λίγο τρία άτομα θα σκοτωθούν ανάμεσα στο πλήθος, έξω στην πλατεία. Λίγο αργότερα ένα ζευγάρι, γονείς του νομάρχη είναι νεκροί ενώ ταξίδευαν με ένα ΙΧ. Συνολικά σκοτώθηκαν έξι άτομα σε λιγότερο από είκοσι λεπτά

Σύμφωνα με τον Επιτελάρχη Αντέμ Τσιοπάνι, οι στρατιωτικές δυνάμεις δεν μπόρεσαν να υποχωρήσουν, διότι δέχτηκαν πυρά από τις δυνάμεις της SHIK. «σαν αποτέλεσμα των πυρών αυτών, -επισημαίνει ο Τσιοπάνι,- έχασαν την ζωή τους μερικοί αθώοι πολίτες της Πρεμετής»

Ο αρχηγός των δυνάμεων των μυστικών υπηρεσιών, στρατηγός Ράμα, λέει ότι έδωσε εντολή στις δυνάμεις του να πυροβολούν στον αέρα, για να εκφοβήσουν το πλήθος που μπορεί να έπαιρνε όπλα από την αστυνομία και να απειλούσε σοβαρά τις δυνάμεις του. «Οι πολίτες,- σύμφωνα με το Ράμα, - μπήκαν τότε στην αστυνομία και άρπαξαν όλον τον οπλισμό που υπήρχε εκεί. Μετά απ' αυτό το πλήθος άρχισε να πυροβολεί εναντίον μας. Δημιουργήθηκε μια κατάσταση πραγματικής μάχης. Έδωσα εντολή στις δυνάμεις να επιβιβαστούν στα αυτοκίνητα και να απομακρυνθούμε από την Πρεμετή»

Σύμφωνα με τον Ράμα «οι ένοπλοι πολίτες άνοιξαν πυρ κατά των δυνάμεων κομάντος οι οποίες ανταπόδωσαν τα πυρά με αποτέλεσμα να σκοτωθούν τρία άτομα». Ενώ τρεις άλλοι σκοτώθηκαν, πάντα κατά το Ράμα, σε μυστηριώδεις συνθήκες «θα έλεγα από τυφλές σφαίρες», καταλήγει ο Ράμα.

Αυτόπτες μάρτυρες εξηγούν ότι ο λαός δεν είχε όπλα και, όταν δέχτηκε τα πυρά και είδε τρία άτομα νεκρά, τότε μπήκε στο κτίριο της αστυνομίας και πήρε όπλα.

Η σφαγή της Πρεμετής, αποτελεί μια από τις κορυφαίες δραματικές στιγμές της Λαϊκής Εξέγερσης. Σε μια μικρή πόλη όπως η Πρεμετή, σκοτώθηκαν έξι άτομα. Ήταν ο μεγαλύτερος αριθμός νεκρών από την πλευρά του λαού. Η δολοφονία τους έγινε επιδεικτικά από τις κυβερνητικές δυνάμεις.

ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΙ ΤΙΣ ΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΟΜΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΚΡΑΤΗΣΕΙ ΖΩΝΤΑΝΕΣ ΕΚΕΙΝΕΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η 9^η Μαρτίου 1997 βρήκε το Αργυρόκαστρο χωρίς τους κρατικούς θεσμούς και χωρίς τη λειτουργία των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στη μεραρχία συνεχιζόταν μέσα στην έκπληξη των δεκάδων τηλεοπτικών καναλιών, που είχαν φθάσει όλη τη νύχτα στο Αργυρόκαστρο, η λεηλασία στις αποθήκες πυρομαχικών και τροφίμων. Ενώ στους δρόμους υπήρχαν περιπολίες και μπλόκα εθελοντών.

Στις δέκα περίπου ή ώρα στην εγκαταλελειμμένη λέσχη των αξιωματικών ήταν συγκεντρωμένο πλήθος λαού. Είχαν αρχίσει οι διεργασίες για την ίδρυση της Επιτροπής Λαϊκής Σωτηρίας. Πρωτεργάτες ήταν μερικοί νέοι του Αργυροκάστρου, μάλιστα μερικοί απ' αυτούς σε ανοιχτή συνεργασία με το Δ. Κόμμα. Οι πρωτεργάτες νέοι, ανεξάρτητα που δε μετείχαν στην αντίσταση κατά «των δυνάμεων του Σάλια», είχαν ετοιμάσει μια λίστα 15 περίπου ατόμων από την πόλη του Αργυροκάστρου τα οποία θα αποτελούσαν την Επιτροπή. Μια δεύτερη ομάδα με ένα αυτοκίνητο έφερναν γύρο στην πόλη για να συγκεντρώσουν τα υπόλοιπα άτομα της λίστας.

Δεκάδες ένοπλοι τέθηκαν εθελοντικά προς υπεράσπιση της αίθουσας συνεδρίασης και δεν επέτρεπαν σε κανέναν να μπει ανεξάρτητα από το ποιος ήταν και τη συνεισφορά του. Ωστόσο παρά το γεγονός ότι επρόκειτο να σχηματίζονταν ένας στρατιωτικός οργανισμός, το μόνο που δεν υπήρχε ήταν η στρατιωτική πειθαρχία. Πολλά άτομα, τα οποία είχαν 24 ώρες στο πόδι, ζητούσαν επίμονα να γίνουν μέλη της Επιτροπής, την στιγμή που όχι όλοι θα εντάσσονταν εκεί.

Η παρουσία του δημάρχου, εκλεγμένου με το ψηφοδέλτιο του Δημοκρατικού Κόμματος και η δήλωσή του ότι « Βρίσκομαι εδώ ως παιδί της πόλης και όχι ως δήμαρχος», αποτελούσε θετικό σημάδι για το σχηματισμό μιας Επιτροπής έξω από τις πολιτικές επιρροές, ή πιο σωστά που ενώνονταν για να αντιμετωπίσουν ένα κοινό κακό.

Διοικητής εξελέγη ο στρατηγός εν' αποστρατεία Αγκίμ Γκοζίτα. Τα υπόλοιπα μέλη στην πλειοψηφία τους ήταν γνωστά ονόματα στην πόλη, καθώς και μερικοί στρατιωτικοί. Υπήρχαν και άτομα τα οποία όχι μόνο είχαν προτάξει το στήθος κατά των κυβερνητικών δυνάμεων, αλλά ήταν και απαραίτητοι λόγω των καταστάσεων. Υπήρχαν και μερικοί που κανείς δεν γνώριζε από πού κρατούσε η σκούφια τους. Συνολικά 15 άτομα. Τρεις φορές με κάλεσαν να μετάσχω κι εγώ. Πήγα όταν θα γραφόταν η δήλωση, αναλαμβάνοντας τον τομέα προπαγάνδας και τύπου.

Στη δήλωση επισημαίνονταν ότι «η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας σχηματίστηκε για τη διοργάνωση της άμυνας της πόλης από πιθανή επίθεση κυβερνητικών δυνάμεων. Στις συνθήκες παντελούς έλλειψης και λειτουργίας όλων των κρατικών δομών, συνέχισε, η Επιτροπή, αναλαμβάνει την αποκατάσταση της τάξης και την επαναφορά της ομαλής ζωής στην πόλη.» Η Επιτροπή ζητούσε τη συμπαράσταση όλων των πολιτών για την επαναλειτουργία των κρατικών υπηρεσιών. Ταυτόχρονα Η Επιτροπή δε ζητούσε την εξαίρεση των κρατικών δομών, αλλά αναλάμβανε απλώς ρόλο συντονιστή.

Ζητούσε την επιστροφή όλων των υπαλλήλων στις θέσεις τους εργασίας και τη διοργάνωση της αυτοάμυνας στα ιδρύματά τους. Εξαίρεση έγινε μόνο στις δομές των Μυστικών Υπηρεσιών.

Ταυτόχρονα ζητήθηκε ώστε και ο τοπικός ραδιοφωνικός σταθμός να τεθεί στην υπηρεσία της Επιτροπής. Καλούσε επιπλέον τους πολίτες να σταματούσαν τους άστοχους πυροβολισμούς οι οποίοι δε σταματούσαν όλο το 24ωρο και να παράδιναν όλον τον οπλισμό που απαιτούσε εξειδικευμένο χειρισμό.

Η ιδέα ήταν ότι παράλληλες δομές επιτροπών να σχηματίζονταν και στα κέντρα των περιοχών .

Οι ανακοινώσεις στο εξής ήταν ταχτικές και διαβάζονταν μπροστά σε λαϊκές συγκεντρώσεις που ξεπερνούσαν τις τέσσερις και πέντε χιλιάδες άτομα.

ΟΙ ΣΥΜΜΟΡΙΕΣ ΚΑΝΟΥΝ ΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΕΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

Την ίδια μέρα, στις 09.03.97, ομάδα ενόπλων ερχόμενων από τους Αγίους Σαράντα και το Δέλβινο πήγαν στο τελωνείο της Κακαβιάς και δεν άφησαν τίποτε όρθιο. Μάλιστα έκαψαν όλα τα έγγραφα. Η επίθεση στο αλβανικό τελωνείο της Κακαβιάς, φάνηκε ότι φόβισε και τους Έλληνες τελωνειακούς οι οποίοι έκλεισαν τα σύνορα.

Το θέμα όμως είχε βαθύτερες ρίζες. Περισσότερο είχε σχέση με τα μέτρα που ο Μπερίσια πρότεινε στην Αθήνα μέσω του Έλληνα πρέσβη στα Τίρανα που θα οδηγούσαν στην αύξηση των προβλημάτων ανεφοδιασμού σε τρόφιμα, καύσιμα και φαρμακευτικά υλικά του εξεγερμένου Νότου. Οι επιτροπές, διαμαρτυρήθηκαν έντονα στο Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο, θεωρώντας την πράξη αυτή «ως εσκεμμένη υπέρ του Μπερίσια».

Ωστόσο στο Αργυρόκαστρο είχε διαδοθεί επανειλημμένως η είδηση ότι μπορεί να επιτεθούν στην πόλη οι συμμορίες των Αγίων Σαράντα και Δελβίνου. Εντωμεταξύ στην πόλη είχαν εγκατασταθεί περισσότερα από 130 άτομα από άλλους νομούς, για να «εξασκηθούν» στις λεηλασίες και τρομοκρατικές ενέργειες.

Στο πλαίσιο αυτό πρώτιστο καθήκον παρέμεινε η αναδιοργάνωση της αστυνομίας Αργυροκάστρου. Τα προβλήματα ήταν δύο. Πρώτον, ήταν δύσκολο στις καταστάσεις ανυπαρξίας του κράτους να βρεθούν κάποια άτομα που θα αναλάμβαναν τις ευθύνες εφαρμογής του νόμου. Δεύτερο, υπό ποια κριτήρια και με την στήριξη τίνος θα γινόταν η επιλογή του προσωπικού.

Ένας νεαρός στρατιωτικός, που ανέλαβε, αντιμετώπισε στο σώμα της αστυνομίας τη σκληρή αντιπαράθεση μεταξύ διαφόρων φατριών στην πάλη για κυριαρχία. Έτσι η ζωή της αστυνομίας έσβησε μέσα σε λίγες μέρες.

Οι κίνδυνοι ώστε και το Αργυρόκαστρο να κατέληγε στο χάος ήταν μεγάλοι. Το θέμα συζητήθηκε στην Επιτροπή με ιδιαίτερη προσοχή και επισημάνθηκαν δύο εκδοχές. Η πρώτη μιλούσε για λήψη αμυντικών μέτρων, που έφθαναν μάλιστα μέχρι και την καταστροφή των γεφυριών στο δρόμο Γεουργουτσάτες- Μουζίνα, ώστε να κόβονταν η δυνατότητα προέλασης συμμοριών από τους Αγίους Σαράντα και Δέλβινο προς Αργυρόκαστρο. Ενώ η δεύτερη προέβλεπε την εξουδετέρωση των συμμοριών μέσω της συνεργασίας μεταξύ των Επιτροπών. Σε πρώτη φάση από Τεπελένι μέχρι Αγίους Σαράντα και σε δεύτερη φάση μέχρι Αυλώνα και άλλους νομούς.

Επικράτησε η δεύτερη. Η σύνδεση με τις επιτροπές στο Τεπελένι αποκαταστάθηκε αμέσως και την επομένη και με τις Επιτροπές των Αγίων Σαράντα και Δελβίνου.

Αποφάσεις ελήφθησαν για την αναδιοργάνωση της μεραρχίας και των άλλων σημαντικών στρατιωτικών τμημάτων, καθώς και για τη φρούρηση των τεράστιων άθιχτων αποθηκών με πυρομαχικά και οπλισμό' για την οργάνωση σταθερών και κινητών μπλοκ μέσα στην πόλη και σε όλο το μήκος της εθνικής οδού μέχρι τους Γεωργουτσάτες. Περιπολίες διοργανώθηκαν σε κάθε συνοικία της πόλης, όπως και σε χωριά.¹

Αυτές όμως ήταν αποφάσεις που δεν εφαρμόστηκαν σχεδόν ποτέ, διότι δεν υπήρχαν πραχτικές δυνατότητες. Δεν υπήρχαν χρήματα, μέσα, καύσιμα, νομικό πλαίσιο . Οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης ήταν άνθρωποι του Δ. Κόμματος, οι οποίοι, μόλις ξεπέρασαν το σοκ της πρώτης φάσης, άρχισαν να δέχονται και εφαρμόζουν κομματικές εντολές. Το ίδιο συνέβηκε και με τα κόμματα της αντιπολίτευσης, τα οποία δεν συμφωνούσαν να παραδώσουν την αναμενόμενη εξουσία στα χέρια των Επιτροπών.

Ωστόσο οι συμμορίες που άνθιζαν είχαν μέλη τους στις Επιτροπές. Την ημέρα δούλευαν μαζί τους και τη νύχτα για την τσέπη τους. Ή τουλάχιστον είχαν στις Επιτροπές τους πληροφοριοδότες τους .

Η SHIK Ο ΣΚΑΝΤΖΟΧΟΙΡΟΣ ΜΕ ΑΤΣΑΛΙΝΑ ΑΓΚΑΘΙΑ ΣΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ.

Στο βασικό μπλόκο της πόλης, στο σταυροδρόμι της πλατείας όπου γράφτηκαν οι σελίδες αντίστασης κατά των κυβερνητικών δυνάμεων, στις 10.03.97 και η ώρα 21.30, έφθασε η είδηση ότι διαρρήχθηκε και λεηλατήθηκε το κτίριο των Μυστικών Υπηρεσιών, της SHIK. Δεκάδες αυτοκίνητα κουβαλούσαν από εκεί χιλιάδες σελίδες με πληροφορίες των πρακτόρων της SHIK για διάφορους ανθρώπους. Οι δεκάδες άνθρωποι στο μπλόκο έπεσαν κατάμουτρα πάνω στο μυστήριο μέχρι τότε περιεχόμενο των σελίδων αυτών. Έμποροι, τελωνειακοί, δημοσιογράφοι, πολιτικοί, απλοί άνθρωποι ακόμα και στο γάμο τους παρακολουθούνταν μέρα νύχτα και καταγράφονταν στις σελίδες αυτές. Εκεί έφθασαν και οι προσωπικοί φάκελοι πολλών μυστικών και ανοικτών πρακτόρων.

Η ουσία όμως της πραγματικής SHIK δεν ήταν εκεί. Την ημέρα που τα γραφεία της SHIK στο Δέλβινο και Αγίους Σαράντα έπεσαν στα χέρια των εξεγερθέντων,(01-02.03.97) πέντε μεγάλα κασόνια με ταινίες και έγγραφα ιδιαίτερης σημασίας των μυστικών υπηρεσιών Αργυροκάστρου είχαν μεταφερθεί στο κέντρο επιχειρήσεων της μεραρχίας. Την ημέρα της επίθεσης στη μεραρχία τα κασόνια της SHIK μεταφέρθηκαν προς άγνωστη κατεύθυνση. Ταυτόχρονα άνθρωποι που επέβαιναν σε ένα λευκό Μερτσέντες μπήκαν στα γραφεία της μεραρχίας και πήραν τα πολεμικά σύμβολα και λάβαρα της μονάδας. Ήταν ξεκάθαρο ότι μέσα στο χάος, κάποιοι κινούνταν σε προμελετημένες κινήσεις και στόχους. Μάλιστα και η κατάληψη των γραφείων της SHIK, όπως και «η παράδοση» στο κοινό όλου εκείνου του πληροφορικού υλικού, ήταν ένα παιγνίδι πρόκλησης έντασης και διενέξεων στο κοινό, ανεξάρτητα από το γεγονός που καίγονταν και κάποιοι πράκτορές τους. Στο Αργυρόκαστρο διαφορετικά από τους Αγίους Σαράντα, το παιχνίδια αυτό δεν αφορούσε κυρίως την Ε. Ε. Μειονότητα.

---

¹ Στην Ε. Ε. Μειονότητα κάθε χωριό διοργάνωνε την αυτοάμυνά του. Μάλιστα μερικά χωριά, όπως η Γράνη, η Βόδριστα και άλλα ανάγκασαν τους ανθρώπους τους στην Ελλάδα να επιστρέφουν ,όποτε είχαν σειρά να φρουρήσουν τα χωριά τους. Όμως σε αρκετά χωριά εμφανίστηκαν και άλλες «περιπολίες», χρηματοδοτούμενες, με άτομα από τα δικά μας χωριά με διαμονή εδώ ή στην Ελλάδα. Διοργανωτές ήταν οι γνωστοί δήθεν υπερπατριώτες . Όμως τα αποτελέσματα όσον αφορά την ασφάλεια στην περιοχή είναι αμφίβολα.

Παρά όλα αυτά, εάν η Αυλώνα, το Τεπελένι, οι Αγίοι Σαράντα, ή κάποιος άλλος νομός, είχαν κατορθώσει να εξουδετερώσουν την δράση της SHIK, μετά την κατάργηση των κρατικών δομών, στο Αργυρόκαστρο η SHIK συνέχισε ανενόχλητη τη λειτουργία της. Μάλιστα είχαν καταγραφεί τηλεφωνικές συνδιαλέξεις του αρχηγού της SHIK στο νομό, στις οποίες ο ίδιος έλεγε ότι «είμαστε πολύ καλά, τρώμε, πίνουμε και δουλεύουμε ανενόχλητοι». Στην επιτροπή έφθαναν πληροφορίες για τα κέντρα δράσης της SHIK. Ωστόσο η Επιτροπή, εκτός από μερικές δηλώσεις, όπου προφορικά ζητούνταν από τη SHIK να σταματήσει τη δράση της, δεν ανέλαβε ποτέ κάποια συγκεκριμένη ενέργεια.

Μάλιστα σε μια συνάντηση της Επιτροπής με τα πολιτικά κόμματα στο νομό, οι εκπρόσωποι των κομμάτων ζητούσαν επίμονα να πληροφορηθούν για τη σύνθεση της Επιτροπής. Μου προκάλεσε την περιέργεια η επιμονή επίσης του Διοικητή της Επιτροπής να μη αναφέρει τα ονόματα, γι' αυτό ζήτησα από έναν εκπρόσωπο των κομμάτων να μάθω γιατί όλη αυτή η διαμάχη, Μου απάντησε ότι στους κόλπους της Επιτροπής υπάρχουν τρία άτομα της SHIK.

Πράγματι ένας απ' αυτούς έξιωσε μόνος του τα κέρατά του. Σηκώθηκε και έφυγε. Μερικοί, για να μην πούμε αρκετοί άνθρωποι της SHIK, έμειναν μέρος των Επιτροπών μέχρι το τέλος της λειτουργίας τους και στην συνέχεια καταξιώθηκαν με θέσεις στον κυβερνητικό και κρατικό μηχανισμό.

Μ Ε Ρ Ο Σ ΤΡΙΤΟ

Κεφάλαιο XIII

Η ΕΝΑΤΗ ΜΑΡΤΙΟΥ – Η ΜΕΡΑ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Οι εξελίξεις κατά τις 08-09 Μαρτίου είχαν σφραγίσει μια διπρόσωπη κατάσταση στη χώρα . Από τη μια έστεκε ο λαός και από την άλλη οι πολιτικοί με κέντρα αντίστοιχα το Νότο και την πρωτεύουσα, τα Τίρανα. Στο Νότο ύστερα από τόσες βδομάδες αντίστασης, συγκρούσεων , νεκρών , τραυματιών, καταστροφών και κακουχιών, είχε προσδιοριστεί ξεκάθαρα ο τρόπος λύσης της κρίσης του αλβανικού κράτους,- απαλλάσσοντας τους υπευθύνους που προκάλεσαν την κρίση. Το Λαϊκό Κίνημα είχε αναλάβει μάλιστα να δείξει ότι γνώριζε να κάνει πολύ καλά την καταστροφή του κακού. Ταυτόχρονα, αν όχι σε λεπτομέρειες , σε γενικές γραμμές είχε προσδιορίσει και τη στρατηγική του μέλλοντος. Όμως το δεύτερο σκέλος του οράματός του , την προοπτική , το εμπιστεύονταν κατά τυφλό τρόπο στους πολιτικούς της αντιπολίτευσης.

Η αντιπολίτευση δεν μπόρεσε να διαχειριστεί την εξέγερση. Ταυτόχρονα δεν μπόρεσε να απεγκλωβιστεί από τις πραχτικές του πολιτικού παιχνιδιού που υπαγόρευε ο Μπερίσια και ένωθε ότι έμενε στο περιθώριο.

Εντωμεταξύ η κυβέρνηση δεν κατάφερε να καταστείλει την εξέγερση και ένωθε απειλημένη από τη λαϊκή οργή. Μέσος δρόμος , ο συμβιβασμός μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης.

Η αντιπολίτευση, επίσης, θωρώντας ανοιχτό το δρόμο προς την εξουσία, λειτουργούσε με βάση τις συνταγές της Δύσης, επειδή πίστευε ότι το κλειδί τώρα ήταν μόνο στα χέρια της. Εντούτοις η αντιπολίτευση ήθελε να πιστεύει ότι η Λαϊκή Εξέγερση είχε υποχρέωση να θυσιαστεί στο βωμό της προσδοκίας της για την εξουσία η προοπτική της χώρας.

Βέβαιο είναι επίσης ότι ο δυτικός παράγοντας είχε διαπιστώσει πως η εξέγερση είχε ξεπεράσει τα όρια ως μέσω πίεσης κατά του Μπερίσια και πως κινούνταν ανεξέλεγκτη και αχαλίνωτη. Η λύση του συμβιβασμού αποτελούσε, κατ'αυτούς, τη μόνη ελεγχόμενη . Ο συμβιβασμός θεωρούνταν ως «η πραχτική δυνατότητα για τη διασφάλιση των βασικών στοιχείων μιας πλουραλιστικής δημοκρατίας , τη συμμετοχή στην πολιτική ζωή της χώρας των πολιτικών κομμάτων κατά ισορροπημένο τρόπο». Ποιος τα λέει αυτά?

Η ΑΝΑΠΟΔΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ

Παρά την παρουσία στα Τίρανα του Βρανίσκι, του Βαν Ντερ Λιντεν και του Βαν Ντερ Μέρλο, ως εκπρόσωποι των τριών σημαντικότερων Ευρωπαϊκών οργανισμών και την ανάμιξη πολλών δυτικών διπλωματών στις εξελίξεις, κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει τι μπορούσε να συμβεί από στιγμή σε στιγμή ακόμα και στα ίδια τα Τίρανα.

Το ίδιο το Δημοκρατικό Κόμμα ήταν συγκεχυμένο και το Προεδρείο του δεν είχε καμιά σκέψη για το επόμενο βήμα.

Στις καταστάσεις αυτές, το μεσημέρι της 9^{ης} Μαρτίου διαδόθηκε η είδηση ότι ο Σαλί Μπερίσια θα υπέβαλε παραίτηση. Μάλιστα άνθρωποι πολύ κοντά στον Αλβανό Πρόεδρο ανέφεραν ότι είχε κάνει έτοιμο και το κείμενο της παραίτησης. Δε θα το αρνηθεί αυτό και ο ίδιος ο Μπερίσια σε μια συνέντευξη στα «Taims» του Λονδίνου. Ο ίδιος, παρά το γεγονός ότι πίστευε πως η παραίτηση τον βόλευε προσωπικά, δεν το έκανε. Όπως ο ίδιος ανέφερε επανειλημμένα, θα χρεώνονταν αυτός και το Δ. Κόμμα τις ευθύνες όλης της κρίσης. Επέλεξε να μείνει για να μπορέσει να αμυνθεί καλύτερα, επιλογή που ουσιαστικά αποδείχθηκε σωστή.

Δύο ώρες αργότερα στις 15 00 τοπική η ώρα οι αρχηγοί των εννέα πολιτικών κομμάτων ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση Μπερίσια και παρουσιάστηκαν στο προεδρικό Μέγαρο. Μπήκαν όμως εκεί με το λαγό στην κοιλιά, διότι κατά αυτούς, δεν γνώριζαν αν θα έβγαιναν ζωντανοί απ' εκεί. Ο Αλβανός Πρόεδρος μόλις τους είδε, έβγαλε από την τσέπη, αντί το κείμενο παραίτησης, την «πλατφόρμα εθνικής συμφιλίωσης».(!) Μερικοί από τους πολιτικούς κατάλαβαν ότι σε περίπτωση που η αντιπολίτευση θα αντιστεκόταν έστω και μερικές ώρες, τότε ο Μπερίσια θα είχε ως μόνη επιλογή την παραίτηση.

Το αίσθημα φόβου που κυριεύει τους εκπροσώπους των κομμάτων θάμπωσε σ'αυτούς την εικόνα της εξουσίας που προσδοκούσαν με λαχτάρα και δεν τους επέτρεψε να καταλάβουν ότι η φόρμουλα εθνικής συμφιλίωσης δεν ήταν τίποτε άλλο παρά συμφιλίωση της αντιπολίτευσης με τον υπαίτιο της κρίσης. Ήταν μια συμφιλίωση η οποία δε θα έσωζε τη χώρα, αλλά θα ανακύκλωνε στην πολιτική του Μπερίσια.

Οι εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων δεν έλπιζαν ποτέ ότι θα έβλεπαν σ'αυτή την συνάντηση έναν Μπερίσια με πεσμένα τα παντελόνια μέχρι κάτω από το γόνα. Αυτοί όχι μόνο δεν τον πίεσαν να σωριαστεί εντελώς, όχι μόνο δεν τον εκμεταλλεύτηκαν να περάσουν τα μηνύματά τους, αλλά απεναντίας προσπάθησαν να μη τον ενοχλήσουν. Έτσι οι εκπρόσωποι των κομμάτων της αντιπολίτευσης έδειξαν ότι ήταν θύματα της τόσο διαδομένης άποψης στα Τίρανα ότι σε περίπτωση απομάκρυνσης του Μπερίσια, η κρατική μηχανή θα διαλύονταν εντελώς. Ταυτόχρονα πήγε στη συνάντηση χωρίς κάποια συγκεκριμένη ιδέα και σκέψη. Η πρωτοβουλία άνηκε πλήρως στο Σαλί Μπερίσια.¹

Στη ζωντανή μετάδοση της συνάντησης από την κρατική τηλεόραση ο Μπερίσια μίλησε «για την ηθική της εθνικής συμφιλίωσης που υπέρβαινε την ηθική των κομματικών συμφερόντων». Στο ίδιο πλαίσιο θεώρησε αποδεχτό τον συμβιβασμό και τη συνεργασία με το Σοσιαλιστικό Κόμμα, πράγμα που αποκλείονταν από το καταστατικό του Δημοκρατικού Κόμματος. Με ένα λόγο είχε μπορέσει να επεξεργαστεί τα εσωτερικά και εξωτερικά αιτήματα και πιέσεις εναντίον του και τα παρουσίασε ως δικές του αρχές, ως βάση για «την πλατφόρμα εθνικής συμφιλίωσης».

Η πλατφόρμα εθνικής συμφιλίωσης που πρότεινε ο Μπερίσια στους εκπροσώπους δέκα πολιτικών κομμάτων, περιείχε τις εξής αρχές.

- Γενική αμνηστία για όλους εκείνους που αναμίχτηκαν στις ταραχές που προκάλεσε η κατάρρευση των παρατραπεζών
- Η Κυριακή, 10.03, κηρύσσονταν ημέρα πένθους και προσευχής για τα θύματα της περιόδου.

---

¹ Στη συνάντηση μετείχαν και οι δύο Έλληνες βουλευτές του Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Θωμάς Μήτσιος και Βαγγέλης Ντούλες, οι οποίοι εκπροσωπούσαν το Κόμμα της ΕΑΔ μεταξύ των άλλων εννέα Αλβανικών κομμάτων.

- Σχηματισμό κυβέρνησης με εκπροσώπους απ' όλα τα κόμματα
- Η κυβέρνηση να ονομαζόταν « Κυβέρνηση Εθνικής Συμφιλίωσης»
- Προκήρυξη πρόωρων εκλογών , όχι αργότερα από δύο μήνες. Τις εκλογές θα προετοίμαζε η νέα κυβέρνηση
- Επιτήρηση των εκλογών κατά τρόπο αυστηρό από τους Διεθνείς Οργανισμούς.
- Συμμετοχή των βουλευτών του Σοσιαλιστικού Κόμματος στις εργασίες της Βουλής.
- Παράδοση των όπλων και των πολεμοφοδίων εντός μιας βδομάδας.
- Μεσολάβηση από την κυβέρνηση Εθνικής Συμφιλίωσης στους Διεθνείς Οργανισμούς και στις φίλες χώρες ώστε να βοηθήσουν τις περιοχές που υπέστησαν ζημιές κατά την περίοδο των ταραχών.

Η πλατφόρμα Μπερίσια αιφνιδίασε επίσης την αντιπολίτευση σε τέτοιο σημείο που δεν μπορούσε να αρθρώσει ούτε εκεί τι ζητούσε συγκεκριμένα. Ο Γενικός Γραμματέας του Σ. Κόμματος Ρετζέπ Μείντάνι έδειχνε αρκετά κουρασμένος και αντί να συζητήσει θέματα ουσίας και αρχών , ζήτησε «τη διεύρυνση της τράπεζας και με άλλα κόμματα», όπως ήταν λόγου χάρη το ανύπαρκτο Αγροτικό Κόμμα. Από την άλλη μεριά οι εκπρόσωποι της Δημοκρατικής Συμμαχίας , έδειχναν αρκετά εκσυγχρονιστές και ανοιχτοί με τον Μπερίσια. Μάλιστα τήρησαν μια επικριτική στάση προς τους σοσιαλιστές οι οποίοι «χαλούσαν το κλίμα συμφιλίωσης που προσέφερε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας»¹.

Ο διάλογος πάρα ταύτα δεν προχωρούσε και ζητήθηκε διάλειμμα. Εκείνη την στιγμή πήρα τηλέφωνο στα γραφεία του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Απάντησε ο Οργανωτικός Γραμματέας . Μίλησα μαζί του πολύ σκληρά, «Τι είναι αυτή η εθνική συμφιλίωση, που κάνει το κόμμα σας χωρίς να ζητήσει πρώτα την αποφυλάκιση του ηγέτη σας. Των συνομιλιών αυτών για το Σ. Κόμμα πρέπει να ηγηθεί μόνο ο Φάτος Νάνο», είπα. Ζήτησα επίσης από το Σ. Κόμμα να αναλάβει την πρωτοβουλία ώστε οι εξεγερθέντες να ήταν πλευρά στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων και η αντιπολίτευση να υιοθετούσε τη φόρμουλα του Λαϊκού Κινήματος για την επίλυση της κρίσης. Πρότεινα ακόμα ώστε τα κόμματα να ζητούσαν ταυτόχρονα από το Μπερίσια να παραιτούνταν των αρμοδιοτήτων ελέγχου των κρατικών δομών που έχουν απομείνει, Βουλή, Δημόσια Τάξη, Στρατός, Ραδιοτηλεόραση και στο πλαίσιο αυτό την άρση της έκτακτης κατάστασης.

Μ' απάντησε με έναν πολύ επίσημο τόνο « Θα έχουμε υπόψη τις προτάσεις σας ». Μετά από το διάλειμμα ο Παντελί Μάικο, ένας από τους γραμματείς τότε στο Σ. Κόμμα, έθεσε μόνο το θέμα της αποφυλάκισης Φάτος Νάνο.

Μετά από την συνάντηση αυτή το θέμα των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας και της Εξέγερσης γενικότερα θα μετατραπούν σ'ένα πολιτικό ταμπου, όπου η αντιμετώπισή του θα αποφασίζονταν από το Σαλί Μπερίσια. Έτσι η φόρμουλα «εθνικής συμφιλίωσης» που εφεύρε ο Μπερίσια, μετέτρεψε τη διένεξη στη χώρα από διένεξη μεταξύ λαού και Μπερίσια σε διένεξη στους κόλπους του ίδιου του λαού, όπου ο Μπερίσια ζητούσε το ρόλο του εγγυητή.

Η αβουλία της αντιπολίτευσης παρέτεινε κατά πολύ την παραμονή του «δικτάτορα», όπως αποκαλούσε και η ίδια τον Μπερίσια, στην εξουσία και κατ' επέκταση την διατήρηση της κρίσης στη χώρα. Για την ακρίβεια, εδώ επεξεργάσθηκαν όροι ενός παιγνιδιού για την

¹ Θέση του Ν. Τσέκα στη συνάντηση

εναλλαγή στην εξουσία των δύο μεγάλων κομμάτων. Ο μελλοντικός ρόλος του διπολισμού σφραγίστηκε από το ρόλο των πολιτικών κομμάτων στη συγκεκριμένη περίοδο και τις σχέσεις με το οργανωμένο εγκλημα στην διάρκεια της κρίσης. Πρόκειται για παράγοντες που θα ταυτιστούν κατ'ουσίαν με το οργανωμένο έγκλημα. Οι πολιτικοί ζήτησαν την βοήθειά τους για να πάρουν την εξουσία, αδιαφορώντας για το ότι στο μέλλον εκείνοι θα ζητούν συνεχώς μοιράδι στην εξουσία, αν όχι όλη και θα φροντίζουν συνεχώς να διατηρούν την παντοδυναμία τους χωρίς να εκτρέπονται. Οι πολιτικοί δέν κατάφεραν να ξεφύγουν από την ίδια πρακτική.

Η ΠΙΣΩ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ.

Το αίμα ξεπάγωσε στις φλέβες των εκπροσώπων των κομμάτων της αντιπολίτευσης σαν είδαν τον Μπερίσια με αρνίσιο δέρμα να τους χαμογελά και να τους προσφέρει «Ιστορικούς συμβιβασμούς». Στη συνέχεια μόλις αντίκρισαν λίγο εξουσία, λησμόνησαν τον πραγματικό Μπερίσια, όπως, όταν είδαν την πρόσκληση Μπερίσια να συναντηθούν, είχαν λησμονήσει εκείνους που ανάγκασαν τον Μπερίσια να καθίσει μαζί τους. Είχαν ήδη λησμονήσει τους μύθους του Αισώπου, οι οποίοι ενώ μιλούν για ζώα, έχουν υπόψη τους ανθρώπους.

Καταλαβαίνοντας τις φιλοδοξίες της αντιπολίτευσης ο Μπερίσια έθεσε ως μέρος των διαπραγματεύσεων στην τράπεζα της συμφωνίας της 9^{ης} Μαρτίου, μόνο την κυβέρνηση και κράτησε υπό τον έλεγχό του όλον τον υπόλοιπο κρατικό μηχανισμό. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης δεν ζήτησαν να συζητήσουν και αποφασίσουν για την τύχη του στρατιωτικού νόμου, για το ρόλο της Βουλής, των Μυστικών Υπηρεσιών, της Εισαγγελίας, της Αστυνομίας και ειδικά για το ρόλο της Ραδιοτηλεόρασης.

Και στην κυβέρνηση ο Μπερίσια κράτησε τη μερίδα του λέοντος. Έδωσε στην αντιπολίτευση το αξίωμα του πρωθυπουργού, αλλά σε πρόσωπο της αρέσκειάς του¹, το Υπουργείο Οικονομικών χωρίς φράγκο στην τράπεζα και με τις αλυσίδες των παρατραπεζών στα πόδια, το Υπουργείο Εργασίας χωρίς κανένα εργαζόμενο, το Υπουργείο Άμυνας χωρίς στρατό και οπλισμό.

Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης από το οποίο εξαρτιόνταν η τάξη και η ασφάλεια και κυρίως η τύχη των επικείμενων βουλευτικών εκλογών, το κράτησε για λόγο του. Επίσης αρχηγός του στρατιωτικού νόμου παρέμενε το απλωμένο χέρι του Σαλί Μπερίσια, ο Μπασκίμ Γκαζιντέντε.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

Σε επιστολή εκείνων των ημερών του Παντελί Μάικο προς το φυλακισμένο ηγέτη του Σοσιαλιστικού Κόμματος Φάτος Νάνο ανέφερε μεταξύ των άλλων: « διαπιστώνουμε πως οι Αμερικανοί δε θέλουν να τα πάμε μύτη με μύτη με τον Μπερίσια»

Στο πλαίσιο αυτό, ύστερα από την ανοιχτή υποστήριξη του Συμβουλίου Υπουργών Εξωτερικών προς το Μπερίσια στις 23.02.1997 και την μέχρι τότε σκληρή αντίδραση των

---

¹ Απέρριψε 5-6 υποψηφιότητες της αντιπολίτευσης για το αξίωμα του πρωθυπουργού της χώρας. Δέχτηκε τελικά την υποψηφιότητα του πρώην δημάρχου Αργυροκάστρου Μπασκίμ Φίνο για τον οποίο δήλωσε «τον γνωρίζω, τον γνωρίζω, είναι καλό παιδί».

Αμερικανών εναντίον του, η παρούσα συμφωνία φαινόταν και ως συμβιβασμός μεταξύ ΗΠΑ και Ε. Ένωσης . Στην ουσία οι αμερικανοί δεν διαβάζονται καλά. Φαίνεται ότι επιδίωκαν να είχαν το πάνω χέρι στην όλη υπόθεση και να παραγκώνιζαν το Μπερίσια με τα χέρια της Ευρώπης. Έτσι ο Ιταλός Υπουργός Εξωτερικών Λαμπέρτο Ντίνι μερικές ώρες μετά την υπογραφή της συμφωνίας της 9^{ης} Μαρτίου επισκέφτηκε εσπευσμένα τα Τίρανα, για να χαιρετήσει την επίτευξή της . Οι ΗΠΑ θα αντιδράσουν ακριβώς μετά από 50 ώρες. Η συμπεριφορά τους αφήνει ανοιχτά να εννοηθεί πως μια ολόπλευρη στήριξη της συμφωνίας αποτελεί μέσω παραμονής του Μπερίσια στην εξουσία. Η αργοπορημένη και ψυχρή θετική αντίδρασή τους άνοιξε το δρόμο για να αναλάβουν στο μέλλον πρωτοβουλίες που θα τον εξαναγκάσουν να παραιτηθεί.

Στις 14.03. 1997, ο Αμερικανός Γερουσιαστής Μπόμπ Ντολλ θα ζητήσει από τη Γερμανία «να αναλάβει περισσότερες ευθύνες για την κρίση στην Αλβανία». Θα απαντήσει αμέσως ο Γερμανός Καγκελάριος Κολ ότι «η Γερμανία δε σκέφτεται να παρέμβει στην Αλβανία». Την ίδια στιγμή ο Γερμανός Υπουργός Οικονομικής Συνεργασίας θα κάνει και νέα δήλωση υπέρ του Μπερίσια , όμως θα τα συμμαίσει αμέσως ο Γερμανός Υπουργός των Εξωτερικών Κίνκελ .

Ο Αμερικανός πρεσβευτής στον ΟΑΣΕ, Sten Braun, στις 15.03.1997 θα κυκλοφορήσει ένα υλικό μέσω του οποίου αφήνονταν ανοιχτά να εννοηθεί ότι οι ΗΠΑ ζητούν την παραίτηση του Μπερίσια. Το σύγγραμμα ύστερα από αντιδράσεις Ευρωπαίων δε διαβάστηκε στην ολομελή συνεδρίαση του ΟΑΣΕ και ο Λευκός Οίκος θα θεωρήσει την πράξη αυτή «λάθος ερμηνείας». Την ίδια μέρα ο πρέσβης των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ θα επαναλάβει με την ίδια μεθόδευση το αίτημα για την απομάκρυνση του Μπερίσια από την εξουσία. Το αίτημα δεν έγινε δεκτό.

Η ιδέα συνεχίστηκε στα Τίρανα μέσω του εκπροσώπου του Φόρουμ για τη Δημοκρατία. Δεν υλοποιήθηκε ούτε εδώ, μάλιστα δεν συντάχτηκε ούτε κείμενο παραίτησης. (Το Φόρουμ με το Μπερίσια είχαν υπογράψει στο ίδιο χαρτί μόλις πριν από μια βδομάδα).

Ο Μπερίσια θα επιμείνει με τη σειρά του στον αντιαμερικανισμό . Επισήμανε σε αντιπροσωπεία των σοσιαλιστών ότι «κάθε προσπάθεια για τη μετατόπιση της Αλβανίας εκτός Ευρώπης θα αποτύχει».

Κανείς ωστόσο δεν μπορεί να πει με σιγουριά ότι οι Αμερικανοί έπαιζαν στην αλβανική κρίση με μόνο ένα σενάριο. Έτσι οι θέσεις των Αμερικανών στο θέμα Μπερίσια, φέρνουν το Λευκό Οίκο κοντά στις ιδέες των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας. Οι Αμερικανοί όμως, ενώ φαινόταν ότι συμμαίριζονταν τις απόψεις των Επιτροπών, ποτέ δεν είχαν μαζί τους επικοινωνία και στην ουσία από άλλο σχέδιο προκύπτει ότι ο Αλβανός πρόεδρος συνεργάστηκε με τον αμερικανικό παράγοντα εναντίον τους¹

Η συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου χαιρετήθηκε από τους εξεγερμένους του Νότου , ανεξάρτητα από το γεγονός που δεν εκπλήρωνε το βασικό τους αίτημα: την παραίτηση Μπερίσια. Εκατομμύρια πυροβολισμοί όλων των ειδών των όπλων ακούστηκαν στο Αργυρόκαστρο και σε όλο το Νότο.

Η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας Αργυροκάστρου σε κοινή δήλωση με τους τοπικούς εκπρόσωπους των κομμάτων , (μεταξύ αυτών και του Δ. Κόμματος) θεώρησε τη συμφωνία «ως αρχή για την επίλυση της γενικής κρίσης στη χώρα» Στο ίδιο πνεύμα ζήτησε την άρση του στρατιωτικού νόμου και πλήρεις εγγυήσεις για την εφαρμογή της γενικής αμνηστίας.

---

¹ Βλέπε κεφάλαιο XIX. Τμήμα «Φλερτ Αθήνας Μπερίσια»

Η κοινή δήλωση του Αργυροκάστρου δεν αναφέρει τίποτε για την παραίτηση Σαλί Μπερίσια και τον αφοπλισμό των πολιτών. Ο οπλαρχηγός των Αγίων Σαράντα Τζεβιάτ Κοτσίου, όμως θα δηλώσει: « Εμείς θα παραδώσουμε τα όπλα, όταν παραιτηθεί ο Σαλί Μπερίσια και όταν θα δοθούν πλήρεις εγγυήσεις για την τύχη των εξεγερμένων».

Και άλλες Επιτροπές των εξεγερμένων αντέδρασαν αναλόγως. Στις αντιδράσεις τους διαπιστώνονταν ανοιχτά η σύγχυση λόγω έλλειψης συντονισμού

Η υπογραφή της συμφωνίας σημαδεύει το τέλος της εξέγερσης, διότι την ημέρα που όλος ο Νότος έπεσε στα χέρια των εξεγερμένων, στα Τίρανα υπογράφηκε η συμφωνία προδοσίας της εξέγερσης.

Ακριβώς εδώ αρχίζει και ο Γολγοθάς της χώρας. Ο Μπερίσια, μόλις κατάλαβε ότι πέτυχε το σχέδιο του που τον απάλλαξε από την ευθύνη για την καταστροφή της χώρας και του κράτους, έριξε στην αγέλη των λύκων των εγκληματιών ο,τι είχε απομείνει από το δεύτερο. Την ευθύνη θα έφερναν στο εξής τα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης επικεφαλής της κυβέρνησης (!).¹ Ο ίδιος ένα χρόνο αργότερα, στις αρχές του Ιούνη 1998 σε μια τηλεοπτική εκπομπή, θα δηλώσει, υπεροπτικά μάλιστα, ότι «Μετά από τις 09.03.1997 συνέβη η σφαγή στην Αλβανία».

Την ίδια μέρα στις 09.03.1997, παραιτείται ο διευθυντής της κρατικής τηλεόρασης σημειώνοντας έτσι την αφετηρία του πανικού και της σύγχυσης και στα κρατικά ΜΜΕ.

Η επόμενη μέρα ήταν ήδη δύσκολη για το Αργυρόκαστρο και την Πρεμετή. Στο Αργυρόκαστρο εξερράγη κατά μυστηριώδη τρόπο ένα από τα τρία μεγάλα σιλό με εκρηχτική ύλη , τριτόλ, στα Νότια προάστια της πόλης και μόνο ένας θεός ξέρει πως δεν εξερράγησαν και τα τρία σιλό . Ένας λόφος απέναντί τους έσωσε μια συνοικία της πόλης κοντά στη βιομηχανική ζώνη. Παρ'όλα αυτά τα τζάμια δε γλίτωσαν ούτε μέσα στην πόλη. Στον ουρανό υψώθηκε ένα γιγαντιαίο μανιτάρι με τις διαστάσεις ατομικής βόμβας.

Μετά από δύο ώρες στο Αργυρόκαστρο δόθηκε ξανά συναγερμός. Μια αποθήκη στρατιωτικού ρουχισμού στη μεραρχία είχε πάρει φωτιά βάζοντας σε κίνδυνο μια άλλη αποθήκη πυρομαχικών βαρύ οπλισμού που είχε μείνει άθιχτη. Στο 24ωρο για το οποίο μιλούμε 23 άτομα είχαν τραυματιστεί από τα οποία τρία σε σοβαρή κατάσταση.

Στην Πρεμετή η πυρκαγιά που ξέσπασε σ' ένα από τα στρατιωτικά κτίρια έθεσε σε κίνδυνο ένα σιλό πυρομαχικών που βρίσκονταν ακριβώς δίπλα του. Σε περίπτωση έκρηξης θα ήταν δύσκολο να αναγνώριζε κανείς πλέον την πόλη της Πρεμετής. Η πόλη εκκενώθηκε αμέσως. Η έκρηξη αποφεύχθηκε χάρη στις επίμονες προσπάθειες μερικών νέων που δεν επέτρεψαν την επέκταση της πυρκαγιάς.

---

¹ Ο αποκλεισμός των Επιτροπών της Εξέγερσης από το να είναι επίσημη πλευρά στις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα , από κοινού με τις προσπάθειες Μπερίσια για επαναδραστηριοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης υπό τον πλήρη έλεγχό του , καθώς και η δραστηριοποίηση των υπολοίπων μηχανισμών του κράτους της γραμμής Μπερίσια, δεν έφερε μόνο τη μείωση του κύρους των Επιτροπών , αλλά και το μακάβριο αιμάτωμα της χώρας. **Μέχρι της 09.03 σε όλη τη χώρα είχαν σκοτωθεί όχι περισσότερα από 50 άτομα . Ενώ μέχρι τα τέλη Ιουνίου περίπου 3 χιλιάδες Αλβανοί.**

Κεφάλαιο XIV

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ - ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥΣ

Οι Επιτροπές Λαϊκής Σωτηρίας, αποτελούν την ουσία του Λαϊκού Κινήματος¹. Έχουν ωστόσο την ίδια αφετηρία ίδρυσης. Αιτία για την ίδρυσή τους υπήρξαν οι στρατιωτικές προκλήσεις του καθεστώτος. Στη δημιουργία τους συνέβαλε και η ανάγκη να καλυφθούν τα κενά που προκάλεσε η εγκατάλειψη των κρατικών ιδρυμάτων και των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Σε αρκετές περιπτώσεις επαιξε ρόλο ένας συνδυασμός και των δύο. Το Λαϊκό Κίνημα στις πρώτες μέρες του Μάρτη ήταν γεωγραφικά διασπασμένο με έντονη παρουσία στο Νότο. Ξεσπούσε από πόλη σε πόλη κατά κάθετο τρόπο, χωρίς την απαιτούμενη μεταξύ τους επικοινωνία, διοργάνωση και κοινή ηγεσία. Ο σκοπός πάντως ήταν κοινός. Από τη μία πλευρά στόχευε στη διοργάνωση της αντίστασης κατά του καθεστώτος του Σαλί Μπερίσια. Από την άλλη στην ανασυγκρότηση των δομών της τοπικής αυτοδιοίκησης όπως και στην αποκατάσταση της τάξης και στην προστασία των πολιτών από το έγκλημα.

Το Λαϊκό Κίνημα εκπλήρωνε όλο το πολιτικό κενό που είχαν αφήσει τα κόμματα της αντιπολίτευσης, μέχρι ως ότου με την συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου επανήλθαν συνεργάσιμα με τον Μπερίσια.

Από την πρώτη σύσκεψη, 11.03. 1997 μέχρι την τελευταία 28.03.1997, η συμμετοχή των Επιτροπών στο Λαϊκό Κίνημα αυξήθηκε αισθητά. Στη σύσκεψη της Αυλώνας, 28.03.97 ο αριθμός τους έφθασε τις 21, με γεωγραφική επέκταση σε όλη την χώρα.

Οι Επιτροπές όμως δεν μπόρεσαν ωστόσο να πετύχουν μια ουσιώδη οργάνωση. Δεν είχαν μια μόνιμη ηγεσία, ούτε έναν γενικό Αρχηγό ή Διοικητή. Ούτε δομές που θα επεξεργάζονταν την πολιτική των Επιτροπών και θα λάβαιναν συγκεκριμένες αποφάσεις. Όλη δραστηριότητά τους επικεντρωνόταν στην κοινή δήλωση που έδιδαν μετά από κάθε συνάντηση. Εντούτοις οι Επιτροπές έχασαν από την πρώτη κιόλας στιγμή την δυνατότητα αναγνώρισης και στήριξης από τον διεθνή παράγοντα, ο οποίος θα παίζει πρωτεύοντα ρόλο στις εξελίξεις στην Αλβανία μετά από την συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου.

Εδώ ακριβώς έγκειται και το τέλος των Επιτροπών. Συνέβηκε το εξής φαινόμενο: Οι εξελίξεις που υπαγόρευσε η Λαϊκή Εξέγερση οδήγησαν σε μερικές μέρες στην αλλαγή του όλου πολιτικού σκηνικού στη χώρα, συγκεκριμένα στην εξουδετέρωση και κατάρρευση της παντοδυναμίας του καθεστώτος Μπερίσια. Όταν οι αποφάσεις για τις εξελίξεις μεταφέρθηκαν στα Τίρανα όλα σταμάτησαν στο Νότο. Άμεσα ή έμμεσα την δύναμη της Λαϊκής Εξέγερσης απορρόφησαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Ωστόσο, η ανικανότητα των κομμάτων της αντιπολίτευσης να επιβάλουν και πραγματοποιήσουν πολιτικές αλλαγές στο πνεύμα των εξεγερμένων του Νότου, δημιούργησε μια κατάσταση αμηχανίας και απογοήτευσης στους εξεγερμένους. Από τη στιγμή που οι Επιτροπές έβλεπαν ότι ήταν δύσκολο να πετύχουν τους στόχους τους, επέλεξαν την τακτική απόκτησης χρόνου στον πόλεμο νεύρων με τον Μπερίσια.

---

¹ Δες στο τμήμα « Η αρχή ενοποίησης των Επιτροπών».

Η αντιπολίτευση εμπιστεύτηκε τη διάβα του χρόνου για το κατευνασμό της επιμονής των εξεγερθέντων, την στιγμή που ή ίδια είχε ανάγκη την δύναμή τους για να κρατούσε χαλινωμένο τον Μπερίσια.

Εξάλλου, με το σχηματισμό της κυβέρνησης Φίνο οι Επιτροπές, είδαν τον Μπερίσια μέσα από τα γυαλιά της αντιπολίτευσης, - να γονατίζει. Οι εξεγερμένοι ένωσαν πλέον μέσα τους ότι ο ρόλος τους για την «ανατροπή της νέας δικτατορίας» (μέσα από την καταστροφή της κρατικής μηχανής), τερματίζονταν με το άνοιγμα του δρόμου προς την εξουσία της αντιπολίτευσης και ότι η αποστολή τους ολοκληρώνεται με τη διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών. Έτσι τέθηκαν σε θέση άμυνας και σε παθητικό ρόλο για την τύχη της εξουσίας, δείχνοντας ξεκάθαρα ότι δεν επιδίωκαν εξουσία, αλλά το ρόλο του εθελοντή εγγυητή, για να περάσει η εξουσία στα χέρια της αντιπολίτευσης. Αυτό συνέβαλε στην πράξη στην εξουδετέρωση των ίδιων των Επιτροπών.

Στην κούραση και στην κατάπτωση των Επιτροπών συνέβαλε επίσης αρνητικά η επιρροή των κομμάτων, μέσω των ανθρώπων τους, με στόχο τον έλεγχο του Λαϊκού Κινήματος εντός των ορίων των συμφερόντων τους. Τέτοιους ανθρώπους είχε ακόμα και το Δ. Κόμμα.

Διάχυτος σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν ο φόβος ότι μπορεί να επανέρχονταν στην εξουσία ο Σαλί Μπερίσια και ο καθένας σκέφτονταν ότι έπρεπε να φύλαγε τα νότα του. Το γεγονός ότι τα όπλα στα χέρια του λαού συνδέονταν άμεσα με την ύπαρξη του Μπερίσια στην εξουσία μιλάει εύγλωττα για την ύπαρξη ενός τέτοιου φόβου.

Παρ' όλα αυτά οι δύο πλευρές αποτελούσαν ένα δίπολο πολύ σκληρών αντιπαραθέσεων. Μεταξύ τους δεν υπήρξαν ένοπλες συγκρούσεις μεγάλων διαστάσεων. Ο καθένας έμενε στο δικό του μετερίζι. Μόνο που ο Μπερίσια προσπαθούσε να διαβρώσει με κάθε μέσο τις Επιτροπές. Εκείνο που πέτυχε ήταν να υπαγορεύσει στα κόμματα της αντιπολίτευσης την αποστασιοποίηση απ' αυτές. Αυτό όμως ταίριαζε και στα μέτρα των συμφερόντων των κομμάτων αυτών.¹ Ταυτοχρόνως οι Επιτροπές σε πολλές περιπτώσεις ή συγκάλυπταν ή ήταν συνυπεύθυνες με την εγκληματική δράση.

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Από την πρώτη κιόλας μέρα ίδρυσής της η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας Αργυροκάστρου, άρχισε τη συνεργασία με τα πολιτικά κόμματα της πόλης και εγκαταστάθηκε η επικοινωνία με την Επιτροπή του Τεπελενίου. Συγχρόνως αποφασίστηκε η συνεργασία με τις Επιτροπές των Αγίων Σαράντα και Δελβίνου. Η Επιτροπή των Αγίων Σαράντα έστειλε από μόνη της έναν σύνδεσμο, για να συγχαρεί το Αργυρόκαστρο που «δε δέχτηκε να μετατραπεί σε κέντρο συγκέντρωσης και επίθεσης των κυβερνητικών δυνάμεων» και επί της ευκαιρίας ζητούσε την αποκατάσταση συνεργασίας. Με το Αργυρόκαστρο, λόγω των γεγονότων μιας μέρας πριν, αλλά και της σημασίας ως πόλη-μητρόπολη του Νότου, συνδέθηκαν και οι Επιτροπές μερικών άλλων πόλεων, όπως της Αυλώνας, του Μπερατιού, της Κουσιόβα, της Πρεμετής. Ο οπλαρχηγός Αγκίμ Γκοζίτα ζήτησε απ' όλες αυτές, αλλά και απ' εκείνες που είχαν μεταξύ τους επικοινωνία, να κατεβούν στο Αργυρόκαστρο την επομένη πριν από το μεσημέρι.

---

¹ Ο Μπερίσια δεν έπαψε να κατηγορεί τις Επιτροπές ως «κόκκινες τρομοκρατικές ομάδες» και ως «την ένοπλη πτέρυγα της αντιπολίτευσης», σε πρώτη γραμμή του Σ. Κόμματος.

Εκείνο το απόγευμα πήγα να στα γραφεία της Επιτροπής για να προτείνω στον Γκοζίτα ώστε την επομένη στη συνάντηση όλων των Επιτροπών να έμπαινε παράλληλα με το θέμα ενοποίησης και η συζήτηση μιας ευρύτερης πολιτικής πλατφόρμας για να μη έμεινε το επίπεδο συνεργασίας μόνο σε θέματα τάξης.

Κι ενώ σκεφτόμουν αυτά, με πλησιάζει κάποιος και μου λέει ότι στο Αργυρόκαστρο βρίσκονταν δύο γνωστά πρόσωπα της Αλβανικής πολιτικής από το 1991, ηγετικά στελέχη της Δημοκρατικής Συμμαχίας και φίλοι μου. Πρόκειται για τους Αρμπέν Ιμάμι και Ριντβάν Πεσκοπια. Ζήτησα να τους δω και με πήγαν. Ήταν κλεισμένοι σε ένα στενό χώρο πίσω από τη μεγάλη αίθουσα ενός καφενείου. Αφού συναντηθήκαμε, ανταλλάξαμε σκέψεις και πληροφορίες για την κατάσταση στους Αγίους Σαράντα (οι δύο τους έρχονταν από την Κέρκυρα, είχαν μείνει δύο μέρες στους Αγίους Σαράντα και είχαν φθάσει πριν από λίγο στο Αργυρόκαστρο). Ακολούθησε συζήτηση για τη συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου. Και οι δύο τους, ανεξάρτητα από το γεγονός που ήταν ηγετικά στελέχη της Δημοκρατικής Συμμαχίας, η οποία πρωτοστάτησε στην υπογραφή της, καταδίκασαν τη συμφωνία. Κατ' αυτούς, «σήκωνε ξανά στο πόδι τον ηττημένο Μπερίσια» Συμφωνούσαμε πλήρως. Όπως συμφωνήσαμε και στην άποψη για την οργάνωση και συντονισμό των Επιτροπών σε μια Γενική Επιτροπή, στην εκλογή μιας ενιαίας και μόνιμης ηγεσίας και λοιπόν διοικητικών και εκτελεστικών οργάνων. Η αναγκαιότητα αυτής της διοργάνωσης δεν ήταν απλώς εσωτερική οργανωτική ανάγκη, αλλά και υποχρέωση για να οδηγούνταν μέχρι τέλους οι προσδοκίες του λαού. Από την άλλη μόνο έτσι θα κρατούνταν υποταγμένος ο Μπερίσια. Οι πολιτικές δυνάμεις χωρίς την ύπαρξη της Λαϊκής Εξέγερσης ούτε καν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν αυτόν και τις άθιχτες δομές του κράτους του οποίου ηγούνταν και δούλευαν μόνο για τον ίδιο.

Η ταχτική αυτή θα ήταν πράγματι αποτελεσματική σε περίπτωση που οι Επιτροπές κάθονταν ως πλευρά στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Με το σκεπτικό αυτό καταπιαστήκαμε από δουλειά. Καθορίσαμε πρώτα την ορολογία και αποφασίσαμε. Η Λαϊκή Εξέγερση να λεγόταν Λαϊκό Κίνημα για Δημοκρατία, διότι έτσι «ακουγόταν καλύτερα». Στόχος ήταν να αποφεύγονταν ο όρος «ένοπλη εξέγερση» γιατί δεν θα είχε «στήριξη από τη Δύση». Η επιτροπές κάθε νομού θα συμπεριλαμβάνονταν στην Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας.

Συντάξαμε και ένα σχέδιο δήλωσης στην οποία αναφέρονταν.

«...οι εκπρόσωποι της λαϊκής αντίστασης «ΛΑΪΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ», εκφράζοντας τη βούληση του λαού, δηλώνουμε την ίδρυση της Εθνικής Επιτροπής Λαϊκής Σωτηρίας, ως πολιτική έκφραση του Λαϊκού Κινήματος για τη Δημοκρατία, κατά της δικτατορίας του Σαλί Μπερίσια, η οποία ζητάει:

- Την άμεση και χωρίς όρους παραίτηση του Σαλί Μπερίσια,
- Την ίδρυση Προεδρικού Συμβουλίου μέχρι την εκλογή της νέας Βουλής,
- Το σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού μέχρι τις νέες εκλογές.

Αξιολογώντας τη συμβολή των κομμάτων της αντιπολίτευσης σε όφελος της Δημοκρατίας υπενθυμίζουμε σ' αυτά ότι τα όπλα στα χέρια του λαού δε βρίσκονται για αδελφοκτονία και ούτε για εθνικές διαιρέσεις, αλλά στρέφονται κατά της δικτατορίας του Σαλί Μπερίσια και ότι ο λαός θα παραδώσει τα όπλα όταν θα υπάρχουν εγγυήσεις για την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Αλβανία.

Η Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας τονίζει ότι από τη στιγμή αυτή αποτελεί πλευρά, παράλληλα με την νυν εξουσία και την αντιπολίτευση συγκεντρωμένη στο Φόρουμ για τη Δημοκρατία»

Αυτά αναγράφονταν στο σχέδιο δήλωσης της ενοποίησης των επιτροπών με διάχυτη την προσπάθεια ώστε η δήλωση να μην είχε διαφορούμενα και αμφισβητήσιμα σημεία. Ήταν ωστόσο, η πρώτη φορά που καταγράφονταν και συντάσσονταν με τόση σαφήνεια τα πολιτικά αιτήματα των εξεγερμένων του Νότου. Ταυτόχρονα για πρώτη φορά προέκυπτε ολοκληρωμένη η άποψη της λειτουργίας του κράτους χωρίς την παρουσία του Σαλί Μπερίσια, αλλά με την λειτουργία του Προεδρικού Συμβουλίου, το οποίο μπορούσε να ψηφιστεί με την συγκατάθεση όλων.

Γεγονός είναι ότι τα πολιτικά αιτήματα των εξεγερμένων ανησύχησαν αμέσως τα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης. Μια τέτοια εξέλιξη τους αφαιρούσε το πλεονέκτημα εκπροσώπησης των επιτροπών ως άμεσοι εκπρόσωποι του λαού στις μέχρι τώρα εξελίξεις. Ταυτόχρονα έβαζε σε κίνδυνο την διεκδίκηση της εξουσίας στο μέλλον.

Το γεγονός ότι οι δύο ηγέτες του κόμματος Δημοκρατική Συμμαχία βρέθηκαν αμέσως υπό τα πυρρά των πολιτικών στα Τίρανα, μάλιστα και των συναδέλφων τους στο κόμμα, μαρτυρεί κάλλιστα το φόβο αυτών.

Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΜΕ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΔΙΟΡΘΩΘΗΚΑΝ ΠΟΤΕ

Στις 11.03. 1997 προς έκπληξη όλων, μερικοί ειδοποιημένοι, μερικοί λόγω εσωτερικής ανάγκης για συνεργασία και συντονισμό, ήρθαν στο Αργυρόκαστρο εκπρόσωποι των Επιτροπών από 8 νομούς: Μπεράτι, Αγίους Σαράντα, Δέλβινο, Αργυρόκαστρο, Τεπελένι, Μεμαλιάϊ και Κουτσιόβα. Τελευταία και όταν δεν την περιμέναμε, έφθασε η αντιπροσωπεία της Αυλώνας.

Οι εκπρόσωποι των Αγίων Σαράντα με επικεφαλής τον Κοτσία, ήταν από τους πλέον δύσκολους για να μπουν στην ιδρυτική συνάντηση. Ο Κωτσία μπήκε στην αίθουσα, όταν η υποδοχή που επιφυλάχτηκε στην αντιπροσωπεία της Αυλώνας ήταν ενθουσιώδης. Εννοείται. Ο Κοτσία, ύστερα από τόσες εμφανίσεις στα ξένα κανάλια και κυρίως στα Ελληνικά, αντιστέκονταν με σκοπό να πείζε τις καταστάσεις για να ήταν αυτός ο πρώτος του χωριού.

Συνολικά ήταν 25 άτομα και η συζήτηση διήρκησε περισσότερο από δυο ώρες. Ανεξάρτητα από την προεργασία οι συζητήσεις ήταν έντονες κυρίως σε ό,τι αφορά τη σχέση της Εθνικής Επιτροπής Λαϊκής Σωτηρίας με τα κόμματα. Η ένταση κορυφώθηκε στο σημείο που τονίζονταν ότι οι Επιτροπές ζητούσαν ρόλο πλευράς στις εξελίξεις στη χώρα. Την ένταση προκαλούσαν οι κομματικές δεσμεύσεις πολλών μελών στη συνάντηση.

Η φιλοδοξία για τη θέση του αρχηγού, ανεξάρτητα που δεν εκδηλωνόταν, ήταν ένα άλλο σημείο τριβής και έντονης συζήτησης. Οι δηλώσεις Ιμάμι και Πεσκοπία, ότι είχαν παραιτηθεί από τα αξιώματα στο κόμμα, γι' αυτό και βρίσκονταν εδώ, χρησίμευσε μόνο στο να έχουν ελευθερία για να πείσουν τους παρευρισκόμενους ότι στην πρωτοβουλία τους δεν ξεκινούσαν από κομματικά οφέλη, αλλά από ένα πατριωτικό χρέος. Δεν τους επέτρεψε όμως να διεκδικήσουν περαιτέρω ρόλο.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, για να αποφεύγονταν η αποτυχία και στο σκέλος της ενοποίησης και πολιτικής πλατφόρμας αποφασίσαμε το θέμα ηγεσίας να λύνονταν σε μια επόμενη φάση, συγκεκριμένα τρεις μέρες αργότερα στη συνάντηση της 14^{ης} Μαρτίου στην Αυλώνα.¹ Ωστόσο ούτε για το κέντρο της Εξέγερσης αποφασίστηκε κάτι συγκεκριμένο.

---

¹ Για λόγους κυρίως κομματικής αντιζηλίας στη συνάντηση της Αυλώνας δεν επιτράπη καν η συμμετοχή των Ιμάμι και Πεσκοπία. Αλλά ούτε στην Αυλώνα, ούτε ποτέ άλλη φορά εκλέχτηκαν τα μόνιμα ηγετικά όργανα της

Εντωμεταξύ αμέσως μετά την υπογραφή της η δήλωση ήταν αδύνατο να διαβιβαστεί στα Τίρανα . Μερικοί φίλοι του Ιμάμι και του Πεσκοπία, που διέθεταν ΦΑΞ, δε δέχτηκαν να παραλάβουν τέτοια «επικίνδυνα» κείμενα . Πανέτοιμος δείχθηκε ο πρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, Σκεντέρ Γκινούσι. Αυτός όμως δε συμφώνησε να το διαβιβάσει στα άλλα κόμματα του Φόρουμ για τη Δημοκρατία ή στο διπλωματικό σώμα. Στην αρχή μάλιστα δε συμφώνησε ούτε καν να συζητήσει για τη σημασία του γεγονότος. Μόνο όταν του είπα, ότι «σε περίπτωση που εσείς δε δώσετε την απαιτούμενη σημασία στο Λαϊκό Κίνημα για τη Δημοκρατία, τότε εμείς θα βγούμε ως ανεξάρτητη πολιτική δύναμη», άλλαξε θέση.

Το ίδιο συνέβη και κατά τη συζήτηση με τον πρόεδρο του Κόμματος της Δημοκρατικής Συμμαχίας, Νεριτάν Τσέκα. Στάθηκε αδύνατο να τον πείσω ότι η αναγνώριση των Επιτροπών ως πλευρά στις πολιτικές εξελίξεις της χώρας, αλλά και ως σύμμαχος της αντιπολίτευσης κατά της εξουσίας του Μπερίσια, ήταν απαραίτητη. Τουλάχιστον μέχρι τις εκλογές. Αναγκάστηκα να πω και σ' αυτόν «τότε θα κινηθούμε ως ανεξάρτητη πολιτική δύναμη». Ο Ιμάμι που ήταν δίπλα μου φώναξε. « Μη τους λες τέτοια, διότι αυτοί στα Τίρανα φοβούνται τον ίσκιο τους»

Την άλλη μέρα το μέρος της επιτροπής στο Τεπελένι που ελεγχόταν απο το σοσιαλιστικό κόμμα δεν αναγνώρισε την ενοποίηση των Επιτροπών στο Αργυρόκαστρο, πράγμα που έφερε και την απομάκρυνσή τους από την Επιτροπή του Τεπελενιού , αφήνοντας ελεύθερο περιθώριο δράσης στους οπλαρχηγούς Ρομπέρτ Τάργκαϊ και Γκιολέκ Μάλιαϊ, οι οποίοι έγιναν πραγματικά ο φόβος και ο τρόμος των ανθρώπων του Μπερίσια.

Το ίδιο φαινόμενο σημειώθηκε και στην Πρεμετή . Παρά την ανασυγκρότησή της όμως οι Επιτροπές δεν έμειναν καθαρές από τους ανθρώπους των κομμάτων της αντιπολίτευσης, μάλιστα και από ανθρώπους του Μπερίσια και των μυστικών υπηρεσιών.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΑΪΚΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΑΝΤΙΠΟΔΑΣ ΤΗΣ ΣΤΟ ΒΟΡΡΑ

Στις 13 .03, ενώ η Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας, (Ε.Ε.Λ.Σ) ετοιμαζόταν για τη συνάντηση της Αυλώνας , η κρατική τηλεόραση μετέδωσε την είδηση ότι «στα Τίρανα ιδρύθηκε η οργάνωση των βόρειων νομών , με την ονομασία Επιτροπή Πανεθνικής Σωτηρίας» Η είδηση, όπως θα δηλώσει αργότερα η τηλεπαρουσιάστρια, δόθηκε προς μετάδοση την τελευταία στιγμή, όταν εκείνη ήταν στο μικρόφωνο.

Η δήλωση της νέας Επιτροπής ανέφερε ότι «καταγγέλλει την Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας ως γεγονός χωρίς προηγούμενο, ως έργο των ξένων μυστικών υπηρεσιών που οδηγεί στη διχοτόμηση της χώρας και σε πόλεμο μεταξύ των περιοχών». «Κάθε επίθεση εναντίον μας , συνέχιζε, θα τιμωρηθεί βάση των στρατιωτικών νόμων». Η Επιτροπή Πανεθνικής Σωτηρίας, η οποία όπως ισχυριζονταν, είχε και κλάδους σε μερικούς βόρειους

Εξέγερσης. Έτσι σημειώθηκε μια πρωτόγνωρη περίπτωση στην ιστορία όπου μια πετυχημένη εξέγερση δεν είχε μια συγκεκριμένη πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

Σα συνέπεια σιγά σιγά η Εξέγερση θα χάσει και την πρωτοβουλία των κινήσεων και ως τελευταίο της όπλο θα μείνουν οι δηλώσεις, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από μια πολιτική σταθερότητα και συνέχεια.

νομούς , καλούσε όλους τους εν ενεργεία και απόστρατους αξιωματικούς « να αδράξουν τα όπλα για τη σωτηρία του έθνους»

Η παρουσία της Επιτροπής του Βορρά έριχνε και άλλο λάδι στη φωτιά στην αντιπαράθεση μεταξύ Βορά και Νότου που προκαλούσε ο ίδιος ο Μπερίσια. Η είδηση για την ύπαρξη της Επιτροπής του Βορρά, ανεξάρτητα που όλοι πίστευαν πως πρόκειται περί φάρσας , επηρέασε πάρα πολύ την Επιτροπή του Νότου. Η αντίδρασή της όμως εκφράστηκε με ένα ποτάμι δηλώσεων και συνθημάτων περί ενότητας μεταξύ Βορρά και Νότου. Σε τέτοιο βαθμό ήταν η συνθηματολογία του είδους, που δημιουργούνταν η εντύπωση ότι πίσω από την Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας του Νότου, πράγματι κάτι κρυβόταν.

Η ανακοίνωση για την ίδρυση και της δήθεν Επιτροπής του Βορρά (λίγες μέρες αργότερα υπήρξε και μια δεύτερη και τελευταία ανακοίνωσή της), αποτελούσε μια ακόμα προσπάθεια για την εξαγωγή της κρίσης εκτός της χώρας, καθώς και για την αλλαγή του προσανατολισμού της από αντιπαράθεση του λαού με την εξουσία του σε αντιπαράθεση Βορρά Νότου. Για την επίτευξη του στόχου χρησιμοποιήθηκε το χαρτί που παράγει εχθρότητα κυρίως στο βόριο τμήμα της Αλβανίας: -Οι δήθεν διεκδικήσεις της Ελλάδας στο Νότο της Αλβανίας.¹

ΜΟΙΡΑΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΥΧΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΒΡΑΝΙΤΣΚΙ

Στις 14.03.97 στην Αυλώνα πραγματοποιήθηκε η δεύτερη συνάντηση των Επιτροπών από 11 περιοχές της χώρας. Η νέα δήλωση που ψηφίστηκε, ήταν σε γενικές γραμμές συνέχεια της δήλωσης Αργυροκάστρου. Προσθέτονταν ως νέο στοιχείο η αναγκαιότητα διεύρυνσης με Επιτροπές απ'όλη τη χώρα. Ταυτόχρονα καταδικαζόταν με περιφρόνηση «Ως διασπαστική και με ανυπολόγιστες συνέπειες η ενέργεια για την ίδρυση της Επιτροπής του Βορρά». Το μήνυμα της συνάντησης της Αυλώνας, ήταν «ένα μήνυμα ειρήνης από τη Τροπόγια στο Βορρά, μέχρι τους Αγίους Σαράντα στο Νότο».

Τα νέα μέλη που συνυπογράψανε τη δήλωση ήταν από τη Χιμάρα, την Πρεμετή και τη Μαλακάστρα .

Η προσοχή όμως δεν στράφηκε στη συνάντηση των Επιτροπών στην Αυλώνα, αλλά στο ιταλικό σκάφος «ΑΛΙΖΕΟΥ» . Όπως είχε διαδοθεί , ενδεκαμελής αντιπροσωπία των Επιτροπών επιβιβάστηκε σε ένα ιταλικό στρατιωτικό ελικόπτερο και μεταφέρθηκε στο ιταλικό επίσης πλοίο, κάπου στη μέση της Αδριατικής. Η συνάντηση με δίκιο να θεωρούνταν από την αντιπροσωπία των επιτροπών ως η μεγαλύτερη νίκη . Αποτελούσε μια διπλή αναγνώριση, τόσο από τη διεθνή κοινότητα , όσο και από το Πρωθυπουργό της νέας Κυβέρνησης για Εθνική Συμφιλίωση , Μπασκίμ Φίνο.

Η επιτυχία όμως της συνάντησης στο ιταλικό πλοίο ΑΛΙΖΕΟΥ με τον εκπρόσωπο του ΟΑΣΕ Φρανς Βρανίτσκο και τον εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Γιάννο Κρανιδιώτη, για τους εκπροσώπους των Επιτροπών τελείωσε την ίδια στιγμή που

---

¹ Στο στόχο αυτό απόβλεπε λίγες μέρες αργότερα, 26.03. και το τηλεοπτικό σόου στη Βουλή , όπου ο στρατηγός Μπ. Γκαζιντέντε , ο οποίος ανεξάρτητα από την υποβολή παραίτησης από το αξίωμα του αρχηγού των Μυστικών Υπηρεσιών, ενημέρωνε ως αρχηγός τους το σώμα της Βουλής για την ύπαρξη σχεδίου «Λωτός» της Ελλάδας για την απόσχιση της Νότιας Αλβανίας. Τον ίδιο στόχο εξυπηρετούσαν και οι επίσημες εντολές, για καταστροφή γεφυρών στη Μέση Αλβανία ακριβώς στη φυσιολογική γραμμή μεταξύ Βορρά και Νότου.

αποφασίστηκε. Οι εκπρόσωποι των Επιτροπών δεν εκλέξανε ούτε αρχηγό της αντιπροσωπείας, ούτε επεξεργάστηκαν μια συγκεκριμένη πολιτική πλατφόρμα για το πώς σκέφτονταν αυτοί την επίλυση της κρίσης. Οι εκπρόσωποι των Επιτροπών δεν μπόρεσαν να δείξουν πώς ήταν οργανωμένοι, ποια ήταν η επιρροή τους στο λαό, ποια θα ήταν τα επόμενα βήματα για την ανατροπή του Μπερίσια, ποια θα ήταν η συμβολή τους για την ανασυγκρότηση των κρατικών δομών, ποιες ήταν οι εγγυήσεις των Επιτροπών για την διεξαγωγή των εκλογών, ποια θα ήταν στο μέλλον η τύχη του οπλισμού στα χέρια των πολιτών, κλπ.

Στην ιστορική αυτή συνάντηση «οι εκπρόσωποι του λαού» μετέφεραν μόνο μίσος κατά του Σαλί Μπερίσια. Οι δυτικοί παράγοντες, ανεξάρτητα από το γεγονός που φοβήθηκαν από το μίσος των εκπροσώπων των Επιτροπών, κατάλαβαν το επίπεδο των μηνυμάτων των εξεγερθέντων.

Έτσι σε κείνο το πλοίο οι Βρανίτσκι και Κρανιδιώτης είχαν μπροστά τους το πραγματικό επίπεδο της Αλβανικής πολιτικής, με το οποίο θα έπρεπε να συνεργάζονταν μέχρι τη διεξαγωγή των εκλογών στη χώρα. Εκεί βρίσκονταν οι οπλαρχηγοί των Επιτροπών¹. Εκεί βρισκόταν και ο Πρωθυπουργός Μπασκίμ Φίνο, ο οποίος έλεγε πάρα πολλά χωρίς να λέει κατι που να έχει πολιτική και διπλωματική βαρύτητα. Έδειχνε όμως ότι ήταν έτοιμος να εισακούσει τις οδηγίες των δυτικών και να τις υπηρετήσει.

Ο Βρανίτσκι ωστόσο παρουσίασε στον ΟΑΣΕ παράλληλα με την έκθεση για τη συνάντηση με την κυβέρνηση Φίνο και μια δεύτερη έκθεση για τη συνάντηση με τις Επιτροπές. Εκεί ανέφερε ότι «ήταν 16 άτομα από 11 πόλεις» και ότι σύμφωνα μ' αυτόν «ήταν σοβαροί». (!!)

Κεφάλαιο XV

ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ Ο ΜΠΑΣΚΙΜ ΦΙΝΟ ΔΕΝ ΧΑΝΕΙ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Ο Σαλί Μπερίσια, μόλις έβαλε τα πολιτικά κόμματα να υπογράψουν τη Συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου, επέστρεψε θριαμβευτικά στο θώκο του, αρνούμενος τις αλληπάλληλες υποψηφιότητες της αντιπολίτευσης για το αξίωμα του πρωθυπουργού. Οι ηγέτες της αντιπολίτευσης καθισμένοι στις πολυθρόνες του Ρόγκνερ ζητούσαν τώρα από τους διανοούμενους μεσολαβητές για την συνάντησή τους με τον Μπερίσια και την υποψηφιότητα για το αξίωμα του Πρωθυπουργού. Το πρόβλημα ήταν ότι έπρεπε να συμπλήρωνε τους όρους του εξαργυρωμένου Πρόεδρου. « Να είναι νέος, να προέρχεται από την επαρχία και να μην είναι αναμειγμένος στις τελευταίες εξελίξεις»

Η υποψηφιότητα του Μπασκίμ Φίνο αποτέλεσε έκπληξη για οποιονδήποτε. Όταν του ανακοινώθηκε ότι επελέγη για πρωθυπουργός, έπαιζε τάβλι με ένα γνωστό πρώην ποδοσφαιριστή της ομάδας του Αργυροκάστρου.

Μέχρι εκείνη την στιγμή ο Φίνο δεν ανησυχούσε διόλου για τα όσα συνέβαιναν γύρω του και ούτε μετείχε στις πρόσφατες εξελίξεις στην πόλη του. Μάλιστα από καιρό περίμενε

---

¹ Από εδώ και στο εξής, στο πολιτικό επίπεδο θα αποτελούσαν μόνο το απειλητικό φόντο κατά του Μπερίσια, ενώ στην πράξη τη στέγη για την ανάπτυξη της εγκληματικότητας και του οργανωμένου εγκλήματος.

να ανοίξει μια θέση εργασίας , διευθυντή σε κρατική επιχείρηση και φαίνεται ότι ο πόλεμος του είχε χαλάσει τα σχέδια .

Η ανακάλυψη του Φίνο, όπως και το αναντίρρητο από την αντιπολίτευση αίτημα του Μπερίσια, για επαρχιώτη πρωθυπουργό, σήμαινε ότι η χώρα θα συνέχιζε να καθοδηγείται από τυχαίους ανθρώπους.

Εντούτοις η είδηση πυροδότησε στην πόλη μια πραγματική θύελλα πυροβολισμών που διάρρηξε μερικές ώρες . Παράλληλα κορυφώθηκαν και τα σχόλια για την επιλογή Φίνο.

Μερικοί νόμισαν ότι ο Μπερίσια δέχτηκε την υποψηφιότητα Φίνο ως άνθρωπο του δικού του περιβάλλοντος. Είχαν υπόψη τα αλισβερίσια του Φίνο με τον άνθρωπο του Μπερίσια στο Αργυρόκαστρο, τον πρώην περιφερειάρχη, Γκυρέζι, όταν ο Φίνο ήταν δήμαρχος της πόλης.¹

Άλλοι, έκριναν ότι ο Μπερίσια δέχτηκε την υποψηφιότητα του πρώην δημάρχου Αργυροκάστρου ώστε να μπορεί να τον αντιμετωπίσει ως πελάτη του. Άλλοι που γνώριζαν το Φίνο ως άνθρωπο των συμβιβασμών χωρίς αρχές, εκφράζονταν ότι στο εξής η εξέλιξη των πραγμάτων θα ακολουθούσε μια πραχτική συμβιβασμών και αμοιβαίων παραχωρήσεων . Άλλοι έλεγαν ότι ο Μπερίσια δέχτηκε την υποψηφιότητα Φίνο ως πρόταση του Νάνου , εφόσον ο Φίνο βοηθούσε το Φάτος Νάνο στη φυλακή του Τεπελενιού.

Όπως και να έχουν όμως τα πράγματα, το Φίνο δεν τον παρά ήθελαν στο Αργυρόκαστρο. Το ίδιο το κόμμα του δεν τον είχε προτείνει να διεκδικήσει το αξίωμα του Δημάρχου για δεύτερη θητεία, ούτε για υποψήφιο βουλευτή στις εκλογές του 1996. Και στις εκλογές της 29^{ης} Ιουνίου 1997, όντας μάλιστα πρωθυπουργός, ο Φίνο δε έθεσε υποψηφιότητα βουλευτή στο Αργυρόκαστρο, αλλά στην Κουτσιόβα.

Η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας αντέδρασε εντελώς διαφορετικά . Όταν ανακοινώθηκε η υποψηφιότητα Φίνο, το απόγευμα της 11^{ης} Μαρτίου, στην πόλη βρίσκονταν ακόμα οι Ιμάμι και Πεσκοπία. Και οι δύο μαζί με τον Γκοζίτα πήγαν στο σπίτι του Φίνου και του ζήτησαν να απορρίψει την πρόταση. Πίστευαν ότι η άρνηση του Φίνου, συνοδευόμενη από μια δήλωση, θα αποτελούσε ακόμα ένα μέσο πίεσης κατά του Μπερίσια για να υπέβαλε την παραίτηση.

Ο Φίνο δε δέχτηκε την πρόταση των εκπροσώπων της Επιτροπής. Δεν συμφώνησε επίσης να δεχθεί το αξίωμα του πρωθυπουργού, τουλάχιστον υπό μερικούς όρους που θα περιόριζαν τις εξουσίες του Μπερίσια . Οι προσπάθειες να πειστεί ο Φίνο απέβησαν μάταιες . Ο Φίνο είχε αποφασίσει να μη χάσει την ευκαιρία να γίνει πρωθυπουργός, θεωρώντας το αυτό «πατριωτικό καθήκον». Ταυτόχρονα με την υποψηφιότητά του δε χανόταν η παράδοση στη χώρα σύμφωνα με την οποία όλοι οι πρωθυπουργοί να είναι από το Αργυρόκαστρο με εξαίρεση ελάχιστων περιπτώσεων.

Η μητέρα του επίμενε ότι ο μοναχογιός της ήταν ικανός και του άξιζε το πόστο. Η σύζυγός του έδινε συνεντεύξεις στα ξένα κανάλια χωρίς να κρύβει τον ενθουσιασμό και την έκπληξή της.

Την επομένη η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας ειδοποίησε τους κατοίκους της πόλης να μην πυροβολήσουν το ελικόπτερο που θα ερχόταν από τα Τίρανα για να παραλάβει το νέο πρωθυπουργό. Πριν αναχωρήσει, για να δείξει ότι θα ήταν ένας αποφασισμένος Πρωθυπουργός στην υπηρεσία της αποστολής του , δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι

---

¹ Το κακόφημο περιφερειάρχη του Μπερίσια στο Αργυρόκαστρο , ο Πρωθυπουργός Φίνο τον «διόρισε» στο Υπουργείο Εξωτερικών , στο γραφείο έκδοσης διπλωματικών διαβατηρίων. Κατά το Μάρτη και μέχρι τον Ιούνιο ο άνθρωπος του Μπερίσια προμήθευσε με διπλωματικά διαβατήρια όλους τους συνεργάτες του που έπρεπε να καλυφθούν στο εξωτερικό για τα εγκλήματά τους , ενώ 4 χιλιάδες άλλα διπλωματικά διαβατήρια πουλήθηκαν έναντι πέντε χιλιάδων δολαρίων.

θα υπέβαλε παραίτηση σε περίπτωση που δεν παραδίδονταν τα όπλα. Μάλιστα έβαλε και προθεσμία μιας βδομάδας. Ο Φίνο δεν καταλάβαινε ότι η δήλωση αυτή ήταν σε αντίθεση με τη λογική του εξοπλισμού του λαού και τη στάση των Επιτροπών, τις οποίες, όπως δήλωσε, «θα τις συναντούσε για να άκουγε τα αιτήματά τους». Τίποτε απ' αυτά που δήλωσε όμως δε σεβάστηκε.

Ο ΦΙΝΟ ΦΘΑΝΕΙ ΣΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΟΤΑΝ ΤΑ ΤΙΡΑΝΑ ΠΗΡΑΝ ΦΩΤΙΑ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΗ Η ΧΩΡΑ ΕΙΧΕ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΦΘΕΙ ΣΤΟ ΧΑΟΣ

Μόλις ο Φίνο έφθασε στα Τίρανα, ισχυρίστηκε ότι θα ήταν ένας πρωθυπουργός στην υπηρεσία της πραγματικής Εθνικής Συμφιλίωσης. Ο Φίνο εμφανιζόταν αρκετά ανοιχτός και πολύ λαϊκός. Μάλιστα έβαλε στη διάθεση του κοινού και τρία τηλέφωνα του γραφείου του, τα οποία πράγματι λειτούργησαν για λίγο καιρό. Δεν μετέφερναν όμως μηνύματα για να βοηθήσουν τον Πρωθυπουργό. Ενημέρωναν για καταστροφές, επεισόδια και βία.

Πριν όμως ο Φίνο φθάσει καλά καλά στα Τίρανα, η πρωτεύουσα είχε εισέλθει στη δίνη του χάος. Στις 11.03 είχαν ανοιχτεί οι στρατιωτικές αποθήκες στη Σχολή Αξιωματικών. Πρώτα είχαν μεταφερθεί σε άλλες υπηρεσίες οι βασικοί ιθύνοντες της σχολής και η διοίκηση. Εκείνοι που είχαν μείνει ούτε είχαν εντολές, ούτε μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τα πλήθη που επετέθησαν στις αποθήκες.

Είχε προηγηθεί στις 08.03.1997 η επίθεση κατά του Γεωργικού Πανεπιστημίου, όπου οι «πρώτοι πολίτες» της περιόδου έκαψαν μια βιβλιοθήκη με 50 χιλιάδες βιβλία και «αφαίρεσαν» απ' εκεί, σπάνια και πανάκριβα μέταλλα, αλλά και δεκάδες κομπιούτερ τελευταίας γενιάς τα οποία πουλήθηκαν μετά σε τιμές δωρεάς.

Στις 11.03 έγινε επίσης επίθεση και στις στρατιωτικές αποθήκες στο Ζαλ Χέρι και σε όλα τα στρατιωτικά τμήματα γύρω από την Πρωτεύουσα. Επικεφαλής ήταν βουλευτές του Δ. Κόμματος.

Οι επιθέσεις κατά των αποθηκών πυρομαχικών και ο εξοπλισμός του λαού συνέβαιναν, βάση των ίδιων σεναρίων όπως στο Νότο και στο Βορρά της Αλβανίας. Στα χέρια των Αλβανών βρισκονταν τώρα πάνω από ένα εκατομμύριο όπλα ενώ τα πυρομαχικά ανέρχονταν σε χιλιάδες τόνους.¹

Παράλληλα θα συσταθούν και λειτουργήσουν με ταχύτητα φωτός τα κυκλώματα διακίνησης όπλων. Στους Αγίους Σαράντα μερικά άτομα κοσοβάρικης προέλευσης, όπως έλεγαν, αγόραζαν ένα αυτόματο όπλο καλάσνικοφ 80 αμερικανικά δολάρια και ένα πιστόλι T.T 100 δολάρια.²

---

¹ Σε διάσκεψη της Ιντερπόλ, στο τέλος του 2000, ο Αλβανός αντιπρόσωπος εκτιμούσε ότι «περίπου 600.000 όπλα όλων των τύπων εκλάπησαν την Άνοιξη του 1997» από τα οποία τα 500.000 δεν είχαν βρεθεί μέχρι τα τέλη του 1998, ούτε ασφαλώς και αργότερα. Εκλάπησαν επίσης 38.000 πιστόλια, 220.000 καλάσνικοφ, 25.000 πολυβόλα, 2.450 αντιαρματικά ρουκετοβόλα, 3.500.000 χειροβομβίδες, 24.000.000 πυροδότες και 3.600 τόννοι εκρηκτικά, υλικά. Όσον αφορά τα πυροβόλα όπλα, ο αριθμός πρέπει να είναι πολύ μεγαλύτερος, αλλά οι αλβανικές αρχές περιόρισαν τα νούμερα για να μπορέσουν να καλύψουν την ποσότητα όπλων προς Κοσσυφοπέδιο.

² Στις αρχές του Καλοκαιριού του 2001, κατά την κρίση στη ΦΥΡΟΜ, στους Αγίους Σαράντα, Αργυρόκαστρο και τον υπόλοιπο Νότο εμφανίστηκαν ξανά ομάδες διακινητών όπλων προς το Βορά, οι οποίες είχαν μάλιστα την ανοχή της αστυνομίας. Ήταν τα ίδια κυκλώματα διακίνησης ναρκωτικών, λευκής σάρκας και λαθρομεταναστών.

Εκατοντάδες όπλα άρχισαν να φεύγουν και προς Ελλάδα και Ιταλία. Υπολογίζεται ώστε το 25 τοις εκατό του οπλισμού έχει βγει από τα Αλβανικά σύνορα. Το Μαυροβούνιο ενδιαφερόταν για το μπρούντζο από τους κάλυκες των οβίδων και άλλων πυρομαχικών .

Τώρα πια μόνο από μερικούς μικρούς νομούς δεν έφθναν πληροφορίες για το τι συνέβαινε. Σε πάνω από τριάντα νομούς , σύνολο τριάντα επτά , η κατάσταση ή ελέγχονταν από τις Επιτροπές ή ήταν εκτός ελέγχου. Έτσι η κυβέρνηση Φίνο έλεγχε «μόνο μερικά τετραγωνικά χιλιόμετρα» γύρω από το πρωθυπουργικό μέγαρο, όπως ο ίδιος θα δηλώσει λίγες μέρες αργότερα.

Στα Τίρανα, στις 11.03 έκλεισε και το μοναδικό αεροδρόμιο της χώρας εκείνο του Ρίνας.

Στις 12.03 εγκατάλειψε οικογενειακά τη χώρα ο Υπουργός Άμυνας Σαφέντ Ζιουλιάλι. Μαζί μ' αυτόν φυγαδεύτηκε η οικογένεια του Μπερίσια και μερικές άλλες οικογένειες ανώτατων αξιωματούχων.

Στις 13.03 από δύο νοσοκομεία των Τιράνων ανακοινώνονταν ότι υπήρξαν 10 νεκροί από πυροβόλα όπλα . Την ίδια μέρα ανοίχτηκαν όλες οι φυλακές της χώρας . Σαν αποτέλεσμα απέκτησαν την ελευθερία πάνω από 1 500 άτομα διαφόρων ποινών.

Της καταστασης αυτής επωφελήθηκε και ο φυλακισμένος ηγέτης του Σ. Κόμματος Φάτος Νάνο.¹

Οι δυτικές χώρες ζητούσαν από τους πολίτες τους να εγκαταλείψουν την Αλβανία . Η Ιταλία και οι ΗΠΑ ανέλαβαν δύσκολες επιχειρήσεις εκκένωσης των ανθρώπων τους από τα Τίρανα. Η εντολή που είχαν οι δυτικές πρεσβείες ήταν να πάρουν μαζί τους ακόμα και «τα ασημένια σερβίτσια». Μαζί με τους ξένους υπηκόους απομακρύνονταν και πολλοί Αλβανοί επίσημοι και απλοί άνθρωποι , μάλιστα και δημοσιογράφοι, ειδικά εκείνοι που ήταν υποστηρικτές του Μπερίσια.

Η κρατική ραδιοτηλεόραση εγκαταλείφτηκε απ' όλους τους εργαζόμενους και μετέδιδε όπως και ό,τι μπορούσε .Τα τηλεοπτικά προγράμματα γέμισαν με εκκλήσεις να μην εγκαταλείπουν οι άνθρωποι τα πάντα και να σταματούσε η κατάπτωση στην οποία έχει βυθιστεί η χώρα. (Δέκα ακριβώς ημέρες πριν το ίδιο κανάλι διατυμπάνιζε τα άρθρα του στρατιωτικού νόμου)

Ταυτόχρονα ξέσπασε μαζική φυγή προς Ιταλία και Ελλάδα των Αλβανών. Στις ακτές της Ιταλίας είχαν φθάσει πάνω από 12 χιλιάδες άτομα. Κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει τα νούμερα αυτών που κατευθυνόταν προς Ελλάδα, τα οποία ασφαλώς είναι πολύ μεγαλύτερα. Μόνο από την πόλη Αργυροκάστρου υπολογίζεται να έχουν φύγει προς Ελλάδα 2.5 χιλιάδες άτομα. Εκατοντάδες οικογένειες Ελλήνων είχαν ήδη εγκαταλείψει την Αλβανία.

Υπό αυτές τις συνθήκες η Ιταλία αναγκάστηκε να ζητήσει διεθνή υποστήριξη και κηρύττει έκτακτα μέτρα στις ακτές προς την Αλβανία

Είναι στιγμές που ο Μπερίσια για μία ακόμη φορά θα σκεφτεί σοβαρά την εγκατάλειψη της χώρας. Η είδηση διαδόθηκε ως αληθινή και χαιρετίστηκε με πυροβολισμούς τόνων πυρομαχικών. Ο Μπερίσια μέσω του εκπροσώπου του δήλωσε ότι

---

¹ Ο Νάνο ήταν κλεισμένος στα κελιά της φυλακής 313 των Τιράνων . Εδώ είχε μεταφερθεί πριν λίγες μέρες με ελικόπτερο από το Τεπελένι. Ο ηγέτης της αντιπολίτευσης δεν ακολούθησε τους άλλους φυλακισμένους στην εγκατάλειψη των κελιών. Από τη φυλακή μέχρι το σπίτι του μεταφέρθηκε με το αυτοκίνητο του διευθυντή φυλακών .Δεν πέρασε απαρατήρητο το γεγονός ότι το Νάνο δεν ακολούθησαν οπαδοί. Χωρίς οπαδούς ήταν ο Νάνο και όταν εμφανίστηκε στο κοινό στις 16 Μαρτίου , ημέρα που ο Μπερίσια του απένειμε χάρη μαζί με 52 άλλους κατάδικους

δε θα παραιτηθεί. (Η είδηση ήταν μία διαστρέβλωση του υλικού που κυκλοφόρησε ο Αμερικανός πρέσβης στην ολομελή συνεδρίαση του ΟΑΣΕ, λίγες μέρες πριν)

Από τη θέση του αρχηγού κράτους «βλέπει ως μονόδρομο για την επαναφορά της εμπιστοσύνης προς το κράτος την αποστολή και ανάπτυξη στη χώρα Διεθνών Δυνάμεων». Η ιδέα αυτή υπήρχε στο μυαλό του Προέδρου της Δημοκρατίας, όπως ο ίδιος δήλωσε αργότερα, από τις 13.03.97¹

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΦΙΝΟ.

Γεγονός είναι ότι παρά την ανακοίνωση του σχηματισμού κυβέρνησης, κανείς δεν έδινε σημασία σ' αυτή και κανείς δε γνώριζε αν και πώς λειτουργούσε. Διαφορετικά και από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, βρισκόταν άμεσα απειλούμενη από το έγκλημα. Η υπηρεσία ασφάλειας του πρωθυπουργού καθόταν τοις κοιλιάς, για να αποφύγει έστω και τους τυφλούς πυροβολισμούς. Η μόνη απόφασή της ήταν η αύξηση κατά 300 τοις εκατό του μισθού των αστυνομικών Σε τέτοιες συνθήκες η κυβέρνηση Φίνο δεν μπόρεσε να πάρει ψήφο εμπιστοσύνης στη Βουλή, στις 13.03, όπως προβλέπονταν. Ειπώθηκε ότι δεν είχε γίνει έτοιμο το πρόγραμμα. Στην πράξη η σύνθεση της κυβέρνησης μόνο εκείνη τη νύχτα μπόρεσε να ολοκληρωθεί. Επίσης ήταν αδύνατο να σκεφτεί κανείς ότι σε εκείνες τις καταστάσεις μπορούσε να συγκληθεί η Βουλή.

Ο Φίνο βγήκε στην τηλεόραση και έδωσε ένα μήνυμα με την χαρακτηριστική γρήγορη ομιλία του: «Το όνομα της κυβέρνησης, είτε, περιέχει το μήνυμα για όλο το λαό».

Ωστόσο de jure η κυβέρνηση Φίνο είχε τρία βασικά καθήκοντα: την αποκατάσταση της τάξης, τον αφοπλισμό των πολιτών και τη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών. Στην ουσία αλλού τα καρκαλίματα και αλλού γεννούσε η κότα. Με την 9^η Μαρτίου και την κυβέρνηση Φίνο, η Δύση βρήκε τη λύση, για να επαναφέρει τον έλεγχο στη χώρα.

Από την άλλη πλευρά οι δυτικοί μεσολαβητές και κυβερνήσεις δεν είχαν αποφασίσει τι έπρεπε να γίνει με τον Μπερίσια και ποιος θα μπορούσε να τον διαδεχτεί. Ή πιο σωστά ποιος θα ήταν στη συνέχεια ο ρόλος του στην Αλβανία.

Ο ΦΙΝΟ ΣΥΜΜΕΡΙΖΕΤΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ (18-19.03)

Η πρώτη επίσκεψη Κρανιδιώτη στα Τίρανα, λίγες ώρες μετά την σύναψη της συμφωνίας της 9^{ης} Μαρτίου, σημείωσε και την στροφή της στάσης της Αθήνας κατά του Μπερίσια. Τότε ακριβώς ο Μπερίσια θα παίξει για εσωτερική κατανάλωση το χαρτί «του ελληνικού κινδύνου», ανεξάρτητα που μέχρι το τέλος της θητείας του δε θα επιτεθεί ανοιχτά κατά της Ελληνικής Κυβέρνησης.²

---

¹ Το αίτημα προς την Ευρωπαϊκή Ένωση με την υπογραφή του Φίνου θα πάρει σάρκα και οστά στις 15.03. Στις 18.03. η Ευρωπαϊκή Ένωση εγκρίνει το αίτημα της Αλβανικής Κυβέρνησης για αποστολή πολυεθνικών δυνάμεων και στις αρχές του Απρίλη (01-02.04) το σώμα της Αλβανικής Βουλής εγκρίνει ομόφωνα τον αντίστοιχο νόμο. Η ανάπτυξη των πολυεθνικών δυνάμεων θα αρχίσει στις 15.04.97 και θα ολοκληρωθεί σε ένα μήνα με 6.5 χιλιάδες άνδρες. Κύριο στόχο είχαν την προστασία των λιμανιών, των αεροδρομίων και των οδικών αξόνων για την μεταφορά των βοηθειών(!)

² Ο Γ. Κρανιδιώτης ζήτησε επίσημα από το Σαλί Μπερίσια την αποφυλάκιση του Φάτος Νάνο.

Ο Κρανιδιώτης ήταν να επισκεφτεί ταυτόχρονα με τα Τίρανα και το Νότο της Αλβανίας ή τουλάχιστον πριν πάει με το Βρανίτσκι στην Αυλώνα στις 14 Μάρτη.¹

Συνέβηκε όμως διαφορετικά. Η επίσκεψη του κ. Κρανιδιώτη στο Νότο αποφασίστηκε την ημέρα που ο Έλληνας Υφυπουργός ήταν μαζί με το Φίνο και το Βρανίτσκι στο καράβι ΑΛΙΖΕΟΥ. Μάλιστα ο Φίνο υποσχέθηκε, τόσο στον Κρανιδιώτη, όσο και στους οπλαρχηγούς, ότι το διήμερο 18-19 θα ήταν και ο ίδιος στο Νότο «για κοινή επίσκεψη με τον Κρανιδιώτη».

Επιστρέφοντας στα Τίρανα οι κρατικές δομές του Μπερίσια του υπαγόρευσαν άλλη απόφαση. Δεν έπρεπε να κατέβει στο Αργυρόκαστρο για να αποφύγει τη συνάντησή του με τον Κρανιδιώτη σε μια επίσκεψη που σχετιζόταν με την παραπέρα αναγνώριση των Επιτροπών. Υπό το σκεπτικό αυτό έπρεπε να εμποδίζονταν και η επίσκεψη Κρανιδιώτη.

Ο Γιάννος Κρανιδιώτης επισκέφτηκε ωστόσο το Αργυρόκαστρο και τους Αγίους Σαράντα. Κανένας ούτε από τις δομές της τοπικής αυτοδιοίκησης, ούτε από τα πολιτικά κόμματα, ούτε επίσης από τους οπλαρχηγούς, δεν εξέφρασε κάποια επιφύλαξη για την επίσκεψη. Μάλιστα η επίσκεψη θεωρήθηκε πολύ χρήσιμη, διότι έδινε την δυνατότητα συγκεκριμενοποίησης σε πολλά επίπεδα της ελληνικής βοήθειας προς το Νότο της χώρας. Από την δική της πλευρά η Ελληνική αντιπροσωπεία πρόσεχε ιδιαίτερα να μη αφήσει καμιά διαφορετική εντύπωση απ'όσα δήλωνε.

Ο Έλληνας Υφυπουργός Εξωτερικών συναντήθηκε τόσο με τους οπλαρχηγούς του Αργυροκάστρου, Τεπελενιού, Πρεμετής, Αγίων Σαράντα και Μεμαλιάϊ, όσο και με τους εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης και των πολιτικών κομμάτων. Όλοι οι συνομιλητές του κ. Κρανιδιώτη ζήτησαν ομόφωνα την άμεση στήριξη της Ελλάδας μέσω των εσωτερικών δυνατοτήτων της, αλλά και μέσω του ρόλου της στους διεθνείς οργανισμούς για την επαναφορά της ομαλότητας στην Αλβανία. Οι οπλαρχηγοί δήλωσαν ότι δεν θα εγκαταλείψουν τα όπλα μέχρι την παραίτηση του Σαλί Μπερίσια. Μάλιστα επέκριναν σκληρά τη στάση του Έλληνα Πρέσβη στα Τίρανα, ο οποίος δύο μέρες πριν είχε κάνει έκκληση για την άνευ όρων παράδοση των όπλων.

Στο πλαίσιο αυτό δήλωσαν στο Έλληνα αξιωματούχο ότι δεν θα επέτρεπαν την ανάπτυξη των πολυεθνικών δυνάμεων στο Νότο της χώρας σε περίπτωση που θα επιδίωκαν τον αφοπλισμό τους. (Οι οπλαρχηγοί απευθύνονταν στον κύριο Κρανιδιώτη και ως εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία μια μέρα πριν είχε λάβει την απόφαση για ανάπτυξη πολυεθνικών δυνάμεων στην Αλβανία)

Η Αλβανική κυβέρνηση διαμαρτυρήθηκε για την πραγματοποίηση της επίσκεψης Κρανιδιώτη, επικαλούμενη το πρόσχημα ότι «η επίσκεψη δεν ακολούθησε τη διπλωματική οδό» και ότι πίσω από την επίσκεψη υπέβοσκαν σχέδια προσάρτησης.

Οι ισχυρισμοί της Αλβανικής κυβέρνησης δεν είχαν αντικείμενο. Αποτελούσαν απλώς προσπάθειες εκείνων των τμημάτων που βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Μπερίσια στην κυβέρνηση², για να επισημάνουν την ιδέα ότι ο Νότος απειλείται από την Ελλάδα.

---

¹ Σε επικοινωνία που είχα με σύμβουλο του κ. Κρανιδιώτη για θέματα Αλβανίας εισηγήθηκα ότι η επίσκεψη στο Νότο να μην πραγματοποιούνταν, σε περίπτωση που ο Υπουργός δεν θα έβλεπε τους οπλαρχηγούς, και δεν θα προηγούνταν συνάντηση μαζί τους με δυτικό παράγοντα, που σήμαινε αναγνώριση πρώτα των οπλαρχηγών από τρίτους. Διαφορετικά θα κατηγορούνταν ανοιχτά η Ελλάδα για ανάμιξη στις ταραχές της Αλβανίας.

² Υπουργός Εξωτερικών ήταν ο Αριάν Σταρόβα ο οποίος διακρίνονταν για την πίστη του στο Σαλί Μπερίσια διότι από δάσκαλο φροντιστηρίων αγγλικής στα Ιωάννινα, τον έκανε μέχρι και Υπουργό Εξωτερικών

Ηθελημένο θύμα ήταν και ο Φίνο¹, ο οποίος είχε λησμονήσει το ΟΚ για την επίσκεψη Κρανιδιώτη στο Νότο από τις 14.03. Είχε λησμονήσει τη δήλωσή του ότι η αλβανική κυβέρνηση, «ελέγχει μόνο μερικά τετραγωνικά χιλιόμετρα γύρω από το κυβερνητικό κτίριο» και κανείς δεν γνώριζε πως μπορούσε να σεβαστεί «την διπλωματική οδό» και επιπλέον ότι ο Νότος τα περισσότερα προβλήματα τα έλυνε με την Ελλάδα.

Αλλά και ο Μπερίσια είχε λησμονήσει ότι πριν από περίπου δύο εβδομάδες είχε ζητήσει από την Αθήνα, μέσω του Έλληνα πρέσβη στα Τίρανα, «εμπάργκο μερικών ημερών για την καταστολή των εξεγερθέντων»

Το Υπουργείο Εξωτερικών στην Αθήνα απέρριψε τη διαμαρτυρία των Τιράνων. Στη συνέχεια δεν τη έλαβε στα σοβαρά και έδειξε μόνιμο ενδιαφέρον για τη διατήρηση καλών σχέσεων με την Αλβανία και για να φέρει το απαιτούμενο βάρος στην αντιμετώπιση της κρίσης στη χώρα. Ο ίδιος ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος μερικές βδομάδες αργότερα επισκεπτόμενος τα Τίρανα θα δηλώσει ότι « Η βοήθεια για την Αλβανία αποτελεί βοήθεια για την υπεράσπιση της ακεραιότητάς της».

Ο ίδιος ο Φίνο την πρώτη Απριλίου θα επισκεφθεί την Αθήνα και θα λάβει «χαρτζιλίκι» από την Ελληνική Κυβέρνηση μερικά εκατομμύρια δραχμές.

Ο ΦΙΝΟ ΣΕ ΜΕΓΓΕΝΗ . Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ «ΔΙΕΡΕΥΝΑΤΑΙ» ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΝΤΙ

Ο Αλβανός πρωθυπουργός κατέβηκε στο Νότο την Πρωταπριλιά του 1997. Δεν είχε κατορθώσει να κάνει τίποτε απ' όσα είχε υποσχεθεί. Ούτε επίσης σκεφτόταν να παραιτηθεί. Το μόνο που είχε καταφέρει ήταν η επισημοποίηση της θέσης του για την μη αναγνώριση των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας .

Στο Αργυρόκαστρο πάντως δεν μπόρεσε να πείσει κανέναν πώς επρόκειτο για πρωθυπουργό. Οι σωματοφύλακές του χάθηκαν στο πλήθος των οπλαρχηγών και των εκατοντάδων άλλων οπλισμένων που ήρθαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για να δείξουν ότι αυτός ο πρωθυπουργός τους ανήκει αποκλειστικά.

Όποιος γνώριζε όμως έστω και λίγο το Φίνο δεν μπορούσε να μη διαβάσει ότι η σκιά του Μπερίσια τον ακολουθούσε σε κάθε του κίνηση.²

Έτσι, η παρουσία του Φίνο στο Αργυρόκαστρο, οι αντιμπεριστικές μαζικές εκδηλώσεις στο Τεπελένι και ειδικά η επίσκεψή του την επόμενη μέρα στην Αθήνα, ήταν γι' αυτόν μια ανακουφιστική ένταση, η οποία εκδηλώνονταν ιδιαίτερα στην επίπονη προσπάθεια για την αποφυγή άμεσης συνάντησης με τους οπλαρχηγούς. Ο ίδιος μάλιστα δεν το έκρυβε. Σε στενό περιβάλλον είπε συγκεκριμένα : «Ποιος ακούει μετά τους άλλους στα Τίρανα». Η χαρά όμως των οπλαρχηγών για τον «πρωθυπουργό τους» πάγωσε στα χείλη, όταν ο Φίνο

---

¹ Η Επίσκεψη Κρανιδιώτη στο Αργυρόκαστρο και Αγίους Σαράντα στις 18-19 Μαρτίου και οι αντιδράσεις της κυβέρνησης Φίνο αποκάλυψαν ότι ο νέος πρωθυπουργός συμμαρζίζονταν θέσεις Μπερίσια σε ό,τι αφορά τις σχέσεις με την Ελλάδα. Σε συνάντηση στο γραφείο του με τους οπλαρχηγούς της Αυλώνας, μια βδομάδα μετά την επίσκεψη Κρανιδιώτη, ο Φίνο τους προμήνυσε το κατά της Ελλάδας περιεχόμενο της έκθεσης για σχέδιο «ΛΩΤΟΣ» του Αρχηγού των Μυστικών Υπηρεσιών Μπ Γκαζιντεντε στο σώμα της Βουλής..

² Ο Αλβανός Πρόεδρος είχε μπλοκάρει απ' όλες τις πλευρές τον «Πρωθυπουργό του» Από τέσσερις νόμους που ο Φίνο είχε στείλει προς ψήφιση στη Βουλή εντός τριών εβδομάδων , η Βουλή που ελέγχονταν πλήρως από το κόμμα του Μπερίσια, ψήφισε μόνο το νόμο για την ανάπτυξη των πολυεθνικών δυνάμεων στην Αλβανία . Ο Φίνο επίσης δεν είχε δυνατότητες να κάνει καμιά αλλαγή στο πνεύμα της «εθνικής συμφιλίωσης» σε τέτοια ιδρύματα όπως είναι η Ραδιοτηλεόραση. Κουράστηκε πολύ χάνοντας άστοχα χρόνο για να απαλλάξει τα όργανα της Τάξης από τους αναμειγμένους σε εγκλήματα. Απέβησαν μάλιστα άκαρπες οι προσπάθειές του για να απαλλάξει των καθηκόντων τον Υφυπουργό Δημόσιας Τάξης ,κακόφημο στρατηγό Αγκίμ Σέχου,.

δήλωσε σε μια σύσκεψη χωρίς πρωτόκολλο (όπου ήταν προσκεκλημένοι οι οπλαρχηγοί μαζί με όλους τους υπαλλήλους του κρατικού μηχανισμού του Δ. Κόμματος στο Νότο), ότι «εμείς αναγνωρίζουμε την τοπική αυτοδιοίκηση και κάνουμε διάλογο με όλους, μάλιστα και με τους εγκληματίες».

Μετά από τη δήλωση αυτή χρειάστηκε να βάλει ολόκληρο το προσωπικό του για να καθησυχάσει τους οπλαρχηγούς.¹

Ωστόσο την ώρα που ο Φίνο ετοίμαζε τις βαλίτσες και τα άτομα που θα τον συνόδευαν κατά την επίσκεψή του στην Αθήνα, τον ειδοποίησαν ότι την επομένη, πριν την αναχώρηση, ήθελε να συναντηθεί μαζί του ο Ιταλός Πρωθυπουργός Ρομάνο Πρόντι

Τα πρακτορεία ειδήσεων, όχι μόνο το ΑΠΕ, αλλά και το Ρούτερ δεν δέχονται ως πραγματική την είδηση, τόσο το περισσότερο που ήταν Πρωταπριλιά. Την επίσκεψη όμως επιβεβαίωσε με «ιδιαίτερη συγκίνηση» ο Αλβανός ομόλογος του Πρόντι Μάλιστα η χαρά του ήταν ιδιαίτερη επειδή η συνάντηση θα πραγματοποιούνταν στη γενέτειρά του το Αργυρόκαστρο.

Η συνάντηση όμως Πρόντι Φίνο, λίγα λεπτά πριν ο Φίνο αναχωρήσει για Αθήνα και μόλις μερικά χιλιόμετρα μακριά από τα ελληνο-αλβανικά σύνορα, δεν ακούγονταν καθόλου καλά. Εννοούνταν ανοιχτά ότι ο Πρόντι ερχόταν στο Αργυρόκαστρο για να νταντέψει το Φίνο πριν από την επίσκεψή του στην Αθήνα.

Η Αθήνα δεν αντέδρασε επίσημα. Αντέδρασαν όμως δύο Έλληνες διπλωμάτες, οι οποίοι βρίσκονταν στα Τίρανα στα πλαίσια διαφόρων αποστολών στις ταραγμένες εκείνες μέρες για την Αλβανία. Μαζί τους και ένας υπάλληλος του Υπουργείου Τύπου αποσπασμένος στο ΥΠΕΞ.

Έτυχα σε ρόλο μεταφραστή και μεσολαβητή ταυτοχρόνως, μεταξύ Φίνου και Ελλήνων διπλωματών. Τα ονόματά τους δεν αναφέρονται διότι αυτό μου ζητήθηκε. Για τον ίδιο λόγο δεν θα αναφερθούν πολλές λεπτομέρειες, αλλά μόνο η ουσία ενός γεγονότος που επιδίωκε να εξυπηρετήσει την Πατρίδα και απέτυχε λόγω «του χαρίσματος» της φυλής μας, της φαγωμάρας. Στην προκειμένη περίπτωση εκφράζει συγκεκριμένα τη διάσταση απόψεων και συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών διπλωματικών αρχών στην Αλβανία, με αποτέλεσμα η Ελληνική Εξωτερική πολιτική όσον αφορά την αλβανική κρίση να βρίσκεται ή εγκλωβισμένη ή αποπροσανατολισμένη.

Οι διαπραγματεύσεις διήρκησαν περισσότερο από τρεις ώρες. Ο Φίνο, ύστερα και από την παρέμβαση του αρχηγού του κόμματός του και μερικών άλλων εσωτερικών και

---

¹ Η δουλοπρεπή συμπεριφορά του Πρωθυπουργού της χώρας προς τον Μπερίσια από την πρώτη κιόλας βδομάδα της ανάληψης των καθηκόντων, είχε ενοχλήσει τις Επιτροπές. Στη συνάντησή τους της 17^{ης} Μαρτίου στην πόλη του Μπάσι, είχαν παρατηρήσει ότι «λειτουργεί κάτω από την ομπρέλα του Σαλί Μπερίσια». «Η συνέχιση αυτής της συμπεριφοράς, τονίζονταν στη κοινή δήλωση της ίδιας συνάντησης όπου ο Φίνο είχε υποσχεθεί να πάει, «μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια της στήριξής τους». Ο Φίνο απάντησε από τα Τίρανα ότι «θα κυβερνήσουμε τη χώρα παραβλέποντας τις υπαγορεύσεις των τελεσιγράφων απ' όπου και αν προέρχονται». (Δες κεφάλαιο ΧΥΙ, τμήμα: «Η ουσία της δήλωσης και πως προέκυψε το τελεσίγραφο»)

Ταυτόχρονα τρεις μέρες πριν από την επίσκεψη Φίνο στο Αργυρόκαστρο, στις 28 Μαρτίου, στην πέμπτη κοινή συνάντηση των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας στην Αυλώνα, οι οπλαρχηγοί είχαν καταφέρει να πείσουν τους εκπροσώπους όλων των κομμάτων της αντιπολίτευσης που στήριζαν την κυβέρνηση να υπογράψουν κοινή δήλωση. Στη δήλωση ζητούνταν η αποστασιοποίηση της κυβέρνησης από τις πραχτικές και τις σχέσεις με τον Μπερίσια, η παραίτηση του τελευταίου και η μετατροπή της Βουλής σε απλό όργανο νομιμοποίησης των κυβερνητικών αποφάσεων, όταν χρειάζονταν.

εξωτερικών παραγόντων, κατά τις τρεις η ώρα τα ξημερώματα ήταν έτοιμος να πει οριστικά στον Πρόντι ότι η συνάντησή τους στο Αργυρόκαστρο δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Βρέθηκαν και τα επιχειρήματα. Ως Πρωθυπουργός δεν του παρείχε εγγυήσεις ασφάλειας στο Αργυρόκαστρο. Επίσης για οποιαδήποτε απόφαση στον Πρωθυπουργό της Αλβανίας χρειάζονταν η έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Ακριβώς εκείνη την ώρα ο Μπασκίμ Φίνο μου ζήτησε να ξυπνήσω το «φίλο του», τον Γενικό Πρόξενο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο. Ήθελε να συζητήσει και μ' αυτόν για το πώς ήταν καλύτερα να πράξει και τι επιπτώσεις θα υπήρξαν στις σχέσεις μεταξύ των τριών χωρών σε περίπτωση πραγματοποίησης της συνάντησης και πως θα διατύπωνε καλύτερα διπλωματικά την αρνητική απάντηση προς τον Πρόντι

Δεν πήρα την απάντηση από το Φίνο. Οι Έλληνες διπλωμάτες με πήραν τηλέφωνο από τα Τίρανα για να μου πουν « Παράτα κάθε προσπάθεια και ξέχνα τα πάντα μονίμως εμείς ποτέ δε θα πούμε ότι υπήρξε μια τέτοια διαπραγμάτευση» Και ο συνάδελφος περί τα του τύπου πρόσθεσε «γιατί ρε γαμώτο τα προσωπικά μας υπερβαίνουν και τα εθνικά» (!!)

Την επομένη ο Φίνο ζήτησε στην υποδοχή του Πρόντι και τον Έλληνα Γενικό Πρόξενο. Έστειλε να τον φέρει τον Έλληνα Νομάρχη Αργυροκάστρου. Τον σταμάτησα λέγοντάς του «Όχι δε θα πας, γιατί θα γίνουμε ρεζίλι». Δεν μπορώ να πω τι θα έκανε ο Γενικός Πρόξενος, αλλά ο Νομάρχης συμφώνησε μαζί μου.

Ο Πρόντι, ήρθε λοιπόν γύρω στις 8 τοπική ώρα. Έξι Σινούκ εμφανίστηκαν αυτή τη φορά από τη Δύση, κατατρομάζοντας τους κατοίκους της πόλης. Μετά από δοκιμαστική παρουσία πάνω από την πόλη, προσγειώθηκαν στο ελικοδρόμιο. Οι Ιταλοί πεζοναύτες εξουδετέρωσαν στο άψε σβήσε κάθε ίχνος αλβανικής ασφάλειας. Ωστόσο ελάχιστοι περίεργοι βγήκαν στους δρόμους να δουν και όχι να υποδεχτούν τον Ιταλό Πρωθυπουργό, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία της πόλης που κατέβαινε ένας πρωθυπουργός γειτονικής χώρας.

Ο δηλωμένος σκοπός της επίσκεψης από τον ίδιο τον Πρόντι, αύξησε ακόμη περισσότερο τις αμφιβολίες για τον πραγματικό σκοπό της συνάντησης με το Φίνο στο Αργυρόκαστρο. Στην 35λεπτη tet a tet συνάντηση, όπως δήλωσαν αργότερα, ο Πρόντι ζήτησε από τον Πρωθυπουργό της Αλβανίας να επικυρώσει εκ' νέου τη βούληση της Αλβανικής πλευράς για την ανάπτυξη πολυεθνικών δυνάμεων στη χώρα, διότι το θέμα θα ψηφίζονταν το απόγευμα της ίδιας ημέρας στην Ιταλική Βουλή.(!!)

Είναι αλήθεια ότι η υπόθεση ανάπτυξης πολυεθνικών δυνάμεων υπό την αιγίδα της Ιταλίας είχε προκαλέσει την αντίδραση των Ιταλών κομμουνιστών οι οποίοι μετείχαν στον κυβερνητικό συνασπισμό με αποτέλεσμα η κυβέρνηση του Πρόντι να βρίσκονταν σε κρίση. Όμως η απάντηση του Φίνο δε δικαιολογεί τη θυσία του Πρόντι να φθάσει μέχρι τα ελληνο - αλβανικά σύνορα στο Νότο της Αλβανίας. Ο Φίνο λοιπόν είπε στον Πρόντι ότι έχει το ΟΚ απ' αυτόν, αλλά την απόφαση θα τη λάβαινε η κυβέρνηση τρεις μέρες αργότερα, όταν επέστρεφε από την Αθήνα (!) Τα ερωτηματικά και θαυμαστικά αυξήθηκαν κι άλλο, (υπέρ της άποψης ότι ο Πρόντι ήρθε για την επίσκεψη του Φίνου στην Αθήνα και όχι για τον Αλβανό Πρωθυπουργό), όταν ο Ιταλός Πρωθυπουργός δήλωσε, κατά το Φίνο, πως «ήρθε μέχρι το Αργυρόκαστρο, για να του εκφράσει τα συλλυπητήρια για τα θύματα στο Οτράντο» (?!)¹.

---

¹ Τρεις μέρες νωρίτερα, στις 28 Μαρτίου ιταλικό πολεμικό πλοίο χτύπησε εσκεμμένα το αλβανικό πλοιάριο "i katerti i rades", με αποτέλεσμα να πνιγούν 83 από τα 120 άτομα που επέβαιναν σ' αυτό

Εννοείται , οι δύο άνδρες δεν είπαν τίποτε για την επικείμενη επίσκεψη του Φίνου στην Αθήνα. Στην διπλωματία όμως δεν έχουν αξία μόνο οι δηλώσεις, αλλά και οι συγκεκριμένες οι πράξεις.

Οι ίδιες οι εξελίξεις ωστόσο θα επιβεβαιώσουν στο μέλλον ότι ειδικά η Ιταλία θα επιδιώξει να δημιουργήσει την εικόνα κηδεμόνα στις σχέσεις των Τιράνων με την Αθήνα.

Κεφάλαιο XVI

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΣΤΟ ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ ΓΟΛΓΟΘΑ

Ύστερα από την ιδρυτική, ή την ενωτική συνάντηση του Αργυροκάστρου στις 11.03. και την πρώτη σύσκεψη στην Αυλώνα στις 14.03, η σύσκεψη του Μπαλς στις 17.03 ήταν η τρίτη της Εθνικής Επιτροπής Λαϊκής Σωτηρίας . Στην σύσκεψη μετείχαν δώδεκα Επιτροπές. Μια περισσότερη από τη συνάντηση της Αυλώνας . Ο νέος εκπρόσωπος ήταν από την πόλη του Φίερι.

Στο Μπαλς αναμενόταν να κατέφθανε, αν όχι ο Πρωθυπουργός , κάποιος εκπρόσωπός του, καθώς και οι εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων . Κανείς όμως δεν ήρθε.

Προσωπικά ήταν η δεύτερη φορά που μετείχα σε συσκέψεις των Επιτροπών. Στο Μπαλς είχαν έρθει να παρακολουθήσουν τη σύσκεψη δεκάδες ξένοι δημοσιογράφοι και τηλεοπτικά κανάλια. Υπήρχε επίσης και πολύ πλήθος. Επιβαλλόταν σοβαρότητα και ευθύνη. Γνωρίζοντας την κατάσταση των Επιτροπών , ζήτησα ώστε οι δημοσιογράφοι να έπαιρναν κάποια πλάνα και να αποχωρούσαν . Λίγο αργότερα διαπίστωση ότι η παρέμβασή μου ήταν σωτήρια για το κύρος των Επιτροπών , αλλά και για μένα προσωπικά. Αυτό διότι στη συνάντηση, αμέσως μετά από κάποιες προετοιμασμένες ομιλίες, άρχισαν οι εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση. Ήταν όλες ίδιες , μόνο ότι άλλαζαν τα ονόματα και οι πόλεις. Σκοτωμοί, ληστείες, τραυματίες , καταστροφή κτιρίων και βίαιες καταλήψεις κοινωφελών ιδρυμάτων.

Αμέσως μετά άρχισε μία συζήτηση όπου ο κάθε ομιλητής έδειχνε τις αξίες του στην εξέγερση και όπου ο καθένας είχε τη δική του προσωπική λύση για την έξοδο από την κρίση. Η έλλειψη μόνιμης ηγεσίας έδινε εδώ τους πρώτους δυσάρεστους καρπούς.¹

Στη συνάντηση του Μπαλς παρατήρησα ότι στη σύνθεση των Επιτροπών υπήρχαν άνθρωποι που τυχαία βρίσκονταν εκεί. Υπήρχαν υψηλόβαθμοι αξιωματικοί οι οποίοι δεν ήταν σε θέση να συνδέσουν την πολιτική κατάσταση στη χώρα με πιθανές στρατιωτικές πράξεις ή δεν έδειχναν ότι μπορούσαν να διοικήσουν όλο κείνο το ένοπλο πλήθος. Τους έλειπε επίσης η τόλμη να πράξουν.

Έγιναν στη συνέχεια δύο προτάσεις για τον εξαναγκασμό σε παραίτηση του Μπερίσια. Η μία έλεγε να βομβαρδιστεί το Προεδρικό Μέγαρο με πυροβόλα όπλα μεγάλου βεληνεκούς , ή με αεροπλάνα που θα απογειώνονταν από την Κουτσιόβα² . Οι πρώτες βολές να γινόταν με άοπλες οβίδες ως προειδοποίηση.

Η δεύτερη πρόταση προέβλεπε να έβγαιναν τα τανκς στην εθνική οδό, από τους Αγίους Σαράντα μέχρι το Μπάλς , περιοχή η οποία θεωρούνταν ελεύθερη . Τα τανκς θα

---

¹ Η κάθε πόλη στην οποία διεξαγόταν η συνάντηση , αναλάμβανε το καθετί, μάλιστα και το προσχέδιο της δήλωσης.

² Αεροπορική βάση στο Νότο της χώρας υπό τον έλεγχο των εξεγερθέντων

έμεναν στο δρόμο για μερικές μέρες και σε περίπτωση που ο Μπερίσια θα αντιστεκόταν, τότε θα προέλαυναν προς τα Τίρανα. Εκείνοι που απέρριψαν τη δεύτερη πρόταση ήταν οι υψηλόβαθμοι αξιωματικοί με το πρόσχημα ότι θα χυνόταν πολύ αίμα. Τα αντεπιχειρήματα έλεγαν ότι σε περίπτωση που μείνει για πολύ καιρό στην εξουσία ο Σαλί Μπερίσια τότε θα χυνόταν πολύ περισσότερο αίμα απ' ό,τι σε μια επίθεση προς τα Τίρανα με στόχο μόνο το Προεδρικό Μέγαρο. Οι δεύτεροι επιβεβαιώθηκαν. Όμως σ' εκείνη την τράπεζα με περισσότερα από 40 άτομα λίγοι ήταν εκείνοι που ήταν έτοιμοι για συγκεκριμένες πράξεις εντός της λογικής των εξελίξεων στη χώρα.

Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα άρχισε και η συζήτηση για την βασική πράξη της συνάντησης: την κοινή δήλωση. Οι συζητήσεις δεν είχαν κάποιο συγκεκριμένο άξονα και δεν απηχούσαν την πολιτική πραγματικότητα στη χώρα. Όλοι εξέφραζαν τα απωθημένα τους και δεν μπορούσαν να ιεραρχήσουν τα ουσιαστικά προβλήματα. Το φάσμα των προβλημάτων κυμαινόταν από τη δράση της SHIK και τον τρόπο επαναλειτουργίας του κράτους στο Νότο, μέχρι την στάση έναντι της ανάπτυξης των πολυεθνικών δυνάμεων.

Βασική όμως ανησυχία ήταν η προ δυο ημερών δήλωση του Μπερίσια ότι θα παραιτούνταν σε περίπτωση που το Δ. Κόμμα έχανε στις επικείμενες εκλογές. Η δήλωση αποτελούσε για τις Επιτροπές μια πραγματική πρόκληση.

Η ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΩΣ ΠΡΟΕΚΥΨΕ ΤΟ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟ ΠΟΥ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΕ ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ

Στη συνάντηση του Μπαλς πήγα με μια προκαταρκτική δήλωση, η οποία στηριζόταν στις αρχές των προηγούμενων δηλώσεων. Άγγιζε όλα τα επίπεδα που αποτελούσαν εκείνη τη στιγμή το κράτος. Η διαφορά έγκειται μόνο στο γεγονός ότι υπήρξε σκληρή στάση προς την κυβέρνηση και τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Στο σχέδιό μου έκαμα και κάποιες αλλαγές που ανταποκρίνονταν στο ρεζουμέ των αιτημάτων των άλλων ομιλητών και όταν η κούραση πήγαινε να διαλύσει την σύσκεψη, ζήτησα το λόγο. Η πρότασή μου αφορούσε συγκεκριμένα:

1. Οι Επιτροπές θεωρούν τη δήλωση του Γραφείου του Προέδρου της Δημοκρατίας σχετικά με την παραίτηση Μπερίσια¹, ως βαριά πρόκληση κατά της αξιοπρέπειας του λαού και πλήρη ανευθυνότητα προς το άδικο αίμα που χύθηκε. Η παραμονή του στην εξουσία σχετίζεται με την καταστροφή του τόπου και του κράτους, αποβλέποντας ξεκάθαρα σε πολιτική και εθνική διάσπαση της χώρας.
2. Οι Επιτροπές ζητούν άμεσα και άνευ όρων την παραίτηση του Σαλί Μπερίσια.
3. Διαφορετικά ζητούν τη μη αναγνώρισή του και την αντικατάστασή του από εκλεγμένο Προεδρικό Συμβούλιο από τη στρογγυλή τράπεζα των κομμάτων στη χώρα με την παρουσία ως πλευρά και των Επιτροπών.
4. Οι Επιτροπές εκφράζουν για μια ακόμη φορά την υποστήριξη προς την κυβέρνηση Φίνο, όμως δηλώνουν ταυτόχρονα ότι η συνέχιση της συνεργασίας της με το Σαλί Μπερίσια την ενοχοποιεί και αφαιρεί το δικαίωμα στις Επιτροπές να τις παρέχουν στήριξη
5. Ζητούν από την κυβέρνηση Φίνο την αναγνώριση των δομών στον κρατικό μηχανισμό που ενέκριναν οι Επιτροπές στους Νοτίους νομούς, οι οποίες θα λειτουργήσουν μέχρι τις εκλογές

¹ Στη δήλωση σχετίζονταν η παραίτηση του Μπερίσια μόνο με το ενδεχόμενο ήττας του Δ.κόμματος στις επικείμενες εκλογές.

6. Ζητούν μια συνάντηση με τα πολιτικά κόμματα της χώρας
7. Δηλώνουν για μια ακόμη φορά ότι τα όπλα δε βρίσκονταν στα χέρια συμμοριτών , αλλά στα χέρια του λαού ως εγγύηση για την αποτροπή της Μπερισικής δικτατορίας Στο πλαίσιο αυτό, κατέληγε η δήλωση, θεωρούν ανεπίτρεπτη την παρουσία πολυεθνικών δυνάμεων με στόχο τον αφοπλισμό του λαού.

Τα σημεία αυτά , τα οποία αποτέλεσαν και την τελική μορφή της δήλωσης, έγιναν δεχτά με κατανόηση από τους συμμετάσχοντες.

Εκείνη τη στιγμή πυροδοτεί έντονη συζήτηση η πρόταση του Τζεβάτ Κοτσιά οπλαρχηγού Αγίων Σαράντα, να αποκτήσει η δήλωση τελεσιγραφικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα να αφήνονταν μόνο τρεις μέρες προθεσμία για την παραίτηση Μπερίσια. Επιχειρηματολόγησα το αντίθετο, στηριζόμενος στην αρχή της πολιτικής του επόμενου βήματος. Όταν επόμενο βήμα, σε περίπτωση μη παραίτησης του Μπερίσια, δεν έχει ούτε ο ίδιος ο Κοτσιά, τόνισα τότε το τελεσίγραφο αποτελεί παγίδα για τα ίδια τα πολιτικά αιτήματα των Επιτροπών. «Τόσο το περισσότερο, πρόσθεσα, όταν δε βλέπω ετοιμότητα για πραχτικά βήματα που προϋποθέτει η ουσία των αιτημάτων των Επιτροπών»

Το ίδιο υποστήριζαν και πολλοί άλλοι. Η πρόταση όμως ψηφίστηκε και ο Κοτσιά κέρδισε. Μάλιστα κατά τη δακτυλογράφηση του κειμένου , στο σημείο δύο , όπου γίνονταν λόγος για την άμεση και άνευ όρων παραίτηση του Μπερίσια, σκοπίμως λησμονήθηκε η φράση «εντός της 20 Μαρτίου», που πρότεινε ο Κοτσιά. Όμως ο Κοτσιά θεώρησε την πράξη αυτή «προδοσία» δηλώνοντας μάλιστα ότι δεν θα υπόγραφε την κοινή δήλωση . Ουσιαστικά υπογράφηκε η απώλεια της δυναμικής των πολιτικών αιτημάτων των Επιτροπών.

Την ίδια μέρα έγινε ένα βήμα προς τα μπρος όσον αφορά τη βελτίωση της οργάνωσης των Επιτροπών . Αφού διαπιστώθηκε ότι ήταν πάρα πολύ δύσκολο να εκλεγόταν μια μόνιμη ηγετική επιτροπή και ένας Πρόεδρος ή Αρχηγός,(διότι όλοι ήθελαν και πίστευαν ότι μπορούσαν να γίνουν αρχηγοί) εξελέγη μια 8-μελής Επιτροπή με πρόεδρο τον κ. Κοτσιά. Μεταξύ των 8 εκλεγμένων ήμουν και εγώ, όπως και ο Πέτρο Κότσι, ο πρόεδρος του Σοσιαλιστικού Κόμματος στο Φίερι με το κεφάλι εντελώς κουρεμένο από τους πράκτορες του Μπερίσια Η αποστολή της 8-μελούς Επιτροπής ήταν να προετοιμάσει την επόμενη συνάντηση Παρέμεινε όμως μέχρι τότε που οι Επιτροπές αυτοδιαλύθηκαν.

Έτσι τελείωσε η συνάντηση του Μπάλς . Έξω από την αίθουσα περίμενε πάρα πολύς κόσμος και ασφαλώς πολλοί δημοσιογράφοι. Εκεί διαβάστηκε ακόμη μια φορά η δήλωση η οποία για πρώτη φορά είχε αποδέκτες τα πολιτικά κόμματα στη χώρα , την κυβέρνηση Φίνο, το διπλωματικό σώμα στα Τίρανα , τις κυβερνήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ. Επίσης για πρώτη φορά η δήλωση μετέβηκε στα Τίρανα από μέλη της Επιτροπής.

ΤΟ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟ ΛΗΓΕΙ ..... ΤΩΡΑ ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ;!

Η είδηση για την ύπαρξη τελεσιγράφου έκανε το γύρο του κόσμου σε χρόνο μηδέν και ανησύχησε πολύ κόσμο, πράγμα που έκανε να μη παρατηρηθούν τα καυστικά αιτήματα προς τα κόμματα και την κυβέρνηση¹. Στις 20.03, μία μέρα πριν από την ταχτική συνάντηση

---

¹ Τα κόμματα της αντιπολίτευσης δεν είχαν ενιαία στάση προς τις Επιτροπές. Η Δημοκρατική Συμμαχία και το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, με αρχηγούς αντίστοιχα τους Νεριτάν Τσέκα και Σκεντέρ Γκινούσι ήταν πολύ πιο κοντά τους. Αυτά έβλεπαν την προσέγγιση στις Επιτροπές ως δυνατότητα για να μεγαλώσουν το εκλογικό τους σώμα. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα που αισθανόταν σίγουρο στην πορεία του προς την κατάκτηση της εξουσίας μεγάλωνε την απόσταση από τις Επιτροπές.

των Επιτροπών στο Τεπελένι, στο Αργυρόκαστρο είχαν αφιχθεί από Αυλώνα οι Σκεντέρ Γκινούσι¹ και Πασχάλη Μήλιο².

Στο Αργυρόκαστρο οι ηγέτες του Σ.Δ. Κόμματος επεδίωξαν να πείσουν τους οπλαρχηγούς του Τεπελενίου, Αργυροκάστρου και Αγίων Σαράντα ώστε να αλλάξουν ταχτική σχετικά με την παραίτηση Μπερίσια και να προσανατολίζονταν στην ταχτική τμηματικής αποσυναρμολόγησης της δικτατορίας του³. Οι οπλαρχηγοί δεν πείστηκαν και η ένταση οξύνθηκε ιδιαίτερα όταν οι πολιτικοί αναφέρθηκαν στον αφοπλισμό του λαού. Ο Γκινούσι, γνωρίζοντας καλά την κατάσταση, έλεγε στους οπλαρχηγούς, ότι δεν είχαν πλέον την εμπιστοσύνη του λαού και ότι εκτός από το ενδιαφέρον για οργάνωσή τους, θα έπρεπε να φρόντιζαν ιδιαίτερα την προσαρμογή τους στις νέες εξελίξεις.

Στο αποκορύφωμα της συζήτησης, μπήκε στην αίθουσα μια ομάδα αμερικανών δημοσιογράφων οι οποίοι με αυθάδικο τρόπο και επιδεικνύοντας απόλυτο κύρος, ισχυρίζονταν ότι από τη δική τους κάμερα θα ενημερωνόταν άμεσα ο ίδιος ο Πρόεδρος Κλίντον. Άρχισαν αμέσως δουλειά. Ήταν δημοσιογράφοι του CNN. Η ουσία των ερωτημάτων τους αφορούσε το περιεχόμενο της κοινής δήλωσης του Μπαλς και ποιο θα ήταν το επόμενο βήμα σε περίπτωση που το τηλεσίγραφο έληγε και ο Μπερίσια δεν παραιτούνταν. (Το τηλεσίγραφο έληγε τα μεσάνυχτα της ίδιας μέρας)

Οι Γκινούσι και Μήλιο ως εκπρόσωποι κομμάτων αποστασιοποιήθηκαν από μια τέτοια συζήτηση. Ο Μήλιο αποδέχτηκε το ρόλο του μεταφραστή. Τα υποτιθέμενα υψηλά στελέχη των Επιτροπών αλληλοφαγώθηκαν για το ποιος θα μιλήσει πρώτος, αλλά κανείς απ'αυτούς δεν μπόρεσε να δώσει μια σωστή απάντηση για το ποιος ήταν ουσιαστικά ο αποδέχτης του τηλεσιγράφου.

Χρειάστηκε να παρέμβουμε με τρόπο και με τη βοήθεια του Γκινούσι και Μήλιου εξηγήσαμε ότι το τηλεσίγραφο ουσιαστικά απευθυνότανε στα πολιτικά κόμματα. Τα κόμματα λοιπόν έπρεπε να συγκεντρώνονταν από κοινού με τις Επιτροπές και να αποφάσιζαν τι θα γινόταν με τον Μπερίσια. Από μια τέτοια τράπεζα να εκλέγονταν ένα Προεδρικό Συμβούλιο.

Την ίδια στιγμή ο Γκινούσι έγινε πρωταγωνιστής στη συζήτηση μιλώντας ακριβώς στο πνεύμα της δήλωσης. Αναφέρθηκε στην αναγκαιότητα παραίτησης του Μπερίσια ως πράξη που σχετίζονταν με τον αφοπλισμό του λαού, την εκτόνωση της έντασης και την αποκατάσταση της ομαλότητας. Εξήγησε επίσης ότι δεν υπάρχουν λόγοι και δυνατότητα πρόκλησης εμφυλίου, ούτε ασφαλώς πρόκειται για έναν διαχωρισμό Βορρά – Νότου. «Ο Βορράς και ο Νότος, - εξήγησε ο πρόεδρος του Σ. Δ. Κόμματος,- δεν έχουν τίποτε μεταξύ τους. Τόσο ο Βορράς, όσο και ο Νότος είναι κατά του Σαλί Μπερίσια»

Οι αμερικανοί δημοσιογράφοι όμως επέμεναν να μάθουν τι θα γινότανε την επομένη του τηλεσιγράφου. Αυτό δεν μπορούσε να το γνωρίζει ο Γκινούσι. Είμαι επίσης βέβαιος ότι κανένα από τα μέλη των Επιτροπών δεν είχε αναρωτηθεί γι'αυτό και δεν είχαν τι να πουν. Επενέβηκε τότε ο Γκιολέκ Μαλιαϊ, ο γνωστός οπλαρχηγός του Τεπελενίου. Εσπασε την σιωπή αποκαλύπτοντας ένα σχέδιο που είχε συζητηθεί σε πολύ στενό κύκλο. «Σε περίπτωση που ο Μπερίσια δεν παραιτηθεί και τα κόμματα θα συνεχίσουν να παραμένουν

---

¹ Μετά τις εκλογές εξελέγη Πρόεδρος της Βουλής ³ Μετά τις εκλογές διορίστηκε Υπουργός Εξωτερικών

³ Η θεωρία αυτή αποτέλεσε στη συνέχεια το δόγμα της πολιτικής του Φάτος Νάνο.

αδρανή , - είπε ο Γκιολέκ, - τότε 50 άντρες ειδικά εκπαιδευμένοι για την εκδίωξη του Σαλί Μπερίσια από το Προεδρικό Μέγαρο , είναι έτοιμοι να αναχωρήσουν για τα Τίρανα»

Η είδηση άστραψε στα μάτια των αμερικανών δημοσιογράφων . Οι κάμερες στράφηκαν προς τον Γκιολέκ με την καθυστέρηση της μετάφρασης . Οι δημοσιογράφοι ζήτησαν εξηγήσεις από τον άνθρωπο που μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχε μιλήσει. Του έγνευσα να μην πεί τίποτε περισσότερο. «Άλλες εξηγήσεις για το ποιος τους στέλνει , που έχουν εκπαιδευτεί και πότε θα φθάσουν στα Τίρανα δεν μπορώ να σας δώσω»- είπε ο Γκιολέκ. Σηκώθηκε, γύρισε τους ώμους στους δημοσιογράφους και έφυγε.

Η συνάντηση τελείωσε. Η δήλωση του Γκιολέκ ήταν η δεύτερη είδηση μέσα σε λίγες μέρες με πηγή τις επιτροπές που έκανε το γύρο του κόσμου. Έφθασε και στ' αυτιά του Μπερίσια. Εκείνος με τη σειρά του αύξησε την φρούρηση μέσα και έξω από το Προεδρικό Μέγαρο. Μάλιστα και ο τρίτος όροφος του Μεγάρου είχε μετατραπεί σε οπλοστάσιο. Τόσο φοβισμένοι ήταν οι φρουροί του Μπερίσια, που σε οποιονδήποτε θόρυβο απαντούσαν με ατέλειωτους πυροβολισμούς.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΤΕΠΕΛΕΝΙΟΥ .

ΜΕΓΑΛΗ Η ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΓΙΑ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΜΕΙΩΜΕΝΕΣ ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Στη συνάντηση του Τεπελενίου μία μέρα μετά, στις 21.03.97, ο αριθμός των Επιτροπών αυξήθηκε με δύο νέους εκπροσώπους, από το Ελμπασάνι και το Τσερίκ, (πόλη έξω από το Ελμπασάνι). Παρευρέθηκαν συγκεκριμένα οι εκπρόσωποι των φοιτητών απεργών πείνας της Αυλώνας, οι Επιτροπές Αγίων Σαράντα, Δελβίνου, Αργυροκάστρου, Αυλώνας, Πρεμετής, Μεμαλίαϊ, Κλεισούρας, Μπερατιού, Κουτσιόβα, Μαλακάστρας (Μπάλς), του Ελμπασάνι και Τσερίκ.

Η συνάντηση όμως ήταν αρκετά δύσκολη . Πολιτικά οι Επιτροπές ήταν μπλοκαρισμένες στο ερώτημα: Το τελεσίγραφο έληξε, ο Σαλί Μπερίσια δεν παραιτήθηκε , τα πολιτικά κόμματα δε μίλησαν, τώρα τι θα γίνει, όταν δεν υπήρχαν ούτε οι άνδρες του Γκιολέκ;

Μετά την ενημέρωση σχετικά με την κατάσταση στο Ελμπασάνι και Τσερίκ, (η οποία δεν ήταν διαφορετική από την κατάσταση στις πιο νότιες περιοχές), βάλθηκε το δάχτυλο στις πληγές των ήλων. Τι θα γίνει τώρα με τον Μπερίσια και το τελεσίγραφο; Το γεγονός ανάγκαζε τους ομιλητές να επανέρχονται στη συνάντηση του Μπαλς και στη στιγμή που δέχτηκαν την πρόταση του Κοτσιά για τελεσίγραφο.

Ο αρχηγός της Επιτροπής της Αυλώνας, Αλμπέρτ Σύτι, έθετε ως βασική προϋπόθεση την προφορική καταδίκη του Μπερίσια και την αναφορά στη δήλωση μίας θέσης για την επιστροφή των χρημάτων . Ξεκινούσε από εκείνο που ήθελαν να ακούσουν οι χιλιάδες διαδηλωτές στην Αυλώνα . Ουσιαστικά και στο προσχέδιο της δήλωσης αυτό αναφερόταν. Ο Σύτι πρόβαλε επίσης ως γενικότερη ταχτική την τμηματική αποκαθήλωση του καθεστώτος Μπερίσια, όπως επίσης και την ιδέα οι Επιτροπές να επέτρεπαν μεγαλύτερο πεδίο δράσης στα πολιτικά κόμματα. Το πνεύμα αυτό ο οπλαρχηγός της Αυλώνας επέμενε να επιβάλει σε κάθε ομιλητή. (Τις ίδιες ιδέες είχε παρουσιάσει μια μέρα νωρίτερα στο Αργυρόκαστρο ο Σκεντέρ Γκινούσι.) Αναγκάστηκε να παρέμβω λέγοντάς του ότι « εμείς ισχυριζόμαστε και επιμένουμε για δημοκρατικές αρχές και εσύ επειδή διευθύνεις μια συνάντηση δεν επιτρέπεις σε κανέναν να εκφραστεί ελεύθερα» Ο Σύτι κάθισε και δε μίλησε πια.

Όμως ούτε η παρέμβαση αυτή οδήγησε στην εξομάλυνση της συζήτησης , η οποία πυροδοτούνταν λόγω της μεγάλης επιθυμίας για να παραιτηθεί ο Μπερίσια και των δυνατοτήτων εξαναγκασμού του σε κάτι τετοιο που μειώνονταν συνεχώς.

Στο αποκορύφωμα της συζήτησης αυτής προέκυψαν εκ' νέου δύο τολμηρές ιδέες . Η πρώτη σχετιζόταν ξανά με επίθεση προς τα Τίρανα ή με επίλεκτους άνδρες, όπως είχε αναφέρει ο Γκιολέκ στους αμερικανούς δημοσιογράφους, ή με ταχτικά σώματα.

Η δεύτερη σχετιζόταν με αεροπορική επίθεση ενός ζεύγους αεροπλάνων από την αεροπορική βάση της Κουτσιόβα προς το Προεδρικό Μέγαρο στα Τίρανα και απ' εκεί τα αεροπλάνα ή να έφευγαν προς Ιταλία ή να επέστρεφαν στην βάση.

Η πρώτη ιδέα απορρίφτηκε με τα ίδια επιχειρήματα , όπως και στο Μπαλς . Η δεύτερη η οποία έγινε άμεσα από δύο νέους πιλότους από την Κουτσιόβα , έβαλε όλους σε σκέψη . Όλοι τους είχαν μπροστά δύο ήρωες και δεν ήξεραν τι να κάνουν την ψήφο τους.

Στο διάλειμμα , μαζί με τον Γκιολέκ, ρώτησα τους πιλότους πόσο εφικτή ήταν η ιδέα τους και πόσο σίγουροι ήταν ότι δεν θα τους συμβεί τίποτε . Η σιγουριά τους ήταν απόλυτη . Μάλιστα είπαν ότι δεν υπήρχε λόγος να φύγουν στην Ιταλία , την στιγμή που πολύ καλά μπορούσαν να επιστρέψουν στην αεροπορική βάση της Κουτσιόβα. Επίσης διαφωνούσαν με την ιδέα να έριχναν στο Προεδρικό Μέγαρο αντί για πραγματικά βλήματα, οτιδήποτε άλλο υλικό για εκφοβισμό.

Τους εξήγησα ότι τέτοιες αποφάσεις ούτε καν μπορεί να τεθούν προς συζήτηση , ούτε μπορεί να ληφθούν αποφάσεις παρουσία μίας μάζας πενήντα ατόμων η καταγωγή των οποίων δεν ήταν γνωστή.

Δεν πρόλαβα να τελειώσω την άποψή μου και έφθασε εκεί ένα από τα μέλη της Επιτροπής Τεπελενίου . Κάλεσε τον Γκιολέκ και του είπε: « Μη επιτρέπετε να σας χειραγωγεί ένας Έλληνας» . Άκουσα τι είπε, αλλά δεν αντέδρασα. Γνώριζα καλά μέχρι που έφθαναν τα όριά μου

Η ΔΗΛΩΣΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ

Λόγω της φημολογίας ότι στο Τεπελένι οι Επιτροπές θα εκλέγανε «Κυβέρνηση του Νότου», δεν ήθελα να μετάσχω στην Επιτροπή σύνταξης της δήλωσης. Τελικά αναγκάστηκα να μετάσχω και έκανα τις δικές μου προτάσεις. Στο πρώτο μέρος τάχτηκα υπέρ της άποψης ώστε να αναφέρονταν όλα όσα έκανε ο Μπερίσια σε βάρος του λαού, του κράτους και της χώρας. Για το δεύτερο μέρος όμως πρότεινα ο Μπερίσια ως πρόεδρος να θεωρηθεί ανύπαρκτος. Να ζητηθεί από τα πολιτικά κόμματα , η ψήφιση, μέχρι την εκλογή της νέας Βουλής, ενός Προεδρικού Συμβουλίου, με την συμμετοχή και των Επιτροπών ως πλευρά. Πρότεινα επίσης να τονιστούν οι επιφυλάξεις προς την κυβέρνηση Φίνο, η οποία συνέχιζε την λειτουργία κάτω από την ομπρέλα του Σαλί Μπερίσια . Να ζητηθεί από την κυβέρνηση, πρότεινα η εξουδετέρωση όλων των κρατικών δομών που συνδέονταν με το καθεστώς Μπερίσια και να τεθεί υπό άμεσο έλεγχο της η κρατική ραδιοφωνία και τηλεόραση.

Στη δήλωση εκτός από τις προαναφερόμενες προτάσεις, μπήκε ακόμα ένα σημείο στο οποίο αναφερόταν ότι « Το αίτημα των Επιτροπών για να είναι μέρος στις συνομιλίες δεν έχει καμιά σχέση με το στόχο των κομμάτων να πάρουν την εξουσία» Το παρόν σημείο αποτελούσε ουσιαστικά έναν ελιγμό για την απαλλαγή των κομμάτων της αντιπολίτευσης από τις επιφυλάξεις για πιθανή διεκδίκηση της εξουσίας από τις Επιτροπές και την αποκατάσταση ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ τους. Ο ελιγμός ήταν αναγκαίος και για το γεγονός ότι τα πολιτικά κόμματα δεχόταν πίεση από τον Μπερίσια για να αποστασιοποιηθούν από τις Επιτροπές.

Δεν περιλήφθηκε όμως καμιά από τις δύο εκδοχές για τον βίαιο εξαναγκασμό παραίτησης του Σαλί Μπερίσια. Ενώ τα θέματα οργάνωσης των Επιτροπών και συγκεκριμένης συνεργασίας με τα κόμματα της αντιπολίτευσης και την κυβέρνηση, αφέθηκαν για την επόμενη συνάντηση, αυτή της Αυλώνας στις 28.03.1997.

Ελήφθη επί αυτού μια προαπόφαση. Σε περίπτωση που τα κόμματα δε θα μετείχαν και στην επόμενη συνάντηση για την ενοποίηση των θέσεων, τότε θα επισημοποιούνταν η αποστασιοποίηση των Επιτροπών από τα κόμματα και την κυβέρνηση. Αποφασίστηκε επίσης και μια πλατφόρμα για τη διεύρυνση της συμμετοχής των Επιτροπών απ'όλη τη χώρα.

ΣΤΟ ΤΕΠΕΛΕΝΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΓΙΑ «ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ»

Η δήλωση ψηφίστηκε ομόφωνα και μετά την υπογραφή της απ' όλους τους οπλαρχηγούς (αυτή ήταν η πραχτική που ακολουθούνταν), διαβάστηκε μπροστά σε ένα αρκετά μεγάλο πλήθος και δημοσιογράφους όπου κυριαρχούσαν οι Έλληνες. Παρατήρησα ότι αμέσως μετά όλα τα φώτα των δημοσιογράφων έπεσαν πάνω στο Γκιολέκ, ενώ κάποιοι άλλοι οπλαρχηγοί δεν ήθελαν να βγάλουν τα κεφάλια στις κάμερες. Οι ερωτήσεις που υποβλήθηκαν στον Γκιολέκ σχετίζονταν με τη στάση των Επιτροπών προς την κυβέρνηση Φίνο. Ο Γκιολέκ έδωσε ωστόσο μια πολύ διπλωματική απάντηση. «Εμείς,-είπε,- υποστηρίζουμε την κυβέρνηση Φίνο, αλλά θα την υποστηρίξουμε περισσότερο όταν αυτός σταματήσει να λειτουργεί κάτω από την ομπρέλα του Μπερίσια»

Οι ερωτήσεις τέτοιας φύσεως σχετίζονταν με τις διαδομένες φήμες, οι οποίες θα αιωρούνταν για πολλές μέρες ακόμα, ότι «οι Επιτροπές στο Τεπελένι δε θα αναγνώριζαν πλέον την κυβέρνηση Φίνο και θα κήρυτταν το σχηματισμό κυβέρνησης του Νότου». Επιβεβαιώθηκε ότι η είδηση ήταν εντελώς αβάσιμη, όπως ήταν αβάσιμη η κατηγορία ότι οι Επιτροπές επεδίωκαν το διαχωρισμό Βορρά - Νότου της Αλβανίας. Μάλιστα κανείς από τους εκπροσώπους των Επιτροπών στη συνάντηση δεν ανέφερε τίποτε για ένα τέτοιο πράγμα. Κάποιοι από τους οπλαρχηγούς ωστόσο, ίσως να είχαν δεσμευτεί στους πάτρωνές τους πάνω σε τέτοιες προτάσεις και τώρα ίσως να αναζητούσαν τις δικαιολογίες γιατί δεν μπόρεσαν να τις προωθούσαν.

Θύμα της είδησης- φήμη ήταν και μια νεαρή δημοσιογράφος του Ελληνικού κρατικού τηλεοπτικού καναλιού. Σε ανταπόκρισή της από το Αργυρόκαστρο, είπε ότι οι Επιτροπές αναμένεται να κηρύξουν αυτές τις μέρες την κυβέρνησή τους του Νότου. "Όταν τη ρώτησα που την ψώνισε την είδηση, μου έδειξε τον Γκιολέκ (!!!). Σίγουρα κάποιος άλλος πούλησε στη δημοσιογράφο την είδηση, επειδή ο ίδιος δεν μπορούσε να την πει. Ύστερα απ'αυτό το συμβάν δεν ξαναείδα την Ελληνίδα δημοσιογράφο στην Αλβανία.

Κεφάλαιο XVII

ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΤΗΝ ΕΝΑΤΗ ΜΑΡΤΙΟΥ

ΟΙ ΔΟΜΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ, Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΗΣ ΦΡΟΥΡΑΣ

Μετά από την υπογραφή της συμφωνίας της 9^{ης} Μαρτίου η κατάσταση στη χώρα δεν μπορεί να εννοηθεί έξω από το χάος, την έκρηξη, το φόβο. Κανείς δεν μπορούσε να καταλάβει πού άρχιζε το πολιτικό έγκλημα και πού τελείωνε το κοινό, όπως δεν ήταν γνωστό

πού τελείωνε ο εγκληματίας και πού άρχιζε ο πολιτικός. Με τον τρόπο αυτό ο Μπερίσια ανακυκλώνονταν στο πολιτικό παιχνίδι, όπως με τον ίδιο τρόπο επιδίωξε να επιβληθεί των πολιτικών εξελίξεων στη χώρα μέχρι ακόμα και τις γενικές εκλογές του 2001.

Σε ένα από τα σημεία της στρατιωτικής επιχείρησης κατά του Νότου αναφέρονται και μέτρα για την τρομοκράτηση του πληθυσμού των πόλεων Αυλώνας, Αργυροκάστρου, Αγίων Σαράντα, Πρεμετής, Τεπελενιού, μέσω πυρπολήσεων, καταστροφών και λεηλασιών διαφόρων στόχων που θα οδηγούσαν στην παράλυση του δημόσιου βίου. Ταυτόχρονα θα εξασφάλιζαν το έδαφος για την ανάπτυξη των κυβερνητικών δυνάμεων την κατάλληλη στιγμή.

Στην ουσία δύο ήταν οι στρατιωτικές δομές που θα πραγματοποιούσαν το συγκεκριμένο στόχο: η Προεδρική Φρουρά και οι δυνάμεις της SHIK. Εκείνη την περίοδο, οποιοσδήποτε ήταν οπλισμένος για λογαριασμό του κράτος, (αστυνομικές δυνάμεις, μέχρι και οι έμπιστοι οπαδοί του Δημοκρατικού Κόμματος, που δρούσαν στα μετόπισθεν της εξέγερσης), τέθηκε υπό τη διοίκηση του αρχηγού της SHIK, Μπασκιμ Γκαζιντεντε.

Η πρώτη στρατιωτική εντολή του Γκαζιντεντε με την ιδιότητα του Αρχηγού της Στρατιωτικής Επιχείρησης κατά του Νότου, φέρει ημερομηνία 02.03.1997 και αφορά το Πρώτο Τάγμα των δυνάμεων των Μυστικών Υπηρεσιών. Στην εντολή σημειώνεται συγκεκριμένα: «...σε συνεργασία με τις δυνάμεις στρατού και αστυνομίας, να εμποδίσει, σταματήσει και εξουδετερώσει ή να αιχμαλωτίσει δυνάμεις που μπορεί να επιδιώξουν επίθεση προς τις πόλεις Φίερι, Λιούσνια, Τίρανα.» Για την εν λόγω επιχείρηση στη διάθεση των δυνάμεων των Μυστικών Υπηρεσιών τέθηκαν και τακ.

Η σύλληψη από τους οπλαρχηγούς στο Τεπελένι στις 06.03.97 τριών αξιωματικών της Προεδρικής Φρουράς αποδεικνύει ότι οι στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά του Νότου συνοδεύτηκαν με οργανωμένες τρομοκρατικές ενέργειες.

Όταν όμως το στρατιωτικό μέρος του σχεδίου απέτυχε, έμεινε προς εφαρμογή το μέρος διάβρωσης εκ των έσω των δομών της εξέγερσης. Το σχέδιο έμελε να εφαρμοστεί μετά από την 9^η Μαρτίου. Μάλιστα προωθήθηκε με ζήλο. Ο Μπερίσια έπρεπε να κρατούσε υπό πίεση τους πολιτικούς του αντιπάλους, μάλιστα δια πυρός και σιδήρου. Χρειάζονταν να επιβεβαιώσει την ανικανότητά τους να αντεπεξέλθουν της κρίσης. Ταυτόχρονα σε περίπτωση που τον διαδέχονταν στην εξουσία οι αντίπαλοί του να παραλάβαιναν καμένη γη. Διαφορετικά, σε περίπτωση που το όνειρο του Μπερίσια γινόταν πραγματικότητα δηλαδή, παρέμενε στην εξουσία, για την καμένη γη θα ευθύνονταν οι αντίπαλοι, οι οποίοι θα πλήρωναν γι' αυτό πολύ ακριβά.

Όπως ομολογούν οι εισαγγελείς που διερεύνησαν τη δράση της Προεδρικής Φρουράς την Άνοιξη του 1997, προκύπτει ότι, μετά από την συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου, μονάδες της Προεδρικής Φρουράς, εξοπλισμένες με υπερσύγχρονα όπλα, μέχρι και ρουκέτες, εξαπέλυσαν καταδιωκτικές επιχειρήσεις στο Νότο της χώρας, παραβιάζοντας κάθε νόμο. Σε πολλές περιπτώσεις, αναφέρουν, δραστηριοποιήθηκε για την αντιμετώπιση καταστάσεων που δεν ήταν της αρμοδιότητάς της.

Οι ομάδες κρούσεις της Προεδρικής Φρουράς συστάθηκαν κυρίως με άτομα αγνώστων στοιχείων, τα οποία δεν υπήρχαν σε κανέναν μητρώο ή άλλο σχετικό έγγραφο της.¹

---

¹ Αγνώστων στοιχείων προέκυψαν και μερικά από τα θύματα μέλη της προεδρικής Φρουράς στα τραγικά γεγονότα τις 23 Απριλίου, στη πόλη Τσερίκ. Οι κάτοικοι του Τσερίκ αρνούσαν την επίσκεψη του αρχηγού κράτους στην πόλη τους. Τμήματα της Προεδρικής Φρουράς πήγαν εκεί για να τους «πείσουν». Συγκρούστηκαν μετωπικά μαζί τους, με αποτέλεσμα 5 μέλη της Προεδρικής Φρουράς να χάσουν τη ζωή τους. Μερικά από τα πτώματα έμειναν για

Κανένα στοιχείο δεν υπάρχει για τον τρόπο πώς πληρωνόταν «οι πιλότοι του θανάτου» του Σαλί Μπερίσια, όπως επίσης κανείς δεν διέψευσε τις κατηγορίες ότι μέρος των χρημάτων των τραπεζών πήγαν για τη χρηματοδότηση των συγκεκριμένων ομάδων κρούσης.¹

Κατά την προεκλογική περίοδο, μάλιστα και την ημέρα των εκλογών η ανάμιξη της Προεδρικής Φρουράς σε θέματα αστυνομίας πλήθυναν. Στα Τίρανα η αντιπαράθεση της αστυνομίας με μονάδες της Προεδρικής Φρουράς έφθασε και την ανταλλαγή πυρών. Επικεφαλείς της αστυνομίας Τιράνων δήλωσαν στον τύπο εκείνης της περιόδου ότι «υπήρχαν ομάδες της Προεδρικής Φρουράς τις οποίες δεν ήταν γνωστό ποιος τις διοικούσε».

Επίσης η ανοιχτή σύγκρουση μεταξύ του Πρωθυπουργού Φίνο και του Προέδρου Μπερίσια, λίγες μέρες πριν τις εκλογές της 29.06.1997,² βεβαίωσε πλήρως υπό τον έλεγχο τίνος ήταν η Προεδρική Φρουρά και ποιον εξυπηρετούσε.

ΤΑ ΑΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Οι ληστείες στις τράπεζες, η καταστροφές πολιτιστικών και κοινωνικών ιδρυμάτων, η ανατίναξη γεφυρών, δεν προκαλούσαν μόνο πανικό στους κατοίκους διαφόρων περιοχών, αλλά και τις απομονώσαν γενικώς και ειδικά από τον ξένο παράγοντα ώστε να μη διανοούνταν τι συνέβηνε ουσιαστικά εκεί.

Έτσι στις 04.04, οι οπλαρχηγοί και η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας της Αυλώνας έδωσαν το OK στην επίσκεψη του Ιταλού Πρωθυπουργού Ρομάνο Πρόντι στην πόλη της Αυλώνας. (Η ικανοποίηση του αιτήματος του Πρόντι έγινε ακριβώς μία βδομάδα μετά από το εσκεμμένο ναυάγιο στην Αδριατική του πλοίου "I katerti I rades".) Την ίδια μέρα σημειώθηκαν στην Αυλώνα επιθέσεις σε μια σειρά κοινωνικό - πολιτιστικά και οικονομικά ιδρύματα. Οι επιθέσεις στο κινηματοθέατρο, το στάδιο, το κέντρο τηλεπικοινωνιών, δεν αποτελούσαν αντικείμενο ληστείας, εφόσον τίποτε δεν κλάπηκε. Αυτό όμως εμπόδισε για περισσότερο από μια βδομάδα την επίσκεψη Πρόντι³

μερικές βδομάδες στο νεκροτομείο των Τιράνων χωρίς κανέναν να ενδιαφερθεί γι' αυτούς. Στα πυρπολημένα τεθωρακισμένα οχήματα βρέθηκαν υπερσύγχρονα όπλα.

Την επόμενη μέρα ίδια τμήματα της Προεδρικής Φρουράς επετέθησαν στο στρατιωτικό νοσοκομείο Τιράνων επειδή υπέκυψε στα τραύματά του ένας ακόμη συνάδελφός τους.

¹ Χαρακτηριστική είναι η σκηνή στην διανομή της λείας μερικών εκατομμυρίων δολαρίων από την κεντρική τράπεζα Αργυροκάστρου, όπου ο αρχηγός της σπείρας έβγαλε πρώτα τη μερίδα του λέοντος, όχι για λόγο του, αλλά για «το σημαντικό πρόσωπο στα Τίρανα» και κανείς δεν αντέδρασε.

² Κατά τον τότε πρωθυπουργό Μπ.Φίνο, ο Σαλί Μπερίσια όταν διαπίστωσε ότι οι εκλογές του Ιουνίου 1997 θα ήταν κατατρόπωση για τον ίδιο και το κόμμα του, επιδόθηκε στην «οργάνωση ενός μίνι πραξικοπήματος», στα Τίρανα. Γι' αυτό επιδίωξε να θέσει την Πρωτεύουσα, υπό τον έλεγχο των δυνάμεων της Προεδρικής Φρουράς, καταργώντας την αστυνομία.

³ Την ασφάλεια του Ιταλού Πρωθυπουργού ανέλαβε ο περίφημος οπλαρχηγός Ζάνι Τσαούσι. Ο Ζάνι ήταν επίσης ο προστάτης όλων των ηγετών της αντιπολίτευσης, συμβάλλοντας άμεσα τόσο στη δημιουργία συνθηκών για τη διεξαγωγή των εκλογών όσο και για την νίκη συγκεκριμένων προσώπων της αντιπολίτευσης. Ο εγγυητής για την διεξαγωγή των εκλογών για την πόλη της Αυλώνας, απειλήθηκε στα σοβαρά λίγο μετά από τις εκλογές. Φυγαδεύτηκε στην Ιταλία μαζί με όλα τα στοιχεία, (ηχογραφήσεις και μαγνητοσκοπήσεις) από την «αντιμπερισική δράση» των πρώην ηγετών της αντιπολίτευσης.

Το Φθινόπωρο του 1997, κατέληξε όντως στη φυλακή. Προσέφερε μια ακόμη υπηρεσία στους πρώην φίλους του, πλέον κυβερνήτες. Η Δύση χρειάζονταν φανταχτερά στοιχεία για να πείθονταν ότι η νέα κυβέρνηση έλαβε

Στις 16.04 αναμενόταν επίσκεψη του Εκπροσώπου του ΟΑΣΕ, Βρανίτσκι, στην Αυλώνα. Το βράδυ της 15^{ης} Απριλίου, από δύο ΙΧ αυτοκίνητα, ένα από τα οποία θωρακισμένο, άγνωστοι πυροβόλησαν με περίεργα όπλα κατά του ξενοδοχείου «Μπουλόνια», όπου παρευρίσκονταν ξένοι δημοσιογράφοι, μαζί με εκπροσώπους των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας της πόλης εν' αναμονή της επίσκεψης Βρανίτσκι.

Λίγη ώρα μετά την επίθεση ο Ιταλός πρεσβευτής στην αλβανική πρωτεύουσα, Πάουλινο Φορέστι, επικαλούμενος το επεισόδιο, ανέφερε τηλεσιγραφικά στο Φρανς Βρανίτσκι ότι δεν μπορούσε να επισκεφτεί την Αυλώνα, εκτός και «αν θέλει να πάει εκεί φορώντας αλεξίσφαιρο γιλέκο». Εννοείται ότι και στις δύο περιπτώσεις οι δυτικοί παράγοντες δεν έπρεπε να μεταβούν στην Αυλώνα, διότι θα γνώριζαν από κοντά την κατάσταση.

Ο Πάουλινο Φορέστι ήταν ένας από τους καλύτερους γνώστες του παρασκηνακού παιχνιδιού στην Αλβανία. Ήταν ταυτόχρονα άνθρωπος που δούλευε για τον Σαλί Μπερίσια και συντόνιζε απ'ότι φαίνεται, τις κινήσεις του στο εξωτερικό και εσωτερικό της χώρας.¹

Από την άλλη μεριά παρασκηνακά ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης Μπελιούλ Τσιέλιο, συνεργάτης του Μπερίσια, μαζί με υψηλόβαθμα στελέχη στην κυβέρνηση κι'αυτά στενοί συνεργάτες του Μπερίσια, έλεγχαν και καθοδηγούσαν οργανωμένες ένοπλες ομάδες σε δράση. Συγκεκριμένα τα προαναφερόμενα στελέχη εν'ονόματι της προσπάθειας αποκατάστασης της τάξης, άνοιγαν το δρόμο και εξασφάλιζαν την εκλογική εκστρατεία του Μπερίσια.

Ταυτόχρονα αξιοποιώντας τα ίδια ελατήρια στις νότιες περιοχές ο Μπερίσια όξυνε στο απροχώρητο τις καταστάσεις για να αναγκάσει τις τοπικές αρχές να ζητούσαν την παρέμβαση των ελεγχόμενων από τον Μπερίσια επίλεκτων δυνάμεων.

Δύο φορές αναγκάστηκε να υποβάλλει ανάλογα αιτήματα η τοπική αυτοδιοίκηση Αργυρόκαστρου. Οι επίλεκτες δυνάμεις πήγαν με τον ίδιο τρόπο στο Μπεράτι και το αποτέλεσμα πολύ γρήγορα μέτρησε αντίστροφα για την περιοχή.

Ωστόσο οι σκληρές συγκρούσεις των ένοπλων συμμοριών σε πρώτη όψη φαίνονταν ότι αφορούσαν το ξεκαθάρισμα λογαριασμών μεταξύ τους. Στην ουσία αποτελούσαν υποκίνηση και τροφοδοσία του εγκλήματος και της τρομοκρατίας από τις ελεγχόμενες από το υπάρχον καθεστώς δομές.

αποτελεσματικά μέτρα για την αποκατάσταση της τάξης. Η αποκατάσταση της τάξης αποτελούσε τότε απαράβατο όρο για τους Φίλους της Αλβανίας για χορήγηση βοήθειας. Η «σύλληψη» του μύθου της Αυλώνας και υποστηρικτή της πρώην αντιπολίτευσης ήταν το στοιχείο που χρειαζόνταν. Η φυλάκιση του Ζάνι ήταν ένας τρόπος για την ασφάλεια της ζωής του. Τρία αδέρφια του θα σκοτωθούν όταν αυτός ήταν στην φυλακή.

Θα αφεθεί ελεύθερος ύστερα από έξι μήνες για να ξαναφυλακιστεί αργότερα. Τιμωρήθηκε με ισόβια κάθειρξη. Το Φλεβάρη του 2000 ακούστηκαν εκ' νέου φωνές για την αποφυλάκισή του. Μεταφέρθηκε όμως στις φυλακές ύψιστης ασφάλειας του Μπουρέλι, απ' όπου δεν παρουσιάστηκε ποτέ στο δικαστήριο των Τιράνων για να δικάζονταν για νέες κατηγορίες. Το καλοκαίρι του 2001 δεν θυμούνται κανείς τίποτε για το Ζάνι, ούτε μπορούσε να πει κανείς κάτι για την πραγματική τοποθεσία του(!).

¹ Λίγες βδομάδες αργότερα δυτικές μυστικές υπηρεσίες έδωσαν στην αντιπολίτευση μαγνητοφωνημένες συνομιλίες του Φορέστι με τον Μπερίσια και τον Πρόεδρο του Δ. Κόμματος Τριτάν Σέχου. Ο Ιταλός διπλωμάτης αποκάλυπτε σωσίβια σχέδια για το Μπερίσια. Ο ίδιος ο Φορέστι θα συντόνιζε τις κινήσεις με άλλα μικρά κόμματα, (μεταξύ των οποίων και το κόμμα Ένωση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.)

Άλλες πληροφορίες αναφέρουν ότι υπήρξαν σοβαρά προσωπικά συμφέροντα του Φορέστι με τον Μπερίσια. Πρόκειται για μεγάλο αριθμό έργων τέχνης μεγάλης αξίας, με αντάλλαγμα την πολιτική στήριξη. Ο Σαλί Μπερίσια κατηγορήθηκε και από τον Βρετανικό τύπο. Ο Φορέστι θα κληθεί αργότερα εσπευσμένα στη Ρώμη για να μη επιστρέψει ξανά στα Τίρανα.

Στην Αυλώνα οι ένοπλες συγκρούσεις των συμμοριών κράτησαν μέρες και βδομάδες. Οι Γκατζιάι και Ζάνι, λόγω χάρη ήταν επικεφαλής δύο γιγαντιαίων ένοπλων συμμοριών με ακτίνα δράσης μέχρι το Τεπελένι και το Αργυρόκαστρο από τη μία και τους Αγίους Σαράντα και Δέλβινο από την άλλη. Οι συμμορίες τους συγκρούονταν για οικονομικούς λόγους και για τις ζώνες επιρροής. Υποστηρίζονταν όμως τα δύο αντίθετα πολιτικά στρατόπεδα, τα οποία αποκόμιζαν πολιτικά οφέλη.

Σαν συνέπεια η πόλη της εξέγερσης από το δεύτερο ήμισυ του Απρίλη και μέχρι μερικές ώρες πριν ανοίξουν οι κάλπες στις 29.06.1997, είχε κλειστεί στα σπίτια. Πλήττονταν με αντιαρματικά όπλα τα σπίτια των αντιπάλων. Στους δρόμους εξελίσσονταν σκηνές που θύμιζαν ταινίες. Άκουγες ιστορίες με απαγωγές και λύτρα τρελών ποσών. Άκουγες ονόματα σκοτωμένων που προμηνούσαν ότι ο κύκλος αίματος δεν θα είχε ποτέ τέλος. (Συχνά όλα συνέβαιναν κάτω από τη μύτη των Πολυεθνικών Δυνάμεων οι οποίες μάλιστα όχι μόνο δε βοηθούσαν, αλλά πολλές φορές εγκλωβίστηκαν και οι ίδιες από τα πυρά των αντιμαχόμενων συμμοριών).

Παρόμοια φαινόμενα υπήρξαν και στο Φίερι, το Μπεράτι, το Αργυρόκαστρο, το Τεπελένι.

Σιγά σιγά άρχισαν να λειτουργούν πρωτόγονες καταστάσεις, όπου ,για να μπορούσε κανείς να εισέλθει σε μια περιοχή, έπρεπε να τα είχε καλά με τον αρχηγό της συμμορίας. Πρώτοι που κατάλαβαν και μιμήθηκαν την τέχνη αυτή ήταν οι πολιτικοί της αντιπολίτευσης.

Ένα άλλο μέσω για να απαλλάσσονταν ο Μπερίσια από τη λαϊκή πίεση ήταν η μεθόδευση συγκρούσεων μεταξύ ομάδων διαφορετικών περιοχών ή μεταξύ των ανθρώπων των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας με τις συμμορίες που λειτουργούσαν καθαρά για πολιτικούς λόγους. Μια τέτοια σύγκρουση ξεκίνησε, αλλά αποφεύχθηκε στη συνέχεια, στο Αργυρόκαστρο ανάμεσα στους κατοίκους του Τεπελενίου και των χωριού Λαζαράτι νοτίως του Αργυροκάστρου.

Όλα άρχισαν με τον περίεργο τρόπο ληστείας της κεντρικής τράπεζας για το Νότο της χώρας στο Αργυρόκαστρο. (17.03). Το γεγονός έπληξε βαριά την αξιοπρέπεια της πόλης, η οποία βυθίστηκε ταυτόχρονα σε χάος. Οι εύθραυστες δομές της αστυνομίας διαλύθηκαν εκ' νέου. Η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας, ο μόνος θεσμός που λειτουργούσε, στην προκειμένη περίπτωση κατά περίεργο τρόπο αδράνησε και εφεύρε ως λύση την προστασία από τις δυνάμεις του Τεπελενίου (!). Στις 20 Μαρτίου τριακόσιοι περίπου άνδρες από το Τεπελένι αφίχθηκαν στο Αργυρόκαστρο με πολύ οπλισμό και θόρυβο πάνω σε φορτηγά, ΙΧ, θωρακισμένα. Ήταν ανοργάνωτοι, αλλά πολύ άγριοι και επιθετικοί. Επικεφαλής τους οι γνωστοί οπλαρχηγοί Γκιολέκ Μάλιαϊ και Ρομπέρτ Ταργκαϊ. Η κατάσταση θύμιζε το γνωστό ποίημα του Καβάφη για τους βάρβαρους.

Η παρουσία των Τεπελενιτών είναι γεγονός ότι έφερε μια σχετική αλλαγή στο θέμα της τάξης και των λεηλασιών. Όμως μετά από τη δεύτερη ημέρα η λύση αυτή περίπλεξε, μάλιστα, περισσότερο τα πράγματα. Πολλοί νέοι από το Αργυρόκαστρο δεν μπορούσαν να αποδεχτούν ότι ήταν ανίκανοι να υπερασπιστούν την πόλη τους και τα έβαλαν με την Επιτροπή και με τους Τεπελενίτες. Οι ίδιοι οι Τεπελενίτες δεν είχαν πού να φάνε, πού να κοιμηθούν. Αρκετοί απ' αυτούς θυμήθηκαν ότι ένας τρόπος επιβίωσης ήταν οι ληστείες. Στο Αργυρόκαστρο συνεχιζόταν η ληστεία της τράπεζας, ενώ ο έλεγχος της Κακαβιάς αποτελούσε ένα άλλο μέσω καλής λείας. Για την Κακαβιά όμως έπρεπε να περνούσες από το Λαζαράτι, του οποίου οι Τεπελενιώτες είχαν κόψει το δρόμο προς Αργυρόκαστρο. Οι Λαζαρατινοί ισχυρίζονταν ότι κι' αυτοί ήταν σε θέση να υπερασπιστούν το Αργυρόκαστρο. Οι

εξελίξεις οδήγησαν στη μεταξύ τους σύγκρουση . Η σύγκρουση ανάμεσα σε δυο ισχυρούς, ήταν όμως τέτοια που εκεινόταν από το Λαζαράτι μέχρι το Τεπελένι. Το κεντρικό πεδίο δράσης ήταν η πόλη του Αργυροκάστρου. Τα όπλα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν από περίστροφα μέχρι αντιαρματικά. Σαν αποτέλεσμα μερικά άτομα και από τις δύο πλευρές τραυματίστηκαν, κάηκαν αυτοκίνητα, καταστράφηκαν κτίρια.

Ο φόβος μήπως το Αργυρόκαστρο μετατραπεί σε μόνιμο πεδίο συγκρούσεων καθώς και οι ανερχόμενες πιέσεις από τους κατοίκους της πόλης, ανάγκασε την Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας, να ζητήσει την απομάκρυνση των Τεπελενιτών από το Αργυρόκαστρο. Το Αργυρόκαστρο όμως δεν απαλλάχτηκε από τις συγκρούσεις των ένοπλων ομάδων από Λαζαράτι και Τεπελένι, άσχετες ασφαλώς με τις Επιτροπές. Οι Λαζαρατινοί απόκτησαν πικρή εμπειρία στις συγκρούσεις αυτές και ζητούσαν τώρα εκδίκηση και όχι μόνο.

Στις 26.03. ομάδα ένοπλων από το χωριό Λαζαράτι περικύκλωσαν τη Λέσχη Αξιωματικών όπου στεγαζόταν και συσκέπτονταν η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας. Εκείνη την ημέρα μαζί με τους τοπικούς εκπροσώπους των κομμάτων παρών ήταν και ο Αρχηγός της Δημοκρατικής Συμμαχίας Νεριτάν Τσέκα. Συζητιόταν το θέμα βελτίωσης της οργάνωσης των Επιτροπών ενόψει και της σημαντικότερης συνάντησης της Εθνικής Συνέλευσης των Επιτροπών Εθνικής Σωτηρίας, μετά από 2 μέρες στην Αυλώνα και η εξασφάλιση από την Ελλάδα βοθημάτων για τις εντελώς άπορες οικογένειες .

Οι Λαζαρατινοί, αφού βεβαιώθηκαν ότι οι φρουροί δεν είχαν σκοπό να ανοίξουν πυρ από τα στημένα σε κάθε γωνιά πολυβόλα, εισέβαλαν στο κτίριο. Αφόπλισαν τους σωματοφύλακες του οπλαρχηγού Αργυροκάστρου και μπήκαν στην αίθουσα της σύσκεψης. Στόχος τους να πάρουν όμηρο τον οπλαρχηγό Αγκίμ Γκοζίτα (το παιγνίδι με τις απαγωγές είχε είδη αρχίσει και θα συνεχιστεί χρόνια στη σειρά). Ο αρχηγός των Λαζαρατινών δυο μέρες πριν είχε συγκρουστεί με Τεπελενίτες και σώθηκε σαν από θαύμα. Αυτός μπήκε στην αίθουσα τελευταίος και έπιασε από τον ώμο τον οπλαρχηγό λέγοντάς του «Τι κάνετε εδώ μέσα Βόρειο Ήπειρο ή κομμουνισμό. Να το ξέρετε όμως, αν κερδίσετε εσείς οι κομμουνιστές, εμείς δε θα πάψουμε τον πόλεμο μέχρι την ανατροπή σας»

Εκείνη τη στιγμή έσκυψε πάνω μου ένας πρώην φοιτητής και μου μίλησε ελληνικά. «Καθηγητά φύγε, γιατί θέλουν να σε σκοτώσουν!» Εννοείται, δεν έφυγα . Η παρουσία του κυρίου Τσέκα συνέβαλε αισθητά στην αποφυγή των επεισοδίων .Οι Λαζαρατινοί ύστερα από έναν αρκετά τεταμένο διάλογο, έφυγαν .

Τα λόγια ωστόσο που μας είπαν εκεί τα ακούσαμε το βράδυ στη Βουλή από τον Μπασκίμ Γκαζιντέντε. Τα είχε πει δυο μέρες πριν στη Βουλή και ο βουλευτής του Δ.Κόμματος από το Αργυρόκαστρο και δεξί χέρι του Μπερίσια Φατος Μπέγιο. Τα ίδια περίπου είχε πει την ίδια μέρα στους οπλαρχηγούς της Αυλώνας και ο Μπασκίμ Φίνο.

Επανάληψη του ίδιου σκηνικού, μάλιστα με πιο επικίνδυνα στοιχεία σημειώθηκε αργότερα στο Τεπελένι και τη Μεμαλιάϊ (21-23.04.1997) Ένοπλη συμμορία αποτελούμενοι από άτομα πολύ κοντά στο Μπερίσια , εισέβαλαν στη Μεμαλιάϊ, σκότωσαν προκλητικά μία μητέρα με το 5χρονο παιδί της και τρία άλλα άτομα. Στη συνέχεια ταμπουρώθηκαν σε ένα διαμέρισμα πολυκατοικίας και πυροβολούσαν οποιονδήποτε επιδίωκε να ξεμυτίσει στην πόλη. Σκοπός τους ήταν να προκαλέσουν την αντιπαράθεση με την Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας στην πόλη και τις δυνάμεις της τάξης που είχαν αποκατασταθεί με πρωτοβουλία των ίδιων των Επιτροπών. Σε περίπτωση μιας τέτοιας σύγκρουσης θα παρενέβαιναν στη συνέχεια άντρες των επίλεκτων δυνάμεων του Μπερίσια οι οποίοι με δύο τεθωρακισμένα οχήματα είχαν κατορθώσει να πλησιάσουν αρκετά την πόλη. Ήταν η πρώτη φορά, ύστερα

από περισσότερους από δύο μήνες που δυνάμεις ελεγχόμενες από το Μπερίσια, πλησίαζαν την Μεμαλιάι. Αυτό σήμαινε ταυτόχρονα ότι έπρεπε να ήταν πάρα πολύ σίγουρες για μια τέτοια πρωτοβουλία. Οι Επιτροπές δεν έπεσαν σε παγίδα και η ένοπλη συμμορία υποχώρησε με τη βοήθεια των τεθωρακισμένων.

Μια μέρα αργότερα στις 24.04.1997, οι οπλαρχηγοί του Τεπελενίου αναγνώρισαν τα τεθωρακισμένα που χρησιμοποίησαν οι δυνάμεις της Προεδρικής Φρουράς στην επιχείρηση κατά της μικρής πόλης Τσερίκ .

Οι ίδιες προσπάθειες για σύγκρουση μεταξύ Ελλήνων και Τσάμηδων και ορθοδόξων του Πίλιουρι από τη μια και Λιάπηδων και Τσάμιδων από την άλλη επιχειρήθηκε και στους Αγίους Σαράντα . Στο Δέλβινο οι Τσάμιδες έβαλαν κυριολεκτικά μπροστά τους Έλληνες.

Επεισόδια τέτοιου περιεχομένου έχουμε και στο Φίερι, το Ελμπασάνι και την Κορυτσά.

«ΠΡΩΤΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ»¹

Μάρτης , πάντα μετά την συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου. Η πολιτική δράση της εξέγερσης είχε σχεδόν παγώσει, λόγω του ότι τώρα στα Τίρανα υπήρξε μια κυβέρνηση την οποία στήριζαν τόσο η αντιπολίτευση όσο και οι εξεγερμένοι. Το επικίνδυνο στην ιστορία είναι ότι η κυβέρνηση δεν μπορούσε να ελέγξει τις καταστάσεις και οι εξεγερμένοι ούτε εξουσιοδότηση είχαν να δράσουν ούτε μπορούσαν να κάνουν κάτι. Καθετί θύμιζε τα λιμνάζοντα νερά, που παράγουν αποσύνθεση και σήψη, όπου το οργανωμένο έγκλημα κρύβονταν πίσω από το καθημερινό κοινό έγκλημα. Η χαλάρωση των ισορροπιών στις σχέσεις πολίτης-κράτος οδηγούσε τώρα στην απώλεια των κοινωνικών ισορροπιών και πάνω απ' όλα κινδύνευε το βασικό δικαίωμα του ανθρώπου, το δικαίωμα του ζην.

Εκείνοι που έλεγχαν , κυριαρχούσαν και δοκίμαζαν την ύπαρξη της κοινωνίας και του κράτους, ήταν οι άνθρωποι των συμμοριών . Όχι μόνο έγιναν δημόσια πρόσωπα, «πρώτοι πολίτες» , αλλά επέβαλαν στην κοινωνία το κύρος τους και το σεβασμό της κοινωνίας προς σ' αυτούς.

Στις 11-12 Μάρτη στο Αργυρόκαστρο ληστεύτηκαν , λεηλατήθηκαν και καταλήφθηκαν δια της βίας μια σειρά από κρατικά και λοιπά ιδρύματα, όπως το δημαρχείο, το νοσοκομείο, η μητρόπολη, το γηροκομείο, το μεγαλύτερο μέρος των νηπιαγωγείων, το μαιευτήριο , το ταμειυτήριο. Κάηκαν ολοσχερώς τα γραφεία του τελωνείου , το χαρτοφυλάκιο του δικαστηρίου , τα γραφεία του κέντρου τύπου.

Στο Αργυρόκαστρο επίσης σκοτώθηκε ένα ζευγάρι αγνώστων στοιχείων . Ένας νεαρός υπό την επιρροή ναρκωτικών σκότωσε τον πατέρα του και υπό την απειλή του όπλου αφαιρούσε τα χρήματα πελατών στα καφενεία. Ενώ μια βεντέτα που είχε αρχίσει ένα χρόνο πριν πήρε τη ζωή τεσσάρων ανθρώπων.

Στο τελωνείο της Κακαβιάς, ύστερα από τους ανιστόρητους βιασμούς τετρακοσίων ατόμων σε μια μέρα, δεν τολμούσε να πατήσει κανείς. Σε ένα λεωφορείο που επέστρεφε από Κακαβιά δύο άτομα σκότωσαν έναν συνεπιβάτη τους, διότι δεν «τους έδωσε με το καλό

---

¹ Για να καταλάβει κανείς τι συνέβαινε στην Αλβανία ας διαβάσει την περιεργη παρηγοριά του 58-χρονου υπάλληλου του νεκροτομείου των Τιράνων, Θανάση Γκίονη:-«Εκείνη την περίοδο, πολλοί σκοτώθηκαν, κάηκαν και θάφτηκαν με την επιγραφή «άγνωστος». Εγώ τουλάχιστον γνωρίζω τον τάφο του γιου μου». Ανάμεσα στα πολλά πτώματα μιας μέρας του Μαρτίου είχαν συμμαζέψει και το απανθρακωμένο σώμα του γιου του. Χωρίς να ξέρει περί τίνος πρόκειται ο πατέρας έπλυνε και τακτοποίησε τη σωρό. Μετά από δυο μέρες ανακάλυψε την αλήθεια.

τα λεφτά που του ζητούσαν» Ο δυστυχής δεν είχε δεκάρα στην τσέπη. Οι επιβάτες φοβούνταν να κατεβούν από το λεωφορείο. Έμειναν όρθιοι και αμίλητοι μαζί με το θύμα. Η αστυνομία δεν είχε τι να κάνει την σωρό του. Μόνο οι δράστες είχαν φύγει «προς άγνωστη κατεύθυνση».

Παντού είχε πλακώσει η ίδια καταστροφική μανία. Στους Αγίους Σαράντα πυρπολήθηκε το οκταόροφο ξενοδοχείο, το εργατικό θέρετρο, η εμπορική και αγροτική τράπεζα. Τα Τίρανα, η Κορυτσά, το Λιμπράζντ και το Λάτσι, έμειναν χωρίς νερό. Οι οδικοί άξονες λυμαίνονταν από τους μασκοφόρους. Μόνο σε μια μέρα στην Πρεμετή οι ληστρικές συμμορίες σκότωσαν τρία άτομα

Οι ληστείες σε σπίτια, σε επιχειρήσεις, η κλοπή αυτοκινήτων και οτιδήποτε άλλου μπορεί να θεωρηθεί με κάποια αξία, ήταν συνηθέστατο φαινόμενο. Μάλιστα και οι λέξεις «κλοπή» και «ληστεία» είχαν χάσει το νόημά τους. Ο ισχυρότερος είχε δικαίωμα ιδιοκτήτη σε οποιαδήποτε περιουσία. Οι κρατικοί υπάλληλοι περιέγραφαν στους «πρώτους πολίτες» το «περιεχόμενο» των γραφείων τους, των επιχειρήσεων που διεύθυναν για να τα μοιράσουν μαζί.

Σημασία είχε να έσωζες το κεφάλι, (διότι τύχαινε να χάσεις τη ζωή σου και από την ελεύθερη πτώση βλημάτων.) Με τη λογική αυτή μια νεόνυμφη, παρουσία του νεαρού συζύγου της δέχτηκε να της κόψουν το δάχτυλο στα ζώντα, για να «χαρίσει» στους «πρώτους πολίτες» τη βέρα των αρραβώνων που δεν έβγαινε διαφορετικά. «Κάλια το δάχτυλο στα ζώντα», σκέφτηκε, παρά να της έκαναν το ίδιο πράγμα σπέρνοντας της στην καρδιά εννέα γραμμάρια μολύβι.

Το έπραξαν σε μια Ελληνίδα από το χωριό Βρωμερό των Αγίων Σαράντα, 30.03.97. Μαζί με το σύζυγό της εργάζονταν στην Ελλάδα και τόλμησαν να επισκεφτούν την οικογένεια στο χωριό με το αυτοκίνητό τους. Στις ανηφορικές στροφές πάνω από το χωριό Γεωργουτσάτες μια ομάδα «πρώτων πολιτών» τους σταμάτησαν. Κατέβασαν από το τιμόνι το σύζυγό της για να «οδηγήσουν» εκείνοι. Η νεαρή γυναίκα, μητέρα τριών παιδιών, άρπαξε τα κλειδιά του αυτοκινήτου για να μη το πάρουν οι ληστές. Μόλις το είχαν αγοράσει. Της τα πήραν, αφού πρώτα έκαναν το κορμί της κόσκινο με τα καλάσνικοφ. Μετά, με την μεγαλύτερη ψυχραιμία πήραν το αυτοκίνητο και έφυγαν

Είχε έρθει ο καιρός που δε σήμαινε τίποτε, αν έβρισκες ένα, δύο τρία ή και περισσότερα ανθρώπινα πτώματα στους δρόμους. Η δοκιμασία της φυσικής ελευθερίας ακόμη σε μια ανθρώπινη κοινωνία ήταν πάρα πολύ σκληρή.

ΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΤΟ ΛΗΣΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ουσιαστικά πρόκειται για ένα οκταπρόδιο κύκλωμα που περνούσε μέσα μάλιστα και από τις επιτροπές και έφθανε στα ανώτερα κλιμάκια της πολιτικής. Είναι αυτός ο λόγος που ποτέ, ούτε η αντιπολίτευση που ήρθε στην κυβέρνηση και ούτε η κυβέρνηση που έγινε αντιπολίτευση, δεν ύψωσαν τη φωνή για να ανακαλυφθούν οι διαρρήκτες και ληστές των τραπεζών. Κι εκείνοι που επιχειρήσαν να οδηγήσουν στο εδώλιο του κατηγορημένου μερικούς από τους επικεφαλείς του συνδικάτου παραιτήθηκαν του καθήκοντος. Ο κάθε ληστής είχε το φίλο του που του εξασφάλιζε την ελευθερία. Επίσης ο τρόπος με τον οποίο σφαγιάστηκαν 17 μέλη του συνδικάτου μέσα σε 15 λεπτά, αποτελεί ακόμα ένα στοιχείο ότι για τα εκατομμύρια δολαρίων των τραπεζών και όχι για την δικαιοσύνη, ήταν ενδιαφερόμενοι ανώτεροι των μελών του συνδικάτου

Το ακόλουθο περιστατικό είναι κατατοπιστικό.

Στις 15.03.1997, στην ταχτική σύσκεψη της η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας Αργυροκάστρου συζήτησε γύρω από τις πληροφορίες που είχαν καταφθάσει ότι τις αμέσως επόμενες ημέρες θα ληστεύονταν η Εμπορική Τράπεζα Αργυροκάστρου, (η οποία ήταν ταυτόχρονα και η κεντρική τράπεζα του Νότου της Αλβανίας) και θα λεηλατούνταν το αρχείο, ο τοπικός κρατικός ραδιοφωνικός σταθμός και η δημοτική βιβλιοθήκη.

Έγιναν δύο προτάσεις για την υπεράσπισή τους. Η πρώτη πρότεινε τη ναρκοθέτηση όλων των προαναφερόμενων ιδρυμάτων με νάρκες κατά των πεζών. Απορρίφθηκε λόγω του ότι δεν υπήρχαν τόσες νάρκες.

Η δεύτερη πρόταση, η οποία ψηφίστηκε, έλεγε για κινητοποίηση δυνάμεων και μέσων. Ξέσπασε όμως έντονη διαμάχη για το αν έπρεπε να οδηγηθούν τα τανκς στο κέντρο της παλιάς πόλης όπου βρίσκεται η τράπεζα και αν θα κρατούσε το βάρος τους μια παλιά γέφυρα στην είσοδο ακριβώς της παλιάς πόλης. Αποφασίστηκε τρία τανκς να κλείσουν τους τρεις δρόμους που οδηγούν στην Εμπορική και Αγροτική Τράπεζα δίπλα στο Γενικό Προξενείο της Ελλάδας και στη Νομαρχία. (Η τράπεζα είναι σε τέτοιο σημείο, που μόνο τρία άτομα από τις στέγες των γύρω κτιρίων μπορούσαν να αναχαιτίσουν εκατοντάδες ένοπλες επιθέσεις)

Τη νύχτα της 17^{ης} Μαρτίου η οργανωμένη ληστεία στην τράπεζα πραγματοποιήθηκε. Στην ουσία η ληστεία άρχισε από το μεσημέρι, όταν ένοπλοι ληστοσυμμορίτες εισέβαλαν στην τράπεζα την ώρα διανομής των χρηματοπιστολογικών. Φορούσαν κουκούλες οι οποίες δεν χρειαζόταν, αφού όλοι τους γνώρισαν ποιοι ήταν. Πήραν τα χρήματα και έφυγαν ανενόχλητοι.

Η προσπάθεια αυτή αποτέλεσε το τεστ, διότι, αν και πετυχημένη, δεν μπορούσε να θεωρηθεί και ικανοποιητική σε σχέση με τα λεφτά που πήραν και μ' αυτά που είχε η τράπεζα¹.

Τη νύχτα της 17^{ης} Μαρτίου, κανένα από τα τρία τανκς που φρουρούσαν την τράπεζα, δεν κουνήθηκε έστω και μισό μέτρο για να κλείσει το δρόμο των αυτοκινήτων που έφεραν τους ληστές.² Δεν έκλεισαν τον δρόμο ούτε σε ένα μινιμπάς, το οποίο το συνδικάτο είχε αρπάξει από την αστυνομία και το χρησιμοποίησε για να φορτώσει τα χρήματα.

Το ενισχυμένο μπλόκο κατά των κακοποιών στην είσοδο της πόλης, στο οποίο είχε στηρίξει όλες τις ελπίδες του για την προστασία της τράπεζας η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας, εκείνη τη βραδιά αποκοιμήθηκε. Επίσης κανένα από τα μέλη του συνδικάτου δεν έλαβε υπόψη τις ανακοινώσεις από το Ραδιοφωνικό Σταθμό για ναρκοθέτηση της τράπεζας.

Η ληστεία συνεχίστηκε επί τρεις ώρες χωρίς κανέναν να ενοχλήσει κάποιον. Ένα από τα στελέχη της τότε αστυνομίας μου είπε εμπιστευτικά ότι όλα τα χρηματοκιβώτια ήταν ανοιχτά με τα κλειδιά στις πόρτες τους. Για να συνέβαινε αυτό, έπρεπε οι ληστές να γνώριζαν και τους κωδικούς των χρηματοκιβωτίων. Ο κάθε κωδικός όμως αποτελούνταν από τους κωδικούς που γνώριζαν τρία διαφορετικά πρόσωπα. Ο διευθυντής της Τράπεζας εκείνη τη νύχτα είχε φύγει (!) στο χωριό. Ενώ ο οπλαρχηγός, Γκοζίτα, πριν από την εξέγερση ήταν υπεύθυνος του τμήματος ασφαλείας της τράπεζας.³

---

¹ υπολογίζεται γύρω στα 8 εκατομμύρια δολάρια

² Ήταν περίπου 30 άτομα σχεδόν από όλους τους νομούς του Νότου. Είναι μάλιστα η πρώτη οργανωμένη ληστεία τράπεζας, που σημειώνει και την αφετηρία ίδρυσης του συνδικάτου ληστείας τραπεζών. Η οργανωμένη και προκλητική δράση του θα διαρκέσει μόνο δέκα μέρες, μέχρι την σφαγή των 17 μελών του.

³ Την ίδια μέρα, ενώ επιστρέφαμε από τη συνάντηση των Επιτροπών στο Μπάλς, σε ένα χωριό του Τεπελενίου, το αυτοκίνητο όπου επέβαινε ο οπλαρχηγός Αργυροκάστρου σταμάτησε μπροστά στα πόδια ενός γεροδεμένου άνδρα

Την επόμενη ημέρα οι κάτοικοι της συνοικίας απ' όπου πέρασε το βαρυφορτωμένο με χρήματα μινιμπάς, είχαν βγει να μάσουν τα σκόρπια κέρματα και χαρτονομίσματα.

Το φορτίο με τα χρήματα «έφυγε προς άγνωστη κατεύθυνση» ειπώθηκε την άλλη ημέρα. Όμως άλλες πληροφορίες αναφέρουν ότι σταμάτησε κάπου έξω από την πόλη, κοντά στην λίμνη. Εκεί τα χρήματα μοιράστηκαν με σακιά. Η μερίδα του λέοντος όμως έμεινε για ένα «χ» σημαντικό πρόσωπο στα Τίρανα, για το οποίο κανείς δε διαμαρτυρήθηκε και ούτε ζήτησε να μάθει ποιος είναι.

Και ενώ συνεχιζόταν η ληστεία της τράπεζας, διότι υπήρχαν πολλά τμήματα, την μεθεπόμενη στο χρηματιστήριο του δρόμου του Αργυροκάστρου έφθασαν τα πρώτα σακιά με τα χρήματα της τράπεζας σε μάτσα δεμένα με σπάγκο. Η συναλλαγή έγινε σε δραχμές ανεβάζοντας την ισοτιμία της κατά 80 τοις εκατό.

Τρεις μέρες αργότερα στην Επιτροπή έφθασε η είδηση ότι σε μια αποθήκη πυρομαχικών στα χωριά απέναντι από το Αργυρόκαστρο, φορτηγά από την πρωτεύουσα φόρτωναν νάρκες κατά των πεζών με προορισμό το Μαυροβούνιο. Ο οπλαρχηγός Γκοζίτα ζήτησε τη λήψη μέτρων για την προστασία της αποθήκης.

Δεν άντεξα και του είπε: «Συγνώμη αλλά, όταν ζήτησα να ναρκοθετήσουμε την τράπεζα για να μη μπορέσουν να τη ληστέψουν, είπατε ότι δεν είχαμε τόσες πολλές νάρκες. Τώρα προκύπτει να φορτώνονται φορτηγά για το Μαυροβούνιο» Μου απάντησε ότι δε μπορούσαμε να τις χρησιμοποιήσουμε διότι η τράπεζα είναι κάτω από πολυκατοικία και μπορεί να είχαμε αθώα θύματα.

Ένας αξιωματικός όμως είπε ότι «οι νάρκες αυτές σκοτώνουν μόνο εκείνον που τις πατάει» (!)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΑΤΙΝΑΞΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΘΗΚΩΝ ΜΕ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ

Αν υπολογίσει κανείς ότι κατά την περίοδο των άστοχων πυροβολισμών στην Αλβανία ξοδεύτηκαν τουλάχιστον τρία εκατομμύρια σφαίρες, αυτό σημαίνει αυτομάτως ότι ξοδεύτηκαν στον αέρα 90 εκατομμύρια δολάρια. Δεν υπολογίζουμε εδώ τις ποσότητες των όπλων και λοιπών στρατιωτικών υλικών που βγήκαν εκτός χρήσης, τις χιλιάδες όπλα και σφαίρες που πουλήθηκαν στο εξωτερικό και αυτά που βρίσκονται στα σπίτια. Ο πρόχειρος αυτός λογαριασμός παραφουσκώνει ιδιαίτερα αν έχουμε υπόψη ότι κατά το τελευταίο δεκαήμερο του Απρίλη του 1997 και μέχρι το Μάη ήταν η περίοδος ανατίναξης των αποθηκών με πυρομαχικά. Και είναι βέβαιο ότι σε περίπτωση που η αλβανική Κυβέρνηση τολμούσε και πουλήσει όλο αυτό το στρατιωτικό υλικό θα μπορούσε να ξεπεράσει εντελώς άνετα την κρίση από τις παρατράπεζες.

Στις 24. 04. στην Qafë e Manit, χωριό κοντά στην Λέζια, από την ανταλλαγή πυρών μεταξύ δύο αγροτών ανατινάχτηκε μια αποθήκη με αντιαρματικές νάρκες. 20 άτομα τραυματίστηκαν και 8 σπίτια ισοπεδώθηκαν. Από έκρηξη τριτόλ σε άλλο χωριό της ίδιας περιοχής ένα αγόρι σκοτώθηκε και ένα άλλο τραυματίστηκε. Στις 30.04. στο σημείο Qafe Shtamë στο Μπουρέλι επίσης στο Βορρά της Αλβανίας, από την ανατίναξη αποθήκης με πυρομαχικά βαρέων όπλων 27 άτομα σκοτώθηκαν. Στην αποθήκη βρίσκονταν 40 άτομα

ντυμμένου με κόκκινες φόρμες. Δεν άκουσα τι είπαν στην πεντάλεπτη κουβέντα. Πάντως πρόκειται για έναν βαρυποινίτη, ο οποίος πριν τέσσερις μέρες είχε αποδράσει από τις φυλακές. Ήταν ταυτόχρονα μέλος του συνδικάτου. Βρέθηκε σκοτωμένος ανάμεσα στους 17 σφαγιασμένους του συνδικάτου δέκα μέρες αργότερα.

τα οποία διέλυαν τις οβίδες, άδειαζαν στο έδαφος την εκρηκτική ύλη και έπαιρναν τους κάλυκες να τους πουλήσουν ως σπάνιο μέταλλο στο Μαυροβούνιο.

Μια μέρα πριν στην πόλη του Μπερατιού ανατινάχτηκαν δύο μεγάλες αποθήκες με εκρηκτικά και πυρομαχικά, βάζοντας σε κίνδυνο την ύπαρξης της ίδιας της πόλης.

Στις 09. 05, στο χωριό Πισάρι Αργυροκάστρου δύο αποθήκες πυρομαχικών ανατινάχτηκαν με αποτέλεσμα τέσσερις αξιωματικοί να χάσουν την ζωή τους και δέκα άλλοι να τραυματιστούν.

Στις 03.05 στο Αργυρόκαστρο άρχισε το παιχνίδι ανατίναξης των γεφυρών. 35 κιλά τριπόλ παρακούννησε τη γέφυρα του Καρδικιού, τη μεγαλύτερη μεταξύ Αργυροκάστρου και Τεπελενίου. Ακολούθησαν άλλες τρεις εκρήξεις στην ίδια γέφυρα αχρηστεύοντάς την εντελώς. Οι ανατινάξεις γεφυρών στο Αργυρόκαστρο και στο δρόμο προς Δέλβινο και Αγίους Σαράντα συνεχίστηκαν για αρκετό χρονικό διάστημα. Σπίτια και άλλα κρατικά ιδρύματα, μέχρι και τα γραφεία του δημαρχείου και της περιφέρειας στο Αργυρόκαστρο δοκίμασαν την ίδια περίοδο την ισχύ των εκρηκτικών.

Ο ΓΚΑΖΙΝΤΕΝΤΕ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΜΕ ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΧΑΡΤΙΑ «ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΜΕΛΙΣΜΟΥ» ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Στις 26 .03.97, ο Μπασκίμ Γκαζιντέτε,¹ καλείται στην Αλβανική Βουλή για να δώσει την εκδοχή των Μυστικών Υπηρεσιών για την κατάρρευση του κράτους.

Στην απευθείας μετάδοση από την τηλεόραση της συνεδρίασης της Βουλής ο Γκαζιντέντε μίλησε για την ύπαρξη σχεδίου «Λωτός» ελληνικών κύκλων από το 1991-92 με στόχο το διαμελισμό της Αλβανίας. Σύμφωνα με τον Γκαζιντέντε «οι ελληνικοί κύκλοι, στηριζόμενοι στο Ελληνικό Λόμπι στις ΗΠΑ με επιρροή στις αμερικανικές κυβερνήσεις, είχαν καταρτίσει μακροπρόθεσμο σχέδιο για το διαμελισμό της χώρας». Ανέφερε ότι οι εξέγερση του Νότου χειραγωγούνταν από ξένα κέντρα. «Ένας ξένος διπλωμάτης, μερικοί Έλληνες γκάνγκστερς και ένας Μπασκίμ Ντρίζα², έφεραν το χάος στην Αλβανία», - είπε ο Γκαζιντέντε.

«Αποκαλύπτοντας» εκ των υστέρων τα κατ'αυτόν σχέδια σε βάρος της εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας, ο αρχηγός των Μυστικών Υπηρεσιών αμφισβητούσε την τετράχρονη καριέρα του επικεφαλής της SHIK. Αυτό δεν είχε τόση σημασία όσο η προσπάθεια να πεισθεί ο αλβανικός λαός, κυρίως του Βορρά, για το πόσο κινδύνευε ο Νότος. Ταυτόχρονα η κλίκα του Μπερίσια επιχείρησε να εκμεταλλευτεί τη Βουλή, για να εξάγει την κρίση στην Ελλάδα αλλά σε βάρος των Επιτροπών και του εξεγερμένου Νότου.

Το γεγονός ότι ο Γκαζιντέντε εκλήθη εσπευσμένα στη Βουλή επιβεβαιώνεται από τα χαρτάκια που έβγαζε για να διαβάσει στο σώμα. Δεν ήταν όμως δύσκολο να καταλάβει κανείς ότι αυτό που έκανε ήταν μια προσπάθεια να ρετουσάρει όσο μπορούσε το κατηγορητήριο κατά των πέντε της ΟΜΟΝΟΙΑΣ στη στημένη δίκη του 1994.

Ο Γκαζιντέντε ωστόσο δεν καταφέρθηκε κατά της επίσημης Ελλάδας, αλλά κατά «ελληνικών κύκλων», με επίπρονες ωστόσο προσπάθειες να βρει διασυνδέσεις μεταξύ των

---

¹ Ο Γκαζιντέντε, λίγες μέρες πριν είχε υποβάλει παραίτηση από το αξίωμα του αρχηγού των Μυστικών Υπηρεσιών της χώρας, SHIK.

² πρόεδρος της τοκογλυφικής εταιρίας Πόπουλι

οπληρχηγών και των κύκλων αυτών . Οι διακηρύξεις των σχεδίων πομπώδεις, τα επιχειρήματα κούφια.

Εντωμεταξύ και η Βουλή χωρίστηκε στα δύο. Οι «κολλητοί» του Μπερίσια τήρησαν ενορχηστρωμένα τους ίδιους τόνους. Μάλιστα υπήρξαν απ' αυτούς που επέλεξαν την ευκαιρία, για να εκδηλώσουν τον αντιαμερικανισμό του Μπερίσια .Κατηγόρησαν ανοιχτά τις ΗΠΑ για την αλβανική κρίση. «Στο αλβανικό χάος έχει χέρι η CIA με την άμεση στήριξη της κυβέρνησης Κλίντον», - είπε ο βουλευτής του Δ. Κόμματος Μπλερίμ Τσέλια. Οι βουλευτές του Μπερίσια «βρήκαν» και τον κρίκο που έδενε τα δήθεν ελληνικά συμφέροντα με εκείνα των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών. Πρόκειται για τον ελληνικής καταγωγής αρχηγό της CIA Τένετ με καταγωγή από τη Χιμάρα (Μια ακόμη περίπτωση,ωστόσο,που οι Αλβανοί δέχονται ότι η Χιμάρα είναι ελληνική περιοχή (!))

Στο πλευρό των σκληροπυρηνικών του Μπερίσια είχε σταθεί τρεις μέρες νωρίτερα ο Γερμανός Υπουργός Οικονομικής Συνεργασίας Καρλ Ντίτερ Σπράνγκερ, προκαλώντας την άμεση και σκληρή αντίδραση των ΗΠΑ ¹

Όλα όσα όμως θέλησε να πετύχει ο Μπερίσια στην ολομελή συνεδρίαση της Βουλής γκρεμίστηκαν από τη γνωστή δήλωση του βουλευτή Σαμπρί Γκόντο, ηγέτη του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, (με εκδηλωμένες εθνικιστικές θέσεις) μέλος του τυπικού κυβερνητικού συνασπισμού του Δ. Κόμματος. Ο Γκόντο είπε ότι «τα πιο προστατευμένα σύνορα της χώρας είναι αυτά με την Ελλάδα, γιατί είναι σύνορα με την Ενωμένη Ευρώπη.»

Κ ε φ α λ α ι ο XVIII

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΥΛΩΝΑΣ - ΤΟ ΑΠΟΚΟΡΥΦΩΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΑΖΙ

Η ύπαρξη των Επιτροπών θα συνεχιστεί μέχρι τη διεξαγωγή των εκλογών στις 29.06.1997². Όμως η συνάντηση της Αυλώνας σημάδεψε ταυτόχρονα, την ακμή και την παρακμή της οργανωμένης δραστηριότητας των Επιτροπών. Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι δεν κατάφερε τίποτε για την πραγματική και σοβαρή οργάνωσή τους, απόχτησε ιστορική σημασία.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΑΝ

Της συνάντησης της Αυλώνας προηγήθηκαν τρία επεισόδια με πάρα πολλά θύματα. Σε δύο απ' αυτά πρωταγωνιστεί ο Μυρτεζά Τσαούσι ή ο γνωστός Ζάνι της Αυλώνας.

Το απόγευμα της 27^{ης} Μαρτίου το «συνδικάτο των τραπεζών» συγκεντρώθηκε στην Αυλώνα για να «επισκεφτεί» τη νύχτα, σύμφωνα με πολύ κοντινούς ανθρώπους του, την

---

¹ Τρεις μέρες νωρίτερα από την ολομελή συνεδρίαση της Αλβανικής Βουλής για τον παρόν θέμα, ο Γερμανός Υπουργός Οικονομικής Συνεργασίας εξαπέλυσε, με δήλωσή του, κατηγορίες για ανάμιξη στην αλβανική κρίση ξένων μυστικών υπηρεσιών και μαφιόζικων ομάδων.

Η αμερικανίδα πρέσβης στα Τίρανα Μαρίζα Λίνο αντέδρασε σκληρά χαρακτηρίζοντας τις κατηγορίες ως “φαντασιώσεις ανεύθυνων πολιτικών”

² Μερικοί οπληρχηγοί θα επιμείνουν να συνεχιστεί η δράση τους υπό άλλες μορφές και μετά από το σχηματισμό της κυβέρνησης συνασπισμού των σοσιαλιστών

τράπεζα στην πόλη του Φιέρι. Στην Αυλώνα ο Ζάνι με μερικά αυτοκίνητα, που είχαν σχέση μάλιστα με την αστυνομία (διορισμένη από τις Επιτροπές), καταδίωξε τους «συνδικαλιστές», πράγμα που οδήγησε στη μεταξύ τους πολύωρη ένοπλη σύγκρουση. Το συνδικάτο έμεινε από πολεμοφόδια και αποφάσισε ώστε, πριν φθάσει στο Φιέρι, να περάσει στο χωριό Λέβαν για να προμηθευτεί «κουφέτες»¹ και να παραλάβει πάνω από 200 πιστόλια υπό την κατοχή των αθίγγανων του χωριού.² Στο Λέβαν όμως έπεσε σε ενέδρα. Ένας από τους δύο μάρτυρες που σώθηκαν, ανέφερε ότι η ενέδρα ήταν στημένη από τους άνδρες της αστυνομίας του Φιέρι, ακόμα υπό τον έλεγχο του Μπερίσια και ότι τα 17 μέλη του συνδικάτου δολοφονήθηκαν, αφού πρώτα είχαν παραδοθεί. Το συνδικάτο είχε γίνει επικίνδυνο εφόσον τολμούσε και έβγαινε έξω από την εξεγερμένη περιοχή και έπρεπε να εξοντωθεί.

Τη νύχτα της ίδια μέρας, ξημερώνοντας 28.03.1997, στο κανάλι του Οτράντο βυθίστηκε το πλοίο « I katërti I Rades» με 120 σχεδόν επιβάτες οι οποίοι έφευγαν από την Αλβανία, για να σωθούν από το χάος και τον αργό θάνατο. Το πλοίο, η χωρητικότητά του ήταν μόνο για 60 άτομα, φορτώθηκε με λαθρομετανάστες από τον Ζάνι. Παρόλα αυτά δεν βυθίστηκε από το υπερφορτίο. Χτυπήθηκε εσκεμμένα δύο φορές από το πολεμικό ιταλικό πλοίο «Sibillio». Η εντολή, όπως προέκυψε το Γενάρη του 2000, δόθηκε από την διοίκηση του Ιταλικού Ναυτικού.³ Ήταν καιρός που στην Ιταλία η θύελλα κατά των λαθρομεταναστών, κυρίως από την Αλβανία, είχε σαρώσει τα πάντα και ακούγονταν μάλιστα φυσιολογικές οι φωνές να «ριχτούν στη θάλασσα». Η θύελλα αυτή έθετε σε κίνδυνο την ίδια την Ιταλική κυβέρνηση. Ίσως, για να αποφεύγονταν η κρίση, χρειαζόταν το επεισόδιο. Η κρίση πράγματι ξεπεράστηκε. Μάλιστα ξεπεράστηκε και η σχετική κρίση στις διακρατικές με την Αλβανία σχέσεις.

83 άτομα όμως έμειναν στο βυθό της θάλασσας σημειώνοντας έτσι μια τραγωδία χωρίς προηγούμενο στην σύγχρονη ιστορία. Και αυτό όχι μόνο σε σχέση με τον αριθμό των θυμάτων, αλλά και επειδή το αλβανικό πλοiάριο διεμβολίστηκε από το ιταλικό πολεμικό. Η διοίκηση του γνώριζε ότι στο αλβανικό πλεούμενο επέβαιναν γυναικόπαιδα. Ουδείς ζήτησε τουλάχιστον «συγγνώμη» για την τραγωδία. Η αλβανική πλευρά δε ζήτησε επίσημα τις ευθύνες από την Ιταλία, αλλά με το σύνδρομο της υποταγής είπε σ'αυτή «ευχαριστώ» για την απόφαση που έλαβε να βγάλει από το βυθό, περίπου ένα χρόνο αργότερα, μερικούς από τους 83 πνιγμένους. Είναι γεγονός ότι τόσο τα Τίρανα, όσο και η Ρώμη χρειάζονταν τις καλές σχέσεις περισσότερο από τις ανθρώπινες ζωές. Το κράτος αδιαφόρησε παντελώς για την τύχη των πολιτών του για χατίρι της πολιτικής.

Την ίδια νύχτα στον Αυχένα του Ποτσιέμ, στον παλιό δρόμο από Τεπελένι προς Αυλώνα, διερρήχθησαν οι μεγάλες αποθήκες των κρατικών αποθεμάτων εν καιρώ πολέμου. Χιλιάδες άνθρωποι από Φιέρι, Αυλώνα, Τεπελένι, Μαλακάστρα, άρπαζαν ό, τι

---

² πυρομαχικά

³ Το εμπόριό τους ήταν αρκετά κερδοφόρο, εφόσον πουλιόνταν 100 χιλιάδες δραχμές το κομμάτι

³ Το Γενάρη του 2000 η Ιταλική Πρεσβεία στα Τίρανα δεν έδωσε βίζες στους συγγενείς των θυμάτων για να παρευρεθούν στη δίκη, ενώ οι δύο δικηγόροι των εκπροσώπων των θυμάτων μια μέρα πριν από τη δίκη σκοτώθηκαν σε ένα περίεργο αυτοκινητιστικό ατύχημα

μπορούσαν και όπως μπορούσαν: από σιτάρι και καύσιμα που δεν είχαν τελειωμό, μέχρι και στρατιωτικά αντίσκηνα, πολεμικά φορεία και ό,τι άλλο μπορεί να φανταστεί κανείς. Κουβαλούσαν με φορηγά, ΙΧ, ζώα. Φορτώνονταν οι ίδιοι ή τα έκαναν σωρούς και μετά τα μετέφερναν σιγά – σιγά.

6 άτομα βρέθηκαν σκοτωμένα και θαμμένα στις αποθήκες με σιτάρι. Αυτό όμως δεν ενοχλούσε κανέναν. Μέσα σ' αυτή την δίψα για αρπαγή, ήταν μάταιο να σκεφτόταν κανείς για αποτελεσματικότητα της δράσης των Επιτροπών.

Το ίδιο νιώσαμε και το πρώι, όταν είδαμε λίγο έξω από το Αργυρόκαστρο, δεμένο πίσω από ένα εγκαταλελειμμένο ταγκ το χρηματοκιβώτιο της τελευταίας ληστεμένης τράπεζας της πόλης¹

Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΛΩΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΤΣΙΑ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Η Εθνική Συνέλευση Λαϊκής Σωτηρίας,² συνήλθε στην Αυλώνα στις 28.03.1997. Προαποφασίστηκε επίσης η Αυλώνα να είναι μόνιμο κέντρο σύγκλισης της Συνέλευσης.

Οι διοργανωτές μάλιστα είχαν προετοιμάσει και το έμβλημα με το σύμβολο της Αλβανικής σημαίας. Υπήρχαν επίσης σε ένα φάκελο το πρόγραμμα των εργασιών και άλλα υλικά. Όλα κατά πολυτελή τρόπο. Τα μέτρα ασφαλείας ήταν υποδειγματικά και κανείς δεν μπορούσε να μπει στους χώρους της συνεδρίασης χωρίς την πρόσκληση ή την άδεια του οπλαρχηγού της Αυλώνας, Αλμπέρτ Σύτι.³

Η Συνέλευση της Αυλώνας σημαδεύτηκε και από άλλα δύο αξιοσημείωτα γεγονότα. Για πρώτη φορά μετείχαν σε μια συνάντηση Επιτροπών εκπρόσωποι μερικών πολιτικών κομμάτων, όπως του Σοσιαλιστικού, του Σοσιαλδημοκρατικού, του Δεξιού Δημοκρατικού Κόμματος, του Ρεπουμπλικανικού, της Δημοκρατικής Συμμαχίας και οι εκπρόσωποι του Φόρουμ για τη Δημοκρατία των συνδικάτων.

Μετείχαν επίσης εκπρόσωποι από τους βόρειους νομούς της χώρας όπως, Malesia e Madhe, Kukësi, Bulqiza, Dibra, Gramshi.

Μόλις όμως άρχισαν οι εργασίες, τα πράγματα πήραν άλλη ροή. Τα πολιτικά κόμματα, στα οποία δόθηκε ο λόγος να χαιρετήσουν τη Συνέλευση, αλλά και να τοποθετηθούν σε σχέση με τις Επιτροπές και τη Λαϊκή Εξέγερση, εκμεταλλεύτηκαν το βήμα για δική τους προπαγάνδα. Η όρεξη άνοιξε τόσο πολύ, που υπήρχαν και δευτερολογίες και έτσι η ημερήσια διάταξη συρρικνώθηκε στους χαιρετισμούς των κομμάτων.

Την ροή των συζητήσεων του είδους επιδίωξε να σταματήσει ο γνωστός δημοσιογράφος και πολιτικός αναλυτής Φρόκ Τσιούπι. Ο Τσιούπι, κατηγόρησε τα πολιτικά

---

¹ Για τη ληστεία αυτή ο γνωστός Έλληνας αστυνομικός συντάκτης Πάνος Σόμπολος, ο οποίος κι αυτός είχε έρθει να κάμει ρεπορτάζ στην Αλβανία, είπε ότι «25 χρόνια κάνω αστυνομικό ρεπορτάζ, αλλά ληστεία τράπεζας με ταγκ δεν έχω δει». Όπως και άλλοι δεν έχουν ξαναδεί να πουλιέται μέχρι και εκατό χιλιάδες δραχμές ένα ταγκ ή το ίδιο ταγκ να χρησιμεύει ως γαμήλιο ΙΧ.

² Έτσι βάπτισαν οι διοργανωτές της Συνάντησης των επιτροπών της 28ης Μαρτίου 1997 στην Αυλώνα, την Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας.

³ Ο Γκαζιντέντε δύο μέρες πριν τον κατηγόρησε στη Βουλή ότι ήταν παρακινήτης της έπαρσης της ελληνικής σημαίας στην Χιμάρα. Ο Σύτι μετά τη λήξη των εργασιών της Συνέλευσης, κράτησε μισή ώρα λόγο μπροστά σε 15 χιλιάδες συμπολίτες του για να εξηγήσει ότι δεν είχε καμιά σχέση με την Ελλάδα, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι ήταν εκεί ως λαθρομετανάστης και ήρθε στην Αλβανία μετά την κατάρρευση των παρατραπεζών επειδή είχε χρήματα στη Γκιαλίτσα και ότι από την πρώτη κιόλας στιγμή ήταν επικεφαλής των διαδηλώσεων στην Αυλώνα.

κόμματα για αδράνεια και ζήτησε ώστε η συνάντηση «να εξυπηρετήσει την αντίληψη και την προσδοκία της Λαϊκής Εξέγερσης για ένα πραγματικό δημοκρατικό κράτος. Για το λόγο αυτό, -είπε ο Τσιούπι, - με την άμεση υποστήριξη των Επιτροπών ως εκφραστή της Λαϊκής Εξέγερσης, πρέπει να αρχίσει η αποκατάσταση της λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης και των άλλων κρατικών δομών, που, ή καταργήθηκαν ή εγκαταλείφθηκαν από τους κομματικούς ιθύνοντές τους»

Με το σκεπτικό της επίσπευσης της λύσης της κρίσης, ο Τσιούπι ζήτησε η Βουλή, λόγω της σύνθεσής της και του ρόλου που ανέλαβε η Κυβέρνηση Εθνικής Συμφιλίωσης, να τεθεί πλήρως στην υπηρεσία της κυβέρνησης, δλδ, απλώς να επικυρώνει τις αποφάσεις της. Ζήτησε ακόμη από τα πολιτικά κόμματα να εκφράσουν δημοσίως την θέση τους προς τις Επιτροπές και το Σαλί Μπερίσια.

Όμως ούτε η παρέμβαση αυτή εμπόδισε τους εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων να συνεχίσουν τις προπαγανδιστικές ομιλίες για δικό τους όφελος. Η εκπρόσωπος του Σ. Κόμματος μάλιστα έφτασε μέχρι το σημείο να πει ότι «Όταν εμείς βγαίναμε στους δρόμους κατά του Μπερίσια, ο λαός δε μας ακολουθούσε».

Ο Νταούτ Γκουμένι (πρώην φυλακισμένος και μετά τις εκλογές του Ιουνίου 1997, σύμβουλος του προέδρου Μειντάνι), μιλώντας εξ' ονόματος του Φόρουμ για τη Δημοκρατία, σε μια αίθουσα που είχε χάσει εντελώς την υπομονή, περισσότερο έπλεκε εγκώμιο στο πρόσωπό του.

Αξιολόγησα ότι ήταν κακό σημάδι τόσο για τη συνέχεια των εργασιών όσο και για το μέλλον των σχέσεων μεταξύ των Κομμάτων και των Επιτροπών. Διέκοψα βίαια τον ομιλητή ζητώντας του να δηλώσει τη θέση του Φόρουμ τόσο προς τις Επιτροπές, όσο και προς το Μπερίσια. Ο Γκουμένι μάζησε τα λόγια του αλλά δεν έδωσε καμιά απάντηση.

Οι χαιρετισμοί και ομιλίες των εκπροσώπων των κομμάτων και των νέων μελών από τους βόρειους νομούς της χώρας, πράγματι έφαγαν όλο το χρόνο. Σαν αποτέλεσμα η επιτυχία της Συνέλευσης κρίθηκε στη σύνταξη της τελικής δήλωσης, η οποία ήταν αρκετά δύσκολη, λόγω της παρουσίας και των θέσεων των εκπροσώπων των κομμάτων.

Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ – ΤΣΙΜΠΗΜΑ ΦΙΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΜΠΕΡΙΣΙΑ

Για την σύνταξη της κοινής δήλωσης διορίστηκε η 8μελής επιτροπή του Μπαλς, οι εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων και οι εκπρόσωποι των διανοουμένων. Η σύνθεση της συντακτικής επιτροπής ήταν εύκολη. Τα προβλήματα όμως ήταν απροσπέλαστα. Τα πολιτικά κόμματα, τα οποία εκπροσωπούσαν όλα σε επίπεδο προέδρων, πλην του Σοσιαλιστικού και της Δημοκρατικής Συμμαχίας, δυσκολεύονταν στην υιοθέτηση της θέσης των Επιτροπών για την επίλυση της κρίσης στην Αλβανία και για την τύχη του Μπερίσια. Είχαν «κολλήσει» στην εκδοχή των εκλογών, γι' αυτό και ζητούσαν όλους τους μοχλούς των εξελίξεων στα χέρια τους, υποσχόμενα την τμηματική αποκαθήλωση της «δικτατορίας του Σαλί Μπερίσια». Η πιο ενδιαφέρουσα πρόταση γι' αυτούς ήταν το αίτημα των Επιτροπών σχετικά με τη Βουλή: να είχε μόνο τυπικό νομικό λειτουργήμα στην υπηρεσία της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφιλίωσης.

Οι εκπρόσωποι των κομμάτων πρότειναν επίσης την ύπαρξη δύο δηλώσεων: μιας των Επιτροπών και μιας δικής τους.

Χρειάστηκε σθεναρή πίεση από μέρους των εκπροσώπων των Επιτροπών, ώστε να υπογράψουν και οι εκπρόσωποι των κομμάτων μια κοινή δήλωση. Η σχετική απόφαση των Επιτροπών στο Τεπελένι δεν επέτρεπε παραχωρήσεις. Τα κόμματα υπέγραψαν. Δεν

υπέγραψαν όμως άμεσα το κείμενο της δήλωσης αλλά ύστερα από ένα σημείο που έλεγε ότι και οι εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων συμφωνούσαν με την δήλωση.

Παρά όμως την υπογραφή κοινής δήλωσης, τα πολιτικά κόμματα ούτε έκαναν κάτι για τη συγκεκριμενοποίηση της δήλωσης, ούτε ανεφέρθηκαν σε αυτή. Ούτε επίσης οι Επιτροπές αντέδρασαν στην απατηλή συμπεριφορά των κομμάτων απέναντί τους.

Η όλη υπόθεση ήταν μια καλή υπηρεσία σε όφελος του Μπερίσια, ο οποίος στην αρχή φοβήθηκε από τη σύμπραξη των κομμάτων στην υπογραφή της κοινής δήλωσης. Όταν όμως διαπίστωσε ότι η συνυπογραμμένη δήλωση έμοιαζε με τα φύλλα το Φθινόπωρο, δεν έχασε την ευκαιρία να επωφεληθεί ο ίδιος. Ο Μπερίσια επέρριψε όλες τις ευθύνες για τους κινδύνους αποτυχίας των εκλογών στις Επιτροπές. Συνέβηκε σαν στη λαϊκή παροιμία, που ο κλέφτης φωνάζει πιάστε τον κλέφτη.

Για όλους τους πρωταγωνιστές των εξελίξεων στην Αλβανία οι Επιτροπές αποτελούσαν πλέον ένα *Casus Belii* για διαφορετικούς όμως λόγους.

Ωστόσο το σινάφι του Μπερίσια αντέδρασε σκληρά στην κοινή δήλωση των επιτροπών και των πολιτικών κομμάτων. Ο Πρόεδρος της Βουλής Πιέτερ Αρμπνόρι, χαρακτήρισε τη δήλωση «συνταγματικό πραξικόπημα κατά της Βουλής», που «παραβιάζει τη συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου». Σύμφωνα με τον Αρμπνόρι «η δήλωση επιδιώκει τη στήριξη της κυβέρνησης σε βάρος της Βουλής» και απείλησε ότι «εμείς θα υποστηρίξουμε την κυβέρνηση μέχρι το σημείο που αυτή θα σέβεται τους συνταγματικούς νόμους». Τις ίδιες απειλές έκτόξευσαν και οι υπουργοί του Δημοκρατικού Κόμματος στην κυβέρνηση Φίνο.¹ Το Δημοκρατικό Κόμμα χάρη στη βία και νοθεία κατά τις βουλευτικές εκλογές του Μαΐου του 1996 ηλεγγχε την πλειοψηφία της Βουλής απόλυτα.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Η επιδείνωση της κατάστασης στη χώρα κατά τον Απρίλη και η αδυναμία της αντιπολίτευσης να αντιμετωπίσει πολιτικά τον Μπερίσια, έφερε ξανά στο προσκήνιο τις Επιτροπές.

Στις 24 Απριλίου, ενώ είχε μεσολαβήσει σχεδόν ένας μήνας χωρίς κάποια συγκεκριμένη και οργανωμένη δραστηριότητα, συνήλθε εκ' νέου η Εθνική Συνέλευση των Επιτροπών στην Αυλώνα. Δεν προέκυψε όμως τίποτε το νέο, ούτε η συνηθισμένη κοινή δήλωση.

Στις 16.05, έγινε και μία ακόμη συνάντησή τους στην Αυλώνα. Η σύγκληση έγινε με την παρακίνηση των πολιτικών κομμάτων αμέσως μετά την απόφαση της Βουλής να ψηφίσει τον εκλογικό νόμο που συνέφερε το κόμμα του Μπερίσια και όχι το νόμο που πρότεινε η κυβέρνηση Φίνο. Τα κόμματα γνώριζαν πόσο χαμηλά είχαν πέσει οι μετοχές των Επιτροπών στο λαό. Όμως είχαν την ανάγκη αυτών διότι αποτελούσαν την εμπροσθοφυλακή στο

---

¹ Η Βουλή αποτελούσε για το Δ. Κόμμα το θεσμικό όργανο ελέγχου και εξουδετέρωσης του ρόλου της κυβέρνησης. Φάνηκε αυτό ιδιαίτερα λίγες βδομάδες αργότερα, όταν η Βουλή με αυθαίρετο τρόπο δεν ψήφισε τον εκλογικό νόμο που πρότεινε η κυβέρνηση, αλλά το νόμο που πρότειναν οι βουλευτές του Δ. Κόμματος.

ξεσήκωμα του λαού ο οποίος έδειχνε πανέτοιμος σε κάθε έκκληση κατά του Μπερίσια, ανεξάρτητα απ' όπου προερχόταν αυτή.

Στην νέα συνάντηση μετείχαν 15 Επιτροπές, ενώ εκπρόσωποι των κομμάτων ήταν μόνο από το Σ. Κόμμα και ένας τοπικός παράγοντας από την Δ. Συμμαχία. Το δίλημμα που τέθηκε ήταν ή ένα νέο τελεσίγραφο κατά του Μπερίσια ή ανάληψη βίαιων ενεργειών εναντίον του ή ανάληψη μέτρων για το μπουϊκοτάρισμα των εκλογών. Ο εκπρόσωπος του Σ. Κόμματος, πρότεινε ώστε για την οποιαδήποτε απόφαση να καλούνταν όλες οι Επιτροπές, τα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης και προσωπικότητες απ' όλη τη χώρα. Η πρόταση έγινε δεκτή και ταυτόχρονα αποφασίστηκε ώστε οι Επιτροπές να μείνουν συγκεντρωμένες, για να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις στη χώρα, οι οποίες πραγματικά εκείνη την περίοδο ήταν τεταμένες.

Στην πράξη όμως ούτε η πρόταση του Σ. Κόμματος πραγματοποιήθηκε ούτε οι επιτροπές έμειναν συγκεντρωμένες. Πλησίαζαν οι εκλογές και η στάση των Επιτροπών σε σχέση με αυτές προκαλούσε σύγχυση μεταξύ των μελών τους. Πολλά από τα μέλη των Επιτροπών έβλεπαν τώρα ότι τα πολιτικά κόμματα μπορούσαν να ανταποκριθούν καλύτερα στις φιλοδοξίες και στα συμφέροντά τους. Άλλωστε αρκετά απ' αυτά εκτελούσαν από πριν χρέη στελεχών των πολιτικών κομμάτων.

Τα πολιτικά κόμματα, κυρίως τα μικρά αισθάνονταν ταυτόχρονα την ανάγκη να αποκτήσουν εκλογικό έδαφος στο Νότο. Την ίδια περίοδο ένας φίλος μου, μέλος των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας και ταυτόχρονα μέλος ενός μικρού πολιτικού κόμματος, ζήτησε ραντεβού για να μου δείξει μια νέα πλατφόρμα, προερχόμενη από τα Τίρανα. Η πλατφόρμα και ο φίλος μου, ο οποίος έπιασε μια ζεστή καρέκλα μετά τις εκλογές, ζητούσαν να κηρύσσονταν το ίδιο επικίνδυνα τα δύο μεγάλα κόμματα: το Σοσιαλιστικό και το Δημοκρατικό και να ανοίχθει ο δρόμος στα κόμματα του κέντρου. (!!)

Επίσης κατά την περίοδο αυτοδιάλυσης των Επιτροπών, η Επιτροπή της Αυλώνας, η οποία, για του λόγου το αληθές, διακρίνονταν για την καλύτερη οργάνωση και επιβολή του κύρους της στην πόλη, εργάστηκε για την έκδοση ενός προγράμματος και καταστατικού με στόχο την ενοποίηση της δράσης των Επιτροπών στηριγμένου στην εμπειρία της Αυλώνας. Περιείχε 33 άρθρα τα οποία αποτελούσαν και τα πέντε κεφάλαιά του.

Στο σχέδιο καταστατικού επανέρχονταν η ονομασία «Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας» σκοπός της οποίας ήταν ο «συντονισμός της υπεράσπισης των λαϊκών και πανεθνικών συμφερόντων», Διαφαινόταν ωστόσο καθαρά η μεγαλομανής τάση ενός οργάνου υπεράνω των πολιτικών κομμάτων και άλλων κρατικών θεσμών. Τονίζονταν επίσης τα «ειρηνικά και δημοκρατικά μέσα» πραγματοποίησης του στόχου. Ένα τέτοιο καταστατικό και πρόγραμμα ούτε συζητήθηκε, ούτε ψηφίστηκε ποτέ. Παρ'όλα αυτά αποτελεί απόδειξη της ανησυχίας για τη σύσταση ενός πραγματικού θεσμού της Λαϊκής Εξέγερσης. Η αναγκαιότητα αυτή δεν ήταν αποτέλεσμα μόνο της ίδιας της πραγματικότητας, ως ιστορικής διάστασης, αλλά και του γεγονότος ότι τα πολιτικά κόμματα έδειχναν πως ενδιαφέρονταν αποκλειστικά να πάρουν την εξουσία και όχι να ανασυγκρατούσαν το κράτος.

Οι καταστάσεις και εξελίξεις υπαγόρευαν έτσι τη δημιουργία ενός νέου κινήματος με βάση την προσδοκία της Λαϊκής Εξέγερσης.

Για το λόγο αυτό, δύο κατά σειρά φορές από τις 10 έως τις 14 Απρίλη, συγκεντρωθήκαμε στο σπίτι μου, εγώ, ο γνωστός νομικός για τη συμβολή του στη Λαϊκή Εξέγερση, Αρμπέν Πάσιο και ο πολιτικός επιστήμονας Φρόκ Τσούπι. Συζητήσαμε την πλατφόρμα του νέου αυτού κινήματος. Καταρτίσαμε μάλιστα και τη λίστα των ανθρώπων

που θα μετείχαν. Καθορίσαμε επιπλέον και τους ρόλους. Από τη στιγμή που εγώ και ο Πάσιο δεν μπορούσαμε να κατεβούμε στα Τίρανα ανέλαβε ο Φρόκ το συντονισμό των ενεργειών . «Ελάχιστος»στοχος μας ήταν η δημιουργία ενός ιδρύματος που θα συγκέντρωνε στοιχεία για την ιστορική έρευνα της εξέγερσης των αιτών και των φάσεων της .

Όμως ύστερα από λίγες μέρες ο Τσιούπι μας ειδοποίησε ότι λόγω απειλών που δέχτηκε, αναγκάστηκε να φύγει στην Ελλάδα , απ'όπου επέστρεψε μόλις άρχισε η διαδικασία ανάδειξης των υποψηφιοτήτων για βουλευτές .

Έτσι λοιπόν απέτυχε και μια νέα προσπάθεια για τη οργάνωση ενός κινήματος με την προσδοκία να σωθεί το πνεύμα της ήδη αποτυχημένης και προδομένης Λαϊκής Εξέγερσης και να υπέρβει τα στάνταρτ των αλβανικών πολιτικών κομμάτων.

Το φινάλε των Επιτροπών είχε ως εξής: Η Λαϊκή Εξέγερση έμεινε μονοδιάστατη . Λειτουργήσε ως αντίπαλος του καθεστώτος Μπερίσια μόνο μέχρι την ανατροπή του. Μεγάλο μέρος των μελών των Επιτροπών συμπεριλήφθηκαν στον πυρετό της αντιπολίτευσης για εξουσία και έλειψαν με τον καυτό πόθο, να πάρουν στα χέρια τους έστω και λίγη απ'αυτή. Αυτοί γνώριζαν πολύ καλά ότι η εξουσία ήταν το καλύτερο μέσο να εξασφάλιζαν περιουσίες και πλούτοι Όσο περισσότερο πλησίαζε το τέλος της προεκλογικής περιόδου, τόσο περισσότερο οι Επιτροπές διαλύονταν μπροστά στην επιρροή των κομμάτων της αντιπολίτευσης που πλησίαζαν στο θώκο της εξουσίας. Σε κάθε επίσκεψη αρχηγού κόμματος της αντιπολίτευσης τα μέλη των Επιτροπών μετατρέπονταν σε τμήματα των μακροσκελών αυτοκινητοπομπών, αύξαναν κατά εντυπωσιακό τρόπο τις γραμμές των εθελοντών σωματοφυλάκων «των αρχηγών», μη επιτρέποντας στους «αγαπητούς» προέδρους των κομμάτων να έβλεπαν πέρα απ'αυτούς. Όλο αυτό το σκηνικό ήταν μια κακή αντιγραφή της ταχτικής που ακολουθούσε ο Μπερίσια σε προηγούμενες εκλογές, για να κάνει επίδειξη της ισχύος του .

Οι ανερχόμενοι πολιτικοί της αντιπολίτευσης στην εξουσία απέδειχναν και τυπικά ότι ζητούσαν απλώς να τον αντικαταστήσουν.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Κεφάλαιο XIX

ΠΟΙΟΣ ΑΛΛΟΣ ΚΑΤΑΣΤΡΕΨΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Ένας φίλος μου νομικός, επικαλούμενος τους υπαίτιους για την παράλυση του κράτους και στα μέχρι τώρα υπόλοιπα χρόνια μετά από τις εκλογές του 1997, λέει ότι είναι ο κοινωνικός παράγοντας που οικοδομεί ή καταστρέφει το κράτος. Ο παράγοντας πολιτική ηγεσία είναι η κινητήρια δύναμη, οι παράμετροι της οποίας ανταποκρίνονται στις αντιδράσεις της κοινωνίας. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με το φίλο μου νομικό, ο καθοριστικός πολιτικός παράγοντας υπεύθυνος για την καταστροφή του κράτους είναι ο Μπερίσια και το Δ. Κόμμα και μετά τις εκλογές ο κύριος υπεύθυνος για τη μη ανοικοδόμηση του κράτους είναι το Σ. Κόμμα. Το αποτέλεσμα της στάσης των δύο αυτών παραγόντων είναι το ίδιο. Είναι ακόμα προϊόν της κατάστασης της κοινωνίας, η οποία έτσι τυγχάνει άξια της τύχης της.

ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΖΗΤΟΥΝ ΔΥΝΑΜΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΞΕΝΟΥΣ ΓΙΑ ΝΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΟΥΝ ΤΗ ΧΩΡΑ

Υπήρχαν εξωτερικοί παραγοντες που συνέβαλαν στην κατάρρευση του Αλβανικού κρατους ;

Ο Φάτος Νάνο, ο πρώτος Πρωθυπουργός της χώρας, μετά τα γεγονότα του 1997, σε επίσκεψη στο Λονδίνο λίγες βδομάδες μετά τις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου της ίδιας χρονιάς, είπε στο BBC: «Η Διεθνής Κοινότητα ξόδεψε εκατομμύρια δολάρια για να φτάσουν τα πράγματα εδώ που ήρθαν, ώστε ο Μπερίσια να είναι αντιπολίτευση».

Δεν ξέρουμε τι θέλησε να πετύχει ο Νάνο με την εν λόγω δήλωση, αλλά αποκάλυψε δύο στοιχεία. Πρώτο, ότι η Δύση ξόδεψε εκατομμύρια για την ανατροπή του Μπερίσια και δεύτερο ότι η Δύση δεν ήθελε την αποβολή του από την αλβανική πολιτική σκηνή, αλλά το πέρασμά του στην αντιπολίτευση.

Ο Φάτος Νάνο εμμέσως πλην σαφώς, δεν διστάζει να ομολογήσει ότι έλαβε το μήνυμα. Για να χαρείς για πολύ καιρό το θώκο της εξουσίας στην Αλβανία πρέπει να είσαι υπάκουος σ' εκείνους που σε φέρνουν στην εξουσία, ακόμη και όταν σε καθαιρούν.

Έτσι επιβεβαιώνεται για μια ακόμη φορά ότι ιστορικά στην Αλβανία άτομα που επιδιώκουν το θρόνο της εξουσίας ανεβαίνουν υποκλινόμενοι στους ισχυρούς του Εξωτερικού. Αμέσως μετά, μόλις νοιώθουν ισχυροί κάτω από το σκήπτρο της εξουσίας που τους χαρίζουν, επιδιώκουν να «διορθώσουν το λάθος τους» με δύο τρόπους:ή «λησμονώντας» τις υποσχέσεις και δεσμεύσεις ή ανταποκρινόμενοι σε νέες, ευνοϊκότερες κατ'αυτούς προσφορές. Στον κανόνα αυτό δεν αποτελεί εξαίρεση ούτε ο Ενβέρ Χότζα

Επίσης, τα γεγονότα που επακολούθησαν τις εκλογές της 26^{ης} Μαΐου 1996, επιβεβαίωσαν ότι, όταν οι αλβανοί πολιτικοί αλληλοτρώνονται, βρίσκουν στέγη, για να βγάλουν τα απωθημένα τους, στους ξένους, κυρίως στις ξένες πρεσβείες. Στον κανόνα αυτό δεν υπήρξε εξαίρεση ούτε ο σκληρός άντρας και ο πιο μακρόβιος πρωθυπουργός της

χώρας, ο Μεχμέτ Σιέχου.¹ (Χαρακτηριστική είναι επίσης η δήλωση του Πρωθυπουργού Ιλίρ Μέτα αμέσως μετά την υπερψήφιση του στο Γενικό Διοικητικό Συμβούλιο του Σ. Κόμματος για να ηγηθεί της νέας κυβέρνησης των σοσιαλιστών , τέλη Αυγούστου 2001, ότι «ήμουν σίγουρος για την επανεκλογή μου και βεβαίωσα τους ξένους διπλωμάτες να κάνουν ήσυχοι διακοπές»)

Οι δύο αυτοί κανόνες θα χαρακτηρίσουν ειδικά τις εξελίξεις στην Αλβανία την περίοδο μετά τις ταραχές του 1997, όπου οι σοσιαλιστές μέχρι τα τέλη του 1999 θα αλλάξουν τρεις πρωθυπουργούς ή πιο σωστά τέσσερις κυβερνήσεις σε δύο χρόνια . Η μόνη διαφορά έγκειται στο ότι ενώ, οι πολιτικοί ενισχύουν με τη συμπεριφορά τους τους παραπάνω κανόνες , οι απλοί ψηφοφόροι όλο και περισσότερο απογοητεύουν τη Δύση στην επίτευξη των ποθητών αποτελεσμάτων όσον αφορά την ανάδειξη ηγετών. Μια πρώτη ενδεικτική γεύση πήρε η Δύση στα συνέδρια των δύο μεγάλων συγκρουόμενων κομμάτων² τον Οκτώβριο του 1999. Οι δυο μεγάλοι αντίπαλοι, Μπερίσια και Νάνο, ψηφίστηκαν στην αρχηγία των αντίστοιχων κομμάτων ανεξάρτητα από το αντίθετο που επιδίωκε ανοιχτά η Δύση.

Όταν όμως τα συμφέροντα των τριών παραγόντων, Δυτικών, Αλβανών πολιτικών, αλβανικής κοινωνίας δεν συνταυτίζονται, τότε ο εγωκεντρικός χαρακτήρας του αλβανού που πηγαίνει μέχρι αυτοθυσία ανατρέπει κάθε εσωτερική ισορροπία.

ΧΑΡΑΤΣΙ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗΣ .....

Ποιοι είναι και πώς επέδρασαν οι εξωτερικοί παράγοντες ;

Από μια οπτική γωνία θα πρέπει να εξετάσουμε τον ανταγωνισμό μεταξύ των ισχυρότερων Δυτικών δυνάμεων για να επιβάλλουν την επιρροή τους στο υπόλοιπο τμήμα του γεωπολιτικού άξονα ισορροπιών Ανατολής-Δύσης, τη Βαλκανική. Το υπόλοιπο τμήμα είναι η Νότια Βαλκανική.

Η ΗΠΑ στο παιχνίδι της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας πραχτικά εμφανίστηκαν ως σωτήρες της κατάστασης, όταν η Ευρώπη είχε κουραστεί από τον πόλεμο, χωρίς να μπορέσει να αγγίξει την ειρήνευση. Ταυτόχρονα η Γηραιά Ήπειρος γνώριζε ότι ο πόλεμος στη Βοσνία αποτελούσε μια γροθιά στο δικό της στομάχι και ένα βαρύ κόστος για την δική της τσέπη. Η συμφωνία ειρήνευσης ήταν μια λύση, παρά το γεγονός ότι η Ευρώπη παράδινε τα κλειδιά της πολιτικής επιρροής στο Βόρειο τμήμα των Βαλκανίων στους αρχιτέκτονες του Ντέιτον , ενώ είναι γνωστό πως παραδοσιακά τα είχε αν όχι η Αυστρία, η Γερμανία.

Ταυτόχρονα η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας στο Βορειοδυτικό της τμήμα απέδειξε ότι η επιβολή της επιρροής, μέσω της αλλαγής του πολιτικού χάρτη σε μια περιοχή με έστω και πενηντάχρονη σταθερότητα, επιτυγχάνεται μέσω ένοπλης διένεξης. Η εμπειρία στη Βοσνία οδηγούσε στο άλλο συμπέρασμα, ότι η προσπάθεια προς λύση ίδιων θεμάτων στο Νότιο τμήμα της Βαλκανικής με μεγαλύτερη ίσως γεωπολιτική σημασία και μετά το Ντέιτον, θα προυπέθετε τα ίδια μέσα λύσης, με την μόνη διαφορά, την εντονότερη αντιπαράθεση συμφερόντων.

---

¹ Πρωθυπουργός από το 1954 μέχρι το 1981 όταν ο Ε.Χότζα τον εξουδετέρωσε .

² Στην αλβανική νοοτροπία η πολιτική εννοείται ως μόνιμος στίβος αντιπαράθεσης και σύγκρουσης, κυρίως μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων. Γι'αυτό το λόγο η Δύση καθιέρωσε τον όρο «αποκατάσταση διαλόγου και συνεργασίας μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης»

Για τους αμερικανούς τα πράγματα φαίνονταν αρκετά εύκολα. Το Ντέιτον μετατράπηκε γι'αυτούς σε χρυσή ευκαιρία να επιβάλουν τον αμερικανικό τρόπο πολιτικής παρουσίας στην περιοχή. Ταυτόχρονα, βάζοντας στο Μιλόσιεβιτς την κορνίζα του ειρονοανθρώπου, τον μετέτρεψαν σε μέρος του αμερικανικού παιχνιδιού στην περιοχή. Επιπλέον οι «εκλογές» στο Κοσσυφοπέδιο, μετά το Ντέιτον, με τον τρόπο πώς έγιναν απέδειξαν ότι η αμερικάνικη πολιτική έλεγχε πλήρως τον Ιμπραχίμ Ρουγκόβα, τον άνθρωπο, που μέχρι το καλοκαίρι του 1998 έλεγχε και εκπροσωπούσε σε ικανοποιητικό βαθμό τις «μετριοπαθείς» εξελίξεις στο Κοσσυφοπέδιο.

Στα Σκόπια από την περίοδο των δυσμενών εξελίξεων στην Βοσνία είχαν αναπτυχθεί μερικές δεκάδες αμερικανοί στρατιώτες. (!)

Από την άλλη πλευρά, η νέα αριστερή κυβέρνηση του Σημίτη στην Ελλάδα, για την οποία διαδίδονταν ότι θα ακολουθούσε μια φιλογερμανική πολιτική, είναι ενδεικτικό ότι μετά την κρίση που η Τουρκία προκάλεσε στις βραχονησίδες Ιμια τον Ιανουάριο του 1996, είπε με υπόκλιση «ευχαριστώ» στην κυβέρνηση Κλίντον, «για τη συνεισφορά της στην αποφυγή πιθανού θερμού επεισοδίου με την Τουρκία».(!)

Στη νέα τάξη πραγμάτων η Αλβανία αποτελούσε το «κλειδί» για το Κοσσυφοπέδιο ενώ το ίδιο το Κοσσυφοπέδιο είναι μια από σημαντικότερες αρτηρίες του χρυσού τριγώνου, ΦΥΡΟΜ, Κοσσυφοπέδιο Αλβανία, στη διακίνησης ναρκωτικών και λοιπών λαθρεμποριών. Τη βάση του τριγώνου αποτελεί η Αλβανία. Έτσι η αντιπαράθεση των ισχυρών για επιρροή σ'αυτό το κομμάτι των Βαλκανίων άρχισε να εμφανίζεται στην εκφραση της πολιτικής τους βούλησης υπέρ και κατά της ανατροπής Μπερίσια.

Το πρόβλημα δεν εστιάζεται απλώς στο πρόσωπο του Μπερίσια. Υπάρχει ένα πλέγμα παραγόντων. Ο Μπερίσια κατόρθωσε το ρόλο του ως παντοδύναμου να τον μετατρέψει σε δράμα του λαού του.

Χρονικά βρισκόμαστε στην περίοδο όπου η νέα μαφία των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου ζητάει αυτοδύναμο έλεγχο στη πολυμορφία του λαθρεμπορίου στο διάδρομο Κοσσυφοπέδιο- Αλβανία- Δυτική Ευρώπη. Δείχνει ασυμβίβαστη με τους ομοεθνείς της που έπαιζαν με όρους παιχνιδιού άλλων.

Η ταχύρυθμη ενίσχυση της νέας αλβανικής μαφίας οφείλεται στο γεγονός ότι είχε την πολιτική κάλυψη των πρώην κομμουνιστών στην Αλβανία και των αντιπάλων του Μπουκόσι στο Κοσσυφοπέδιο. Στις αρχές τις δεκαετίας του 90 όταν ήταν σε θέση μάχης για να ανταγωνιστεί και επιβληθεί στην Αλβανία και στην ευρύτερη περιοχή, βασικό στήριγμα εκπαίδευσης γι'αυτή έγιναν οι εκατοντάδες αξιωματικοί των κακόφημων πρώην μυστικών υπηρεσιών του κομμουνιστικού καθεστώτος, τους οποίους ο Μπερίσια άφησε απένταρους στους δρόμους. Αυτοί όχι μόνο γνώριζαν καλά τη δουλειά, αλλά είχαν και διασυνδέσεις με τον υπόκοσμο του εξωτερικού. Ταυτόχρονα, φρόντισε να αποχτήσει λαϊκή βάση επικαλούμενη την θεωρία των εθνικο-ναρκωτικών, που σημαίνει κάλυψη των πραγματικών εμπορικών σκοπών με εθνικό μανδύα.

Σαν αποτέλεσμα μεταξύ Πριστίνας και Τιράνων σχηματίστηκαν δυο παράλληλες γραμμές διαφορετικών δυνάμεων. Η μια συνέδεε το Μπερίσια με τους Ρουγκόβα-Μπουκόσι και η άλλη τη Λαϊκή Ένωση του Κοσσυφοπεδίου με τους πρώην κομμουνιστές των Τιράνων.¹

---

¹ Η Λαϊκή Ένωση του Κοσσυφοπεδίου, ριζοσπαστική αριστερή κίνηση. Ιδρύθηκε από κύκλους του Πανεπιστημίου της Πρίστινας και χρηματοδοτήθηκε μέχρι το 1985 από το κομμουνιστή δικτάτορα στα Τίρανα Ε. Χότζα. Η Λαϊκή Ένωση μεταλλάχθηκε κατά το 1997-98 σε Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσσυφοπεδίου (UCK), του οποίου ηγήθηκε ο Χασίμ Θάτσι («The New York Times», 25.06.1999. αναδημοσίευση εφ. ALBANIA, Τίρανα ημερ 26.06.1999)

Στο δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 90 η καθεμία πολιτική παράταξη είχε την αντίστοιχη στρατιωτική υποδομή, FARK,¹ η πρώτη, UCK, η δεύτερη. Και οι δυο είχαν κέντρα εξάσκησης στο Αλβανικό έδαφος. Στη Μέση Αλβανία η πρώτη, στο βορρά της Αλβανίας η δεύτερη. Μεταξύ των δύο παρατάξεων, ειδικά με την άνοδο των σοσιαλιστών, πρώην κομμουνιστών, στην κυβέρνηση στα Τίρανα, 1997, ξέσπασε σκληρός ανταγωνισμός για τον έλεγχο της διακίνησης των όπλων από Αλβανία στο Κοσσυφοπέδιο και των ναρκωτικών από Κοσσυφοπέδιο προς Αλβανία². Ο UCK έπαιρνε συνεχώς το πάνω χέρι. Ο αλυτρωτισμός έγινε το λάβαρό του για «το άλυτο εθνικό ζήτημα των Αλβανών», το οποίο θα μολύνει στη συνέχεια με τους ίδιους τρόπους το Αλβανικό στοιχείο στη Νότια Σερβία, Σκόπια, μέχρι και Μαυροβούνιο, ή και αλλού. Ο παράγοντας αυτός καθόριζε τώρα και τον κυρίαρχο στις εξελίξεις στο Κοσσυφοπέδιο.

Το ζάρι είχε ήδη παιχτεί και ήταν το αλυτρωτικό εθνικιστικό κίνημα. Όμως ακόμα ήταν σε ισχύ η ισορροπία Ντέιτον

Το προβάδισμα κατά το 1998, του UCK στο Κοσσυφοπέδιο επιδείνωσε την κατάσταση στα Τίρανα³. Η στρατηγική που ακολουθείται αποδίδεται στη φόρμουλα Μπουκόσι. «να απελευθερώσουμε την Πρίστινα απελευθερώνοντας τα Τίρανα». Η αλβανική πρωτεύουσα ήταν κατά ομολογία όλων το βασικό στήριγμα του UCK

Από την άλλη πλευρά, στην πολιτική του επικεφαλής του αλβανικού κράτους ο Σαλί Μπερίσια επιδίωξε να μετατρέψει την Αλβανία σε χώρα- κλειδί μεταξύ του χριστιανισμού και του μουσουλμανισμού και τον εαυτό του σε αρχηγό που μπορούσε να αποφασίσει για τις τύχες στην περιοχή. Το 1992 κατα αυθαίρετο τρόπο εντάσσει την Αλβανία στην Ισλαμική Διάσκεψη, κάνει παραχωρήσεις στις μουσουλμανικές χώρες και παρέχει διευκολύνσεις και στέγη σε ισλαμιστές φονταμενταλιστές και τρομοκράτες. Ταυτόχρονα άλλαξε τις συμπάθειες προς τους Δυτικούς «εταίρους», εκμεταλλευόμενος ακριβώς το ρόλο που του είχαν «εμπιστευτεί» για το Κοσσυφοπέδιο, χωρίς να προσέξει ότι έχανε συνεχώς έδαφος στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας,

---

¹ Άνδρες της FARK από τις δυνάμεις αυτές θα συναντήσουμε όχι μόνο στα γεγονότα του 1997, αλλά και τον Σεπτέμβριο του 1998 στην απόπειρα πραξικοπήματος, αλλά και μετά την λήξη της κρίσης του Κοσσυφοπεδίου, το Καλοκαίρι του 1999, όταν επιδίωξαν εκ νέου να προκαλέσουν ταραχές στη χώρα.

² Τον Απρίλιο του 1998 στην Αλβανική μεθόριο με το Κοσσυφοπέδιο σκοτώνεται, ένα άτομο, ο υπεύθυνος για τον ανεφοδιασμό με όπλα του UCK από την Αλβανία. Μετά από την δολοφονία αυτή η FARK έχει ελεύθερο χέρι στη διακίνηση των όπλων. Ανοίγει ένας κύκλος αίματος ο οποίος σε λίγους μήνες, το Σεπτέμβρη του 1998, θα συμπεριλάβει τον στενό συνεργάτη του Σ. Μπερίσια, βουλευτή Αζέμ Χαϊντάρι, τον Υπουργό Άμυνας της υποτιθέμενης κυβέρνησης Μπουκόσι, Αφρίμ Κρασνίκι. Η αλυσίδα εγκλημάτων, σύμφωνα με τον υπουργό Δημόσια Τάξης στην κυβέρνηση Νάνο 1998, στοίχισε τη ζωή 120 ατόμων.

³ Την περίοδο Αύγουστος - Σεπτέμβρης του 1998 η κυβέρνηση Νάνο κινδυνεύει άμεσα. Η κατάσταση στο Βόριο-ανατολικό τμήμα της χώρας είναι εκτός ελέγχου. Η δράση των ισλαμικών τρομοκρατών οδηγούν σε κλείσιμο την Αμερικανική πρεσβεία στα Τίρανα. (Οι ισλαμιστές με άμεσο ρόλο στο Κοσσυφοπέδιο ανέπτυξαν την δραστηριότητά τους στην Αλβανία επί Μπερίσια και με την ευλογία των Αμερικανών). Η κυβέρνηση διαπιστώνει ότι ο Μπερίσια ερχόταν κατά πάνω της. Για να σταματήσει την οργή του φυλακίζει έξι πρώην στελέχη του Δημοκρατικού Κόμματος, με την κατηγορία για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας την περίοδο των ταραχών του 1997. Η κατάσταση οξύνεται περισσότερο. Η δολοφονία του Χαϊντάρι στις 12.09.1998 οδηγεί δυο μέρες μετά σε απόπειρα πραξικοπήματος. Οι δυνάμεις της FARK ηγούνται των οπαδών του Μπερίσια.

Το 1994 άρχισε να χαλεί τις σχέσεις των Τιράνων με τους Αμερικανούς, για να βρει αποκούμπι στους Γερμανούς. Η Εξωτερική Πολιτική των ΗΠΑ υπογράμμιζε το 1994 ανοιχτά εκείνα που μέχρι πρότινος αποσιωπούσε : την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων , τον αυταρχικό τρόπο καθοδήγησης του κράτους, τον εκτροχιασμό της χώρας από την αναμενόμενη δημοκρατική πορεία και τις οικονομικές παγίδες. Όλα αυτά αποτελούσαν σκληρή προειδοποίηση για τον Μπερίσια, ότι έμπαινε στην τελική ευθεία της συγκρούσεως για την εξουσία .

Ο Μπερίσια όμως πιστεύοντας στην παντοδυναμία του, ακολούθησε άλλη ταχτική. Συγκρούστηκε ανοιχτά με τους αμερικανούς παραβιάζοντας μάλιστα τους στοιχειώδεις κανόνες της διπλωματίας στην επικοινωνία του με προσωπικότητες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Οι ανοιχτές κόντρες με τον Πρέσβη Shifter, τον τότε Υφυπουργό Εξωτερικών για Γενικά Θέματα, Timothy Worth, τον βουλευτή Llandosh, έκαναν χειροπιαστή την «ψύχρα» με το Λευκό Οίκο.

Το 1995 η Αμερικανική CIA, ζητάει επισήμως από τον Μπερίσια την σύλληψη και έκδοση ισλαμιστών τρομοκρατών που η ίδια είχε εντοπίσει στην Αλβανική πρωτεύουσα. Κανείς δεν αμφισβητεί το γεγονός ότι οι ισλαμιστές τρομοκράτες εγκαταστάθηκαν στην Αλβανία με την ευλογία των Αμερικανών. Όμως τώρα ο Μπερίσια είχε κλείσει τα δυο αυτιά στα επανειλημμένα αιτήματα των αμερικανών για καταπολέμηση της ισλαμικής τρομοκρατίας. Μάλιστα τους είχε προσφέρει στέγη στους τρομοκράτες στις κρατικές οικίες στο κέντρο της πρωτεύουσας.

Ο Μπερίσια θα προσθέσει αργότερα να δικαιολογήσει την επιδείνωση των σχέσεων με τις ΗΠΑ ένα επιχείρημα, το οποίο μόνο στην αλβανική κοινή γνώμη μπορούσε να έπιανε. Σύμφωνα με την εφημερίδα της γραμμής του «ALBANIA»¹, οι λόγοι πρέπει να αναζητηθούν στο γεγονός ότι ο Μπερίσια «αρνήθηκε να δώσει στους Αμερικανούς το στρατηγικό νησί Σάσωνα στην Αυλώνα». Αντέδρασε όμως η αμερικανική πρεσβεία στα Τίρανα, η οποία δήλωσε ότι «ήταν η Αλβανική κυβέρνηση η οποία ζήτησε το Δεκέμβρη του 1995 από τις ΗΠΑ να πάρουν το νησί Σάσωνα»

Η εφημερίδα «Koha Jone»² δημοσίευσε δήλωση του Μπερίσια ένα χρόνο πριν , το 1996, στην οποία αναφερόταν ότι «προτείνει στους Γερμανούς να εκλέξουν μια δική τους βάση στην Αλβανία, όπως έκαναν και οι Αμερικανοί»

Η σε υψηλό βαθμό αγάριστη συμπεριφορά του Μπερίσια προς τους «εταίρους» πέρα του ωκεανού, οι οποίοι τον έφεραν στην εξουσία, σχολιάζεται επίσης και ως δείκτης της αφοσίωσης στις νέες σχέσεις με τους νέους ευρωπαϊούς εταίρους , κυρίως με τους Γερμανούς.

Μετά από την καταστροφική ήττα που δέχτηκε ο Μπερίσια στο δημοψήφισμα για το Σύνταγμα το 1994 και σαν συνέπεια τη διεθνή απομόνωσή του, ήταν η επίσκεψη του Γερμανού Προέδρου Herzog στα Τίρανα που τον σήκωσε από τη λάσπη , δημιουργώντας του την εντύπωση ότι στηριζόμενος στις πλάτες της Γερμανίας θα «νικούσε» τους Αμερικανούς.

Τον Ιούνιο του 1996 στη Λισσαβόνα, ο Μπερίσια είχε ιδιαίτερες συνομιλίες με τον Γερμανό καγκελάριο Κολ . Αμέσως μετά θα επιμείνει σε μια πολιτική της Αλβανίας «υπέρ της Ευρώπης», ενώ θα επιτεθεί σκληρά σε Αμερικανούς επισήμους, που ενεπλάκησαν, σύμφωνα μ'αυτόν, στις ταραγμένες πολιτικές εξελίξεις των βουλευτικών εκλογών στην Αλβανία ένα μήνα πριν.

---

¹ Εφημ «ALBANIA», ημερ 0.05.1997

² Εφημ. «Koha Jone» ημερ 02.05.1997

Η περίοδος του ειδυλίου στις σχέσεις με τη Γερμανία, προήλθε και μετά από τις ύποπτες συμφωνίες του Μπερίσια με γερμανικά συμφέροντα που αφορούν την αξιοποίηση του χρωμίου στο Βορρά της χώρας. Το όφελος του αλβανικού κράτους από την συμφωνία είναι γελοίο, εκτός από το πολιτικό όφελος υπέρ του Μπερίσια. Σύμφωνα με δημοσιεύματα στον δυτικό τύπο, η γερμανική βιομηχανία πολέμου εξασφάλιζε με το αλβανικό χρώμιο 35χρονη ανεξαρτησία.

Παρόλα αυτά η κινητοποίηση του Μπερίσια για την ριζοσπαστικοποίηση της κατάστασης στο Κοσσυφοπέδιο, (μετά την συμφωνία του Ντέιτον και ιδιαίτερα μετά την έξαρση της γενικής κρίσης στη χώρα το 1997) έθεσαν τον Αλβανό πρόεδρο στο επίκεντρο της αντιπαράθεσης μεταξύ της πολιτικής των Ευρωπαίων (Γερμανών) και των Αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή. Ουσιαστικά το Κοσσυφοπέδιο χρησιμοποιούνταν τώρα ως κλειδί για τον έλεγχο ή την ανατροπή των ισορροπιών επιρροής που βάλθηκαν στο Ντέιτον .

Σε μια συνάντηση εργασίας των Υπουργών Εξωτερικών των χωρών μελών του ΝΑΤΟ , στις αρχές του 1997, ο Γερμανός ΥΠΕΞ Κίνκελ θύμισε στον Μπερίσια το Κοσσυφοπέδιο δημιουργώντας του μάλιστα το περιβάλλον να φανούν φυσιολογικές οι ριζοσπαστικές δηλώσεις του Μπερίσια για το ίδιο θέμα .

Ο Μπερίσια θα πιάσει καλά το μήνυμα. Το Κοσσυφοπέδιο αποτελούσε ταυτόχρονα σωτήρια λέμβο για την εξουσία του. Στα τέλη του 1996 και αρχές του 1997, ο Αλβανός Πρόεδρος ζήτησε από τους Κοσοβάρους να ξεσηκωθούν με τα δικά τους εθνικά αιτήματα παράλληλα με την αντιπολίτευση του Βουκ Ντράσκοβιτς κατά του Μιλόσεβιτς, Ο Ρουγκόβα όμως δεν θα παίξει το παιχνίδι του Μπερίσια,¹ εφόσον ήταν μέρος των ισορροπιών της μετά Ντέιτον εποχής. Ενώ ο UCK είχε τα στηρίγματά του στους αντιπάλους του Μπερίσια.

Τα γεγονότα που μεσολάβησαν από την πρώτη εμφάνιση του UCK ,17.05.1997, μέχρι και την επίσημη δήλωσή του 28,11.1997, έθεσαν εκτός του προσκηνίου τον μετριοπαθή ηγέτη των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου.² (Ο Ρουγκόβα είχε επανεκλεγεί πρόεδρος, το Μάρτη του 1998 σε ένα φορτισμένο εθνικιστικά κλίμα, με την βοήθεια των αμερικανών και με το σύνθημα της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου) Ο Μπουγιάρ Μπουκόσι ως πρωθυπουργός του Κοσσυφοπεδίου εκδήλωνε σχεδόν διαμετρικά αντίθετες απόψεις με το Ρουγκόβα. Οι καταστάσεις βοηθούσαν τους ριζοσπαστικούς να αποκτήσουν έδαφος.

Οι αμερικανοί θα αλλάξουν θέσεις σε σχέση με το Κοσσυφοπέδιο το φθινόπωρο του 1998,τότε δλδ, που ο UCK,πρόβαλε ως ο αποφασιστικός παράγοντας στις εξελίξεις στο Κοσσυφοπέδιο. Μέχρι τότε , ο UCK θεωρούνταν από τις ΗΠΑ ως τρομοκρατική οργάνωση , αλλά σχεδόν εν μία νύκτι ανακηρύχθηκε εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα. Η Ουάσιγκτον είχε ήδη εισέλθει σε τροχιά μετωπικής σύγκρουσης με το καθεστώς Μιλόσεβιτς, αυτόν τον ίδιο πολιτικό που στο Ντέιτον είχε αποκαλέσει εγγυητή της ειρήνης.

Έτσι οι Αμερικανοί εφάρμοσαν τη γνωστή λαϊκή παροιμία που λέει «το χέρι που δεν μπορείς να το δαγκώσεις το φιλάς». Θα προηγηθούν λοιπόν των ριζοσπαστικών θέσεων

---

¹ Ακολουθεί όμως ο Αντέμ Ντεμάτσι. Μετά από την τελευταία άκαρπη συνάντηση Μπερίσια – Ρουγκόβα, στα Τίρανα, τέλη του 1996 και παρά την προχωρημένη ηλικία του,, βρίσκεται οκτώ φορές την εβδομάδα στα Τίρανα, για να φωνάζει υπέρ της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

² Κυρίως δεν είχε εφαρμοστεί υπαγορευμένη από τους Αμερικανούς εκπαιδευτική συμφωνία με τον Μιλόσεβιτς, 01.10.1996 .

στο Κοσσυφοπέδιο, θα αναλάβουν και θα κερδίσουν τον πόλεμο, για να χάσει η Ευρώπη την ειρήνη και να πληρώσει το βαρύ τίμημα για την ανασυγκρότηση της περιοχής.

*ΤΟ ΞΕΠΛΥΜΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΥΟ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ
ΠΟΥ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ*

Τον Απρίλιο του 1997 η ετήσια έκθεση του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών επισημαίνει την ύπαρξη στην Αλβανία εργαστηρίων παρασκευής ηρωίνης τονίζοντας ότι οι αλβανικές χρηματιστικές πυραμίδες αποτελούν ένα κάλυμμα που κρύβει ένα μαζικό ξέπλυμα ναρκωσυναλλάγματος.

Το χρήμα που ξεπλένονταν είχε επίσης την προέλευσή του από όλα τα είδη λαθρεμπορίου: της διακίνησης ναρκωτικών και όπλων, της λευκής σάρκας, των τσιγάρων, των καυσίμων. Βασική πηγή ήταν ισλαμικές χώρες. Επιδίωξη ήταν η καθιέρωση της ισλαμικής ανωτερότητας σ' αυτή την ευρωπαϊκή χώρα, (πράγμα το οποίο ο Σαλί Μπερίσια ευνοούσε κατά προκλητικό τρόπο στα μάτια της Δύσης) Στις ίδιες πηγές προσθέτονταν τα παγκόσμια δίκτυα μαύρου χρήματος τα οποία είχαν ανάγκη το ξέπλυμα. Σ' αυτά ενσωματώνονταν τα σε ενηλικίωση αλβανικά κυκλώματα.

Η Ιταλική εφημερίδα "Gazeta de Sud" στις 21.03.1997 έγραφε μεταξύ των άλλων ότι "η "Cosa Nostra" μαζί με την τουρκική και αλβανική μαφία, μετατρέπουν την Αλβανία σε μια πραγματική Κολομβία" Σύμφωνα με την εφημερίδα, "υπολογίζονται 50 χιλιάδες αλβανικές αγροτικές οικογένειες οι οποίες ζουν στα βουνά της Αλβανίας καλλιεργώντας μαριχουάνα." Και συνεχίζει "Κατά τον πόλεμο που κατέστρεψε τη Γιουγκοσλαβία, το Λιμάνι της Αυλώνας ήταν το κέντρο του λαθρεμπορίου προς τις αντιμαχόμενες πλευρές" και ότι στην Αλβανία μπορεί να έχουν «ξεπλυθεί δισεκατομμύρια λιρέτες προερχόμενες από εγκληματικά εμπόρια."

Το ξέπλυμα χρημάτων από το εξωτερικό στην Αλβανία γινόταν μέσω της κυκλοφορίας στις παρατράπεζες του βρώμικου και καθαρού χρήματος που κέρδιζαν οι Αλβανοί πολίτες. Έτσι το χρήμα άλλαζε χέρια και περνούσε σ' αυτά των ξένων αφεντικών, όπως και συνέβηκε.¹ Το τίμημα το πλήρωσαν οι εκατοντάδες χιλιάδες απλοί Αλβανοί οι οποίοι, για να πλουτίσουν γρήγορα, πούλησαν ακόμα και τα σπίτια τους.

Από την άλλη στόχευε στη μετατροπή της χώρας σε πεδίο δράσης μαφιόζικων ομάδων ανώτερης οικονομικής ισχύς. Η δράση και η ύπαρξή τους δημιουργούσε προϋποθέσεις ώστε το εξασθενημένο αλβανικό κράτος να μπει υπό την κυριαρχία και τον έλεγχο της μαφίας, με ή χωρίς πολιτική και κομματική ταυτότητα.

Δημιουργούνταν έτσι οι συνθήκες εγκαθίδρυσης μιας δημοκρατίας τύπου Κολομβίας με τη διαφορά ότι στην Αλβανία και στην προκειμένη περίπτωση τα συμφέροντα των κύκλων παράνομου χρήματος ενώνονταν με τα συμφέροντα του λαού, Το σημείο επαφής ήταν οι πυραμίδες. Το κέντρο όλης αυτής της δραστηριότητας ήταν στο Νότο της Αλβανίας και κυρίως στη Αυλώνα. Στα Τίρανα είχε εγκατασταθεί ο εγκέφαλος²

---

¹ Στην δίκη κατά του αφεντικού της εταιρίας ΒΕΦΑ, Βεχμί Αλμουτσιάι το Νοέμβρη του 1999, επώθησε επισήμως ότι μόνο μια φορά μεταφέρθηκαν με ελικόπτερο 28 εκατομμύρια δολάρια σε ξένη τράπεζα. Ο Αλμουτσιάι κατηγορήθηκε για συγκρότηση ενόπλων ομάδων και για οργανωμένη απάτη των πολιτών σε χρηματικό ποσό ύψους 350 εκατομμυρίων δολαρίων.

Κεφάλαιο XX

Η ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΕΧΕΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΟΜΠΙ ΣΤΙΣ Η Π Α

Οι επίσημες πηγές του κράτους υπό την ηγεσία του Μπερίσια και οι κύκλοι γύρω του, επεδίωξαν να χρεώσουν την κατάρρευση του αλβανικού κράτους κατά το πρώτο εξάμηνο του 1997 στην επηρεασμένη από το Ελληνικό Λόμπι αμερικανική κυβέρνηση .

Σύμφωνα με τη λογική αυτή οι σχέσεις των Τίρανων με τους Αμερικανούς χάλασαν σαν συνέπεια των αρνητικών αντιδράσεων του Μπερίσια κατά μερικών Αμερικανών διπλωματών και πολιτικών επηρεασμένων από τους Έλληνες των ΗΠΑ.

Ισχυρίζονται λόγου χάρη ότι με τον Shifter ο Μπερίσια διέκοψε τις σχέσεις, διότι το 1994 δε δέχτηκε, «εν' ονόματι της κυριαρχίας της δικαιοσύνης» να επηρεάσει το δικαστήριο για την αποφυλάκιση των « πέντε αλβανών πολιτών ελληνικής καταγωγής».¹ Με το βουλευτή Llandosh διότι τα Τίρανα δεν επέτρεψαν να συνοδεύονταν από τον Νικόλα Γκέητς σε επίσκεψή του στην Αλβανία λίγους μήνες μετά την επίσκεψη Μπερίσια στις ΗΠΑ.² Οι ίδιες ιστορίες θα επαναληφτούν στο διάστημα αυτό και με τον υφυπουργό Εξωτερικών Wirth και τους γνωστούς Hollbrooke, Gillman, Porter, Tenend, κλπ, οι οποίοι αποτελούν σύμφωνα με το περιβάλλον του Μπερίσια «τον πολιτικό μηχανισμό» του Ελληνικού Λόμπι στην αμερικανική κυβέρνηση.

---

² Η αδιαμφισβήτητη ισχύ των ανθρώπων των παρατραπεζών θα φανεί αργότερα όταν δεν θα τους μπει αγκάθι, παρά τις δηλώσεις της κυβέρνησης συνασπισμού των σοσιαλιστών εναντίον τους. Η αποχώρηση από την Αλβανία των δύο γνωστών δυτικών εταιριών που είχαν αναλάβει την «διαφάνεια των παρατραπεζών», έναντι της αμοιβής των 8 εκατομμυρίων δολαρίων , χωρίς να βγάλουν κανένα συμπέρασμα και η σιωπή των αλβανικών αρχών, η δίκη -φάρσα κατά του Αλιμούτσιαϊ, μιλάει εύγλωττα υπέρ του συμπεράσματος αυτού. Μάλιστα, ο τότε πρωθυπουργός Φάτος Νάνο χρέωσε ακριβώς στη ΒΕΦΑ την εγκατάλειψη του πρωθυπουργικού θώκου την ημέρα απόπειρας πραξικοπήματος, 14 Σεπτεμβρίου 1998, που οδήγησε και στην παραίτησή του λίγες μέρες αργότερα. Η διαφάνεια επίσης οδηγεί στην εξαγωγή του συμπεράσματος σχετικά με το ρόλο των παρατραπεζών για το ξέπλυμα χρημάτων, κάτι που δε συμφέρει εκείνους που στηρίζουν την κυβέρνηση συνασπισμού των σοσιαλιστών, η οποία όπως και ο Μπερίσια βλέπει τις παρατραπεζές απλώς ως πυραμιδοειδή συστήματα. Η ανακάλυψη στα Τίρανα στα τέλη του Αυγούστου το 2001, διεθνούς κυκλώματος ξεπλύματος εκατομμυρίων δολαρίων προερχόμενων από την πώληση ναρκωτικών στην Ελβετία και η άμεση υποτίμηση του αλβανικού νομίσματος, είναι ακόμα ένα στοιχείο για το ρόλο που παίζει το ξέπλυμα χρημάτων στην Αλβανία.

¹ Ο Αλβανός Πρόεδρος, σύμφωνα με τις δικές του πηγές, δεν έλαβε υπόψη την παρέμβαση Wirth για την αποφυλάκιση των πέντε της ΟΜΟΝΟΙΑΣ , δεν έλαβε υπόψη μάλιστα ούτε την επιστολή Κλίντον το Φθινόπωρο 1994, που τον «συμβούλευε» να κάνει χρήση της αρμοδιότητας χάρητος για τους «πέντε». Ο Μπερίσια θεωρεί την αποφυλάκιση των πέντε αποτέλεσμα μιας τυχαίας και προσωπικής απόφασης του τότε Προέδρου του Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Αλβανίας Ζεφ Μπρόζι απόφασης «απαλλαγμένης από κάθε ξένη επιρροή», όπως ο Μπερίσια χαρακτηρίζει. Μετά από την εν'λόγω απόφαση ο Μπρόζι διώχτηκε σκληρά από τον Μπερίσια. Φυγαδεύτηκε από την Αμερικανική πρεσβεία στα Τίρανα λίγους μήνες μετά και εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ.

Ο Γκέητς όλες εκείνες τις ημέρες που οδήγησαν στην αποφυλάκιση των πέντε βρισκόταν στα Τίρανα. Γεγονός είναι επίσης ότι Γκεητς και ένα αυτοκίνητο της Αμερικανικής Πρεσβείας στα Τίρανα, πήγαν και πήραν τους πέντε από την φυλακή το βράδυ της 8^{ης} Φλεβάρη 1995. Μέχρι τότε, αλλά και μετά, ο Γκέητς έμπαινε στην Αλβανία σαν στο σπίτι του. Μάλιστα από το περιβάλλον του διέρρευσε η πληροφορία ότι το δεξί χέρι του Μπερίσια εκείνη την περίοδο, ο Γκενς Πόλο, κάλεσε στο σπίτι του για γεύμα τον Γκέητς.

² Η απαγόρευση ανακοινώθηκε, όταν οι Γκέητς και Llandosh βρισκόταν στην Κακαβιά. Ο Αμερικανός βουλευτής θα επισκεφτεί μόνος του την Αλβανία, ενώ στο Λεσκοβίκι θα δεχτεί προκλήσεις από την αλβανική αστυνομία.

Σύμφωνα με τη λογική του Μπερίσια , πίσω απ' όλο το σκηνικό βρίσκεται ο πρώην πρόεδρος της ΠΟΑΚΑ, Νίκολας Γκέητς και άλλοι ελληνικοί κύκλοι.

Οι εμπνευστές του εν λόγω σεναρίου , το οποίο αναπτύχθηκε και στην αλβανική Βουλή στις 26 Μαρτίου 1997, ισχυρίζονται ότι υπάρχει ένα σχέδιο από το 1992 με την κωδικοποιημένη ονομασία «Λωτός». Ο Γκέητς από κοινού με άλλους Έλληνες παράγοντες στις ΗΠΑ, κατόρθωσαν να πείσουν , σύμφωνα με το σκεπτικό Μπερίσια, την κυβέρνηση Κλίντον για την ανατροπή του Μπερίσια και την κατάρρευση του αλβανικού κράτους, «για να πάρουν το μισό της Αλβανίας» ή να «επεκτείνουν τα σύνορα της Ελλάδας μέχρι τη Λέζια».

Από την άλλη μεριά, αναφέρουν τα κανάλια του Μπερίσια, ο Νίκολας Γκέητς κατόρθωσε να ανοίξει τις πόρτες του Λευκού Οίκου στους σοσιαλιστές του Φάτος Νάνο, γεγονός που το κρίνει εγκληματικό για την Αλβανία. Ο ίδιος ο Μπερίσια κατηγορεί προσωπικά, όπως ισχυρίζεται, τον Γκέητς ως τρομοκράτη και χρηματοδότη του επεισοδίου της Επισκοπής της δεκάτης Απριλίου 1994.

Εντωμεταξύ είναι γεγονός ότι ο Νίκολας Γκέητς αναποδογύρισε τα αποτελέσματα της επίσκεψης Μπερίσια στις ΗΠΑ το Σεπτέμβριο του 1995, με αποκορύφωμα το επεισόδιο στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης.¹ Το γεγονός έκανε τον Μπερίσια να κηρύξει τον Γκέητς ανεπιθύμητο για την Αλβανία πρόσωπο.

Ο Αλβανός Πρόεδρος είχε λησμονήσει ότι η περίοδος χάριτος από μέρους των ΗΠΑ όσον αφορά την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα του είχε προ πολλού λήξει. Ένα οριστικό τέλος θα μπει με τις εκλογές τις 26 Μαΐου 1996, όταν το Κόμμα του Σαλί Μπερίσια με βία και νοθεία κέρδισε τις γενικές εκλογές, ενώ η αντιπολίτευση τις μποϊκοτάρισε λίγο πριν κλείσουν οι κάλπες. Ο Μπερίσια είχε κλείσει εντελώς τα αυτιά αφού ούτε ο υφυπουργός Εξωτερικών Wirth ούτε ο πρώην Αμερικανός πρόεδρος Μπούς² θα πείσουν τον Μπερίσια να υποχωρήσει στη νοθεία που είχε διαπράξει.

Παρά ταύτα στην Ελλάδα χρέωναν την κρίση τα τότε επίσημα Τίρανα. (Πάντα όταν στα Τίρανα χρειάζεται ένας εχθρός, η Ελλάδα ενσαρκώνει στην Αλβανία την έννοια εχθρότητα)

« Η πιθανότερη εκδοχή,- αναφέρεται σε ένα από τα βιβλία των ανθρώπων κοντά στο Μπερίσια για την κρίση,- ήταν σύμφωνα με τον παγκόσμιο τύπο οι επιδράσεις των Ελλήνων γειτόνων στο Νότιο τμήμα της Αλβανίας μέσω της χειραγώγησης της λαϊκής δυσαρέσκειας μετά την πτώχευση των παρατραπεζών»³

Επίσης τα αποκόμματα από τον παγκόσμιο τύπο που συγκέντρωναν ως επιχειρήματα οι άνθρωποι του Μπερίσια, μεταξύ των άλλων αναφερόταν:

---

¹ Το Πανεπιστήμιο της Βοστώνης, ύστερα από παρέμβαση του Γκέητς για την παραβίαση των εκπαιδευτικών δικαιωμάτων της Ε.Ε. Μειονότητας στην Αλβανία συνέδεσε τη βράβευση του Αλβανού Προέδρου με τη δέσμευσή του για το σεβασμό των δικαιωμάτων των Ελλήνων της Αλβανίας. Ο Μπερίσια αρνήθηκε να δεσμευτεί ισχυριζόμενος ότι «ο ελληνοισμός της Αλβανίας χαίρει στον τομέα αυτό όλων των δικαιωμάτων». Σαν αποτέλεσμα δεν πήγε ούτε στο Πανεπιστήμιο. Ωστόσο από το 1993-94 μέχρι το Σεπτέμβριο του 1996, οι Έλληνοι – Αλβανικές σχέσεις είχαν εγκλωβιστεί ακριβώς στο άνοιγμα τριών ελληνικών σχολείων στις πόλεις Αργυροκάστρου, Δελβίνου και Αγίων Σαράντα.

² Ο πρώην αμερικανός πρόεδρος Μπούς από κοινού με τον πρώην αρχηγό του Πεντάγωνου, Κόλιν Πάουελ, συναντήθηκαν με τον Σαλί Μπερίσια, τον Ιούνιο του 1996 στην Αυλώνα. Ένα από τα θέματα οι εκλογές στην Αλβανία. Ο Μπούς μετέβη στην Αυλώνα με κότερο Έλληνα εφοπλιστή.

³ Μέρο Μπάτζε, «Αλβανο-αμερικανικές πραγματικότητες», Τίρανα 1997, σελ 109.

«Σε ανταπόκριση από τα Τίρανα το Αυστριακό Πρακτορείο Ειδήσεων APA, στις 19.03.97 αναφέρει ότι τις ταραχές διευθύνουν απόστρατοι αξιωματικοί υπό την επιρροή του πρώην Υπουργού Άμυνας επί δικτατορίας, Κίτσιο Μουστάκη , μέλος της Ελληνικής Μειονότητας στην Αλβανία» (!!)

Η ιταλική εφημερίδα «Koriera della Sera» στις 12.03.1997, έγραφε ότι ο γνωστός Έλληνας δικηγόρος, Αλέξανδρος Λυκουρέζος, συντονίζει ισχυρές ταραχές στο Νότο της Αλβανίας. Η ανάμιξη αυτού του προσώπου στις ταραχές μπορεί να έχει απρόβλεπτες συνέπειες για την αλβανική κρίση”.

Από την δική της πλευρά η τουρκική εφημερίδα «Zaman», στις 16.03.97 μιλούσε για ελληνική συνωμοσία στην Αλβανία . Για την τουρκική εφημερίδα, η οποία επικαλούνταν πηγές της MIT, «200 περίπου Αλβανοί πολίτες ελληνικής καταγωγής , εκπαιδεύτηκαν σε ειδικά φροντιστήρια της Ελληνικής Μυστικής Αστυνομίας στην Κύπρο . Οι Έλληνες, καταλήγει η εφημερίδα, θέλουν να δημιουργήσουν παρόμοια κατάσταση με εκείνη στην Κύπρο».

Τα Τίρανα δεν ήθελαν να καταλάβουν ότι η Ελλάδα ήταν η μόνη γειτονική χώρα η οποία δεν είχε κανένα συμφέρον για την επιδείνωση της κατάστασης στην Αλβανία. Αυτό διότι είναι χώρα μέλος της Ε. Ένωση, έχει στην Αλβανία μια δική της Εθνική Μειονότητα, η οποία υπό καταστάσεις πολιτικής αστάθειας δεν μπορεί να προκόψει και τρίτο , τα τελευταία χρόνια έχει επιβεβαιωθεί ότι η οποιαδήποτε δυσμενής εξέλιξη στην Αλβανία αποτελεί ένα βαρύ τίμημα για την Ελλάδα σε αρκετά επίπεδα.

Στην πράξη η θέση της επίσημης Αθήνας σε σχέση με την Αλβανική κρίση έπρεπε να επιλεχτεί μέσα από το μπερδεμένο κουβάρι των εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων που επηρέαζαν σ’αυτή . Οι χειρισμοί της έχουν αρκετά τρωτά σημεία που οφείλονται ίσως σ’αυτό το δυσεπίλυτο πλέγμα συμφερόντων και παραγόντων τα οποία απάρτιζαν την αλβανική κρίση. Οφείλονται επίσης στην ενημέρωση που η Αθήνα είχε σχετικά με την εξέλιξη και τις προοπτικές της κρίσης, καθώς και στις επιφυλάξεις που εκδήλωσε η Αθήνα όσον αφορά τις καχυποψίες της Αλβανίας. Στο σύμπλεγμα του προβληματισμού αυτού η Ε. Ε. Μειονότητα ήταν ο μεγάλος χαμένος.

ΤΟ ΦΛΕΡΤ ΑΘΗΝΑΣ - ΜΠΕΡΙΣΙΑ

Μετά από την αποφυλάκιση των πέντε της ΟΜΟΝΟΙΑΣ οι σχέσεις μεταξύ Αθήνας και Τιράνων σταθεροποιούνται και βελτιώνονται, μέχρι μάλιστα την υπογραφή συμφώνου φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών (Επίσκεψη Στεφανόπουλου το Φθινόπωρο του 1995). Στη συνέχεια κατά το 1996, η Αθήνα , ενώ έβλεπε ότι η αντιπολίτευση όχι μόνο είχε όλες τις δυνατότητες να κερδίσει τις εκλογές, αλλά ήταν και πιο κοντά στην Ελλάδα¹ , βοήθησε το Μπερίσια να κερδίσει τις βουλευτικές εκλογές του Μάη 1996.² Ο Μπερίσια κέρδισε τις εκλογές με νοθεία και βία .Κέρδισε ταυτόχρονα και την διεθνή κατακραυγή με πρωτοπόρους τις ΗΠΑ. Η Αθήνα σιώπησε και πήρε ως αντάλλαγμα το άνοιγμα των τριών ελληνικών πρώτων τάξεων στις πόλεις Αργυροκάστρου, Δελβίνου και Αγίων Σαράντα.

---

¹ Κατά το 1993-95 με την κρίση στις ελληνο-αλβανικές σχέσεις η αντιπολίτευση συμπαραστάθηκε με ιδιαίτερο τρόπο στην Ελλάδα με αποτέλεσμα να χρεωθεί σκληρές κατηγορίες ως πωλημένη στην Ελλάδα

² Δες κεφάλαιο Υ, τμήμα «Μια όαση για το Μπερίσια...»

Εντωμεταξύ η Αθήνα θα συνεχίσει να υποστηρίζει την κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος στην Αλβανία και όταν τα τριξίματα στο σάπιο καράβι του Μπερίσια ακούγονταν από πολύ μακριά.

Μάλιστα η Αθήνα, έκανε τότε μια δεύτερη θεαματική κίνηση υπέρ του Μπερίσια . Μέσω του Έλληνα Πρέσβη στα Τίρανα παρέδωσε στο Σαλί Μπερίσια, (22.02.1997) πρόσκληση του Έλληνα Προέδρου της Δημοκρατίας για επίσημη επίσκεψη στην Αθήνα ως ανταπόδοση της Επίσκεψης Στεφανόπουλου στα Τίρανα.¹ Καθορίζεται, όπως είναι γνωστό και η ημερομηνία. Είναι η ημέρα πτώσης του ναζισμού, (09.05.1997). προκαλώντας έτσι ανοιχτά τις αντιδράσεις της αλβανικής αντιπολίτευσης.²

Ταυτόχρονα, φαίνεται ότι η Αθήνα δεν μπορούσε να ξεφύγει από τη θέση της Δύσης. Η Δυση δεν έβλεπε με καλό μάτι την ανεξέλεγκτη πορεία της εξέγερσης στο Νότο της Αλβανίας, την οποία κάποιοι στις δυτικές πρωτεύουσες θεωρούσαν δάκτυλο της Ελλάδας.

Είναι επίσης γεγονός ότι η Αθήνα ήταν η πρώτη χώρα που σήμανε τον κώδωνα του κινδύνου όσον αφορά την κρίση στην Αλβανία και τις επιπτώσεις που μπορεί να είχε στην περιοχή. Η φωνή της δεν εισακούστηκε ως ανταπόκριση στη δυναμική των εξελίξεων στη χώρα, αλλά ως έκκληση για στήριξη του Μπερίσια.

Η θέση της επίσημης Αθήνας προς τις εξελίξεις στην Αλβανία, επανέφερε τότε στο προσκήνιο την εσωτερική αντιπαράθεση στην κυβέρνηση Σημίτη μεταξύ των δύο ομάδων υπουργών. Οι υπουργοί κοντά στον Άκη Τσοχατζόπουλο, οι οποίοι θεωρούνταν Παπανδρεϊκοί , φαίνεται ότι είχαν μια πιο σωστή ενημέρωση για το τι γινότανε και αναμενότανε στην Αλβανία και ζητούσαν μια αλλαγή της πολιτικής γραμμής στις σχέσεις με τον Μπερίσια .

Ο Πρωθυπουργός μαζί με τον Υπουργό Εξωτερικών τηρούσαν στάση που υπόδειχναν τα τηλεγραφήματα του πρέσβη της Ελλάδας στα Τίρανα. Η ομάδα του Τσοχατζόπουλου μετά από κάποιο σημείο κατόρθωσε να επιβληθεί της ομάδας του Πρωθυπουργού. (Περισσότερο όμως ανάστημα και κύρος στους κύκλους του ΠΑΣΟΚ απέκτησε ο άνθρωπος παράγοντας του Σ. Κόμματος Αλβανίας, που ήταν κοντά στον Υπουργό Άμυνας της Ελλάδας και τον φυλακισμένο πρόεδρο του Σ. Κόμματος Αλβανίας)

Εδώ ίσως να οφείλεται το γεγονός ότι οι προτάσεις της Ελλάδας προς την Δύση, για το ξεπέρασμα της κρίσης να μην ήταν πειστικές και από κοινού με άλλους παράγοντες να αφήναν την Ελλάδα σχεδόν στην ουρά των συγκεκριμένων πράξεων στην Αλβανία, αφήνοντας πάντα την πρωτοβουλία στην Ιταλία.

Ο ΠΡΕΣΒΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΜΠΕΡΙΣΙΑ. ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΑΝΕΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΗΠΑ;

---

¹ Δες κεφάλαιο Υ, τμήμα «Μια όαση για το Μπερίσια...»

² Λίγες μέρες μετά, τέλη Φλεβάρη 1997, με το γνωστό δημοσιογράφο, Φρόκ Τσιούπι, ο οποίος ήταν εκείνη την περίοδο ένας από τους δυσεύρετους αναλυτές για τους δυτικούς διπλωμάτες και πολιτικούς , επισκεπτόμαστε την Αθήνα να επηρεάσουμε όσο γίνεται δυνατό την αλλαγή θέσης της Ελλάδας στα της Αλβανίας. Πραγματοποιήσαμε μάλιστα μια συνάντηση με ανθρώπους του γραφείου του Υπουργού Εξωτερικών.

Δυστυχώς η Αθήνα μέχρι και την πρώτη βδομάδα του Μάρτη του 1997 δεν κατάλαβε ότι ο Μπερίσια είχε χάσει το παιχνίδι ελέγχου των εξελίξεων στη χώρα. Οφείλεται αυτό κυρίως στην επιμονή του Έλληνα πρέσβη στα Τίρανα για πολιτική της Αθήνας υπέρ του Μπερίσια. Μάλιστα μέχρι τότε που έμεινε στα Τίρανα, (Φλεβάρη1999), θα ακολουθήσει την ίδια γραμμή.

Στις αρχές Μαρτίου 1997, όπως προκύπτει από τηλεγράφημα ειδικού χειρισμού του Πρέσβη της Ελλάδας στα Τίρανα, κ. Κωνσταντίνου Πρεβεδουράκη (δημοσιευμένο στον Τ.τ.Τ της Κυριακής 09.03.1997), αλλά και από τα ίδια τα γεγονότα, η Αλβανική κυβέρνηση ζητούσε από την Αθήνα, σε συνεννόηση με την Ουάσιγκτον μια σιωπηρή ανοχή λίγων ημερών ώστε να καμφθεί το φρόνημα των εξεγερμένων του Νότου, οι οποίοι αντιμετώπιζαν σοβαρό πρόβλημα ανεφοδιασμού σε καύσιμα και τρόφιμα. Έτσι στις συνθήκες κόπωσης των εξεγερμένων ο Μπερίσια θα αναλάβαινε την επιχείρηση καταστολής κατά του εξεγερμένου Νότου.

Η αλβανική κυβέρνηση εξέφραζε ταυτόχρονα τις ανησυχίες στην Ελληνική Κυβέρνηση «για την προέλευση των οπλοφόρων του Νότου» (από Ελλάδα) και για το γεγονός ότι «πολλοί απ' αυτούς μιλούν ελληνικά».

Ένα επόμενο βήμα του σχεδίου ΗΠΑ – Μπερίσια, που αποκαλύπτει ο Τ.τ.Κ είναι μετά την καταστολή τους «οι κυνηγημένοι εξεγερμένοι να προωθούνταν προς Ελλάδα» (!!).

Τι συμβαίνει λοιπόν και γιατί να υπάρχει σχέδιο Μπερίσια – ΗΠΑ τη στιγμή που οι Αμερικανοί δημοσίως κατακεραυνώνουν τον Αλβανό Πρόεδρο και μάλιστα αρκετές φορές έχουν δείξει ότι θέλουν την απομάκρυνσή του από την εξουσία, αν όχι από την πολιτική;

Ο Μπερίσια είχε κατορθώσει να πείσει εν' έμψει τη Δύση, (η οποία είχε χάσει εντελώς τις επαφές με το Νότο της Αλβανίας), ότι η εξέγερση εκεί είναι αποτέλεσμα της επίδρασης των εθνικιστικών κύκλων της Ελλάδας και κυρίως του Ελληνικού Λόμπι στις ΗΠΑ, και που αποβλέπουν σε «απόσχιση του Νότου». (Εδώ οφείλεται και το γεγονός ότι ο Μπερίσια, όταν μιλούσε για το συγκεκριμένο, κατ' αυτόν σχέδιο, ήταν πάντα προσεκτικός να εξαιρεί την Ελληνική Κυβέρνηση).

Οι ΗΠΑ ωστόσο, δεν είναι γνωστό ως πιο σημείο ζήτησαν από την Αθήνα την εφαρμογή του σεναρίου Μπερίσια – Ουάσιγκτον, και αν αυτό γινόταν με στόχο την αναχαίτιση πιθανών προσπαθειών για τη μετατροπή της εξέγερσης του Νότου σε αλυτρωτικές επιδιώξεις του Ελληνισμού της Αλβανίας, ή αντίστροφα, για την προώθηση της μειονότητας σε τέτοιες εξελίξεις.

Στο πλαίσιο αυτό ασφαλώς που και η Αθήνα είχε τις πληροφορίες της για διάφορες κινήσεις εκείνων που τις ιδέες τους τις δήλωναν ως πραγματικότητα. Για κείνους οι οποίοι με κάποιες ίσως σποραδικές κινήσεις μέσα στο Αλβανικό χάος προσπαθούσαν να δικαιολογήσουν τον «πατριωτισμό» τους και τον αδρά πληρωμένο «ηρωισμό» τους, γεμίζοντας με αποδείξεις κάποιο φάκελο, ή τις σελίδες κάποιου περιοδικού, «περί τους πραγματικούς αυτουργούς της εξέγερσης του Νότου», «που έδωσαν τη Βόρειο Ήπειρο στο πιάτο, αλλά τιμωρήθηκαν γι' αυτό» (!!)

Η πραγματικότητα αυτή έβαζε την Αθήνα σε δύσκολη θέση, διότι από τη μια μεριά για την Ελληνική Κυβέρνηση δεν ακουγόταν καλά αυτά τα κουδούνια, ενώ από την άλλη δεν είχε καταλάβει ότι ο Μπερίσια είχε χάσει ανεπιστρεπτί το παιχνίδι της εξουσίας.

Οι ΗΠΑ από τη δική τους πλευρά, ενώ είχαν στο σακί τον Μπερίσια, φοβόντουσαν μήπως έβγαινε στραβά αυτή η δουλειά με το Νότο, δλδ μήπως αυθόρμητα ξέφευγε το πράγμα σε αλυτρωτικές ράγες. Φαίνεται μάλιστα ότι οι ΗΠΑ με την πρόταση να δώσει η Ελλάδα ασυλία στους κυνηγημένους από τον Μπερίσια εξεγερθέντες, ίσως να ήθελαν την ενοχοποίηση της Ελλάδας ακριβώς σ' αυτό που η ίδια δεν ήθελε να συμβεί.

Εντωμεταξύ «έπαιζε» και το σενάριο ότι η εκκαθάριση του Νότου από τους εξεγερμένους, αναπόφευκτο είναι και από το ελληνικό στοιχείο, να χρησίμευε για τη δημιουργία κενών δημογραφικά περιοχών στο Νότο της Αλβανίας, έτοιμες να υποδεχτούν

διωγμένους πληθυσμούς, από άλλες περιοχές Το σενάριο αυτό δημιουργούσε τις προϋπόθεσεις αντιμετώπισης με λιγότερα τραύματα οποιασδήποτε άλλης δραματικής εξέλιξης στην περιοχή.¹ Ένας λοιπόν λόγος παραπάνω που έκανε ανεχτικές τις ΗΠΑ προς τον Μπερίσια.

Η ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΤΙΜΟΝΙΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.

Η Αθήνα, ανεξάρτητα από τις κατηγορίες, μάλιστα και από τις παγίδες που μπορεί να ήταν στημένες εναντίον της, δεν μπορούσε να πάει κόντρα στις παραδοσιακές σχέσεις με την Αλβανία, ειδικότερα με το Νότο. Δεν μπορούσε πλέον να πάει ούτε κόντρα στην αντιπολίτευση στην Αλβανία για χατίρι του Μπερίσια το μέλλον του οποίου είχε πλέον κριθεί.

Πάντως η Ελλάδα όντως κράτησε κλειστές τις πόρτες στην Κακαβιά, βασική πύλη ανεφοδιασμού, όχι μόνο του Νότου της Αλβανίας, από τις 08 μέχρι της 10-11 Μάρτη. (Έτσι εξηγείται ίσως και το «λιγοήμερο εμπάργκο» κατά των εξεγερθέντων, που ζητούσε ο Μπερίσια, σύμφωνα πάντα με τις αποκαλύψεις του Τ.τ.Κ)²

Ακολούθησε η έντονη διαμαρτυρία των οπλαρχηγών του Νότου προς Αθήνα που θεωρούν το κλείσιμο του τελωνείου της Κακαβιάς, ανοιχτή υποστήριξη της Ελληνικής Κυβέρνησης προς το καθεστώς Μπερίσια .

Η Αθήνα ήρε το άτυπο «εμπάργκο» στην Κακαβιά σε τρόφιμα και καύσιμα την μέρα που ο κ. Κρανιδιώτης βρισκόταν στα Τίρανα. Στη συνέχεια θα κάνει το ίδιο για τα οικοδομικά υλικά. (Όχι όμως στα ευπαθή προϊόντα ποτά, τσιγάρα, καφέ, τα οποία αποτελούν μια άλλη ιστορία και θα τη δούμε στη συνέχεια).

Εδώ αρχίζει ουσιαστικά η αλλαγή θέσης της Ελλάδας προς τις εξελίξεις στην Αλβανία, στροφή η οποία σχετίζεται, πάνω απ'όλα με το άδοξο τέλος της στρατιωτικής επιχείρησης του Μπερίσια κατά του Νότου.

Μετά από την άρση του «εμπάργκο» στην Κακαβιά, η Αθήνα ανέλαβε την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας για τις εξεγερμένες περιοχές του Νότου. Στις 14 Μαρτίου ένα ελληνικό στρατιωτικό πλοίο μετέφερε στους Αγίους Σαράντα ανθρωπιστική βοήθεια για το Δέλβινο και τους Αγίους Σαράντα. Την βοήθεια παρέλαβαν οι Επιτροπές των νομών αυτών και η υπάρχουσα δομή της τοπικής αυτοδιοίκησης. (Το πλοίο ζητούσε συνεχώς εγγυήσεις, για να αγκυροβολήσει στην προβλήτα. Και πράγματι, πως μπορούσε να φθάσει σε ένα αλβανικό λιμάνι με περισσότερα καλάσνικοφ από ανθρώπους , ένα ελληνικό στρατιωτικό πλοίο, ανεξάρτητα από το τι μετέφερε;)

Ανθρωπιστική βοήθεια προώθησε η Ελλάδα και στην πόλη της Πρεμετής. Τα ελληνικά ΜΜΕ διοργάνωσαν την ίδια περίοδο ένα πολύωρο ραδιομαραθώνιο για τη συγκέντρωση χρημάτων και ανθρωπιστικής βοήθειας. Συγκεντρώθηκαν μέσα στις ώρες

---

¹ Παρά την τεράστια συμβολή του Νότου για να έρθει στην εξουσία η αντιπολίτευση, οι περιοχές του Νότου εξακολούθησαν να είναι «καμένη γη» και μετεκλογικά με έντονο το φαινόμενο απομάκρυνσης των κατοίκων τόσο προς τα Τίρανα όσο και προς την Ελλάδα. Ταυτόχρονα το γεγονός συνδέεται άμεσα με τις μάχες που έδωσε η Ελλάδα και η Ε. Ε. Μειονότητα για να μη προωθηθούν προς το Νότο της Αλβανία οι πρόσφυγες Κοσοβάροι κατά την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο (1999), υπό το σκεπτικό να μην εγκατασταθούν μόνιμως εκεί, αφήνοντας έτσι περιθώρια ισχύς αφήνει ενός τέτοιου σεναρίου δημιουργίας κενών δημογραφικών ζωνών από το 1997.

² Το κλείσιμο του ελληνικού τελωνείου της Κακαβιάς, φάνηκε ως απόφαση των ίδιων των τελωνειακών υπό το σκεπτικό ότι κινδύνευε η ζωή τους, ύστερα από επίθεση κακοποιών στοιχείων στο αλβανικό τελωνείο (!)

της διαρκούς ζωντανής εκπομπής 80 εκατομμύρια δραχμές και ανυπολόγιστη ανθρωπιστική βοήθεια, η οποία προωθήθηκε στην Αλβανία μέσω του Καραβανιού Αλληλεγγύης και την άμεση βοήθεια των Επιτροπών Λαϊκής Σωτηρίας.

Ταυτόχρονα η Ελλάδα διευκόλυνε απεριόριστα τις διαδικασίες για τη μεταφορά των ασθενών και κυρίως των τραυματιών στα νοσοκομεία των Ιωαννίνων. Το ύψος του ποσού που δαπάνησε η Ελλάδα για τους Αλβανούς ασθενείς και τραυματίες ξεπερνάει τα τέσσερα δισεκατομμύρια δραχμές και τα οφέλη της είναι απλώς η άφθονη εμπειρία των γιατρών στα τραύματα... πολέμου.¹

Οι Ιταλικές αρχές, κατά τις επαφές που οι τοπικοί παράγοντες της Αυλώνας είχαν μαζί τους, όπως και με τον Ιταλό Πρέσβη Πάουλινο Φορέστι, υποσχέθηκαν τη δωρεάν νοσηλεία των τραυματιών, όπως και την προμήθεια της πόλης με ανθρωπιστική βοήθεια. Δυστυχώς όμως δε συνέβηκε ούτε το ένα ούτε το άλλο. Έτσι και οι τραυματίες από την Αυλώνα, όπως όλοι κάτω από το Φίερι, μεταφέρονταν στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο αυτό η επίσκεψη Κρανιδιώτη στο Αργυρόκαστρο και Αγίους Σαράντα, (18-19 Μάρτη), σημάδεψε και την αναθέρμανση των σχέσεων με την αντιπολίτευση. Η αλλαγή στάσης της Αθήνας συνέβαλε στην αφύπνιση της εχθρότητας του Μπερίσια κατά της Ελλάδας.

Μια σχεδόν βδομάδα αργότερα το ίδιο ταξίδι, με το ίδιο πρωτόκολλο πραγματοποιήσε και ο Μιλτιάδης Έβερετ. Ο Έβερετ, διαφορετικά από τον Κρανιδιώτη, δε σταμάτησε στη Δερβιτσιάνη, αλλά στο Μεσοπόταμο. Δίπλα του, από τους Έλληνες της Αλβανίας, κάθονταν εκείνοι που πιστεύουν ότι η δεξιά στην Ελλάδα σκέφτεται περισσότερο για την Ε. Ε. Μειονότητα.²

Εντωμεταξύ, ενώ στην Κακαβιά η ράμπα του «εμπάργκο» κατά του Νότου έπεσε και οι Αλβανοί έμποροι, όποιοι είχαν τα κότσια, άρχισαν να εισαγάγουν χωρίς αλβανικό τελωνείο, επισκέπτεται τα Τίρανα ελληνική αντιπροσωπεία της υπηρεσίας δίωξης του οικονομικού εγκλήματος «για συνεργασία με τις αντίστοιχες αλβανικές δομές». (!)

«Αποτέλεσμα» αυτής της συνεργασίας είναι ίσως ο έλεγχος από ελληνικής πλευράς της εξαγωγής στην Αλβανία των ευαίσθητων τελωνειακά προϊόντων, όπως είναι τα τσιγάρα, ο καφές, τα καύσιμα, τα ποτά, το οινόπνευμα. Για να εισαχθούν στην Αλβανία τα προϊόντα αυτά χρειάζονταν ειδική άδεια από αρμόδια Υπηρεσία στην Αθήνα. Έτσι στο τελωνείο της Κακαβιάς δεν μπορούσε να εξασφαλίσει άδεια για τέτοια προϊόντα όποιος και όποιος.

Κάποια στιγμή για ευνόητους λόγους, σταμάτησε η εισαγωγή των ίδιων εμπορευμάτων από την Κακαβιά, για να προωθηθούν στην Αλβανία με τα καράβια. Τα πάντα ήταν πλέον συγκεντρωμένα στα χέρια μερικών ισχυρών Αλβανών εμπόρων. Ήταν ξανά άνθρωποι του Μπερίσια, αλλά και της ανερχόμενης στην εξουσία νομενκλατούρας.

---

¹ Τα νοσοκομεία των Ιωαννίνων ήταν γεμάτα και στους διαδρόμους με Αλβανούς τραυματίες. Τύχαινε μάλιστα τα θύματα από συγκρούσεις αντίπαλων συμμοριών να νοσηλεύονται στον ίδιο θάλαμο, όπου μερικοί καταλάβαιναν και μερικοί όχι το λάθος που είχαν κάνει.

² Και για τις δύο επισκέψεις ήταν ιδιαίτερο το ενδιαφέρον του γενικού Προξένου της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο για συνάντηση των Ελλήνων πολιτικών με τους οπλαρχηγούς. Υπάρχει όμως μια διαφορά. Κατά την επίσκεψη Κρανιδιώτη ήταν οι Επιτροπές που ζήτησαν συνάντηση μαζί του, ενώ κατά την επίσκεψη Έβερετ επέμεινε ιδιαίτερα ο ίδιος ο Γενικός Πρόξενος.

Κανείς δεν κατάλαβε ωστόσο γιατί η Ελλάδα χρειαζόταν να ελέγξει τόσο «ασφυχτικά» την εξαγωγή των σκληρών εμπορευμάτων έστω και αν γνώριζε ότι αυτά δεν πήγαιναν στην Αλβανία αλλά σε άλλες χώρες.

Ταυτόχρονα το ίδιο παιγνίδι παίζονταν, αλλά με ευνοϊκότερους όρους από την ιταλική πλευρά δίδοντας αισθητό προβάδισμα στα ιταλικά προϊόντα στην Αλβανία. Ωστόσο ο θόρυβος που η ίδια η Ελλάδα έκανε για το δήθεν λαθρεμπόριο από την Κακαβιά δημιούργησε την εντύπωση ότι σε περίπτωση που στην Κακαβιά δεν θα επιτρέπονταν λαθρεμπόριο, τότε η Αλβανία θα απαλλάσσονταν από την βαριά αυτή ασθένεια. Υπό το πρόσχημα αυτό πριν ακόμα καλά καλά η κυβέρνηση Νάνο αρχίσει την λειτουργία της στα Τίρανα, ανέλαβαν την επίβλεψη του τελωνείου της Κακαβιάς, Ιταλοί παράγοντες. Από την στιγμή όμως που τα μέτρα αυτά εφαρμόστηκαν μόνο στην Κακαβιά (έγινε σύμβολο από τους πάντες για την πάταξη του λαθρεμπορίου στην Αλβανία), ενώ στ' άλλα τελωνεία ανθούσε το λαθρεμπόριο, η Κακαβιά έχασε τον πρωτεύοντα ρόλο στις εισαγωγές στην Αλβανία. Στην πράξη έκλεισε. Η εξαγωγή των ελληνικών προϊόντων δέχτηκε σοβαρό πλήγμα. Το ίδιο πλήγμα δέχτηκαν και οι Έλληνες της Αλβανίας έμποροι, οι οποίοι δεν μπορούσαν να αντέξουν τον άνισο ανταγωνισμό που επέβαλαν τα χωρίς τελωνειακούς δασμούς προϊόντα προερχόμενα κυρίως από Ιταλία.

ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η αντιμετώπιση της αλβανικής κρίσης της Άνοιξης 1997 από μέρους της Ελληνικής Κυβέρνησης δεν ήταν μια εύκολη υπόθεση. Το δύσκολο δεν οφείλεται απλά και μόνο στις κατηγορίες που έφθαναν από πολλές κατευθύνσεις, για δάχτυλο της Ελλάδας στις ταραχές στην Αλβανία, αλλά και στις εσωτερικές αντιδράσεις για τον τρόπο αντιμετώπισης της κρίσης στο σύνολό της και ειδικά για την τύχη της Ε. Ε. Μειονότητας.

Όσον αφορά το θέμα της Ε. Ε. Μειονότητας η μερίδα του εθνικιστικού κλίματος στην Ελλάδα θέλησε να επωφεληθεί της ευκαιρίας, για να αναδειχτεί υπέρμαχος της αποκατάστασης της ιστορίας. Οι όλες κινήσεις τους όμως απέδειξαν ότι δεν ήταν σε θέση να πετύχουν το στόχο τους και περισσότερο ζητούσαν να μπλέξουν την Ελληνική Κυβέρνηση με την ταχτική του τετελεσμένου γεγονότος. Μια τέτοια λογική όμως πέρα από τις συνέπειες στο εσωτερικό της Ελλάδας και ειδικά για την Κυβέρνηση, ήταν επικίνδυνες για την ίδια την Ε. Ε. Μειονότητα η οποία δεν είχε καταφέρει να είχε ένα μπούσουλα στις εξελίξεις αυτές.

Έτσι η Ελληνική Κυβέρνηση, παρά την αναγκαιότητα προστασίας της Ε.Ε. Μειονότητας, «αντιστάθηκε» με στωικότητα στις εσωτερικές πιέσεις, μάλιστα και της ίδιας της Μειονότητας, για να στείλει στο Νότο της Αλβανίας ελληνική δύναμη στο πλαίσιο των πολυεθνικών δυνάμεων .

Τα αίτια τα οποία μεταξύ των άλλων, εμμέσως πλην σαφώς αναφέρθηκαν δημοσίως, ήταν ο φόβος της Ελλάδας για πιθανές προβοκάτσιες όταν είναι γνωστό τι σημαίνει προβοκάτσια στο στρατό. Στις 09.04.97 λόγου χάρη, ο γνωστός δημοσιογράφος Παναγιωτόπουλος διεύθυνε μια ζωντανή εκπομπή στο κανάλι Σκαΐ, με θέμα ακριβώς «την προστασία της Ε.Ε. Μειονότητας» μέσω της ανάπτυξης ελληνικών δυνάμεων στο Νότο της Αλβανίας. Προσκεκλημένοι του ήταν και εκπρόσωποι της Ε. Ε. Μειονότητας, (πρόεδρος της ΟΜΟΝΟΙΑΣ και ένας βουλευτής) . Κάποια στιγμή, ενώ ήταν στο παράθυρο ο γνωστός δικηγόρος Α. Λυκουρέζος υποστηρίζοντας φλογερά την ιδέα ανάπτυξης ελληνικής δύναμης στο Νότο της Αλβανίας, ζητήθηκε η παρέμβαση του Γιώργου Παπανδρέου, τότε Αναπληρωτή Υπουργού Εξωτερικών. Ο κ. Παπανδρέου, μόλις είχε επιστρέψει από το εξωτερικό.

Δυσκολεύτηκε να απαντήσει σε συγκεκριμένο ερώτημα, αλλά είπε ότι η ελληνική Κυβέρνηση φοβάται τις προβοκάτσιες.

Τα ίδια σχεδόν πράγματα είχε πει και ο Πρωθυπουργός, όπως και ο Υπουργός Άμυνας, αναφέροντας μάλιστα τον κίνδυνο απώλειας Έλληνα φαντάρου. Η σπάνια ομοφωνία των Ελλήνων κυβερνητικών σε τέτοια θέματα, πείθει ότι υπήρχαν σχετικές πληροφορίες. (!)

Επίσης η επίσημη Αθήνα έδειξε πέρα των ορίων αυτοσυγκράτηση και ψυχραιμία σε όλες τις περιπτώσεις που θίχτηκαν τα συμφέροντά της στην Αλβανία. Δυο νεκροί εντός του χώρου του Γενικού Προξενείου και της προξενικής κατοικίας, έξι ένοπλες επιθέσεις, αντίστοιχα από τρεις στο Προξενείο και στην προξενική κατοικία μέσα σε ένα μήνα, οι έξι σκοτωμένοι Έλληνες της Αλβανίας από Αλβανούς, οι δεκάδες τραυματίες, ληστείες και λεηλασίες, βιασμοί και τρομοκρατικές πράξεις, σε όλες τις περιοχές με αμιγές ελληνικό στοιχείο, ήταν αρκετά για να ζητήσει μια χώρα από τη διεθνή κοινότητα την προστασία των άμεσων συμφερόντων της σε μια άλλη χώρα. Δεν το έκανε. Η Αθήνα προτίμησε να κατηγορηθεί ότι εγκατάλειψε την Ε. Ε. Μειονότητα, παρά να βρεθεί κατηγορούμενη προς σ' άλλες κατευθύνσεις.¹

Στο πλαίσιο αυτό θυμούμαι πολύ καλά την 19^η Μαΐου 97, όταν στο Γενικό Προξενείο σκοτώθηκε εν υπηρεσία ο διοικητής του σώματος ασφαλείας του Προξενείου Νίκος Μαρκάκης. Οι συνάδελφοί του αστυνομικοί, ξεκινώντας από το γεγονός ότι έπεσε κοντά στο παράθυρο και ότι είχε μόνο ένα τραύμα εισόδου κοντά στο δεξί φρύδι, μας είπαν στην Κακαβιά ότι σκοτώθηκε απ' έξω με υπερσύγχρονο όπλο. Πριν μεταδώσουμε την είδηση, τα βλέμματά μας διασταυρώθηκαν με εκείνα των Αλβανών αστυνομικών στο τελωνείο της Κακαβιάς. Πέρα από την επαγγελματική διερεύνηση καταλάβαμε ότι ούτε αυτοί, ούτε εμείς θέλαμε να είχε συμβεί εκείνο που φοβόμασταν.

Μεταδώσαμε με βιασύνη χρησιμοποιώντας την φράση, « Σύμφωνα με τους συναδέλφους του θύματος ....» και περιμέναμε τις αντιδράσεις της Αθήνας. Σε χρόνο ρεκόρ το Υπουργείο Εξωτερικών και εκείνο Δημόσιας Τάξης, απέκλειαν πρώτα από όλα επίθεση απ' έξω. (ανεξάρτητα από το γεγονός ότι τα επιχειρήματα που δόθηκαν στην πρώτη φάση για να διαψεύσουν την επίθεση απ' έξω, δεν ευσταθούσαν).

Η ελληνική πλευρά έστειλε επίσης αμέσως μετά από μερικές ώρες εμπειρογνώμονες για την ανάκριση της υπόθεσης με επικεφαλής τον επιθεωρητή Ηπίου. Προέκυψε πράγματι ότι η δολοφονία του Μαρκάκη έγινε από υφιστάμενό του ΕΚΑΜ-ίτη.²

---

¹ Την ίδια στιγμή οι αλβανικές αρχές, ανησύχησαν για το γεγονός ότι ο τότε Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος, μετέφερε, σύμφωνα με τα Τίρανα, τις ανησυχίες της Αθήνας στην Υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ Ολμπράιτ για τους κινδύνους που διατρέχει η Ε. Ε. Μειονότητα στην Αλβανία. (Εννοείται ότι το ενδιαφέρον μόνο του κυρίου Υπουργού προς την Αμερικανίδα Υπουργό ήταν πραγματικά λίγο)

² Παρά τη δίκη που του έγινε στην Αθήνα και την ελάχιστη ποινή που εκτίει, η πόλη του Αργυρόκαστρου, η οποία διακρίνεται για μια συλλογική μεταφυσική συμπεριφορά σε τέτοια σπάνια αλλά σημαντικά γεγονότα δεν ησυχάζει. Μιλάει για ανοιχτό κύκλο αίματος σε σχέση με το προξενείο και μετά από το 1998. Το περίεργο είναι ότι σου τα λένε όλα και μετά σε συμβουλεύουν με τον ίδιο μεταφυσικό τρόπο ότι «σε τέτοιες περιπτώσεις καλά είναι να μην ξέρεις πολλά» και έτσι σου αφαιρούν κάθε δικαίωμα και να ερευνήσεις και να πιστέψεις και να πεις τίποτε.

Είναι επίσης γεγονός ότι η Αθήνα, παρά τις προσπάθειες να αφήσει την Ε. Ε. Μειονότητα μακριά από τις ταραχές και την εξέγερση, δεν μπορούσε να μη διαπιστώσει ότι άλλοι, αλβανικοί και έξωαλβανικοί παράγοντες επεδίωκαν να δημιουργήσουν κλίμα αντιπαράθεσης όσο σε σχέση με την Ε.Ε. Μειονότητα και την Ελλάδα. Η Ελλάδα διαισθάνονταν ότι το μέτωπο αυτό χρειάζονταν να μεταφερθεί μακριά από την γραμμή άμεσων συμφερόντων της , γι' αυτό και ανέχτηκε σιωπηλά τους παράγοντες που το επεδίωξαν.

Από την άλλη πλευρά στο αλαλούμ που επικρατούσε στην Αλβανία και στις προοπτικές που σκιαγραφούνταν στην περιοχή με αφορμή αυτές τις εξελίξεις, θα ήταν λάθος να απέκλειε κινήσεις άμεσης προστασίας των εθνικών συμφερόντων, έστω και ιστορικών του ελληνισμού της Αλβανίας . Θα ήταν όμως λάθος να μη κατηγορήσει κανείς την αναγωγή τετοιων προσπαθειών σε αυτοσκοπό για λόγους ιδεολογικούς η προσωπικής προβολής. Σε τελική ανάλυση στρέφονταν σε βάρος της ίδιας της Ε. Ε. Μειονότητας, όπως και σε βάρος της Ελλάδας. Ασφαλώς, υπήρχε περιθώριο για συντονισμό. Επικράτησε στην πράξη το αντίθετο. Σαν αποτέλεσμα ο καθένας μπορεί να φανταστεί ότι η επίσημη Αθήνα απέκλειε κατηγορηματικά τέτοιες ενέργειες. Όμως συγκεκριμένοι κύκλοι με τις κινήσεις τους δεν επέτρεπαν στην Αθήνα να χειριστεί την κρίση στην Αλβανία πέραν από κάθε καχυποψία και επιφύλαξη των Αλβανών.

Η επίσημη Αθήνα γνώριζε ότι μια πολιτική προσάρτησης προς την Αλβανία ήταν αδύνατη όχι μόνο λόγω της ιδιότητας μέλους της Ελλάδας στους Ευρωπαϊκούς Οργανισμούς , αλλά και για το γεγονός ότι αμέσως μετά άνοιγε το παιγνίδι της αρχής του αιώνα περί συνόρων όπου η Ελλάδα είχε κάνει , ή της είχαν επιβάλει, καλώς ή κακώς μια επιλογή. Η Αθήνα δεν τολμούσε καν να κάνει τέτοιες σκέψεις. Για το λόγο αυτό, ίσχυε η δήλωση του Ρεπουμπλικανικού Βουλευτή Σαμπρί Γκόντο στην Αλβανική Βουλή , ότι η Ελλάδα, « αποτελούσε τον εγγυητή παράγοντα για τη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας και την αποτροπή της αποσταθεροποίησης στην ευρύτερη περιοχή»

Η Αθήνα επίσης δια στόματος του Υπουργού της Εξωτερικών θα δηλώσει δύο φορές ότι, ανεξάρτητα από τις εξελίξεις στην Αλβανία, η Ελληνική Κυβέρνηση ακολουθεί την πολιτική μη αλλαγής των συνόρων . Στην επίσκεψή του στα Τίρανα , 03.06.97, θα δηλώσει χαρακτηριστικά: “ Το ενδιαφέρον για τη στήριξη της Αλβανίας σ' αυτές της δύσκολες στιγμές , δεν αποτελεί διπλωματικές δηλώσεις, αλλά μια ζωτική υπόθεση που σκοπό έχει την υπεράσπιση της εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας , την αποκατάσταση ενός δημοκρατικού συστήματος και μια ανάπτυξη με προοπτική της χώρας”

Στις συνθήκες όμως παντελούς ανυπαρξίας κράτους και απειλών , διωγμών και ολόπλευρων αρνητικών επιπτώσεων που υπέστη η Ε. Ε. Μειονότητα στην Αλβανία, η Ελλάδα είχε κάθε νόμιμο και ηθικό δικαίωμα και εθνικό χρέος να υπερασπιζόταν τους Έλληνες της Αλβανίας πέρα από λογικές και πρακτικές προσάρτησης

*Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΔΕΝ ΠΕΘΑΙΝΕΙ, ΔΙΟΤΙ ΓΝΩΡΙΖΕΙ
ΠΩΣ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΟΙΟΣ ΝΑ ΤΗΝ ΚΗΔΕΨΕΙ*

14.03.1997. Δεν είχε συμπληρωθεί ακόμα το πρώτο δεκαπενθήμερο του Μάρτη και ούτε είχε καλό αρχίσει από δουλειά ο σοσιαλιστής Πρωθυπουργός Μπασκίμ Φίνο. Τρεις - τέσσερις Λαζαρατινοί με ένα φορτηγό συνοδευόμενο από ένα ΙΧ πήγαν σε φούρνο Έλληνα

ιδιοκτήτη στα Βρυσερά, χωριό δίπλα στα ελληνο-αλβανικά σύνορα. Φόρτωσαν με τη γνωστή τους μέθοδο αλεύρι. Σε κάποια άλλη κοντινή αποθήκη είχαν φορτώσει με τον ίδιο τρόπο καφέ και βαριά ποτά.

Κατά την επιστροφή κοντά στο χωριό δέχτηκαν πυρά και αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη λεία στο φορηγό και εξαφανίστηκαν με το ΙΧ. Δέκα χιλιόμετρα πιο κάτω, στο επίσης ελληνικό χωριό Γεωργουτσάτες, βρήκαν το δρόμο μπλοκαρισμένο με πέτρες. Όταν ένας από τους ληστές κατέβηκε να ανοίξει το δρόμο, επαναλήφθηκαν τα πυρά. (κανείς δεν ανέλαβε και ποτέ δεν έγινε γνωστό ποιος άνοιξε πύρ). Ο νεαρός Λαζαρατινός τραυματίστηκε στο πόδι. Έτσι τραυματίας έσπευσε να μπει στο αυτοκίνητο το οποίο είχε βάλει μπρος. Σαν αποτέλεσμα τον τσαλαπάτησε. Οι συχωριανοί του με τους οποίους ήταν μαζί στη ληστεία τον εγκατέλειψαν. Μετέφεραν όμως τραυματισμένο ένα άλλο μέλος της συμμορίας στο νοσοκομείο Αργυροκάστρου.

Στις 9 η ώρα περίπου το βράδυ πήγα μαζί με δυο άλλους συναδέλφους στο νοσοκομείο να δω τι συμβαίνει. Εκεί είχαν συγκεντρωθεί περισσότεροι από 300 συχωριανοί του θύματος. Όποιος άκουγε τα ύψη του μίσους κατά των Ελλήνων, σίγουρα ένοιωθε ότι η Ε. Μειονότητα θα γινόταν ανά πάσα στιγμή φύλλο και φτερό. Ετοιμάζονταν για επιδρομή στα χωριά της Ε. Ε.Μειονότητας. Οι συνάδελφοι δημοσιογράφοι ήρθαν αμέσως να με φυγαδέψουν φοβούμενοι μήπως γίνω στόχος τους. Δεν έφυγα. Κατάλαβα ότι έπρεπε να κάνω κάτι ώστε να αποφεύγονταν, για το καλό των δύο πλευρών, οι συνέπειες από οποιαδήποτε επιδρομή. Βρήκα μερικούς γνωστούς από το χωριό αυτό και τους είπα. «Ό,τι έγινε, έγινε. Βρείτε ποιος φταίει και μετά εκδικηθείτε, αλλά αυτό που ετοιμάζεστε να κάνετε είναι πολύ βαρύ και θα σας κοστίσει ακριβά. Τα πράγματα μπορεί να οδηγηθούν εκεί που δε φαντάζεστε». Αμέσως μετά έφυγα. Οι συνάδελφοι δημοσιογράφοι μου είπαν ότι είμαι τρελός. Εγώ απλώς έτρεμα. Ησύχασα ύστερα από δυο ώρες όταν έμαθα ότι ένας από τους ανθρώπους στους οποίους μίλησα είχε σταματήσει τους εξαγριωμένους Λαζαρατινούς ακριβώς στα σύνορα του χωριού του λέγοντάς τους: «Μόνο πάνω από το σώμα μου θα περάσετε για τη Δερόπολη».

Την επομένη, όταν οι κάτοικοι του χωριού έμαθαν ότι το θύμα σκοτώθηκε γιατί πήγε να κλέψει, δεν πήγαν στην κηδεία του. Πολύ περισσότερο όταν η οικογένεια του είχε κάνει εκατομμύρια δραχμές στην Ελλάδα.

Την ίδια μέρα η Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας Αργυροκάστρου και Τεπελενιού, μαζί με τον Γενικό Πρόξενο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο, πήγαμε στους Γεωργουτσάτες για να ενθαρρύνουμε τον κόσμο. Ποιον κόσμο όμως; Το χωριό ήταν έρημο. Ενώ από το μικρό χωριό των Βρυσερών 20 οικογένειες την ίδια νύχτα είχαν φύγει για την Ελλάδα.....

Ήταν μία από τις απειλητικές στιγμές για την Ε.Ε. Μειονότητα στην Αλβανία. Καταγράφηκε ως προσπάθεια να έρθει σε ανοιχτή σύγκρουση με το αλβανικό σκληροπυρηνικό στοιχείο και εξαγωγή της κρίσης προς Ελλάδα.

Ωστόσο και μόνο η ελληνική εθνική ιδιαιτερότητα έκανε την Ε. Ε. Μειονότητα να είναι στο μικροσκόπιο και άλλων γειτονικών χωρών, στις οποίες τα Τίρανα ή είχαν επιτρέψει να αποκαλούν τον αλβανικό λαό αδερφό όπως η Τουρκία και η Ιταλία.

Εντωμεταξύ, εννοείται ότι η Ε.Ε. Μειονότητα αποτελούσε τον ιστορικό κρίκο που θα μπορούσε να ανοίξει το ντόμινο αλλαγών σε όλο το χάρτη της Βαλκανικής. Πολύ περισσότερο σε περίπτωση που ένα παρόμοιο βήμα επιχειρούνταν να γίνει σε όφελος ενός άλλου τμήματος ή έθνους στη Βαλκανική. Ταυτόχρονα, η τύχη της Ε.Ε.Μειονότητας έμπαιζε

ή άφηνε απ'έξω την Ελλάδα, (ως η μόνη Ευρωπαϊκή χώρα και πραγματικός παράγοντας σταθερότητας στην περιοχή) σε μια κρίση την έκβαση της οποίας κανείς δεν μπορούσε να εγγυηθεί.

τα χτυπήματα

Τη νύχτα της επιβολής του στρατιωτικού νόμου στη χώρα στο Αργυρόκαστρο λεηλατήθηκαν ιδιαίτερα τα καταστήματα και οι περιουσίες των Ελλήνων . Την ίδια νύχτα δέχτηκαν επιθέσεις με καθαρά πολιτικούς στόχους οι κάτοικοι του Γεωργουτσασιού και των Βρυσερών στο νομό Αργυροκάστρου, όπως και της Λιβαδειάς και της Τσούκας στους Αγίους Σαράντα και εκείνοι του Δελβίνου. Το βράδυ της 4^{ης} ξημερώνοντας η 5^η Μαρτίου 1997, πραγματοποιείται νέα επίθεση στις εμπορικές εταιρίες των Ελλήνων στους Γεωργουτσάτες.¹

Τα μεσάνυχτα της ίδιας ημέρας σημειώθηκε επίθεση στο εργοστάσιο εμφιάλωσης αναψυκτικών FRESH στο χωριό Φραστανή με στόχο την καταστροφή του. Οι επίθεση έγινε από κατοίκους του χωριού Λαζαράτι. Οι Έλληνες ιδιοκτήτες της FRESH ανταπάντησαν στα πυρά με πυρά. Οι κακοποιοί άφησαν εκεί δύο τραυματίες , ένα αυτοκίνητο ΙΧ και ένα 20 λίτρο δοχείο γεμάτο βενζίνη. Λίγα λεπτά μετά την επίθεση εφθασε εκεί και ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο Νίκος Κανέλλος.

Λίγες μέρες μετά η ίδια επιχείρηση δέχτηκε επίθεση με αντιαρματική ρουκέτα . Ένοπλες επιθέσεις δέχτηκαν επίσης οι εμπορικές εταιρίες στους Γεωργουτσάτες, την Γλύνα, το Αργυρόκαστρο, οι οικοδομητικές επιχειρήσεις στο Μεσοπόταμο και τους Αγίους Σαράντα.

Όλες οι ενέργειες σε βάρος της Ε.Ε. Μειονότητας είχαν μια εγρήγορση τις πρώτες μέρες μετά την επιβολή του στρατιωτικού νόμου, για να εξασθενίσουν με την πτώση του Αργυροκάστρου, που σημείωσε de facto και την πτώση του Μπερίσια και οδήγησε στη συμφωνία της 9^{ης} Μαρτίου. Μετά την πτώση του Αργυροκάστρου οι ένοπλες ομάδες Αλβανών θα εγκαταλείψουν τα στέκια τους, όπως πχ στους Γεωργουτσάτες. Εύκολος λοιπόν ο παραλληλισμός.

Η Ε.Ε. Μειονότητα ωστόσο δεν θα απαλλαγεί από τις εγκληματικές επιθέσεις. Τα χωριά της, τα μέλη της και οι περιουσίες τους είναι ο άμεσος στόχος . Συνεχίζεται το κύμα ένοπλων ληστειών και επιθέσεων σε βάρος των Ελλήνων σε σπίτια, σε επιχειρήσεις , σε ζώα, σε αυτοκίνητα και σε ο,τι άλλο θα μπορούσε να κλαπεί.

Οι εμπορικές και λοιπές εταιρίες, κυρίως στο Αργυρόκαστρο και τη Δερόπολης, προσεγγίζουν έναντι παχυλών αμοιβών, Αλβανούς για την προστασία τους . Η προσπάθεια όχι πάντοτε είχε θετικά αποτελέσματα. Εκτός αυτού, στην πραγματικότητα αποψίλωσης του ελληνικού στοιχείου, δημιουργούνταν συνθήκες μόνιμης κατοίκησης εδώ των ίδιων των Αλβανών προστατών και των οικογενειών τους.

Στην περιοχή κυκλοφορούσαν φήμες ότι οργανώνονταν έναντι πληρωμής , ομάδες αυτοάμυνας. Διοργανωτές των δήθεν ομάδων άμυνας,² ήταν άτομα που διατηρούσαν σχέσεις με κύκλους ακραίων λύσεων , όπως και με επίσημα πρόσωπα της Ελλάδας στο χώρο. Στις «ομάδες» αυτοάμυνας εντάχτηκαν μάλιστα και μερικοί νέοι οι οποίοι επέστρεψαν

¹ Πρώτη και τελευταία κουβέντα που λέγονταν στους Έλληνες ήταν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους με το καλό.(!)

² Λέμε «δήθεν» διότι σε καμιά περίπτωση δε διαπιστώθηκε η προστασία του ελληνισμού από τις ομάδες αυτές. Δεν αποκλείουμε όμως τη δράση αυτών προς άλλες κατευθύνσεις, οι οποίες γιατί όχι είχαν ,μερικές φορές τα δικά τους θετικά αποτελέσματα.

από την Ελλάδα «για να προστατέψουν τον τόπο τους». Αυτοί πληροφορήθηκαν ότι στους οργανωτές των ομάδων δίδονταν χρήματα. Απογοητεύτηκαν όμως επειδή δεν επαιρναν χρήματα και έφυγαν .

Από τις 15 Απρίλη μέχρι και τις αρχές του Μάη μερικοί Έλληνες επιχειρηματίες , παρά το γεγονός ότι ζούσαν στην Ελλάδα , πλήρωσαν μερικούς Έλληνες και Αλβανούς και έφτιαξαν ένα μπλόκο στο χωριό Γεωργουτσάτες το οποίο την περίοδο αυτή εμπόδιζε αρκετά τους ληστοσυμμορίες να κυκλοφορούν ελεύθεροι και ανενόχλητοι. Ταυτόχρονα τους ανάγκασε να απομακρύνουν τα τρία δικά τους μπλόκα που είχαν στήσει από την Κακαβιά μέχρι τους Γεωργουτσάτες, για να ληστεύουν ό,τι κινούνταν και δεν κινούνταν

Τα χωριά επίσης είχαν οργανώσει δικές τους αυτοάμυνες, όμως αυτές λειτουργούσαν μόνο τη νύχτα. Γι'αυτό και οι μέρες ήταν πιο επικίνδυνες από τις νύχτες. Οι ένοπλες συμμορίες τολμούσαν και έμπαιναν στα χωριά μέρα μεσημέρι και ζητούσαν να πάρουν ο, τι είχε αξία.

Συνέπεια μιας τέτοιας επίθεσης είναι και η δολοφονία του νεαρού αξιωματικού Γιάννη Τσόνη από το χωριό Βραχογοραντζή. Ο 27χρονος αξιωματικός επέστρεφε από την Ελλάδα . Στα έμπα του χωριού και μέρα μεσημέρι αντίκρισε τρεις ένοπλους να ληστεύουν τα σπίτια του χωριού. Τους βρήκε στο σπίτι του παππού του. Ο νεαρός, παρά την παράκληση του παππού του να μην αντιδράσει, όρμησε πάνω σε έναν από τους ληστές. Ένας από τους ληστές όμως του άδειασε εξ' επαφής το καλάσνικοφ.

Οι ληστοσυμμορίες, λόγω του ότι ήθελαν ελεύθερο πεδίο δράσης επεδίωκαν να εξουδετερώσουν κάθε αντίσταση. Έτσι η πίεσή τους οδήγησε στο σπάσιμο του μπλόκου στους Γεωργουτσάτες.

Ο Χριστάκης Θάνος, ένα 25χρονο παλικάρι από το Μεσοπόταμο είχε αναλάβει την προστασία της περιοχής και τη μετακίνηση των ανθρώπων από χωριό σε χωριό και από την περιοχή στην Κακαβιά. Αυτό ανησύχησε πολύ τους ένοπλους ληστοσυμμορίες, γι'αυτό και αποφάσισαν να τον εξουδετερώσουν. Κατόρθωσαν όμως μόνο τον τραυματισμό του . Ο Θάνος με τέσσερα τραύματα στο σώμα, οδήγησε από τη Μουζίνα μέχρι τους Γεωργουτσάτες, επί δέκα χιλιόμετρα το αμάξι του φορτωμένο με επιβάτες. Απ'έδω μεταφέρθηκε στα Ιωάννινα

Συνολικά έξι Έλληνες της Αλβανίας έχασαν τη ζωή τους από ένοπλες επιθέσεις Αλβανών. 15 άλλα άτομα τραυματίστηκαν επίσης από επιθέσεις Αλβανών. Σημειώθηκαν τέσσερις απαγωγές Ελλήνων επιχειρηματιών, δυο μαζικοί βιασμοί σε νεαρές Ελληνίδες. 143 σπίτια Ελλήνων στις πόλεις Αγίων Σαράντα και Δελβίνου, διαρρήχτηκαν και ληστεύτηκαν ή κατοικήθηκαν από Αλβανούς. Την ίδια τύχη είχαν 40 σπίτια μόνο στην Τσουκά, χωριό δίπλα στην πόλη των Αγίων Σαράντα, όλα τα σπίτια στο χωριό Δούβιανη, κλπ. Ο αριθμός των Ελλήνων που εγκατέλειψαν τις εστίες τους και έφυγαν στην Ελλάδα την περίοδο αυτή ανέρχεται σε 3.5 – 4 χιλιάδες. Ο αριθμός των ζώων που κλάπηκαν αγγίζει τις δύο χιλιάδες.

Σύμφωνα με στοιχεία της οργάνωσης ΟΜΟΝΟΙΑ η Ε.Ε. Μειονότητα υπέστη ζημιές που φθάνουν τα 4 δισεκατομμύρια δραχμές .

Αυτά είναι λίγα από τα στοιχεία και τα ονόματα της παραγμένης εκείνης περιόδου, χωρίς ασφαλώς να έχουμε τη δυνατότητα να περιγράψουμε τον μεγαλύτερο εχθρό εκείνων των ημερών: το φόβο και τον κίνδυνο των όπλων.

Η ΕΕΜ δεν είναι ο μόνος στόχος

Η Ε.Ε. Μειονότητα δεν ήταν μόνο ο άμεσος στόχος των κακοποιών και ληστοσυμμοριών . Ήταν ταυτόχρονα και έμμεσος στόχος. Οι περιοχές της Ε. Μειονότητας διασχίζονται από κεντρικούς οδικούς άξονες, που σε οδηγούν προς Ελλάδα και από Άγιους Σαράντα και Κακαβιά προς το Βορρά της χώρας. Οι οδικοί άξονες, κυρίως αυτοί που σε πήγαιναν στην Ελλάδα, ήταν και το βασικό πεδίο δράσης των ένοπλων ληστοσυμμοριών. Έτσι μόνο σε μια μέρα στην Κακαβιά περισσότερα από 400 άτομα, ανεξάρτητα από το φύλο, πέρασαν «υπό τον έλεγχο» των μασκοφόρων ως το δέρμα . Εφτά άτομα σκοτώθηκαν σε διάρκεια 48 ωρών, από τις 9-10 Ιουνίου, σε απόσταση λιγότερη των 20 χιλιομέτρων στις ελληνικές περιοχές. Συγκεκριμένα από την Μπίστρισα μέχρι το γεφύρι της Γλύνας.

Στον Ξεροπόταμο, λίγο πιο πάνω από τα Βρυσσερά, οι ληστοσυμμοριτές είχαν όχι μόνο το στέκι τους , αλλά και τις «αποθήκες» με κλοπιμαία: από μικροπράγματα μέχρι πολυτελή αυτοκίνητα.

Μια τέτοια κατάσταση είχε σαν αποτέλεσμα η επικοινωνία μεταξύ των χωριών , ακόμα και στη Δερόπολη όπου τα χωριά είναι πλάτη με πλάτη, να είναι καθηλωμένη στο μηδέν. Οι γάμοι ήταν αδιανόητοι , αλλά και στους κηδεείς δεν μπορούσε κανείς να ρισκάρει να πάει, κάτι πρωτοφανές για τους Έλληνες της Αλβανίας.

Δύο τρεις φορές που ταξιδέψαμε στην περιοχή, από Αργυρόκαστρο μέχρι τα χωριά του Δελβίνου και των Αγίων Σαράντα, δε συναντήσαμε πουθενά αυτοκίνητο ή άνθρωπο. Από την πιάτσα είχαν χαθεί και οι δημοσιογράφοι. Η κατάσταση δεν άλλαξε και μετά την εγκατάσταση στο Αργυρόκαστρο της πολυεθνικής δύναμης , αποτελούμενης από πεντακόσιους περίπου Ρουμάνους.

η Ε.Ε. Μειονότητα ακέφαλη και απροστάτευτη

Η Ε. Ε. Μειονότητα ένιωθε πεισμένη από κάθε κατεύθυνση. Η επίσημη Αθήνα πίεζε ώστε η Ε.Ε.Μ να μείνει μακριά από τις εξελίξεις, για να μην κατηγορηθεί η ίδια για ανάμιξη. Οι Αλβανοί, οργανωμένα ή μη, πίεζαν με το δικό τους τρόπο την Εθνική Ελληνική Μειονότητα. Πίεση ένοιωθε η Ε. Ε. Μειονότητα και από κύκλους οι οποίοι θεωρούσαν την κατάσταση στη χώρα κατάλληλη για αλλαγή στάτους κβο , όπως και από κύκλους οι οποίοι δεν ήθελαν την Ε. Μειονότητα ουδέτερη στις εξελίξεις της χώρας, αλλά ζητούσαν την ενεργό συμμετοχή της στο πλευρό των σίγουρων νικητών, για να μη έχανε αργότερα το δικαίωμα διεκδίκησης .

Η επίσημη Αθήνα, για να αποφύγει κάθε εκδήλωση επιφύλαξης από αλβανικής πλευράς για δήθεν ανάμιξη της Ελλάδας στις εξελίξεις στην Αλβανία (όπως και πιθανές προβοκάτσιες, που θα την οδηγούσαν σε αναγκαστική παρέμβαση), αδιαφόρησε για την τύχη της Ε.Ε. Μειονότητας, όταν αυτή δεχόταν στην πράξη τη χαριστική βολή. Η αντιπολίτευση και τ' άλλα ελληνικά κόμματα βρήκαν κοινή γλώσσα με την κυβέρνηση.

Κυβέρνηση και αντιπολίτευση αδιαφόρησαν τόσο για το ογκούμενο κύμα φυγής των Ελλήνων προς Ελλάδα, όσο ασφαλώς και για την τύχη της ζωής των Ελλήνων που έμεναν στην Αλβανία και ακόμα και για την τύχη των περιουσιών τους. Ταυτόχρονα και κατά τη νέα αυτή φυγή, από τις μεγαλύτερες από το 1990-91, διαπιστώθηκε έντονα ότι οι Έλληνες της Αλβανίας στην Ελλάδα, θα επέλεγαν μόνοι την τύχη τους στο ανώνυμο πλήθος.

Η ηγεσία της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, όπως επίσης και οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, ήταν αφανείς. Ασφαλώς ήταν κι αυτοί άνθρωποι ευάλωτοι στο κακό και τα εννέα γραμμάρια μολύβι. Το δυσάρεστο όμως είναι ότι δε μπόρεσαν να σηκώσουν φωνή

αντίστασης μέσα από μια συγκεκριμένη αρχή και γραμμή. Δεν εκδήλωναν άποψη. Απλώς προσπαθούσαν να προσαρμοστούν στις καταστάσεις, ενώ, για να εξασφάλιζαν την πολιτική επιβίωσή τους, συμεριζόνταν τη θέση του συνομιλητή τους.

Ανήμερα της Εθνικής εορτής της Ελλάδας συνήλθε αποδεκατισμένο το Γενικό Συμβούλιο της ΟΜΟΝΟΙΑΣ . Ο πρόεδρος της ΟΜΟΝΟΙΑΣ Γιώργος Λαμποβιτιάδης θα διαπιστώσει ότι «η κατάσταση στο χώρο είναι αποτέλεσμα της γενικότερης ανασφάλειας και των προσπαθειών συγκεκριμένων κύκλων που τρομοκρατούν με μοναδικό στόχο να προκαλέσουν τη φυγή των Ελλήνων» Διαπιστώνει επίσης ότι οι Επιτροπές Λαϊκής Σωτηρίας, επιδιώκουν τη διχοτόμηση της Αλβανίας στο Γενούσο ποταμό (!!) και ζητάει τη λήψη μέτρων αυτοάμυνας και αποφυγή προβοκάτσιας. Βρίσκει επιπλέον την πιο ακατάλληλη στιγμή, για να απειλήσει τους πάντες με τους φακέλους που η SHIK πέταξε στους δρόμους την ημέρα «καταστροφής» της, δείχνοντας έτσι ότι είχαν πετύχει το σκοπό τους .

Οι βουλευτές Μήτσιος. Θ και Ντούλες. Β, σε αντίθεση με όλον τον Αλβανικό λαό επισημαίνουν ότι η ΟΜΟΝΟΙΑ δε ζήτησε την παραίτηση Μπερίσια (!)¹

Ο Θ. Μήτσιος θεώρησε σωστή τη θέση αυτή την οποία «τήρησαν οι δύο βουλευτές, εκφράζοντας μέσω του Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τη βούληση των Ελλήνων της Αλβανίας”. Ασφαλώς μια τέτοια θέση ενοχοποιούσε την Ε. Ε. Μειονότητα σε σχέση με τη στάση του αλβανικού λαού , κυρίως του Νότου , προς το Σαλί Μπερίσια.

Την επομένη με πρωτοβουλία του Γενικού Προξένου της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο, Νίκου Κανέλλου οι Έλληνες τολμούν να γιορτάσουν την Εθνική Γιορτή της Ελλάδας. Στο κεφαλοχώρι της Δρόπολης στη Δερβιτσάνη, γίνεται τρικούβερτο γλέντι. Το μήνυμα του Προέδρου της Δημοκρατίας έχει ιδιαίτερη απήχηση μεταξύ των Έλλήνων της Αλβανίας, που απειλούνται ενώ ταυτόχρονα φιλούν Θερμοπύλες. Μηνύματα αντίστασης, μάλιστα σε υψηλούς τόνους διαβιβάζει και ο Γενικός Πρόξενος. Στη γιορτή των Ελλήνων έρχονται και οπλαρχηγοί του Αργυροκάστρου, Τεπελενίου και Πρεμετής.

Το ιστορικό όμως της ημέρας αμαυρώνεται όταν ηγετικά στελέχη της ΟΜΟΝΟΙΑΣ αποβάλουν δια της βίας τον διευθυντή και τον αρχισυντάκτη της εφημερίδας της Οργάνωσης.

Οι Έλληνες, ζητούν καρέκλα με τα όπλα Ο Αρχιεπίσκοπος – “μια αντίσταση στο κύμα φόβου”

Οι επόμενες μέρες θα έχουν τα ίδια μουντά χρώματα για τον ελληνισμό της Αλβανίας. Σχεδόν καθημερινά σημειώνονται ένοπλα επεισόδια στο Προξενείο με αποτέλεσμα ο ελληνισμός της Αλβανίας να χάνει την σιγουριά προστασίας σ’ αυτό που θεωρούσε την τελευταία ασπίδα. Ο Γενικός Πρόξενος, παρά το ότι εμφανίζεται σε φωτογραφίες περιτριγυρισμένος από οπλοφόρους, δείχνοντας κινήσεις και σχέδια σε χάρτες , δεν μπορεί να φθάσει και να περάσει μηνύματα στο λαό. Οι δύο δολοφονίες ανθρώπων του προξενείου και ο μύθος της βίζας μετέτρεψαν το Γενικό Προξενείο σε κάτι που έμοιαζε με οίκο φόβου.

Ακριβώς σε τέτοιες καταστάσεις και εξελίξεις, στα μέσα του Απρίλη επισκέπτεται το Αργυρόκαστρο , ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας κ.κ. Αναστάσιος και θεωρεί την επίσκεψη «μια αντίσταση στο κύμα φόβου , φυγής και απόγνωσης και συνέχεια στη

---

¹ Την ίδια θέση τηρούσε ο Έλληνας Πρέσβης στα Τίρανα . Η επίσημη Αθήνα αδιαφορούσε, ενώ διαφωνούσε ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο.

δημιουργική δουλειά με πίστη αγάπη και ελπίδα» Θεμελιώνει νέο ναό στο χωριό Κακαβιά πάνω στα σύνορα . Χειροτονεί έναν ιερέα και εγκαινιάζει το «ορθόδοξο πνευματικό κέντρο αγάπης» στο Αργυρόκαστρο.

Σε σχετική δήλωση αναφέρει : « Νομίζω ότι στις αποφάσεις που λαμβάνονται σήμερα θα πρέπει πάρα πολύ σοβαρά να λαμβάνεται υπόψη η άποψη των ανθρώπων που ζουν εδώ και είναι αποφασισμένοι να πεθάνουν εδώ»

Δύο μέρες αργότερα σκοτώνονται στο Αργυρόκαστρο δύο νεαροί Έλληνες με καταγωγή από τη Δερβιτσάνη.

Στις 20 Απριλίου ο Αρχιεπίσκοπος αναγκάζεται, λόγω των εξελίξεων, να αλλάξει το ωράριο των θρησκευτικών εκδηλώσεων με την ευκαιρία του Πάσχα. Η Ανάσταση δεν θα γίνει τα μεσάνυχτα του Μεγαλοσάββατου, αλλά την Κυριακή της Λαμπρής, στις 8 η ώρα το πρωί.

Οι Έλληνες της Αλβανίας ωστόσο, επέλεξαν την ημέρα της Λαμπρής, για να εγκαταλείψουν περισσότεροι τον τόπο τους προς Ελλάδα. Σ' αυτό ωφέλησε και το γεγονός ότι τα σχολεία στην Ε. Ε. Μειονότητα ξανάνοιξαν τις πόρτες τους πολύ αργότερα από κάθε άλλη περιοχή στην Αλβανία

Το Γενικό Συμβούλιο της ΟΜΟΝΟΙΑΣ θα συνέλθει εκ' νέου στα τέλη του Μάη, για να καθορίσει τις υποψηφιότητες για βουλευτές . Οι διεργασίες ανάδειξης των υποψηφιοτήτων, όπως και στην συνέχεια οι εξελίξεις για την εκλογή αυτών, αποτελούν μια σκληρή μαρτυρία ότι η συνοχή λειτουργίας ως κοινότητα μεταξύ των Ελλήνων είχε ξεχαστεί από την ίδια την κεφαλή της Ε. Ε. Μειονότητας. Προηγούνται οι προσωπικές φιλοδοξίες και συμφέροντα. Στην έδρα της Δερόπολης η σύγκρουση μεταξύ του Έλληνα εκπροσώπου της ΕΑΔ και εκείνου του Σ. Κόμματος, αγγίζει τα όρια των όπλων . Και οι δύο παρατάξεις έχουν στις τάξεις τους Αλβανούς οπλοφόρους. Η νοθεία της προηγούμενης χρονιάς προκαλεί ρεβάνς με οπλισμένους Αλβανούς, που ζητούν την ψήφο από Έλληνες ψηφοφόρους για Έλληνες υποψήφιους βουλευτές. Η πολιτική φθορά της ΟΜΟΝΟΙΑΣ και η φιλομπεριστικές θέσεις της ΕΑΔ, κάνει τους Έλληνες να ψηφίσουν Σ.Κόμμα¹

Στους Άγιους Σαράντα δύο Έλληνες, σε εκλογική περιφέρεια απαλλαγμένη από υποψήφιους αλβανικών κομμάτων , χωρίζουν τους Έλληνες στα δύο. Το κατορθώνουν αυτό με την άμεση υποστήριξη Αλβανών «παλικαριών» .(!!)²

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ – ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΑ ΤΙΡΑΝΑ

Το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο ενεπλάκη στην κρίση επειδή δέν ήταν σε θέση να κάνει διαφορετικά .³

---

¹ Πρόκειται για τους υποψήφιους βουλευτές Βαγγέλη Ντούλε και Βαγγέλη Τάβο , αντίστοιχα του Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ΚΕΑΔ και Σοσιαλιστικού Κόμματος. Νικητής αναδείχτηκε ο Τάβος. Η σκληρή διαμάχη μεταξύ τους θα συνεχιστεί και το 2001.

² Πρόκειται για τον υποψήφιο του ΚΕΑΔ Ζήση Λούτση και τον ανεξάρτητο Θωμά Μήτσιο. Κέρδισε ο πρώτος

³ Το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο άνοιξε το Νοέμβρη του 1992 και άρχισε την ταχτική λειτουργία το πρώτο δεκαήμερο του Μάρτη του 1993

Επικεφαλής του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο στην περίοδο λίγο πριν αρχίσει μέχρι λίγο πριν τελειώσει η κρίση, τέλη Ιουνίου 1996 – αρχές Ιουνίου 1997, ήταν ο Νίκος Κανέλλος.¹

Ο διορισμός του κυρίου Κανέλλου στο αξίωμα του Γενικού Προξένου στο Αργυρόκαστρο χαιρετίστηκε από όλες τις πλευρές, τόσο στην Ε. Ελληνική Μειονότητα και στην Ελλάδα όσο και από τους Αλβανούς. Χαιρετίζονταν ως γνώστης της Αλβανίας με ιδιαίτερη προσφορά στην ίδρυση του πρώτου αντιπολιτευόμενου κόμματος στη χώρα, τα τέλη του 1990

Μόλις έφθασε στο Αργυρόκαστρο, ο Νίκος Κανέλλος προσπάθησε να δώσει την εντύπωση ότι το Γενικό Προξενείο θα αποκτήσει δύναμη και φτερά. Από την πρώτη κιόλας στιγμή μετακομίζει την προξενική κατοικία και τα γραφεία του προξένου από το σάπιο ξενοδοχείο (όπου τα ποντίκια είχαν... τολμήσει να... δαγκώσουν στ' αφτί τον πρόξενο Μπορνόβα), σε μια βίλα την οποία φάνηκε ότι την γνώριζε από πριν

Καλλιεργεί κλίμα φέστας στην Ε. Ε.Μειονότητα, δίνοντας δεξιώσεις, καλώντας Έλληνες τραγουδιστές. Προσπαθεί να δημιουργήσει νέους θεσμούς, όπως το ταμείο αλληλεγγύης, το σύλλογο γυναικών και την εστία απροστάτευτων ατόμων. Βρίσκεται συνεχώς σε κίνηση και παντού υπόσχεται έργα και θεαματικές αλλαγές αρχίζοντας από το Προξενείο και τις επαφές με τους Έλληνες, τον τρόπο χορήγησης βίζας, κλπ²

Στο όνομα των ίσων αποστάσεων αναβαθμίζει πρόσωπα τα οποία λόγω κλίματος που δημιούργησαν στους κόλπους της Ε. Ε. Μειονότητας είχαν απομονωθεί και σιγά σιγά λησμονούνταν. Αποχτούν γερή πρόσβαση στο Προξενείο και αναρριχούνται στην ηγεσία της οργάνωσης των Ελλήνων, της ΟΜΟΝΟΙΑΣ.

---

¹ Ο Ν. Κανέλλος, γνωστός ως έμπειρος και δυναμικός διπλωμάτης κυρίως για το αλβανικό. Από την Αλβανία είχε απομακρυνθεί το 1993, ως Γραμματέας Α' στην Πρεσβεία της Ελλάδας στα Τίρανα. Επέστρεψε από το Χιούστον στο Αργυρόκαστρο, στο Γενικό Προξενείο, ως Γενικός Πρόξενος το 1996. Όπως ο ίδιος ομολογούσε η απόφαση ήταν αποτέλεσμα επηρεασμού των ελληνο-αμερικανών προς τον τότε Υπουργό Εξωτερικών. Το περίεργο είναι ότι επιτράπηκε να επιστρέψει στην Αλβανία μέσα σε τρία χρόνια.

Διαδέχτηκε τον Βασίλη Μπορνόβα, τον πιο μακρόβιο πρόξενο στο Αργυρόκαστρο. Ο Βασίλης Μπορνόβας διάνυσε επίσης μια δύσκολη περίοδο αλβανο-ελληνικής σύγκρουσης με σκληρή πίεση προς την Ε. Ε. Μειονότητα, αλλά μπόρεσε να κρατήσει ισορροπίες, κυρίως μεταξύ του αλβανικού κράτους και των Ελλήνων της Αλβανίας. Ισορροπίες τήρησε ταυτόχρονα και σε ότι αφορά την αποτροπή της προσπάθειας δημιουργίας κλίματος αντιπαράθεσης μεταξύ Ελλήνων και Αλβανών.

Ουσιαστικά ο Νίκος Κανέλλος δε διαδέχτηκε το κ. Μπορνόβα, διότι ο δεύτερος δεν ήταν Γενικός Πρόξενος. Διαδέχτηκε το Χρίστο Ιακώβου, ο οποίος ήταν ο πρώτος Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο κ. Ιακώβου όμως απελάθηκε από τις Αλβανικές αρχές ως ανεπιθύμητο πρόσωπο λίγες μέρες μετά από το επεισόδιο της Επισκοπής, στις 10.04.1994.

Μέχρι την άφιξη του κυρίου Κανέλλου δεν είχε αντικατασταθεί, όπως στη συνέχεια δεν αντικαταστάθηκε ο κ. Βασίλης Μπορνόβας. Δλδ το Γενικό Προξενείο στο Αργυρόκαστρο ξεκίνησε τη λειτουργία του με δύο διπλωμάτες, όπως προπολεμικά, και μετά από δεκαπέντε μήνες θα λειτουργήσει με έναν.

Στην αλλαγή φρουράς στο Γενικό Προξενείο, άλλη ομάδα Ελλήνων της Αλβανίας, κυρίως στελέχη, ξεπροβόδησε τον κ. Μπορνόβα στην Κακαβιά και άλλη διαδέχτηκε τον κ. Κανέλλο.

¹ Η πρώτη προσπάθεια ελεύθερης εισόδου για βίζα όμως συγκέντρωσε έξω από το προξενείο τέσσερις χιλιάδες άτομα προκαλώντας σοβαρά επεισόδια

Αναπτύσσει κοντινές σχέσεις με τους δημοσιογράφους επιδιώκοντας τη συνεχή προβολή και απαιτώντας να φαίνεται ότι πίσω από κάθε κίνηση του Γενικού Προξένου είναι ο ίδιος ο Υπουργός Εξωτερικών.

Ο Γενικός Πρόξενος και το δικό του μπαϊράκι.

Ο νέος Γενικός Πρόξενος στο Αργυρόκαστρο μαζί με την προσπάθεια να αλλάξει το ρόλο του Προξενείου, επιδιώκει να υψώσει δικό του μπαϊράκι, ανεξάρτητο από αυτό της πρεσβείας, δημιουργώντας έτσι έναν διπολισμό στις διπλωματικές αρχές της Ελλάδας στην Αλβανία.

Ο διπολισμός αποκτάει σάρκα και οστά στα τέλη του Αυγούστου 1996, με την επίσκεψη του Υπουργού Εξωτερικών Θ. Πάγκαλου, στο Αργυρόκαστρο. Η επίσκεψη δεν είχε κάποιο ουσιαστικό στόχο, τόσο το περισσότερο όταν έμενε έξω από την ατζέντα η Ε. Ε. Μειονότητα. (Στην νέα λογική πραγμάτων φαίνεται ότι υπεύθυνος για τις τύχες της θα ήταν το Γενικό Προξενείο) Η ατζέντα της επίσκεψης άλλαζε συνεχώς μέχρι μάλιστα και την τελευταία στιγμή.¹

Εκείνο όμως που δίνει έμφαση στην «ανεξαρτησία» του ρόλου του Γενικού Προξενείου στο Αργυρόκαστρο είναι το γεγονός ότι ο κ. Πάγκαλος πραγματοποίησε εδώ γεύμα εργασίας με τον Αλβανό ομόλογό του Τριτάν Σιέχου, για να συναντηθεί στη συνέχεια στην Αυλώνα με τον Σαλί Μπερίσια. (Ενάμισι μήνα πριν στο ίδιο μέρος συναντήθηκε και ο πρώην Αμερικανός Πρόεδρος Μπους με τον Μπερίσια)

Επίσης κατά την επίσκεψη Πάγκαλου στο Αργυρόκαστρο έκανε εντύπωση η παρουσία προσώπων από την Ελλάδα τα οποία είχαν χαθεί από την επικαιρότητα της Ε. Ε. Μειονότητας από το 1994 με το θέμα των πέντε. Διαφέρει ο δικηγόρος Α. Λυκουρέζος ο οποίος επισκέπτονταν ταχτικά το Νότο της Αλβανίας. Ακόμα και κατά τις ταραχές του 1997 ήταν στους Αγίους Σαράντα

Οι συνοδοί του κΠάγκαλου ανέδειξαν στο προσκήνιο της ΕΕΜειονότητας πρόσωπα που εμοιαζαν να έχουν χαθεί για πάντα.

Ταυτόχρονα ο Γενικός Πρόξενος στο Αργυρόκαστρο, για να επιβληθεί της Πρεσβείας στα Τίρανα, αξιοποίησε τις παλιές του σχέσεις στην πρωτεύουσα οι οποίες του εξασφάλιζαν έγκυρη πληροφόρηση για τα όσα συνέβαιναν στα Τίρανα και για την προοπτική των εξελίξεων στη χώρα. Η παρουσία του όμως στο Αργυρόκαστρο, είχε προκαλέσει την οργή του Δ. Κόμματος του Σ. Μπερίσια²

---

¹ Επίσημα ο κ. Πάγκαλος θα επισκέπτονταν το Αργυρόκαστρο για να εγκαινιάσει το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο, το οποίο είχε τρία χρόνια που λειτουργούσε και την προξενική κατοικία, η οποία

ήταν μια ανοικιασμένη βίλα, όπως και το κτίριο του προξενείου. Ούτε το ένα έγινε ούτε το άλλο. Η αναβολή αυτή δεν έφερε και τόσο πονοκέφαλο όσο η άρνηση του κυρίου Πάγκαλου να επισκεφτεί τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο στην Μητρόπολη.

² Θα δεχτεί σκληρές επιθέσεις από τους πρώην στενούς του φίλους στο Δημοκρατικό Κόμμα. Ο Αζέμ Χαϊντάρι, στον οποίο ο Κανέλλος μάθαινε την άλφα-βήτα της πολιτικής, τον κατηγορούσε ως «πράκτορα των Αμερικανών», ενώ ο Σαλί Μπερίσια όταν είδε τον Κανέλλο στο κλειστό στάδιο του Αργυροκάστρου, 26.02.97, έτριξε τα δόντια λέγοντας «ακόμα εδώ είναι αυτό το σκυλί» Ο κ. Κανέλλος γνώριζε ωστόσο σχεδόν ένα χρόνο πριν τι επιφύλασσε η τύχη στον Μπερίσια

Για να κρατήσει την ανοιχτή γραμμή με όλα σχεδόν τα ανώτατα στελέχη στα Τίρανα, ο Κανέλλος χρησιμοποίησε το μέσο των εξυπηρετήσεων εντός αρμοδιοτήτων του Γενικού Προξένου: - τη βίζα. Το ίδιο μέσω όμως άρχισε να αξιοποιεί σε πλατιά κλίμακα και η Πρεσβεία. Έτσι κάποιοι Αλβανοί «παράγοντες» μετατράπηκαν σε πραγματικοί τζόκερ ενός ευκολονόητου κερδοφόρου παιχνιδιού, εκμεταλλευόμενοι ακριβώς την «αντιπαλότητα» μεταξύ των Ελληνικών διπλωματικών αρχών στην Αλβανία.

Η «αντιπαλότητα» Πρέσβη – Γενικού, βάζει σε νέα βάση τις αντιθέσεις μεταξύ παραγόντων του Ελληνισμού της Αλβανίας

Η διπλωματική αντιπαλότητα μεταξύ πρεσβείας και προξενείου οδήγησε στη συνέχεια στην αμοιβαία συγκέντρωση υποστηριχτών από τις γραμμές των εκπροσώπων της Ε. Ε. Μειονότητας. Οι υποστηριχτές της Πρεσβείας και του Προξενείου μοιράζονταν ουσιαστικά με βάση την αντιπαράθεση μεταξύ ΟΜΟΝΟΙΑΣ και Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.¹

Η «υψηλή» ηγεσία της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, ως εκφραστής του ελληνισμού της Αλβανίας, που κατοικεί κυρίως στο Νότο (περιοχή αρμοδιότητας του Γενικού Προξενείου), τάχθηκε άμεσα και δυναμικά στο πλευρό του Γενικού Προξένου. Η ηγεσία του Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τάχθηκε στο πλευρό του Πρέσβη στα Τίρανα. Επίσης όλοι οι αντίπαλοι της ΟΜΟΝΟΙΑΣ βρήκαν καταφύγιο κάτω από τις φτερούγες της ΕΑΔ και γύρω από τον πρέσβη Πρεβεδουράκη. Έτσι σιγά σιγά, καλλιεργούνταν η εντύπωση ότι η Πρεσβεία στα Τίρανα τάσσονταν κατά της ηγεσίας της ΟΜΟΝΟΙΑΣ και κατ'επέκταση κατά της Ε. Ε. Μειονότητας. Συνέβαλαν προς την κατεύθυνση αυτή και οι καλές σχέσεις τόσο του προέδρου της ΕΑΔ όσο και του πρέσβη Πρεβεδουράκη με το Σαλί Μπερίσια, αλλά και οι σκληρές επιθέσεις της ηγεσίας της ΟΜΟΝΟΙΑΣ κατά της Πρεσβείας, επιθέσεις οι οποίες εστιάστηκαν μάλιστα και σε πρωτοσέλιδα της εφημερίδας της ΟΜΟΝΟΙΑΣ με ανεπίτρεπτους τίτλους.

Στην πράξη όμως είχε δημιουργηθεί ένα περίεργο μίγμα αντιπάλων. Στο πλευρό του ιδεολογικά κοντά στη δεξιά παράταξη, προέδρου της ΕΑΔ, είχαν προσκολληθεί οι Έλληνες σοσιαλιστές, οι οποίοι θεωρούσαν ουσιαστικό αντίπαλο την ΟΜΟΝΟΙΑ. Βρήκαν καταφύγιο στο Κόμμα της ΕΑΔ όχι απλά υπό το σκεπτικό της αρχής «ο αντίπαλος του αντιπάλου μου, είναι φίλος μου», αλλά και διότι μέσω της ΕΑΔ οικειοποιούνταν τις ίδιες τις δομές της ΟΜΟΝΟΙΑΣ, για να την αντιπολιτευθούν. Ωστόσο η Πρεσβεία στήριξε την ανίερη αυτή συμμαχία υπό το πρόσχημα της αρκετά προχωρημένης σκέψης στην Αθήνα ότι οι Έλληνες της Αλβανίας θα πρέπει να προσχωρήσουν στα αλβανικά κόμματα.

Ο Γενικός Πρόξενος στο Αργυρόκαστρο, από τη μία επεδίωκε να κρατήσει κοντά του στελέχη τα οποία είχαν απωθηθεί από την ΟΜΟΝΟΙΑ για να μείνουν στην επικαιρότητα, αλλά και να εκδικηθούν πολιτικά εκείνους που είχαν βρει καταφύγιο στην ΕΑΔ, (γι' αυτό τα στήριζε και ο πρόεδρος Μέλιο). Από την άλλη, υπό το σκεπτικό ότι η ηγεσία της ΕΑΔ

---

¹ Όταν το 1992 η πολιτική οργάνωση ΟΜΟΝΟΙΑ, ως κόμμα των Ελλήνων της Αλβανίας αποκλείστηκε με το νόμο από την αλβανική Βουλή για να είναι εκλογικό υποκείμενο, οι Έλληνες της Αλβανίας βρήκαν διέξοδο, την ίδρυση του Κόμματος Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως το άλλο πρόσωπο της ΟΜΟΝΟΙΑΣ. Με την πάροδο του χρόνου όμως το Κόμμα της ΕΑΔ άρχισε να «κάνει νερά» ως προς την εκπροσώπηση του Ελληνισμού της Αλβανίας. Ιδιαίτερα ανησυχητικό ήταν το φλερτ του προέδρου της ΕΑΔ Βασίλη Μελίου με το Κόμμα του Σαλί Μπερίσια.

πρέπει να επιστρέψει στην φυσιολογική της εκλογική βάση, προωθούσε σχέδια ανάδειξης προέδρου της ΕΑΔ , δελφίνων πολύ κοντά του. Στο πλαίσιο αυτό πίεζε καταστάσεις για τη διεξαγωγή του Συνεδρίου του Κόμματος της ΕΑΔ , το οποίο καθυστέρησε μήνες.

Γεγονός είναι ότι η άποψη αυτή, λόγω των θέσεων της ΕΑΔ προς την Ε. Ε. Μειονότητα , είχε αρκετή υποστήριξη μεταξύ των Ελλήνων, αλλά στις προσπάθειες για την υλοποίησή της διαφαίνονταν ξεκάθαρα τα προσωπικά και ιδιοτελή συμφέροντα αντί για τους συλλογικούς στόχους .

Πέρα από την διάσταση απόψεων για την κρίση.

Η διάσταση μεταξύ Τιράνων και Αργυροκάστρου εντείνεται ιδιαίτερα κατά την κρίση και την εξέγερση στην Αλβανία το 1997. Τα δύο διπλωματικά κέντρα στη χώρα έχουν εντελώς διαμετρικά αντίθετες απόψεις για τα γεγονότα, τις εξελίξεις και την έκβαση αυτών.

Ο πρέσβης κ. Πρεβεδουράκης , πίστευε ότι ο Μπερίσια έλεγχε την κατάσταση και θα ξεπερνούσε την κρίση. Δούλευε προς την κατεύθυνση αυτή και βοηθούσε τον Μπερίσια, πείθοντας την Αθήνα για την ανάγκη στήριξής του .

Ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο όχι μόνο έδειχνε ότι πρόβλεπε σωστά τις εξελίξεις με τις παρατράπεζες και το τέλος του Μπερίσια, αλλά και δραστηριοποιούνταν υπέρ των παραγόντων που θα έρχονταν αντιμέτωποι με την Κυβέρνηση του Δημοκρατικού Κόμματος. (Ασφαλώς δεν πρόκειται απλά για την αντιπολίτευση. Ο κ. Κανέλλος προσπαθούσε να βρεθεί κοντά στην Ε. Ε. Μειονότητα, συμπαραστάθηκε στην απεργία πείνας των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο Αργυροκάστρου. Αμέσως μετά την επιβολή του στρατιωτικού νόμου βοήθησε άμεσα τους εκπροσώπους της αντιπολίτευσης και όσους κινδύνευαν από το καθεστώς Μπερίσια να φύγουν στην Ελλάδα. Συνέβαλε άμεσα στη μεταφορά και νοσηλεία των τραυματιών στην Ελλάδα, ειδικά αυτούς που συνιστούσαν οι οπλαρχηγοί .)

Ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο βρισκόταν συνεχώς σε κίνηση μέχρι του σημείου να δείχνει ότι ήταν αναντικατάστατος ..

Είναι επίσης γεγονός ότι ο κ. Κανέλλος είχε σχέσεις σχεδόν με όλους τους οπλαρχηγούς του Νότου, ανεξάρτητα αν αυτοί ήταν μέλη της Εθνικής Επιτροπής Λαϊκής σωτηρίας ή όχι. Με μερικούς από τους οπλαρχηγούς, οι οποίοι τύχαινε να είχαν επαφές και γνωριμίες και με άλλους ανεπίσημους παράγοντες από την Ελλάδα, οι σχέσεις ήταν σε καλύτερο επίπεδο και συνεπώς και η «μεταχείρησή» τους . Μαζί τους , ο κ. Κανέλλος πήγαινε στα χωριά της Ε. Ε. Μειονότητας, πότε για να ενεθάρρυνε εκεί τους Έλληνες και πότε , όπως ο Ιταλός πρωθυπουργός Ρ. Πρόντι στην Αυλώνα, τους χρησιμοποιούσε ως «φρουρά» του.

Δεν μπορεί κανείς να αγνοήσει το γεγονός ότι στις περιοχές του Νότου της Αλβανίας, υπήρχαν άτομα που εκπροσωπούσαν διαφορετικά συμφέροντα και χώρες. Μεταξύ αυτών υπήρχαν και Έλληνες, οι οποίοι είχαν κατορθώσει, να αποκτήσουν σχέσεις με τους οπλαρχηγούς ή με άλλα άτομα που φαίνονταν ότι επηρέαζαν τα πράγματα στην Αλβανία. Αυτό ήταν φυσιολογικό να συνέβαινε εφόσον οι οπλαρχηγοί ήταν τα σημαντικότερα πρόσωπα των πολιτικών εξελίξεων της περιόδου.

Και τα άτομα που δρούσαν εν' ονόματι πραγματικών ελληνικών συμφερόντων ή που στόχο είχαν να μπλέξουν την Ελλάδα στην Αλβανική κρίση, αποσπούσαν από «τους πρώτους πολίτες» της περιόδου στο Νότο, εντός και εκτός των Επιτροπών, ίσως και

υποσχέσεις για ειδικούς ρόλους, έδιναν σ'αυτούς "οδηγίες" και εμπιστεύονταν «αποστολές». Τα πάντα όμως έμεναν στο επίπεδο του λόγου. Έτσι στις συλλογικές αποφάσεις των Επιτροπών και οπλαρχηγών, όπως και στην καθημερινή τους δράση, κανένας τους δε ζήτησε κάτι που να ήταν εκτός απ' ό,τι θεωρούνταν πλαίσιο των εθνικών συμφερόντων της Αλβανίας. Ο,τι έκαναν για την εκπλήρωση των «ειδικών» υποσχέσεων, δεν ξεπερνούσε τη γενικότερη αντικαθεστωτική λογική. Τα άτομα αυτά γνώριζαν ότι οι υποσχέσεις του είδους ανταμείβονταν με το καθεστώς των συνθηκών πολέμου, γι'αυτό και δεν έχαναν την ευκαιρία. Μάλιστα δεν έχαναν καμιά ευκαιρία επίδειξης αφοσίωσης. Ήταν ένας τρόπος να γινόταν πλούσιοι.

Θυμάμαι ότι μια μέρα πριν από την επίσκεψη του προέδρου της Νέας Δημοκρατίας Μ. Έβερτ στην περιοχή, κατά το τρίτο δεκαήμερο του Μάρτη, ο κ. Κανέλλος, παρουσία τρίτου, μου ζήτησε να μεσολαβήσω ώστε οι οπλαρχηγοί να συναντήσουν τον κ. Έβερτ. Διαφώνησα και μαζί μου και το τρίτο πρόσωπο. Υποστηρίζαμε ότι δεν επρεπε να φανεί πως οι οπλαρχηγοί χειραγωγούνται από την Ελλάδα, διότι θα ήταν σε βάρος και των δύο πλευρών. Πάντως μετέφερα την πρόσκληση μόνο στον οπλαρχηγό Αργυροκάστρου χωρίς σχόλια. Μου ζητήθηκε η δικιά μου άποψη, η οποία σε τέτοιες περιπτώσεις ισοδυναμούσε με απόφαση. Είπα «Όχι». Την επομένη όμως απόρρασα όταν τους είδα όλους τους οπλαρχηγούς στη συνάντηση με τον Έβερτ.

Σε μια άλλη περίπτωση ένα απ'τα πρόσωπα κοντά στο Δημοκρατικό Κόμμα με το οποίο είχε στενές σχέσεις ο Γενικός Πρόξενος της Ελλάδας, για να εκδικηθεί έναν οπλαρχηγό, με τον οποίο ο Γενικός Πρόξενος είχε επίσης πάρει δώσε, ισχυρίστηκε στην κρατική αλβανική τηλεόραση, ότι ο οπλαρχηγός πήρε από την Ελλάδα τριακόσια εκατομμύρια δραχμές για την αποσταθεροποίηση του Νότου της χώρας.

Επίσης αρκετοί από τους «πρώτους πολίτες» της περιόδου έπαιζαν διπλό και τριπλό παιχνίδι. Έτσι μερικοί είχαν έρθει από Ελλάδα, μάλιστα ως δραπέτες φυλακών. Όμως πριν πάνε στην Ελλάδα, ήταν στην Τουρκία. Η αδερφή του στενού συνεργάτη του περίφημου Ζάνι Τσιαούσι, ανέφερε στον αλβανικό τύπο, (λίγο μετά την δολοφονία του, το 1998 στην Αυλώνα), ότι ο αδερφός της αφού εκπαιδεύτηκε σε κάποια στρατόπεδα στην Τουρκία, πήγε στην Ελλάδα. Εκεί γνώρισε το Ζάνι, ο οποίος κι αυτός είχε σχέση με την Τουρκία. Στις αρχές του 1997 ήρθαν μαζί στην Αυλώνα.

Ειδικού επιπέδου ήταν οι προσπάθειες του κ. Κανέλλου για την αλλαγή της θέσης της Αθήνας προς την Αλβανική κρίση και την επίτευξη εντονότερης παρουσίας της Ελλάδας στην Αλβανία, τόσο για την προστασία της Ε. Ε.Μειονότητας όσο και για τις γενικότερες εξελίξεις στη χώρα. Διακρίνονταν επίσης στην ομάδα υποστηρικτών όσον αφορά την αναγκαιότητα παρουσίας ελληνικής στρατιωτικής δύναμης στο Νότο της Αλβανίας και κοντά στην Ε.Ε. Μειονότητα.

Η άφιξη του ελληνικού στρατιωτικού караβιού με ανθρωπιστική βοήθεια στους Αγίους Σαράντα (14.03.1997), ενισχυσε τη θέση του κ. Κανέλλου. Οι επισκέψεις Κρανιδιώτη και Έβερτ στις αμέσως δέκα επόμενες μέρες, ανέβασαν το κύρος του Γενικού Προξένου στα μάτια του λαού του Νότου ως προς το ρόλο της Ελλάδας στις εξελίξεις στην περιοχή. Υπήρχε μια υπηρεσία που λειτουργούσε σε μόνιμη βάση. Η εξυπηρέτηση με τη βίζα προς Ελλάδα και η δωρεά εξυπηρέτηση των ασθενών και τραυματιών.

Στο ίδιο πλαίσιο φαίνεται ότι κάποιοι άλλοι παράγοντες για να ήταν πιο αποδεκτοί και αποτελεσματικοί στα σχέδιά τους, έβλεπαν στο Γενικό Προξενείο το σημείο σύζευξης της δικής τους δράσης με την πολιτική της επίσημης Αθήνας, η οποία δεν είχε κάτι να κρύψει.

Ο Γενικός Πρόξενος πεδικλώνεται στην ελευθερία του

Με το Γενικό Προξενείο στο Αργυρόκαστρο είχαν επίσης στενές επαφές σχεδόν όλοι οι εναπομείναντες εκπρόσωποι του Ελληνισμού της Αλβανίας. Μερικοί απ' αυτούς για λόγους ασφαλείας έμεναν στην προξενική κατοικία.

Στις σχέσεις του Γενικού Προξένου με τους Έλληνες και τους εκπροσώπους τους υπήρχε μια ιεράρχηση. Υπήρχε πάνω απ' όλους η ομάδα υψηλής εμπιστοσύνης του Γενικού Προξένου. Την ομάδα αποτελούσαν υψηλόβαθμα στελέχη της κορυφής της πυραμίδας στην ΟΜΟΝΟΙΑ, βουλευτές της, το άτομο που υπέγραψε το χαρτί για την ανάπτυξη των κυβερνητικών δυνάμεων στις 8 Μάρτη στο Αργυρόκαστρο, κλπ. Πληροφορίες τις οποίες αξιοποιούμε με κάθε επιφύλαξη, αναφέρουν ότι η ομάδα συζητούσε για διάφορα «σχέδια», τα οποία πιθανόν να ενοχλούσαν την επίσημη πολιτική της Αθήνας. Όπως αναφέρουν οι ίδιες πληροφορίες, τα σχέδια αυτά μόλις έπεσαν, (μάλιστα, αναφέρουν, ηχογραφημένα), στα χέρια του κυρίου πρέσβη, τα μετέφερε κατευθείαν στον Υπουργό Εξωτερικών. Φάνηκε αμέσως ότι μετά απ' αυτό πόνεσαν ιδιαίτερα τα αφτιά του κυρίου Κανέλλου. Ότι κάτι είχε στραβώσει στην ομάδα υψηλής εμπιστοσύνης του Γενικού Προξένου, φάνηκε και από το γεγονός ότι την ίδια περίοδο, (τέλη Απριλίου αρχές Μαΐου) ο κ. Κανέλλος προσπάθησε να επηρεάσει αλλαγή στη σύνθεση των προσώπων που θα προωθούνταν, όχι μόνο στις γενικές εκλογές, αλλά και γενικά στην πολιτική ζωή της Ε. Ε. Μειονότητας. Ήταν ένας τρόπος εκδίκησης για εκείνους που τον πούλησαν για τους οποίους δεν είχε λόγο να αντιδρά η Αθήνα.

Οι ίδιες πηγές αναφέρουν ότι το επεισόδιο αυτό ήταν ένα από εφόδια του κ. Πρεβεδουράκη στη διπλωματική του νίκη κατά του Κανέλλου.

Μεσ' στο χάος της λειτουργίας.....

Εντωμεταξύ το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας δεν διέκοψε σχεδόν ποτέ τη λειτουργία του. (Πρόκειται ακριβώς για τη βασική έννοια λειτουργίας για τα αλβανικά δεδομένα, που είναι η χορήγηση βίζας.) Θα θεωρούνταν εθνικά εσφαλμένη, τόσο για την Ελλάδα όσο και για την Ε. Ε. Μειονότητα, η αναστολή της γενικής λειτουργίας του Γενικού Προξενείου μας στο Αργυρόκαστρο

Από την μια πλευρά ως τμήμα του ελληνικού κράτους το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας δικαιολογημένα να λειτουργούσε και για τη χορήγηση θεωρήσεων. Όμως ήταν το μόνο ίδρυμα που λειτουργούσε σε ένα ανύπαρκτο κράτος στο νότο της χώρας. Εντούτοις η χορήγηση βίζας είχε άμεση σχέση με τις αλβανικές αρχές, τόσο σε ό,τι αφορά την ασφάλεια του προξενείου, όσο και στον εξοπλισμό των αιτούντων με τα δικαιολογητικά. Τότε επανέρχεται το ερώτημα εκείνων των ημερών, «γιατί το Προξενείο της Ελλάδας δεν διέκοψε τη χορήγηση της βίζας;».

Το ερώτημα γίνεται πιο επίμονο, αν έχει κανείς υπόψη του ότι οι διαδικασίες για τη χορήγηση της βίζας, αντικειμενικά είχαν χαλαρώσει. Επίσης η αύξηση του κύματος φυγής, λόγω φόβου, οδηγούσε στην αύξηση της πίεσης για ελληνική βίζα. Στη λογική αυτή ο αριθμός των ατόμων εκτός περιφέρειας του προξενείου, για να προμηθευτούν με εθνική ελληνική βίζα, αυξανόταν καθημερινά. Όπως επίσης αυξανόταν καθημερινά και οι φήμες για λειτουργία κυκλωμάτων αγοροπωλησίας βίζας, η τιμή της οποίας κυμαίνονταν από 130 χιλιάδες δραχμές η τρίμηνη, ή η τετράμηνη, μέχρι 250 –300 χιλιάδες δραχμές η ετήσια και

400 -500 χιλιάδες η πενταετή. Καθημερινά έβγαιναν πάνω από 300 θεωρήσεις. Στις φήμες δεν υπήρχε συνοχή όσον αφορά την τιμή πώλησης, το ποσό των θεωρήσεων που πουλιόνταν και πως γινόταν η κατανομή του εισοδήματος στην επιχείρηση που θεωρούνταν «αφορολόγητη». Το γεγονός ότι στην ιστορία αυτή δεν βρέθηκε ποτέ άκρη σε υποχρεώνει να πιστεύεις ότι πρόκειται πραγματικά για φήμες , εκδοχή η οποία στο Αργυρόκαστρο όμως ελάχιστα ποσοστά κερδίζει. Διαφορετικά θα πρέπει να γίνει αποδεχτή η άποψη ότι στην υπόθεση μπλέκονται συμφέροντα ισχυρών και σκληρών ανθρώπων μέχρι την Αθήνα

Όστόσο στις συνθήκες λειτουργίας και υπό τις προϋποθέσεις απόκτησης βίζας, έβαζαν το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας υπό τη δοκιμασία των επιθέσεων των ανθρώπων που πίστευαν ότι νόμος ήταν η δύναμή τους και ό,τι τους χρειαζόνταν μπορούσαν να το διεκδικήσουν και να το πετύχουν.

Έξι τέτοιες επιθέσεις δέχτηκε, αντίστοιχα από τρεις το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας και η προξενική κατοικία, από το τρίτο δεκαήμερο του Μάρτη και κατά τον Απρίλη ¹.

Εκείνο που επισύρει την προσοχή είναι η υπομονή των υπαλλήλων του Προξενείου να συνεχίσουν να εργάζονται υπό συνθήκες τέτοιων απειλών και να ζουν σε μια πόλη όπου ο κίνδυνος караδοκούσε από κάθε γωνία και κάθε στιγμή. Μπορεί κανείς να τους χαρακτηρίσει ως υπόδειγμα σεβασμού της θέσης εργασίας και του κράτους τους, παρά το γεγονός ότι εργάζονταν σε ένα προξενείο, η αξιοπρέπεια και η υπόσταση του οποίου είχε επιτραπεί να κηλιδωθεί λόγω και της γενικότερης κατάστασης που επικρατούσε στην περιοχή.

Σε μια τέτοια κατάσταση για την εξασφάλιση της λειτουργίας του το Γενικό Προξενείο δανίστηκε τις πρακτικές της ισχύουσας πραγματικότητας όπου ο νόμος ανήκει στους ισχυρούς, σ'αυτούς που η ζωή τους σήμαινε θάνατο του αντιπάλου. Έτσι στις πύλες του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας, ως προστάτες τους εμφανίστηκαν άτομα από την τάξη των «πρώτων πολιτών» της περιόδου.

Για την εξασφάλιση της σωματικής τους ακεραιότητας το ίδιο άρχισαν να κάνουν και μερικοί υπάλληλοι του προξενείου. Κατ' αυτόν τον τρόπο η εικόνα του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο πήρε πάνω της λάσπη και το κοινό το έβλεπε με καχυποψία και επιφυλάξεις.

Δυο θύματα μεταξύ των υπαλλήλων

Το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο με την έναρξη των ταραχών στην Αλβανία έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ασφάλειά του. Στο ελάχιστο προσωπικό ασφάλειας από το σώμα της αστυνομίας προστέθηκε και περιορισμένος αριθμός ΕΚΑΜ-ίτων. Στη συνέχεια όμως θα προστεθούν και άλλοι «εθελοντές». Στους Αλβανούς εθελοντές προστέθηκαν και Έλληνες οι οποίοι βρίσκονταν στην Αλβανία ως «επιχειρηματίες». (Ποτέ

---

¹ Αναφέρουμε συγκεκριμένα από τις σημειώσεις μας: «27.03. Ένοπλη επίθεση στο Προξενείο. Κακοποιά στοιχεία ύστερα από πυροβολισμούς έσπασαν την κεντρική πόρτα του Γενικού Προξενείου και εισέβαλαν στους εσωτερικούς χώρους απαιτώντας όχι απλά βίζα αλλά και τους εξοπλισμούς για τη χορήγησή της. Χρειάστηκαν δύο ώρες σκληρές λογομαχίες και διαπραγματεύσεις για να αποκατασταθεί η ομαλότητα». «31.03. Ένοπλη επίθεση κατά της προξενικής κατοικίας, η τρίτη μέσα σε λίγες μέρες. Δεν υπήρξαν θύματα εκτός από σφηνωμένες σφαίρες στους τοίχους. Το Προξενείο συνεχίζει τη λειτουργία του». «03.04. Ένοπλοι παίζουν στο Προξενείο ύστερα από πυροβολισμούς και σπάσιμο της υποτυπώδους αντίστασης της αστυνομίας».

όμως δεν εξήγησαν τους λόγους παροχής των υπηρεσιών τους στο Γενικό Προξενείο εγκαταλείποντας τις δουλειές τους.)

Στους χώρους του Προξενείου αυξάνονταν επίσης και ο οπλισμός η χρήση του οποίου είχε μετατραπεί σε αρρώστια.

Η πρώτη δολοφονία έγινε στις 19 Μαΐου 1997¹. Θύμα ο αρχηγός του σώματος ασφαλείας του Προξενείου Αστυνομικός Νίκος Μαρκάκης. Δράστης ο ΕΑΚΜ-ίτης Δημήτρης Τζαβέλας. Ο Τζαβέλας μπήκε στο δωμάτιο υπηρεσίας του αρχηγού του την στιγμή που ο Μαρκάκης περιεργαζόταν το νέο του όπλο. Ο Τζαβέλας του απηύθυνε το υπηρεσιακό περίστροφο και αφού του είπε «έτσι σημαδεύουν οι ΕΚΑΜ-ίτες», τράβηξε σκανδάλη. Η σφαίρα σφηνώθηκε λίγο πιο πάνω από το δεξιό φρύδι του άτυχου Μαρκάκη. Ο Τζαβέλας τότε είδε ότι στο δωμάτιο ήταν και ένας άλλος υπάλληλος του Προξενείου, Έλληνας της Αλβανίας. Πάει προς σ' αυτόν. Θέλησε να του αφήσει το περίστροφο. Μετά τον απείλησε και χωρίς να δείχνει καν τύψεις, έφυγε. Κατέβηκε στο ισόγειο, διέσχισε όλο το διάδρομο με γραφεία και βγήκε έξω από το κτίριο του Γενικού Προξενείου και άρχισε να ρωτάει το πλήθος για το ποιος πυροβόλησε. Μέχρι την στιγμή αυτή οι υπόλοιποι υπάλληλοι δεν είχαν συνειδητοποιήσει το συμβάν.

Η εκδοχή του πυροβολισμού απ' έξω θα απορριφθεί επίσημα, όταν ζητήθηκε από την αλβανική πλευρά να υποχωρήσει από τις ανακρίσεις, που σήμαινε ότι πρόκειται για εσωτερική υπόθεση του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο.²

Ο Γενικός Πρόξενος απουσίαζε με άδεια. Θα φθάσει στο Αργυρόκαστρο λίγο μετά την ανακριτική επιτροπή.

Ο Τζαβέλας λύγισε το βράδυ της δεύτερης ημέρας. Ο Γενικός Πρόξενος τον είχε αφήσει με υπηρεσία στο Γενικό Προξενείο, ενώ όλο σχεδόν το άλλο προσωπικό είχε μεταφερθεί στην κηδεία του Μαρκάκη.

Μετά την κηδεία από τα Ιωάννινα ο Γενικός Πρόξενος ζήτησε από τον Τζαβέλα να μεταβεί στην Κακαβιά, για να προστεθεί στην ασφάλεια κατά την επιστροφή του προσωπικού του Προξενείου από Ιωάννινα στην Αλβανία. Εκεί ο Τζαβέλας έσπασε και ομολόγησε πριν τον συλλάβουν. Όλοι γνώριζαν από το γεύμα της προηγούμενης ημέρας ότι αυτός ήταν ο δράστης.

Ο Γενικός Πρόξενος ύστερα από λίγες μέρες εκλήθη στην Αθήνα για να μην επιστρέψει ξανά στο Αργυρόκαστρο.³

Για την υπόθεση αυτή αποφάνθηκε η Ελληνική Δικαιοσύνη.⁴

---

¹ Την ίδια μέρα η ηγεσία της ΟΜΟΝΟΙΑΣ ετοιμαζόταν να αναδείξει τις υποψηφιότητες για τις επικείμενες βουλευτικές εκλογές

² Για τις αντιδράσεις της επίσημης Αθήνας βλέπε κεφάλαιο XIX

³ Μετατέθηκε με τους καινούργιους διορισμούς της ίδιας χρονιάς στο νέο Προξενείο της Ελλάδας στην Βαρκελώνη. Το Ελληνικό Προξενείο στην Ισπανία λειτούργησε για να διοριστεί ο Κανέλλος.

⁴ Το εφετείο Αθηνών στα τέλη 1999 τον τιμώρησε με πέντε χρόνια κάθειρξη με την κατηγορία ανθρωποκτονία από αμέλεια Δύο από τους επτά δικαστές δεν πείσθηκαν ότι πρόκειται για δολοφονία από αμέλεια Δημοσιογράφος μεγάλου ελληνικού καναλιού διερωτούμενη για τα πραγματικά αίτια της δολοφονίας είπε ότι αυτά ίσως να τα ξέρει ο ίδιος ο Τζαβέλας και θυμηθεί να αναζητήσει την αλήθεια η μικρή κόρη του Μαρκάκη. Η δημοσιογράφος θυμήθηκε την κόρη του Μαρκάκη διότι ο πατέρας του είχε δηλώσει ότι είχε στοιχεία για μεγάλες αλήθειες που οδήγησαν στο θάνατο του γιου του και θα τα κατέθετε στη δίκη του εφετείου, αλλά δεν το έκανε.

Η δεύτερη δολοφονία έγινε στις 28 Ιουνίου 1997. Θύμα ήταν ο 29χρονος Βορειοηπειρώτης Χρήστος Κολλάς από τη Δερβιτσιάνη. Ο Κολλάς ήταν έμπιστο άτομο του Γενικού Προξένου. Την τελευταία υπηρεσία προσέφερε σ'αυτόν δέκα ημέρες πριν χάσει τη ζωή του όταν μετέφερε τα προσωπικά αντικείμενα του Γενικού Προξένου στα Ιωάννινα.¹ Ταυτόχρονα, όσο περισσότερο περνούσαν οι μέρες από τον θάνατο του Μαρκάκη, τόσο ο Κολλάς έλεγε σε γνωστούς του ότι κάποια στιγμή θα τα έλεγε όλα . Δεν εξηγούσε όμως ποια απ'όλα. Όλοι γνώριζαν ότι ο Κολλάς γνώριζε πάρα πολλά από τη πίσω αυλή του Γενικού Προξενείου.

Ο Χρήστος Κολλάς ήταν με υπηρεσία στην προξενική κατοικία το βράδυ της 28^{ης} Ιουνίου, παραμονή των βουλευτικών εκλογών στην Αλβανία. Κατά τις έντεκα η ώρα ακούστηκαν πυροβολισμοί εναντίον της προξενικής κατοικίας. Δύο υπάλληλοι του Προξενείου βγήκαν έξω και ζήτησαν στο σκοτάδι να σταματήσουν οι άγνωστοι τα πυρρά. Έτρεξε έξω και ο Κολλάς και, μόλις άκουσε ότι πρόκειται για πυροβολισμούς, γύρισε να πάρει όπλο. Ακούστηκε τότε ακόμη ένας πυροβολισμός ενώ, όπως εννοείται, μεσολάβησε αρκετός χρόνος από τους τρεις τέσσερις πρώτους. Η σφαίρα πέτυχε τον Κολλά στον ώμο και βγήκε στο ύψος των νεφρών.

Δεν αποδεικνύεται αλλά είναι βέβαιο ότι οι πρώτοι πυροβολισμοί που ήρθαν απ'έξω και εκείνος λίγο αργότερα αποτελούν την ενιαία εικόνα της δολοφονίας του Κολλά. Αν ήθελαν να σκότωναν έναν οποιονδήποτε υπάλληλο του Προξενείου, την πρώτη στιγμή είχαν μπροστά τους δύο. Επίσης η σφαίρα βρήκε τον Κολλά σε ένα τέτοιο σημείο που οι ανακριτές δεν βρίσκουν ένα σημείο έξω από την προξενική κατοικία απ' όπου θα μπορούσε να έχει πυροβολήσει ο δράστης.

Η είδηση αρκετά βαριά με γενικότερες μάλιστα συνέπειες. Ο υποψήφιος βουλευτής της ΕΑΔ, Βαγγέλης Ντούλης ζήτησε μερικές φορές να αποσύρει την υποψηφιότητά του. Γι'αυτόν ήταν μια ηρωική έξοδος, διότι οι πιθανότητες εκλογής ήταν ελάχιστες. Ταυτόχρονα όμως τμήμα Δερβιτσωτών, ως ένδειξη διαμαρτυρίας, θέλησαν να υποκινήσουν στην Δερβιτσάνη και κατ' επέκταση σ'όλη την Δερρόπολη, το μποϊκοτάρισμα των εκλογών. Δεν υπήρχε όμως λογική διότι ο Κολλάς δολοφονήθηκε στους χώρους του Γενικού Προξενείου. Δυναμική ήταν ταυτόχρονα και η παρέμβαση της Ελλάδας για την αναχαίτιση τέτοιων ενεργειών.²

Ο θάνατος του Κολλά ήταν ένα βαρύ πλήγμα για την οικογένειά του και τον συντετριμμένο Ελληνισμό της Αλβανίας. Είχαν ένα ακόμα θύμα-θυσία, αυτή τη φορά προσφέροντας τις υπηρεσίες του στο Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο. Δεν χειραγωγήθηκε όμως ως μέσω στις πολιτικές εξελίξεις. Όλα κύλησαν ομαλά.

Την ίδια μέρα , πριν αρχίσουν οι ανακρίσεις , από το Γενικό Προξενείο είχαν φύγει σχεδόν άταχτα μερικοί υπάλληλοι: Αλβανοί και Έλληνες υπήκοοι. Επίσης οι ανακρίσεις για την υπόθεση Κολλά, άρχισαν έγκαιρα, αλλά δεν τελείωσαν ποτέ.

---

¹ Ο Γενικός Πρόξενος ίσως επειδή δεν ήθελε να τον βλέπουν που φεύγει άδοξα, ίσως επειδή κάποια πράγματά του δεν μπορούσαν να μεταφερθούν την ημέρα , τα έβγαλε τη νύχτα από την προξενική κατοικία και να τα μετέφερε επίσης νύχτα προς Ιωάννιν, στις 17.06.1997.

² Συνέβαινε κάτι το αντίθετο με ένα ίδιο περιστατικό την παραμονή των βουλευτικών εκλογών του 1992. Τότε Αλβανοί αστυνομικοί τραυμάτισαν σοβαρά ένα νεαρό από την Δερβιτσάνη. Το γεγονός μετατράπηκε σε σύμβολο συσπείρωσης και ενότητας όλων των Ελλήνων και οδήγησε σε άνετη νίκη του υποψήφιου βουλευτή της ΕΑΔ.

Στο Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο είχε φθάσει αθόρυβα ο νέος Γενικός Πρόξενος , ο τρίτος στη σειρά, ο Κώστας Κακιούσης, στον οποίο χρειάστηκε να δουλέψει αθόρυβα περισσότερα από δύο χρόνια σε μια προσπάθεια να κρατήσει το Προξενείο υπέρ άνω της συνεχιζόμενης ανασφάλειας, των ταραχών, για να μην παρασυρθεί από τις προκλήσεις που δεχόταν η Ε. Ε. Μειονότητα και ούτε από την άρρωστη κοινωνία της για να αντιμετωπίσει την εξέλιξη με το θέμα των προσφύγων από το Κοσσυφοπέδιο, για να κρατήσει τις ίδιες αποστάσεις. Άλλο το θέμα πόσο τα κατάφερε. Η Αθήνα ωστόσο είχε αλλάξει μόνο το Γενικό Πρόξενο στο Αργυρόκαστρο και όχι τον Πρέσβη στα Τίρανα

Αναπάντητο ερώτημα

Η ερώτηση αφορά το γεγονός ότι γιατί η Αθήνα ανακάλεσε το Γενικό Πρόξενο και όχι τον Πρέσβη από τα Τίρανα, ή τουλάχιστον γιατί δεν ανακάλεσε και τους δύο μαζί. Φαίνεται όμως ότι στον Πρέσβη, κ. Πρεβεδουράκη αποδόθηκαν μόνο ευθύνες που απορρέουν από διπλωματική ανικανότητα, δλδ ότι δεν γνώριζε καλά την αλβανική πραγματικότητα και παραπλάνησε ως ένα σημείο την Αθήνα, γι' αυτό και συνέχισε την αποστολή του μέχρι τις αρχές του 1999. Δεν μπορούσε όμως να συνέβαινε και διαφορετικά. Ο κ. Πρεβεδουράκης είχε στα χέρια του πάρα πολλά στοιχεία και αν αναγκάζονταν να άνοιγε τα χαρτιά του, τότε στην Αθήνα θα έπεφταν κεφάλια. Αλλά ο κ. Πρεβεδουράκης ήταν διπλωμάτης καριέρας και γνώριζε μέχρι πιο σημείο έπρεπε να τραβούσε το σχοινί .

Εναντίον του Κανέλλου πάντως συνέχισε να το τραβάει και μετά την απομάκρυνσή του από το Αργυρόκαστρο. Επιδίωξε να τον εκδικηθεί αναγκάζοντας τον διάδοχό του στο Αργυρόκαστρο και ταυτόχρονα υφιστάμενό του να βγάλει στη δημοσιότητα επιβαρυντικά στοιχεία κατά του Κανέλλου. Εκείνος αντιστάθηκε όχι απλώς διότι πρόκειται για συνάδελφο, αλλά και διότι οι καταστάσεις και τα συμφέροντα ήταν τέτοια που αν χρειάζονταν να κλείσεις το στόμα, πάντα υπήρχαν εννέα γραμμάρια μολύβι ανεξάρτητα από το ποιος ήσουν.

Οι πιέσεις για να μιλήσει ο νέος πρόξενος από την μία και οι προσπάθειες εκτόπισης της προσοχής από την σκοτεινή περίοδο του 1997, από την άλλη, έφεραν στο Αργυρόκαστρο το 1998 τον εισαγγελέα από την Αθήνα.

Ταυτόχρονα οι επεμβάσεις στην εσωτερική ζωή της Ε. Ε. Μειονότητας μετατράπηκαν σε αναγκαιότητα για την καριέρα των Ελλήνων διπλωματών στην Αλβανία και στην περίοδο μετά τον Πρεβεδουράκη. Σημασία γι' αυτούς είχε να διατηρούνταν κάποιοι συσχετισμοί , λχ ο αριθμός των Ελλήνων βουλευτών στην Αλβανική Βουλή, το ποσοστό συμμετοχής της Ε. Ε. Μειονότητας στην κυβέρνηση ή την χρησιμοποίηση του βάρους της Ε. Ε. Μειονότητας στις σχέσεις Αθήνα – Τίρανα, Τίρανα Δύση για την ικανοποίηση συμφερόντων πέρα των πραγματικών του συνόλου της Ελληνικής κοινότητας στην Αλβανία.

Ιδιαίτερα προκλητική με έντονες διασπαστικές δόσεις ήταν η συμπεριφορά του δίδυμου Δ. Ηλιόπουλου και Ι. Πεδιώτη , αντίστοιχα Πρέσβη στα Τίρανα και Γενικό Πρόξενο στο Αργυρόκαστρο κατά την προεκλογική εκστρατεία στις γενικές εκλογές στην Αλβανία του 2001. Πήγαιναν από χωριό σε χωριό και από περιοχή σε περιοχή στην Ε. Ε. Μειονότητα σε υποστήριξη των υποψηφίων της μια παράταξης σε βάρος της άλλης, τις οποίες παρατάξεις με την συμπεριφορά τους ίδρυσαν. Παράβλεπαν τους τοπικούς άρχοντες, έταζαν δισεκατομμύρια δραχμές επενδύσεις, έδωσαν χιλιάδες βίζες. Στο τέλος όμως κανένας από τους υποψηφίους που στήριξαν δεν κέρδισε.

Δυστυχώς δεν έλαβαν το μήνυμα και αξιοποίησαν όλο το κύρος της Ελλάδας στα Τίρανα για να μπάσουν στη βουλή από το παράθυρο τα εκλεκτά τους πρόσωπα, ή να πάρουν αυτά κάποιες θέσεις στην κυβέρνηση. Έκαναν όμως μια μεγάλη υπηρεσία στα Τίρανα, τα οποία με την χειρονομία αυτή ξόφλησαν για τέσσερα χρόνια τις υποχρεώσεις προς την Αθήνα και τώρα έχουν μόνο να λάβουν .

Ταυτόχρονα τα Τίρανα, προωθώντας στα έδρανα της Βουλής και στην κυβέρνηση άτομα που δεν ψήφισε η Ε. Ε. Μειονότητα, ή που δεν χαίρουν την πλήρη στήριξη της Αθήνας, προκάλεσαν πανσπερμία αντιδράσεων και διαιώνισαν την διάσπαση στην Μειονότητα

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑ – ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Οι δύο είναι χώρες γείτονες της Αλβανίας, αλλά και μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ, με ιδιαίτερο βάρος στην οικονομική ανάπτυξη της Αλβανίας κατέχοντας τη δεύτερη και πρώτη θέση αντίστοιχα. Το γεγονός ότι είναι δύο δυτικοί γείτονες συν την τρομαχτική καθυστέρηση της Αλβανίας, προκαλούν το ενδιαφέρον τους προς την Αλβανία και αντίστροφα.

Εκτός αυτών η Ελλάδα διακρίνεται στις σχέσεις με την Αλβανία από τις πολύπλευρες ανθρώπινες επαφές , ευνοούμενες τόσο από το πατροπαράδοτο παρελθόν, αλλά και από το γεγονός που αποτελούν εδαφική συνέχεια.

Οι δύο χώρες ανέλαβαν σημαντικό βάρος στην αλβανική κρίση, αλλά και υπολογίσιμο ρόλο. Ταυτόχρονα οι στάσεις τους σε πολλά σημεία είναι παράλληλες

Τόσο η Αθήνα όσο και η Ρώμη είναι οι πρώτες που κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για τις αναμενόμενες επικίνδυνες εξελίξεις στην Αλβανία. Ο Ιταλός Υφυπουργός Εξωτερικών Φασίνο και ο Έλληνας πρέσβης στα Τίρανα εκδηλώνουν πρώτοι τις ανησυχίες για τις διαστάσεις των γεγονότων στην Αλβανία από το δεύτερο δεκαήμερο του Γενάρη του 1997.

Οι δύο χώρες επίσης εκδηλώνουν ένα άλλο κοινό χαρακτηριστικό. Οι πρεσβευτές τους στα Τίρανα τάχτηκαν υπέρ του Μπερίσια. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι ο Ιταλός πρέσβης Πάουλινο Φορέστι επεδίωξε μια προσωπική πολιτική στα Τίρανα υπέρ του Μπερίσια σε αντίθεση με την εκδηλωμένη στάση της Ρώμης. (Γι' αυτό και τον ανακάλεσε και τον μετέθεσε αμέσως μετά το σκάνδαλο με τις μαγνητοφωνημένες συνομιλίες όπου αποκαλύπτονταν ο ρόλος του ως σωσίβιο του Μπερίσια)

Ο Έλληνας Πρέσβης, Κωνσταντίνος Πρεβεδουράκης είχε κατορθώσει να πείσει ως ένα σημείο την ελληνική Κυβέρνηση για τη δυνατότητα ελέγχου από τον Μπερίσια των καταστάσεων στη χώρα . Η αντιπαλότητα με το Γενικό Πρόξενο της Ελλάδας στο Αργυρόκαστρο και οι εξελίξεις στο Νότο σε σχέση με την Ε. Ε. Μειονότητα έφεραν την μετάθεση του Γενικού Προξένου από το Αργυρόκαστρο και έδωσαν την δυνατότητα στον Πρεβεδουράκη, να μην είχε την τύχη του Φορέστι .

Οστόσο η συμπεριφορά του Έλληνα πρέσβη φαίνεται ότι είναι υπέρ του Μπερίσια, επειδή έτσι ήθελε και η Αθήνα.

Η Ελλάδα και η Ιταλία διακρίνονται και για τις αντιδράσεις εσωτερικών παραγόντων σε σχέση με την Αλβανική κρίση.

Στην Ελλάδα η κυβέρνηση θα τεθεί μπροστά στην πίεση της αντιπολίτευσης και ιδιαίτερα συγκεκριμένων Βορειοηπειρωτικών οργανώσεων και συλλόγων. Η αιχμή του δόρατος ήταν η στάση της κυβέρνησης προς το Μπερίσια. Οι αντιδράσεις αφορούσαν

επίσης τις επιφυλάξεις της κυβέρνησης, για την ανάπτυξη στρατιωτικής δύναμης στο Νότο της Αλβανίας με άμεσο στόχο την προστασία των Ελλήνων της Αλβανίας.

Η ιταλική κυβέρνηση από τη δική της πλευρά θα χρειαστεί να αντιμετωπίσει τις αντιδράσεις των κομμάτων του εύθραυστου κυβερνητικού συνασπισμού και της αντιπολίτευσης. Το θέμα αποστολής διεθνούς δύναμης στην Αλβανία, όπως και η αντιμετώπιση του κύματος λαθρομεταναστών, οδήγησαν δύο φορές στα πρόθυρα ναυαγίου την κυβέρνηση Πρόντι.

Ωστόσο ο τρόπος πως ξεπεράστηκε η κρίση μεταξύ Τιράνων και Ρώμης, ύστερα από τέτοια επεισόδια, όπως αυτό με τον εσκεμμένο εμβολισμό του Αλβανικού πλοιαρίου από ιταλικό πολεμικό πλοίο απέδειξε πόσο απαλλαγμένη είναι η Ιταλία από την επιρροή των αλβανικών προκαταλήψεων στις διακρατικές σχέσεις με τη χώρα αυτή.

Η Αθήνα θα χρειαστεί μεγάλο κόστος, για να απαλλάξει από τις αμφιβολίες τα Τίρανα για τις προθέσεις της Ελλάδας ως προς την Αλβανική κρίση και την χώρα γενικότερα. Τόσο το περισσότερο που οι ελληνικές κυβερνήσεις υποφέρουν ιδιαίτερα από το σύνδρομο των πιθανών αρνητικών αντιδράσεων των Τιράνων στις ενέργειες της Αθήνας ακόμα και σε σχέση με την Ε. Ε. Μειονότητα. Οι επιφυλάξεις του τύπου «μην πουν τίποτε τα Τίρανα», είχαν μετατραπεί για την Αθήνα σε βαριά αλυσίδα στις κινήσεις προς τις διμερείς σχέσεις.

Εντωμεταξύ η Ιταλία βρισκόταν στην ευνοϊκή θέση διότι αποτελούσε τον «εταίρο» των αμερικανών στην εφαρμογή της πολιτικής του Λευκού Οίκου προς την Αλβανία.¹

Εδώ θα πρέπει να αναζητηθούν μεταξύ των άλλων τα αίτια που έφεραν την Ιταλία επικεφαλής των πολυεθνικών δυνάμεων στην Αλβανία και τους λόγους που ενώ η Ελλάδα ήταν από τις χώρες που προηγούνταν όσον αφορά τις προτάσεις για λύση στην Αλβανική κρίση, στην εφαρμογή τους έμενε ουραγός,

Παράλληλα, κατά την περίοδο αυτή φάνηκε ξεκάθαρα ότι οι δύο χώρες έλεγχαν αμοιβαίως τις κινήσεις ως προς την Αλβανία. Το αποκορύφωμα σημειώθηκε με την επίσκεψη Πρόντι στο Αργυρόκαστρο για να συναντηθεί με το Φίνο λίγο πριν ο Αλβανός Πρωθυπουργός αναχωρήσει για την Αθήνα. Επίσης είναι γνωστός ο θόρυβος από Ιταλικής πλευράς για τις δήθεν προσπάθειες της Αθήνας να εγκαταστήσει δυνάμεις στο Νότο της χώρας με απώτερο στόχο την προσάρτηση της Βορείου Ηπείρου. Ταυτόχρονα υπό το πρόσχημα της πάταξης του λαθρεμπορίου στην Αλβανία, η Ιταλία εφάρμοσε πριν και μετά τις εκλογές στην Αλβανία με επιτυχία σχέδιο άνισης ανταγωνιστικότητας ανάμεσα στα Ιταλικά και Ελληνικά εμπορεύματα μέσω της στεγανοποίησης του τελωνείου της Κακαβιάς και απαλλαγής από τον έλεγχο των τελωνείων εισαγωγής των ιταλικών προϊόντων.²

ΠΟΙΑ ΗΤΑΝ Η ΕΝΟΧΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

Συχνά έχουν κατηγορηθεί για την καταστροφή του αλβανικού κράτους. Η πραγματικότητα όμως λέει ότι η συνεισφορά των δημοσιογράφων είναι ανεκτίμητη, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την απεικόνιση των γεγονότων, αλλά και την πληροφόρηση της πληθώρας των παραγόντων που επέδρασαν στο φαινόμενο Αλβανία-1997.

---

¹ Πρόκειται για την δήλωση του Αμερικανού Υφυπουργού Εξωτερικών Timothy Wirth, στις 24 Νοεμβρίου 1996 μέσω της οποίας είχε αναγγείλει την Ιταλία ως τον αμερικανό εταίρο στην περιοχή «για την εφαρμογή της πολιτικής των ΗΠΑ στην Αλβανία», θέση η οποία επαναλήφθηκε λίγες εβδομάδες αργότερα.

² Δες κεφάλαιο XX, τμήμα « Η αλλαγή του τιμονιού της Αθήνας προς την Αλβανική κρίση»

Τα ντόπια ΜΜΕ ήταν καθαρά πολιτικοποιημένα. Η πολιτικοποίησή ήταν λογικό αποτέλεσμα των ιδίων των εξελίξεων στη χώρα. Σαν αποτέλεσμα και μεταξύ των δημοσιογράφων υπήρχαν ομάδες υπέρ και κατά του Μπερίσια . Είναι επίσης γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Αλβανών δημοσιογράφων σε γενικές γραμμές τάχτηκαν ενσυνείδητα με την αντιπολίτευση . Μια τέτοια κατάσταση επηρέασε άμεσα στην εικόνα των ξένων δημοσιογράφων όσον αφορά την αλβανική πραγματικότητα, διότι τα ξένα ΜΜΕ βρήκαν στήριγμα και ξενάγηση στο αλβανικό λαβύρινθο, ακριβώς στους Αλβανούς δημοσιογράφους.

Η ομάδα υπέρ του Μπερίσια αυξομειωνόταν σε πλήρη αναλογία με τις εξελίξεις. Έτσι, όταν είδαν πώς οι Επιτροπές Λαϊκής Σωτηρίας είχαν όλη την κατάσταση υπό έλεγχο, στάθηκαν δίπλα τους. Μετά την 9^η Μαρτίου, μόλις είδαν ότι οι Επιτροπές έχαναν έδαφος και στο προσκήνιο άρχισαν να φαίνονται ξανά οι τοπικοί άρχοντες, οι οποίοι άνηκαν στη συντριπτική τους πλειοψηφία στον Μπερίσια , αποστασιοποιήθηκαν ανοιχτά από τις Επιτροπές. Αργότερα, μετά τις εκλογές, οι ίδιοι δημοσιογράφοι, κάνοντας κατάχρηση του επαγγέλματος και του ρόλου τους , ανάλαβαν τη δικαιολόγηση στο κοινό των ατόμων που καταχράστηκαν την εξουσία και είχαν διαπράξει εγκλήματα.

Τα ξένα ΜΜΕ πριν ξεσπάσει η κρίση, συνέβαλαν τόσο στον εκνευρισμό του καθεστώτος Μπερίσια, όσο και στην απώλεια της ισορροπίας του.

Κατά την περίοδο της εξέγερσης στις συνθήκες παντελούς έλλειψης άλλων πηγών πληροφόρησης ιδιαίτερα στο Νότο, η συνεισφορά τους ήταν αναντικατάστατη για την ενημέρωση , έστω και με δόσεις ευφορίας, του κοινού και των υπολοίπων υπηρεσιών στο εσωτερικό και το εξωτερικό της χώρας .

Η δημοσίευση, λόγου χάρη του σχεδίου στρατιωτικής επιδρομής κατά του Νότου, η απεικόνιση της μαζικότητας στην εξέγερση και ιδιαίτερα των θέσεων των Επιτροπών για κάθε θέμα , αποτελούν μερικές από τις αξίες του ρόλου των ξένων ΜΜΕ.

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός ότι ο Νότος αποτελούσε μονοπώλιο των Ελλήνων δημοσιογράφων , από τους οποίους προμηθεύονταν υλικό για αρκετό χρονικό διάστημα και άλλα ξένα κανάλια.

Η Αλβανική επανάσταση αποτέλεσε για αρκετές εβδομάδες το πρώτο θέμα στα ελληνικά ΜΜΕ με πληθώρα ρεπορτάζ, ειδήσεις, χρονικά, σχόλια. Τα ελληνικά κανάλια ξόδευαν χιλιάδες δολάρια την ημέρα για ζωντανές συνδέσεις με το Νότο της Αλβανίας και μεταδόσεις αποκλειστικότητας . Μάλιστα διεθνή πρακτορεία πώλησης βίντεων από την εξέγερση ήταν επανδρωμένα με Έλληνες. Εγκαταστάθηκαν πρώτα στο Καλπάκι και μετά στο Αργυρόκαστρο. Τα ξένα πρακτορεία , παρά το γεγονός ότι είχαν εδώ Αλβανούς ανταποκριτές, έστειλαν στην Αλβανία τους ανταποκριτές τους από την Ελλάδα

Παρά ταύτα, όσον αφορά το ρόλο των δημοσιογράφων, θα μπορούσαμε να τους χωρίζαμε σε τρεις κατηγορίες.

Στην πρώτη ομάδα εντάσσονται οι σοβαροί και αντικειμενικοί δημοσιογράφοι. Θεωρούμε τέτοιους όλους εκείνους που δεν διέσυραν το επάγγελμα, ούτε στην ανάγκη απατηλής εικόνας, ούτε σε ανύπαρκτες αποκλειστικότητες και σεσασιόν και ούτε σε επιπολαιότητες, για να πουλάει το κανάλι και η εφημερίδα. Αυτοί δεν είχαν καμιά σχέση με τους ρεπόρτερ τους οποίους είχαν μυριστεί οι ένοπλοι Αλβανοί και, μόλις στήνονταν το τρίποδο της κάμερας, έτρεχαν να πυροβολήσουν έναντι κάποιας αμοιβής.

Στη δεύτερη ομάδα εντάσσονται οι δημοσιογράφοι οι οποίοι επεδίωκαν το ρόλο του πρωταγωνιστή στην αλβανική εξέγερση . Οι δημοσιογράφοι αυτοί θέλησαν να περάσουν το μήνυμα ότι η αλβανική εξέγερση εξαρτιόταν από την κάμερα και το μικρόφωνό τους . Έφτασαν μάλιστα να δηλώσουν ότι η εξέγερση στην Αλβανία άρχιζε και τελείωνε, μόλις άρχιζαν και τελείωναν τα δικά τους ρεπορτάζ και ανταποκρίσεις. Ζητούσαν ακριβώς το ρόλο του CNN στο Ιράκ ή των δυτικών δημοσιογράφων στα γεγονότα της Τιμισουάρας στην Ρουμανία το 1990 .

Στην πραγματικότητα η κατηγορία των δημοσιογράφων αυτών δεν μπόρεσε ποτέ να καταλάβει την ουσία της κατάστασης και των εξελίξεων στην Αλβανία ή δεν ήθελαν διότι θεώρησαν την δουλειά τους μπίζνα. Εδώ εντάσσονται και οι δημοσιογράφοι οι οποίοι θέλησαν να εκμεταλλευτούν την κατάσταση στην Αλβανία για να κάνουν καριέρα.

Υπάρχει και η τρίτη ομάδα δημοσιογράφων που απλώς είχαν θέση το επάγγελμά τους στην υπηρεσία συγκεκριμένων κύκλων . Αποτελούσαν δηλαδή ή την επιφάνεια συγκεκριμένων κινήσεων και πράξεων που είχαν ιδιαίτερους στόχους, ή το αρχείο για την «συμβολή» των κύκλων αυτών.

Κεφάλαιο XXI

ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Κανείς δεν πρέπει να νομίζει ότι η παράταση της κρίσης στην Αλβανία (αν υπολογίσουμε ότι οι εκλογές της 29^{ης} Ιουνίου αποτελούν μόνο την αρχή του τέλους της περιόδου του χάους), ήταν απλώς θέμα της αδυναμίας του εσωτερικού ή και εξωτερικού παράγοντα για τον έλεγχο της κατάστασης . Η αδυναμία της Δύσης να παρέμβει στην Αλβανία λόγω της ιδιαιτερότητας των γεγονότων και οι κίνδυνοι που καταδοκούσαν για μια γενίκευση της κατάστασης με γνώμονα τον αλβανικό εθνικισμό παντού όπου υπήρχε αλβανικό στοιχείο, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή, δικαιολογούν τα όσα ειπώθηκαν εκείνη την περίοδο κρίσης: ότι στα δυτικά κέντρα αποφάσεων τέθηκε επί τραπέζης και η εκδοχή παραπέρα αλλαγής του πολιτικού χάρτη στη Βαλκανική. Μάλιστα η ανάγκη για την διερεύνηση της εν'λόγω εκδοχής αποτέλεσε έναν από τους λόγους για την παράταση της κρίσης μέχρι το σημείο κούρασης και κόπωσης των Αλβανών, ώστε να εμποδίζονταν η εκ' νέου επαναφορά της κρίσης σε πιο ανεξέλεγκτα επίπεδα. Η ανάπτυξη των Πολυεθνικών Δυνάμεων αποτελούσε την εγγύηση ώστε η κατάσταση στη χώρα να μη εκτροχιαζόταν από την προκαθορισμένη από τους διεθνείς παράγοντες πορεία.

Οι διαστάσεις της κρίσης και η ιδιομορφία της λαϊκής εξέγερσης έφεραν ταυτόχρονα στο προσκήνιο τους σχετικούς λίγους φακέλους της Δύσης από τα αρχεία της αρχής του αιώνα, για το μέλλον διοίκησης του αλβανικού κράτους (ύπαρξη του αλβανικού κράτος ως προτεκτοράτο¹ , η επαναφορά της βασιλείας, κλπ) .

Σε σχέση με τις εκδοχές αυτές επικράτησαν την περίοδο της κρίσης δύο απόψεις. Η πρώτη ισχυρίζεται την ύπαρξη σχεδίων διαμελισμού της Αλβανίας. Ανήκει κυρίως στους

---

¹ Η ιδέα προτεκτοράτου θα επανέλθει στο προσκήνιο λίγους μήνες μετά από τις εκλογές του Ιουνίου 1997 από τον ίδιο τον πρωθυπουργό Φάτος Νάνο. Το δίλημμα για την Αλβανία έμενε , ή προτεκτοράτο ή Κολομβία.

κύκλους του προέδρου Μπερίσια. Μάλιστα η αντίσταση κατά των δήθεν σχεδίων προσάρτησης έγινε σημαία για την πολιτική επικράτησή του. Την ίδια θέση συμμερίστηκε και ο Πρωθυπουργός της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφιλίωσης

Η δεύτερη άποψη συνέδεε την κατάρρευση του αλβανικού κράτους με στόχο η Αλβανία ως εθνικός κορμός να μην είχε αποφασιστικό ρόλο αλλά ούτε και δυνατότητα αντίδρασης στο χειρισμό του θέματος του Κοσσυφοπεδίου.

Η Δύση εκτός από τον τρόπο διακυβέρνησης είχε επί τάπητος και το πρόβλημα των προσώπων και του ρόλου τους στην πολιτική σκηνή της Αλβανίας, ανεξάρτητα από τις ιδεολογικές αποχρώσεις.

Από μέρους τους οι Αλβανοί πολιτικοί από καιρό είχαν εγκαταλείψει τα κομματικά τους γραφεία και τριγυρνούσαν συγκεχυμένοι στα σαλόνια των ξενοδοχείων των Τιράνων τα οποία σύχναζαν οι ξένοι διπλωμάτες. Οι άνθρωποι αυτοί θεωρούνταν όχι μόνο φορείς των αποκλειστικών ειδήσεων για την Αλβανία, αλλά παράγοντες των αποφάσεων για το προσωπικό τους μέλλον. Ουσιαστικά στην Αλβανία υπήρχαν πολιτικοί κούκλες, οι οποίοι εκπροσωπούσαν τον κρατικό μηχανισμό. Υπήρχε και το ζυμάρι των πολιτικών το οποίο δεν είχε φθάσει τους απαιτούμενους παραμέτρους «των δυτικών χειριστών της κρίσης». Ωστόσο οι εκπρόσωποι της Δύσης τύχαινε πολλές φορές να είχαν διαφορετικά συμφέροντα σε σχέση με τα αλβανικά προβλήματα. Έτσι ήταν δύσκολο να επιλέγονταν οι μελλοντικοί πολιτικοί ηγέτες της χώρας.

Εξάλλου ο χρόνος δε επέτρεπε την εξεύρεση μιας σωστής και τελειωτικής λύσης, αλλά μιας συμβιβαστικής και αποδεχτής λύσης.

Ο μόνος που συνέχιζε να δίνει ανεξαρτησία στο ρόλο του, τουλάχιστον εξ' όψεως, ήταν ο Σαλί Μπερίσια. Υπό το σκεπτικό ότι «δεν έχω τι άλλο να χάσω», επεδίωκε να δικαιολογήσει τους Ευρωπαίους υποστηρικτές του και να καλλιεργούσε την εντύπωση ότι πολιτικά ήταν αναντικατάστατος.

Είναι επίσης γεγονός ότι, μετά την 15^η Μαρτίου, τα πάντα στην Αλβανία, πλην τους εξεγερμένους του Νότου, ελέγχονταν από τους διεθνείς παράγοντες. Ο Φρανς Βρανίτσκι, ως επίσημος εκπρόσωπος του ΟΑΣΕ (στην πράξη το δεξί χέρι των ΗΠΑ), όχι μόνο που έστειλε έτοιμες συνταγές προς εφαρμογή, αλλά βρισκόταν στα Τίρανα όσες φορές οι Αλβανοί πολιτικοί τσακώνονταν μεταξύ τους ή δεν ήθελαν να εφαρμόσουν έστω και έγκαιρα τις συνταγές του.

Από μια πιο ρεαλιστική οπτική γωνία ο διεθνής παράγοντας υποτίμησε και υποβάθμισε τον εσωτερικό πολιτικό παράγοντα και προσέβαλε σκληρά την αξιοπρέπεια του απλού πολίτη, του αλβανικού κράτους.

Η ΦΟΡΜΟΥΛΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και Ειρήνη στην Ευρώπη, ΟΑΣΕ, ο οποίος εξουσιοδοτήθηκε επίσημα για τη διευθέτηση της κρίσης στην Αλβανία, το δεύτερο βήμα που έκανε αμέσως μετά το διορισμό του δικού του μεσολαβητή, του Βρανίτσκι, έλαβε στα σοβαρά υπόψη την ιταλική πρόταση για ανάπτυξη στρατιωτικής δύναμης στην Αλβανία.

Το εν λόγω μέτρο αποτελεί επίσης την πρώτη πράξη ιστορικών διαστάσεων (ανεξαρτήτως που είναι αρνητική), της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφιλίωσης και την πρώτη κοινοπραξία Φίνο-Μπερίσια.

Στην απόφαση αυτή εντυπωσιάζει επίσης η ταχύτητα με την οποία κινήθηκαν οι διεθνείς οργανισμοί για την εφαρμογή της, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η δύναμη ήταν εκτός των δομών του NATO. Χρειάστηκε συγκεκριμένα μόνο ένας μήνας για τη λήψη και την εφαρμογή της απόφασης. Στις 15-16 Μαρτίου, ο Πρόεδρος και ο Πρωθυπουργός απευθύνουν το αίτημα προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Στις 18.03. η Ευρωπαϊκή Ένωση εγκρίνει το αίτημα της Αλβανικής Κυβέρνησης. Στις 29 Μαρτίου 1997 δίνει το πράσινο φως το Συμβούλιο Ασφαλείας για ανάπτυξη στην Αλβανία 6 500 ανδρών Πολυεθνικής Δύναμης, υπό την διοίκηση της Ιταλίας. Η παραμονή τους στην Αλβανία θα ολοκληρώνονταν στα τέλη του Ιουνίου με την διεξαγωγή των εκλογών στη χώρα. Η αποστολή της Πολυεθνικής Δύναμης προέβλεπε στη φύλαξη των λιμενικών εισόδων της χώρας, των οδικών αξόνων για την ακίνδυνη διέλευση της ανθρωπιστικής βοήθειας και στην καλλιέργεια γενικότερου κλίματος ασφάλειας. Η δυτική δύναμη δε θα είχε καμιά ανάμιξη στην πολιτική διένεξη και δεν θα ξεπερνούσε τις αρμοδιότητες που παραβίαζαν την ακεραιότητα της χώρας.

Τις πρώτες μέρες του Απριλίου εγκρίνει την απόφαση η αλβανική Βουλή. Η ανάπτυξη των Πολυεθνικών Δυνάμεων αρχίζει στις 15 Απριλίου και θα ολοκληρωθεί σε τρεις εβδομάδες, συγκεκριμένα στις 05.05.1997, με την ανάπτυξη των 395 Ρουμάνων ανδρών στο Αργυρόκαστρο. Οι άλλες πόλεις, στις οποίες αναπτύχθηκαν πολυεθνικές δυνάμεις, είναι τα Τίρανα, το Δυρράχιο, το Ελμπασάνι, η Αυλώνα, η Λέζια και η Κορυτσά. Οι δυνάμεις προέρχονταν συνολικά από 8 χώρες. Μεταξύ αυτών οι Ιταλία, Ελλάδα, Γαλλία, Τουρκία, Ρουμανία. Αρχηγός τους ήταν ο Ιταλός στρατηγός Φορλάνι.

Η όλη υπόθεση για την ανάπτυξη πολυεθνικών δυνάμεων στην Αλβανία αποτελεί μια αδύνατη αντιγραφή χωρίς πειστικά επιχειρήματα της αμερικανικής λύσης της κρίσης στη Βοσνία, αλλά από μέρος των Ευρωπαϊκών εταίρων. Οι αμερικανοί δε δέχτηκαν να στείλουν δυνάμεις στην Αλβανία. Η δικαιολογία σχετιζόταν με το γεγονός ότι η κατάσταση εδώ ήταν τέτοια που δεν επέτρεπε τον προσδιορισμό του ρόλου μιας στρατιωτικής δύναμης. Ταυτόχρονα, οι Αμερικανοί, απέκλεισαν τη συμμετοχή του NATO σε μια τέτοια επιχείρηση, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η πρωτοβουλία άνηκε στο βασικό της εταίρο «για την εφαρμογή της αμερικανικής πολιτικής στην Αλβανία», την Ιταλία.

Στις 08.06.1997, ο Πρωθυπουργός Φίνο ζήτησε επίσημα παράταση της προθεσμίας παραμονής της Πολυεθνικής Δύναμης. Το αίτημα γίνεται αποδεκτό και δίνεται τρίμηνη παράταση. Στις 17.06 στον αριθμό των πολυεθνικών δυνάμεων προστέθηκαν και 536 Ιταλοί άνδρες.

Ουσιαστικά και λόγω της αλήθειας πρέπει να ειπωθεί ότι οι Πολυεθνικές Δυνάμεις, ποτέ δεν προσδιόρισαν ξεκάθαρα την αποστολή τους στην Αλβανία και ούτε συνέβαλαν στη δημιουργία κλίματος ασφάλειας. Το γεγονός κάνει και πιο βαριά την ανάπτυξή τους στο τέλος του εικοστού αιώνα σε μια χώρα η οποία θεωρείτο κυρίαρχη.

Έτσι στην Αλβανία την ίδια περίοδο δεν έφθασαν ούτε πέντε εκατομμύρια δολάρια ανθρωπιστικής βοήθειας, τη στιγμή που μόνο οι μηνιαίες αποδοχές της ιταλικής μονάδας πολυεθνικής δύναμης ξεπερνούσε τα δέκα εκατομμύρια δολάρια. Εννοείται ότι τα συνολικά κονδύλια για τη συντήρησή τους στην Αλβανία ξεπερνούν το ύψος των χρημάτων που οι Αλβανοί έχασαν στις παρατράπεζες.

Το κόστος παραμονής των πολυεθνικών δυνάμεων στην Αλβανία ήταν υψηλότερο αν έχουμε εδώ υπόψη και τις δαπάνες των γειτονικών χωρών στην κινητοποίηση ισχυρών

δυνάμεων για την προστασία των συνόρων τους λόγω της μαζικής φυγής των Αλβανών από τη χώρα.

Επίσης οι πολυεθνικές δυνάμεις δεν ανέλαβαν την αποκατάσταση της τάξης στη χώρα που αποτελούσε στην πράξη και το βασικό πρόβλημα. Δεν ανέλαβαν ωστόσο ούτε την προστασία των οδικών αξόνων, οι οποίοι είχαν μετατραπεί σε πραγματική κόλαση. Μάλιστα αρκετές φορές οι πολυεθνικές δυνάμεις ήταν παρών σε ένοπλες συγκρούσεις και επεισόδια και δεν παρενέβησαν για την αποφυγή τους.¹

Οι πολυεθνικές δυνάμεις δεν ανέλαβαν ρόλο ούτε και στην διαδικασία διεξαγωγής των εκλογών στη χώρα. Στις 23.05, μετά από τη συνάντηση με τον Πρωθυπουργό Φίνο, ο στρατηγός Φορλάνι δηλώνει ότι οι πολυεθνικές δυνάμεις θα αναλάβουν μόνο την προστασία των ξένων παρατηρητών. Μια βδομάδα αργότερα, όταν ζητήθηκε από τις πολυεθνικές δυνάμεις να αναλάβουν την προστασία των εκλογικών κέντρων, ο Φορλάνι θα δηλώσει ότι δε θα καλύψουν όλη τη χώρα αλλά, «θα σχηματίσουμε ένα κορδόνι ασφαλείας από κοινού με τους ξένους παρατηρητές» Δεν ανέλαβαν επίσης ούτε τη διανομή των εκλογικών υλικών, ούτε την ασφαλή μετακίνηση των εκλογικών αποτελεσμάτων προς το κέντρο.

Γενικώς οι πολυεθνικές δυνάμεις εκδήλωναν φόβο και φρόντιζαν να μη μετατρέπονταν σε τμήμα του αλβανικού χάους.

Από την άλλη πλευρά πολιτικοί αναλυτές είχαν παρατηρήσει ότι η Αλβανία μπορεί να μετατρέπονταν σε αρένα στρατιωτικών επεισοδίων μεταξύ των πολυεθνικών δυνάμεων των χωρών που είχαν αντιθέσεις μεταξύ τους, (Τουρκία-Ελλάδα), κάτι το οποίο τόσο πολύ επιθυμούσε ο Μπερίσια.

Όμως, όπως και να έχουν τα πράγματα, η Πολυεθνική Δύναμη αποχώρησε από την Αλβανία μετά από έξι μήνες με μια τελετή η οποία ξεπερνούσε τα όρια της γιορτής για «την επιτυχία της αποστολής τους»

Στα Τίρανα έμεινε μόνο ένας ελληνικός λόχος. Η Αλβανική Βουλή, παρά τις αντιδράσεις ψήφισε ταχτικά ανά εξάμηνο την παράταση του χρόνου παραμονής του ελληνικού λόχου στα Τίρανα. Οι εξελίξεις που ακολούθησαν, κυρίως κατά το 1998, απέδειξαν ότι την παρουσία του λόχου αυτού είχε ανάγκη όχι μόνο η αλβανική κυβέρνηση, αλλά και άλλες χώρες με διπλωματικό σώμα διαπιστευμένο στα Τίρανα. Η ελληνική δύναμη όμως δεν κατέβηκε στο Νότο της Αλβανίας ούτε στις αρχές του 2000, όπως είχε σχεδιάζε τουλάχιστον η Ελληνική Κυβέρνηση. Τώρα εμπόδιζαν μόνο οι επιφυλάξεις της Αθήνας «μήπως πουν τίποτε τα Τίρανα».²

---

¹ Υπό την προστασία των πολυεθνικών δυνάμεων ήταν μόνο το λιμάνι της Αυλώνας και του Δυρραχίου, καθώς και το αεροδρόμιο των Τιράνων.

² Το Φθινόπωρο του 2000 η Ελληνική Δύναμη Αλβανίας (ΕΛΔΑΛ), συνολικά 250 άνδρες, αναγκάζεται να αποχωρήσει από το Ιζμπερίς των Τιράνων προς Ελλάδα. Η Αλβανική Βουλή δεν ανανέωσε την θητεία παραμονής της Ελληνικής Δύναμης. Η Αλβανική Κυβέρνηση είχε κάνει μια συμφωνία με την Αθήνα. Με όρο την παραμονή στην Αλβανία της Ελληνικής Δύναμης θα βοηθούσε το Αλβανικό Υπουργείο Άμυνας με έντεκα δισεκατομμύρια δραχμές. Ταυτόχρονα θα επιτρέπονταν η ανέγερση τριών νεκροταφείων για την συγκέντρωση των οστών δέκα χιλιάδων περίπου Ελλήνων πεσόντων του έπους του 40 στο Αλβανικό έδαφος. Μόλις όμως χορηγήθηκαν τα έντεκα δισεκατομμύρια τα Τίρανα, «υπέκυψαν» της αντιδράσεις της αντιπολίτευσης, που μονίμως θεωρούσε μόνο την Ελληνική Δύναμη (όχι τους Ιταλούς και τους Τούρκους), δύναμη κατοχής.

κεφάλαιο XXI

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

01.04.1997. Ο Πρωθυπουργός Μπ. Φίνο επισκέπτεται το Αργυρόκαστρο. Απ'εδώ θα αναχωρούσε για επίσκεψη εργασίας στην Αθήνα. Είναι η πρώτη επίσκεψη εκτός Τιράνων του Φίνο.

Ο Ιταλός Πρωθυπουργός Ρομάνο Πρόντυ όμως ανακόπτει το ταξίδι του Φίνο προς Αθήνα υπό το πρόσχημα ότι ζητούσε εκ' νέου την επιβεβαίωση της Αλβανικής κυβέρνησης για την ανάπτυξη των Πολυεθνικών Δυνάμεων στην Αλβανία.

02.04. Το Γενικό Διοικητικό Συμβούλιο του Σ. Κόμματος αποφασίζει τη συμμετοχή των δέκα βουλευτών του στις εργασίες της Βουλής (από τις 26.05.1996 δεν μετείχαν διαμαρτυρόμενοι ότι δεν αναγνώριζαν το εκλογικό αποτέλεσμα)

04.04. Είκοσι βουλευτές του Δ. Κόμματος ζητούν να αποχωρήσουν από την Κοινοβουλευτική Ομάδα του Δ.Κόμματος.

12.04. Ο Ιταλός Πρωθυπουργός Πρόντυ και ο Υπουργός του Άμυνας Αντρεάτα, επισκέπτονται την Αλβανία.

Ο Πρόντυ επισκέπτεται την Αυλώνα και του επιφυλάσσεται μεγαλοπρεπής υποδοχή, ανεξάρτητα από το συμβάν στην Αδριατική με 83 θύματα.

13.04. Το Εθνικό Συμβούλιο του Δ. Κόμματος συνέρχεται σε μια θεελλώδης συνεδρίαση . Οι εσωτερικοί αντίπαλοι του Σαλί Μπερίσια χάνουν την μάχη μαζί του. Ο Μπερίσια κέρδισε διότι οι αντίπαλοί του δεν απαλλάχτηκαν από τον φόβο τον αδερφό του θανάτου, όπως ο ίδιος λέει.

15.04. Αρχίζει η ανάπτυξη της Πολυεθνικής Δύναμης. Οι πρώτοι εκατό άνδρες εγκαταστούνται στο Δυρράχειο.

15.04. Αρχίζει το μάθημα σε δύο πρώτα σχολεία. Το μάθημα είχε διακοπεί λόγω της επιβολής του στρατιωτικού νόμου από τις 02.03.1997

19.04 Διεξάγεται μια συνάντηση μεταξύ των εκπροσώπων της Πολυεθνικής Δύναμης και των Επιτροπών της Αυλώνας. Οι Ιταλοί εκπρόσωποι της Πολυεθνικής Δύναμης ζητούν συνεργασία με τις Επιτροπές.

21.04. Εννέα κόμματα της συμφωνίας της 9^{ης} Μαρτίου εκφράζονται υπέρ ενός αναλογικού εκλογικού νόμου. Διαφωνεί μόνο το Δημοκρατικό Κόμμα.

21.04. Όλο το Αργυρόκαστρο πυροβολεί επί 15 λεπτά σε ένδειξη διαμαρτυρίας κατά πιθανής επίσκεψης Μπερίσια στο Αργυρόκαστρο .

24.04. Ανακοινώνεται η ίδρυση του Κόμματος «Το Κίνημα για την Δημοκρατία». Είναι το 35ο κόμμα στην Αλβανία των τριών εκατομμυρίων και το τρίτο που αποσπάται από το Δ. Κόμμα.

28.04. Λόγω στρατιωτικού νόμου η Ανάσταση του Κυρίου για τους ορθοδόξους δεν έγινε τη νύχτα του Μεγαλοσάββατου, αλλά τις πρώτες πρωινές ώρες της Κυριακής.

28.04. Επισκέπτεται την Αλβανία ο Έλληνας Υπουργός Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος. Εκτός από τα Τίρανα, πηγαίνει να σπάσει κόκκινα αυγά με την ελληνική δύναμη σε Τίρανα, Ελμπασάνι και Αυλώνα.

29.04. Τα πολιτικά κόμματα του μετώπου κατά του Μπερίσια συνεχίζουν τη συζήτηση για τον εκλογικό νόμο. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι θα περιμένει και δύο μέρες ώστε τα κόμματα να βρουν κοινή γλώσσα.

30.04. Οι σοσιαλιστές ζητούν τρίτο πρόσωπο εγγυητή για τον εκλογικό νόμο. Καλούν συγκεκριμένα τον Ιταλό Υπουργό Εξωτερικό Λαμπέρτο Ντίνι.

30.04. Ο Φάτος Νάνο, πρόεδρος του Σοσιαλιστικού Κόμματος, συναντάται με τον ομόλογό του του Δ. Κόμματος, Τριτάν Σέχου.

01.05. Ο Μπ. Φίνο μιλάει για κυβερνητική κρίση. Ανακοινώνει στο Βρανίσκι ότι μετά από μια τελευταία συνάντηση με τα πολιτικά κόμματα που την απαρτίζουν, θα ζητήσει ψήφο εμπιστοσύνης στη Βουλή. Την ίδια μέρα δέχεται πρόσκληση για επίσκεψη στις ΗΠΑ (!)

02.05. Σε δάσος κοντά στο λιμάνι του Αη - Γιάννη στη Λέζια, στο Βορά της Αλβανίας περισσότερα από 3 000 άτομα περιμένουν να φύγουν προς Ιταλία.

05.05. Ο Μπ. Φίνο μιλάει εκ' νέου για ψήφο εμπιστοσύνης της κυβέρνησής του στη Βουλή.

05.05. Το Δ. Κόμμα δηλώνει στους εκπροσώπους του Συμβουλίου της Ευρώπης ότι ο εκλογικός νόμος της κυβέρνησης και οι Επιτροπές αποτελούν τα εμπόδια για τις εκλογές.

05.05. Η δεύτερη συνάντηση Νάνο-Σέχου. Ο Φάτος Νάνο αποφεύγει την παγίδα του Δ. Κόμματος σχετικά με τις Επιτροπές. Ο Σέχου ζητάει από το Νάνο να διαλύσει τις Επιτροπές. Ο Νάνο απαντάει: «Δεν της δημιουργήσαμε εμείς»

13.05. Ο Πρωθυπουργός ταξιδεύει προς ΗΠΑ. Ο Μπερίσια στέλλει στη Βουλή τον εκλογικό νόμο που θέλει το κόμμα του.

14.05. Υπό το πρόσχημα ότι είναι η τελευταία μέρα που εγγυάται νομικά την διεξαγωγή των εκλογών στις 29.06. η Βουλή ψηφίζει το νόμο. Ο Μπερίσια επικυρώνει τον εκλογικό νόμο του κόμματός του και της Βουλής του και διαλύει τη Βουλή.

14.05. Ο Φ. Νάνο απομακρύνεται εκνευρισμένος από τη συνάντηση των κομμάτων του κυβερνητικού συνασπισμού. Οκτώ κόμματα δηλώνουν ότι μετά από την εξέλιξη αυτή στη Βουλή, θα μποϊκοτάρουν τις εκλογές και θα αποσύρουν τους υπουργούς τους από την κυβέρνηση.

15.05. Τα οκτώ κόμματα αναδιπλώνονται στη δήλωσή τους. Τάσσονται κατηγορηματικώς υπέρ της μη διάλυσης της κυβέρνησης και ο Μπ. Φίνο, ο οποίος βρίσκεται ακόμα στις ΗΠΑ.

16.05. Συνέρχεται η Εθνική Επιτροπή Λαϊκής Σωτηρίας στην Αυλώνα. Μετέχουν 15 Επιτροπές και οι εκπρόσωποι του Σ. Κόμματος και της Δ. Συμμαχίας. Η συνάντηση ήταν άμεση αντίδραση κατά του τρόπου ψήφισσης του εκλογικού νόμου από το Δ. Κόμμα.

17.05. Ο Σ. Μπερίσια αρχίζει την προεκλογική εκστρατεία.

24.05. Ο φερόμενος διάδοχος του βασιλικού θρόνου, ο Λέκα ο Πρώτος πηγαίνει στην Αυλώνα. Επεισοδιακή η υποδοχή.

26.05. Ο Φίνο ζητάει από τη Ρώμη τη σύγκληση εκ' νέου του σώματος της Βουλής, για να άρει το στρατιωτικό νόμο. Τα πολιτικά κόμματα απειλούν ότι θα μποϊκοτάρουν τις εκλογές.

27.05. Οι σοσιαλιστές ανοίγουν την προεκλογική καμπάνια. Αρχίζουν στα Τίρανα.

28.05. Ο πρόεδρος της Βουλής Πιέτερ Αρμπνόρι απαντάει αρνητικά στο αίτημα για την επανασύγκληση της Βουλής και δηλώνει ότι «για καθετί που έχει σχέση με τις εκλογές είναι υπεύθυνη η κυβέρνηση»

29.05. Όλα τα κόμματα της συμφωνίας της ενάτης Μαρτίου, πλην του Δ. Κόμματος, αρνούνται να μετάσχουν στις εκλογές . Οι όροι που θέτουν είναι : Η άρση του στρατιωτικού νόμου , ο έλεγχος της SHIK και των κρατικών ΜΜΕ από την κυβέρνηση.

01.06. Ο Ιταλός Πρωθυπουργός Ρ. Πρόντυ και ο Υπουργός Άμυνας Αντρεάτα ξανά στα Τίρανα.

03.06. Ο Θ. Πάγκαλος επισκέπτεται τα Τίρανα. « Η βοήθεια προς την Αλβανία επιδιώκει μεταξύ των άλλων στην υπεράσπιση της εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας», δηλώνει μεταξύ των άλλων ο Πάγκαλος.

04.06. Απόπειρα δολοφονίας κατά του Μπερίσια σε χωριό έξω από το Δυρράχιο. (ποτέ δεν επιβεβαιώθηκε, αν πράγματι πρόκειται για πραγματική απόπειρα δολοφονίας ή για στημένη φάρσα)

04.06. Αποφασίζεται η προεκλογική συμμαχία μεταξύ Σοσιαλιστικού και Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος

08.06. Ο Βρανίτσι ξανά στα Τίρανα . Συζητάει τεχνικά θέματα σχετικά με τις εκλογές, αλλά και τον τρόπο διακυβέρνησης μετά από τις εκλογές . Οι κάλπες θα μεταφερθούν από τη Βοσνία. Τα ψηφοδέλτια θα εκτυπωθούν στην Ιταλία.

08.06. Τα παράλογα παίρνουν σάρκα και οστά. Ο Φίνο δηλώνει υπέρ μιας μετεκλογικής συνεργασίας με το Δ. Κόμμα.

09.06. Ο Νάνο πηγαίνει στην Αυλώνα . Υπόσχεται την επιστροφή των χρημάτων από τις παρατράπεζες.

17.06. Εμποδίζεται ο Γενικός Γραμματέας του Σοσιαλιστικού Κόμματος Ρετζέπ Μείντάνι στην προεκλογική εκστρατεία στο Βορρά . Μια μέρα πριν στο Μπαλς, πόλη κοντά στο Φίερι, πυροβολήθηκε προειδοποιητικά το δεξί χέρι του Μπερίσια , ο Αζέμ Χαϊντάρι.

18.06. Κόβουν το δρόμο του Φάτος Νάνο , ενώ πήγαινε προς την Μιρντίτα. (περιοχή στο Βορρά της Αλβανίας). Οι Μιρντιπόροι πηγαίνουν στα Τίρανα, παίρνουν τον Φ. Νάνο, τον πηγαίνουν στη Μιρντίτα, μιλάει εκεί και τον επιστρέφουν σώο και αβλαβή στην Πρωτεύουσα.

19.06. Αποφασίζεται τελικά ότι οι εκλογές δε θα αναβληθούν ούτε μια μέρα μετά τις 29.06.1997.

20.06. Αρχίζει η εκτύπωση των ψηφοδελτίων στην Ιταλία. Μετέχουν 22 κόμματα με 1100 υποψήφιους. Το 93 τοις εκατό είναι άνδρες

23.06. Η συνάντηση στο San Edigio της Ιταλίας υπό την προεδρεία του Don Vincenzo Pajlia. Στο παρασκήνιο υπογράφεται η συμφωνία για το σχήμα διακυβέρνησης στην Αλβανία η οποία προβλέπει σημαντικές παραχωρήσεις στην μελλοντική αντιπολίτευση. Παρών ήταν και ο Ιταλός Υπουργός Άμυνας Αντρεάτα.

24.06 Ο Μπερίσια δηλώνει σε χωριό λίγο έξω από την πρωτεύουσα: «Θα τους παγώσουμε το χαμόγελο στα χείλη» (της αντιπολίτευσης)

25.06 Ο Νάνο δεν μπορεί να πάει στη Σκόδρα, πόλη μητρόπολη στο Βορρά της χώρας.

29.06. Εκλογές . Το Σοσιαλιστικό Κόμμα σαρώνει. Πετυχαίνει μαζί με το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα 115 έδρες από 155 συνολικά η Αλβανική Βουλή. Το κόμμα του Μπερίσια κερδίζει 27 Έδρες. Τέσσερις βουλευτές έβγαλε το κόμμα της ΕΑΔ. Το σύνολο των κομμάτων στη Βουλή είναι συνολικά οχτώ . Τρεις βουλευτές είναι ανεξάρτητοι. Το Σοσιαλιστικό κόμμα μοιράζει επίσης έδρες σε άλλα μικρά κόμματα της αριστεράς και του κέντρου για να φτιάξει κυβέρνηση συνασπισμού βάση των πρότυπων της συμφωνίας του San Edigio.

Κεφάλαιο XXIII

ΦΕΥΓΕΙ Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ, ΕΡΧΕΤΑΙ Ο ΝΑΝΟ

Από την πρώτη στιγμή μόλις άρχισε ο κατήφορος για τον Μπερίσια, είχε σχηματιστεί μια ιδέα λίγο πολύ σταθερή: Ο Φάτος Νάνο θα αντικαταστήσει τον Μπερίσια στην εξουσία. Η άποψη αυτή περιέχονταν και σε μεγάλους τίτλους των εφημερίδων της ίδιας εποχής, στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας, κυρίως στην Ελλάδα.

Στην αλβανική πολυκομματική πολιτική σκηνή είχε σχηματιστεί ένας διπολισμός όπου η ύπαρξη του ενός πόλου προϋπόθετε την παρουσία του άλλου. Η αλβανική κοινωνία όμως, κυρίως στο βορά, διατήρησε και διατηρεί την συγκρότησή της βάση της φάρας η οποία εκπροσωπείται από τον αρχηγό της. Επίσης στο χαρακτηριστικό αυτό στηρίχτηκε ο δικτάτορας Χότζα για την καθιέρωση του αδιαμφισβήτητου ειδώλου του. Κατ' επέκταση ο κομματικός διπολισμός στον αλβανικό πλουραλισμό δεν μπορούσε να εννοηθεί έξω από τα είδωλα. Έτσι ο Μπερίσια καλλιέργησε το είδωλό του με βάση το δόγμα του αντικομμουνισμού, δλδ, αντι Νάνο. Το είδωλο Νάνο καλλιεργήθηκε στη φυλακή από την μία ως έκφραση της ανάγκης για αντίσταση στον αντικομμουνιστικό ρεβανσισμό του Μπερίσια και από την άλλη ως εκπρόσωπο της μεταλλαγμένης αριστεράς.

Έτσι την ιδέα για την φυλάκιση του Νάνο είχε ψιθυρίσει στα αυτιά του Μπερίσια ο Αμερικανός πρέσβης στα Τίρανα Ράουερσον¹. Η φυλάκιση του Νάνο το 1993 έγινε σε όφελος της εφαρμογής στην πράξη του ιδεολογικού πραγματισμού για το ξερίζωμα του κομμουνισμού μέσω του οποίου ο Ράουερσον έφερε τον Μπερίσια στην εξουσία το 1992. Έτσι ο Νάνο δεν αντικαταστάθηκε απλώς το βασιλεμένο πλέον σύμβολο του κομμουνισμού στη χώρα, τον Ραμίζ Αλία, (ο οποίος και αυτός αργότερα φυλακίστηκε), αλλά ο Μπερίσια εξουδετέρωνε τον μοναδικό και πραγματικό του αντίπαλο. Αυτό σημαίνει ότι, παρά τη νομική αλήθεια υπέρ του Νάνου, αυτός δε θα έβγαινε από τη φυλακή έως ότου ο αντικομμουνισμός θα συνέχιζε να ήταν κυρίαρχο στοιχείο στο σύνολο της εσωτερικής πολιτικής του Μπερίσια.

Η απομόνωση στη φυλακή έδινε, όμως τη δυνατότητα στο Φάτος Νάνο να έμενε εκτός της πολιτικής χυδαιότητας στη χώρα. Επίσης η φυλακή όχι μόνο εξαιρούσε το Νάνο από τις ανυπόστατες επιθέσεις των διαφόρων πολιτικών ομάδων (περιλαμβάνοντας και το κόμμα του), αλλά ταυτόχρονα είχε ηρωποιήσει και εξιδανικεύσει αυτόν και το πολιτικό του όραμα. Σαν αποτέλεσμα, η συγκεκριμένη θέση του Νάνο έκανε ώστε κάθε προσπάθεια του Μπερίσια να ανυψωθεί εξουδετερώνοντας πολιτικά το Νάνο, ανέβαζε το σοσιαλιστή ηγέτη με τους ίδιους παραμέτρους. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι ο Νάνο είχε το προτέρημα του πολιτικού φυλακισμένου από τον ίδιο τον Μπερίσια. Εξάλλου οι διώξεις του Μπερίσια κατά των σοσιαλιστών στην αντιπολίτευση έδωσε τη δυνατότητα στο Σοσιαλιστικό Κόμμα να εκδηλώσει μια συμπαγή ενότητα. Στην ενότητα των σοσιαλιστών συνέβαλε επίσης και ο παράγοντας φυλακισμένος ηγέτης.

Το κύρος του Νάνου ανέβαζαν και οι πολιτικοί του αντίπαλοι μέσα στο Σοσιαλιστικό Κόμμα επιβεβαιώνοντας έτσι την παλιά ασθένεια των Αλβανών πολιτικών. Οι εσωτερικοί αντίπαλοί του στο Προεδρείο του Κόμματος, ειδικά μετά το 1994, όταν ο Μπερίσια δεν κέρδισε στο δημοψήφισμα για το σχέδιο συντάγματος, κατηγορούσαν ταχτικά το Νάνο

¹ Ήταν στα Τίρανα μέχρι το 1994.

στους ανθρώπους της αμερικανικής πρεσβείας , ως αντιαμερικανό, αντι-NATO-ικό, συντηρητικό, κομμουνιστή, κλπ. Με ένα λόγο φοβούνταν την ελευθερία του.¹

Τα πράγματα άλλαξαν μόλις άρχισαν και οι επικρίσεις της Δύσης κυρίως των αμερικανών κατά του Μπερίσια. Οι σοσιαλιστές θα βρουν στην πάλη κατά του Μπερίσια τον καλύτερο τρόπο συσπείρωση και πολιτικού αγώνα απ' ο,τι το πολιτικό πρόγραμμα προς την εξουσία. Ο αντιμπερισισμός ο οποίος πήρε σάρκα και οστά από το 1994, θα μετατραπεί μετά το 1997 σε κυρίαρχο στοιχείο για την επικράτηση των σοσιαλιστών στην εξουσία. Με το χαρτί αυτό ο Νάνο ήρθε στην εξουσία το 1997. Όταν διαπίστωσε, όμως ότι το κυβερνητικό του έργο ομοιάζε σαν δυο σταγόνες νερού με εκείνο του Μπερίσια και ήταν πολύ μακριά από τις υποσχέσεις και τις προσδοκίες των ψηφοφόρων, καταπίαστηκε γερά από το χαρτί του αντιμπερισισμού, τον έκανε «μπαμπούλα» εκφοβίζοντας τους ψηφοφόρους για να τον καταψηφίσουν . Με το ίδιο χαρτί κέρδισε μέχρι το 2001 άλλες τρεις εκλογικές αναμετρήσεις.²

Ο ΦΑΤΟΣ ΝΑΝΟ ΔΕΝ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΤΗΚΕ ΓΙΑ ΝΑ ΗΓΗΘΕΙ ΤΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ.

Η αποφυλάκιση του Νάνο δεν έγινε ως αναγκαιότητα μοναδικής ηγετικής μορφής για την λύση της κρίσης του 1997. Είχαν ξεχαστεί ήδη οι κινήσεις του από τη φυλακή για τον εκσυγχρονισμό του Σ. Κόμματος στο δεύτερο μισό του 1996. Το ίδιο και τα τεστ που έγιναν από δυτικούς παράγοντες στο φυλακισμένο πολιτικό Φάτος Νάνο για τις θέσεις του σχετικά με τις ΗΠΑ, το NATO και τον εκδημοκρατισμό της χώρας.³ Ούτε οι φυλακές άνοιξαν στις 12-13 Μαρτίου, για να επωφεληθεί ο Φάτος Νάνο.

Μάλιστα, όπως διηγείται ο ίδιος στο γαλλικό περιοδικό "Politique Internationale", όταν άνοιξαν οι πόρτες της φυλακής των Τιράνων, όπου κρατούνταν μετά από τη μεταφορά του από το Τεπελένι και όλοι έφυγαν , αυτός έμεινε εκεί, μόνος του. Δεν απομακρύνθηκε. Ούτε στελέχη του κόμματός του ενδιαφέρθηκαν γι'αυτόν και ούτε οπαδοί του ή του Σ. Κόμματος. «Σκέφτηκα ότι, αναφέρει ο Νάνο στο γαλλικό περιοδικό, σε περίπτωση που θα απομακρυνόμουν, θα με θεωρούσαν δραπέτη . Γι' αυτό αποφάσισα να μείνω εκεί στην συντροφιά κάποιων άλλων φυλακισμένων που δεν είχαν δυνατότητα να φύγουν» (Ένας

---

¹ Το γεγονός δεν έκρυψε ούτε σε μένα ένας Αμερικανός διπλωμάτης στις αρχές του 1996 στο Αργυρόκαστρο. Μιλούσαμε για τις ηγετικές μορφές και τις πολιτικές εκδοχές στην Αλβανία. Όταν του μίλησα για το Φάτος Νάνο ως φορέα μιας πολιτικής εκδοχής στην Αλβανία, μου ανέφερε τις συγκεκριμένες κατηγορίες των υψηλόβαθμων στελεχών του Σ. Κόμματος.

Εμμέσως οι Αμερικανοί τα είπαν αυτά στο Φάτος Νάνο, όταν επισκέφτηκε τις ΗΠΑ,για τις εργασίες της ταχτικής συνόδου της Συνέλευσης του ΟΕΕ, το Καλοκαίρι του 1997 «Όταν όλοι σε είχαν λησμονήσει, - του είπαν, - ένας άνθρωπος επέμενε για την ελευθερία σου». Τον άνθρωπο αυτό ο Φ. Νανο τον γνωρίζει πολύ καλά ποιος είναι . Πρόκειται για τον Αρχιεπίσκοπο Αναστάσιο, ο οποίος δυο φορές κατά σειρά επέμενε σε παράγοντες της κυβέρνησης Κλίντον για την αδικία στη φυλάκιση του.

² Πρόκειται για το δημοψήφισμα του Νοεμβρίου 1998, τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου του 2000, και τις γενικές εκλογές του 2001.

³ Μετά από τις κατηγορίες ανώτατων στελεχών του Σ. Κόμματος κατά του Νάνου στις πρεσβείες δυτικών χωρών, οι Αμερικανοί διπλωμάτες ζήτησαν από τον Νάνο δημόσια τοποθέτηση σχετικά με τις θέσεις τους προς την Δύση, το NATO, καθώς και μέτρα για τον εκσυγχρονισμό του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Ο Νάνο ανταποκρίθηκε αμέσως. Αίσθηση , αλλά και σκληρές αντιδράσεις προκάλεσαν οι προτάσεις του Νάνο για τον εκσυγχρονισμό του κόμματος το Καλοκαίρι του 1996.

λοιπόν πολιτικός κρατούμενος, ένας αθώος φυλακισμένος, ένας πολιτικός τον οποίο η χώρα περίμενε να καθοδηγήσει, δεν τόλμησε να παραβιάσει το νόμο, ο οποίος νόμος κακώς τον τιμώρησε, το νόμο ενός κράτους που δεν υπήρχε πια) Ο διευθυντής των φυλακών απόρριψε όταν τον είδε εκεί. Τον πήρε στο αμάξι του και τον οδήγησε στα γραφεία του, για να μεταφερθεί αργότερα σε ασφαλές μέρος.

Ο μελλοντικός πρωθυπουργός της Αλβανίας ούτε μετά από αυτή την πράξη βγήκε στο κοινό. Περίμενε την αμνηστία του Μπερίσια¹ η οποία ήρθε στις 16 Μαρτίου για 52 βαρυποινίτες (Ο Μπερίσια με την πράξη αυτή επιδιώκει να κατατάξει το Νάνο μεταξύ των επικίνδυνων εγκληματιών) Και όταν βγήκε στη δημοσιότητα, κυρίως στα ξένα κανάλια (!) ο Νάνο δεν είχε μαζί του ούτε την ανώτατη ηγεσία του κόμματος ούτε οπαδούς. (Την επόμενη μέρα ο Λέκα Ζώγκου, ο διάδοχος του δήθεν βασιλιά της Αλβανίας, μπήκε στα Τίρανα ακολουθούμενος από δεκάδες αυτοκίνητα οπαδών που τον επευφημούσαν).

Γεγονός είναι ότι μετά από τις 7 Φλεβάρη 1997, όταν ζήτησε διάλογο από όλες τις πλευρές ενώ από τον Μπερίσια να εκτόνωνε την κατάσταση στη χώρα, ο Νάνο δε μίλησε για τις εξελίξεις στη χώρα. Και μετά την αποφυλάκιση περισσότερο έδειχνε ικανοποιημένος, διότι τελικά ήταν ελεύθερος, παρά ότι ήταν έτοιμος να ηγηθεί των εξελίξεων στη χώρα.

Στο κοινό ο Νάνο θα βγει ενάμισι μήνα μετά την αποφυλάκισή του. Συγκεκριμένα θα μιλήσει στους οπαδούς του Σ. Κόμματος στις 27.05.1997, όταν το Σ. Κόμμα άνοιξε την προεκλογική εκστρατεία σε δευτερεύουσας σημασίας πλατεία στην Πρωτεύουσα. Στην Αυλώνα και στο Νότο θα φθάσει δεκαπέντε μέρες αργότερα στις 9-10 Ιουνίου.

Ο Φάτος Νάνο είχε όλο το νόμιμο δικαίωμα, τόσο περισσότερο το ηθικό ώστε στις κρίσιμες στιγμές που αντιμετώπιζε το Λαϊκό Κίνημα για τη Δημοκρατία, το οποίο μόλις είχε οργανωθεί, να κάλυπτε έστω και πνευματικά το κενό του πολιτικού ηγέτη Ο Νάνο όμως δεν εκδηλώθηκε ως μια πολιτική φυσιογνωμία που όφειλε να χειραγωγούσε την λαϊκή εξέγερση σε ένα καθαρό πολιτικό κίνημα για την αλλαγή με πολιτικά μέσα της εξουσίας. Απεναντίας, υιοθέτησε αμέσως την τακτική τμηματικού ξεμονταρίσματος του φαινομένου Μπερίσια. Μάλιστα έγινε ο εμπνευστής της ιδέας αυτής και έδειξε ότι περίμενε την κατάλληλη στιγμή να υποδεικνύονταν ως το βασικό πρόσωπο της πολιτικής ζωής στη χώρα

Η στάση του Φάτος Νάνο έδειχνε από την άλλη μεριά ότι δεν παρέκκλινε πολύ από τη μέχρι τότε στάση της αντιπολίτευσης στη χώρα, η οποία δρούσε στα περιθώρια που επέτρεπε ο Σαλί Μπερίσια.

Ο ΝΑΝΟ ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΘΕΣΕΙΣ

Ο αρχηγός των σοσιαλιστών καθ'όλη την περίοδο μέχρι τις εκλογές εμφανίζονταν με διφορούμενες πολιτικές θέσεις. Για τα ίδια θέματα η αλβανική πραγματικότητα του υπαγόρευε μια συγκεκριμένη θέση, ενώ η πολιτική βούληση των εταίρων μια άλλη, μερικές φορές μάλιστα και αντίθετη.

Έτσι όταν η κοινοβουλευτική ομάδα του Δημοκρατικού Κόμματος αγνόησε την κυβέρνηση όσον αφορά τον εκλογικό νόμο και ψήφισε έναν εκλογικό νόμο στα δικά του μέτρα, (13.05.97), ο Φάτος Νάνο δήλωσε ότι « Οι δικτάτορες δεν μπορούν να πέσουν με

---

¹ Στις 16 Μαρτίου 1997 ο Αλβανός Πρόεδρος Σαλί Μπερίσια εξέδωσε διάταγμα για την αμνήστευση 52 βαρυποινιτών από τους 1500 περίπου φυλακισμένους που επωφελήθηκαν την λευτεριά με το άνοιγμα των φυλακών τρεις μέρες νωρίτερα. Μεταξύ των 52 ήταν και ο Φάτος Νάνο.

δημοκρατικά μέσα». Η δήλωση ξεπερνά και τη λογική των Επιτροπών . Μερικές μέρες αργότερα όμως , στην πρώτη προεκλογική συγκέντρωση, (27.05.97), ο Νάνο θα αλλάξει θέση δηλώνοντας ότι « Ο Μπερίσια ως δικτάτορας θα πρέπει να φύγει από την εξουσία με δημοκρατικά μέσα» .

Την ίδια μέρα θα δηλώσει ότι θα αποσύρει τους υπουργούς του κόμματός του από την κυβέρνηση. Την επομένη αλλάζει θέση λέγοντας ότι η κυβέρνηση «μας χρειάζεται για πολλαπλές σχέσεις»

Ξεκινώντας από το γεγονός ότι το Δ. Κόμμα δεν καταργούσε το στρατιωτικό νόμο πριν από τις εκλογές, ο Φάτος Νάνο δήλωσε, (μια μέρα πριν από την πρώτη προεκλογική συγκέντρωση των σοσιαλιστών στα Τίρανα), ότι « κινδυνεύουν οι δημοκρατικές εκλογές στη χώρα» Την επομένη απευθύνει έκκληση για νίκη στις εκλογές. Στην ίδια συγκέντρωση ο πρόεδρος του Σ. Κόμματος για τα Τίρανα δήλωσε ότι το Σ. Κόμμα θα μποϊκοτάρει τις εκλογές σε περίπτωση που δεν αρθεί ο στρατιωτικός νόμος

Εντωμεταξύ ο Φ. Νάνο, ενώ χαρακτηρίζει τον Μπερίσια δικτάτορα, δέχεται την συγκυβέρνηση με το Δ. Κόμμα και το Σάλι Μπερίσια . Ταυτόχρονα ζητάει την ψήφο του λαού, για να κυβερνήσει ο ίδιος τη στιγμή που ο λαός έχει αποφασίσει να ξεχάσει τα χρήματα που έχασε στις παρατράπεζες με αντάλλαγμα να τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι για την καταστροφή του κράτους.

Από τα πρώτα βήματα της παραπάνω ταχτικής το Σ. Κόμμα και ο αρχηγός του, κερδίζουν έδαφος με δυσκολία έναντι του Δ. Κόμματος. Μάλιστα το Σ Κόμμα δείχνει ότι υποχωρεί συνεχώς μπροστά στην επιμονή του Δ. Κόμματος , ανεξάρτητα από το γεγονός που το κάνει σαν ο κάβουρας.

Η ταχτική αυτή μεταβάλλεται σε κανόνα όταν το Σ. Κόμμα θα πάρει την εξουσία, αποκαλύπτοντας έτσι ότι τόσο ο Φ. Νάνο όσο και όλο το Σ. Κόμμα εξαρτούνται από ένα άφανο χέρι, αλλά αρκετά αισθητό στις τότε εξελίξεις της χώρας. Ήταν ακριβώς το ίδιο χέρι που επέστρεψε το Φάτος Νάνο στην τράπεζα των συνομιλιών των δέκα κομμάτων της συμφωνίας της 9^{ης} Μαρτίου (09.05). Ο αρχηγός των σοσιαλιστών δεν μπόρεσε να αντέξει άλλο στην παράλογη αδιαλλαξία του Δ. Κόμματος σχετικά με τον εκλογικό νόμο και αποχώρησε.

Η παρουσία της δύναμης αυτής βεβαιώθηκε ιδιαίτερα στη στάση του Σ, Κόμματος προς Λέκα Ζώγκου . Ο Νάνο μετά από τον Μπερίσια, δέχεται όχι μόνο την άφιξη του Λ. Ζώγκου στη χώρα ως διάδοχο του βασιλιά, αλλά και τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για τον τρόπο διακυβέρνησης της χώρας, την ίδια μέρα των εκλογών. Ο Φ. Νάνο παρευρίσκεται στη δεξίωση που ο Λέκα Ζόγκου δίνει υπό το σκήπτρο του βασιλιά των Αλβανών. Η δεξίωση σκόπευε τη μετατροπή του Λ. Ζόγκου σε σύμβολο της ενότητας των πολιτικών και στη συνέχεια όλου του λαού.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΖΩΓΚΟΥ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΤΗ ΤΟΥ ΜΠΕΡΙΣΙΑ.

Η επιστροφή του Λ. Ζώγκου στην Αλβανία, αυτή τη φορά να παίξει πολιτικό ρόλο , αποτελούσε ταυτόχρονα μια ακόμη ένδειξη ότι η Δύση δεν είχε πειστεί ακόμα αν το βασικό πρόσωπο της πολιτικής ζωής του τόπου θα ήταν ο Φ. Νάνο.

Ο Λέκα Ζώγκου αφικνούταν στην Αλβανία με την συγκατάθεση των ιδίων κέντρων που έλεγχαν την κατάσταση στην Αλβανία . Ερχόταν εδώ να δοκιμαστεί ως μια διαφορετική

πολιτική εκδοχή. Εκμεταλλευόμενος το σκήπτρο του Βασιλιά, δλδ την «ουδετερότητά του», να μπορούσε να πειθαρχούσε τους κανόνες του πολιτικού παιχνιδιού στη χώρα.¹

Εκείνο όμως που διαπιστώθηκε εύκολα είναι ότι ο διάδοχος του δήθεν βασιλιά ερχόταν να αντιπαρατεθεί με το Σάλι Μπερίσια. Το σκεπτικό ήταν πολύ απλό. Εφόσον ο Μπερίσια ήταν πλέον ένα καμένο χαρτί, ο Ζώγκου ως ο μόνος αντίπαλος να κέρδιζε εύκολα. Ο Μπερίσια δέχτηκε αυτήν την πρόκληση. Το σκεπτικό ήταν απλό. Μετά την επιτυχία της 9^{ης} Μαρτίου, η περίπτωση του γιου του αυτοκηρυσσόμενου πρώην βασιλιά της Αλβανίας του έδινε την ευκαιρία να μετατρέπονταν ξανά σε κεντρικό πρόσωπο της αλβανικής πολιτικής. Επίσης ο Μπερίσια γνώριζε καλά τα αντιβασιλικά αισθήματα του αλβανικού λαού. Έτσι κάθε αντιπαράθεση με αντίπαλο το Ζώγκου, πίστευε ότι θα τον έβγαζε νικητή.

Είναι αυτός ακριβώς ο λόγος που τις πρώτες προεκλογικές συγκεντρώσεις του Λέκα Ζώγκου η κρατική τηλεόραση υπό τον έλεγχο του Μπερίσια τις παρουσίαζε κατά τέτοιο τρόπο που δημιουργήσε την εντύπωση και στον ίδιο το Λέκα Ζώγκου ότι η εκδοχή υπέρ βασιλείας στο δημοψήφισμα θα κέρδιζε.

Μόλις όμως ο Μπερίσια τόλμησε και βγήκε σε προεκλογική εκστρατεία ο ίδιος, η κρατική τηλεόραση σχολίαζε ως σφοδρή αντίδραση κατά του Λέκα και το μικρό πετραδάκι που έπεφτε πάνω στο τελευταίο αυτοκίνητο της «βασιλικής» φάλαγγας. Ταυτόχρονα οι συγκεντρώσεις του Μπερίσια και στο πιο απόμερο χωριό παρουσιάζονταν στην κρατική τηλεόραση μόνο μεγαλοπρεπείς.

Επίσης ο Λέκα και ο Μπερίσια άρχισαν πρώτοι την προεκλογική εκστρατεία. Τα υπόλοιπα κόμματα με τις απειλές για μπιόκοτάρισμα των εκλογών λόγω του εκλογικού νόμου από την μια και την ισχύ του στρατιωτικού από την άλλη, είχαν πέσει ουσιαστικά στην παγίδα του Μπερίσια. Δλδ, επεδίωκαν «να βγάλουν τις πέτρες από το ποτάμι» που ο Μπερίσια είχε ρίξει. Και το έκαναν αυτό όχι γιατί είχαν ανάγκη τις πέτρες, αλλά επειδή τις έριξε ο Μπερίσια.

Εντωμεταξύ ο Λέκα Ζώγκου χρειαζόταν στο Μπερίσια όχι μόνο ως ηττημένος «αντίπαλος», αλλά και ως ένας φυσιολογικός σύμμαχος «στην πάλη κατά του κομμουνισμού». Μόνο έτσι μπορούν να εξηγηθούν και τα δύο βαριά επεισόδια αμέσως μετά τις εκλογές. Στο πρώτο πρωταγωνιστεί ο Μπερίσια².

Του άλλου ηγείται ο γιος του πρώην βασιλιά. Στις 03. Ιουλίου, τέσσερις μέρες μετά τις εκλογές και το δημοψήφισμα, ο γιος του πρώην βασιλιά φορεμένος με στρατιωτική στολή και πάνοπλος οργανώνει «στρατιωτική πορεία» προς το κτίριο όπου εργαζόταν η Κεντρική Εφορευτική Επιτροπή. Η εκδοχή του Ζώγκου στο δημοψήφισμα για την επαναφορά της Βασιλείας στην Αλβανία, είχε χάσει. Ο αλβανικός λαός είχε ψηφίσει υπέρ της Δημοκρατίας. Στο επεισόδιο αυτό δύο άτομα έχασαν τη ζωή τους

---

¹ Ο Λέκα Ζώγκου, είναι γιος του αυτοκηρυσσόμενου βασιλιά της Αλβανίας Αχμέτ Ζώγκου. Ο Αχμέτ Ζώγκου φύλαρχος από την βόρεια περιοχή του Μάτ κατέλαβε την εξουσία το 1925 αφού εκδίωξε με τη βία των όπλων των ορθόδοξο πρωθυπουργό Φ. Νόλι, της μόλις εξαμηνιαίας δημοκρατικής κυβέρνησης. Τρία χρόνια αργότερα κήρυξε το αλβανικό κράτος Βασιλεία και τον εαυτό του Βασιλιά. Θα κυβερνήσει μέχρι το 1939, όταν με την ιταλική κατοχή, εγκατέλειψε τη χώρα.

² Ο Πρόεδρος της χώρας, μόλις διαπίστωσε τη βαθιά ήττα στις εκλογές, επεδίωξε να θέσει την πρωτεύουσα υπό τον έλεγχο των δυνάμεων της Προεδρικής Φρουράς, το μόνο πλέον έμπιστο όργανο μετά τη SHIK. Το πρόσχημα ήταν ότι είχε πληροφορίες για προέλαση συμμοριών στα Τίρανα. Η προσπάθεια θεωρήθηκε ως μίνι πραξικόπημα. Ο Μπερίσια επεδίωξε να παίξει το γνωστό χαρτί του, για να επιβιώσει στην εξουσία, διότι από τα μέσα του Μάρτη ακόμα είχε δηλώσει ότι σε περίπτωση που το κόμμα του έχανε στις εκλογές, αυτός θα παραιτούνταν.

Οι ένοπλοι γύρω από τη στρατιωτική στολή του γιου του πρώην βασιλιά ήταν άνθρωποι του Μπερίσια . Οι «οπαδοί» του «βασιλιά», που μπορούσαν να φέρουν οπλισμό μέσα στην πρωτεύουσα είχαν στείρει . Αυτοί είχαν πάρει τα χρήματα για το ρόλο «του οπαδού του βασιλιά» και δεν είχαν λόγο να θυσιάζονταν.

Γεγονός είναι επίσης ότι το γιο του αυτοκηρυσσόμενου πρώην βασιλιά των Αλβανών, ακολουθούσαν στην «προεκλογική του» εκστρατεία υπέρ του δημοψηφίσματος κάποιοι ξένοι διόλου όμως τυχαίοι. Παρακολουθούσαν τη δημοτικότητα του «βασιλιά», Οι ξένοι παρατηρητές μόλις διαπίστωσαν ότι η δημοτικότητά του ήταν αρνητική, έφυγαν αφήνοντας το Λέκα Ζώγκου να συνεχίσει την υπερδάπανη προεκλογική του πορεία από το Νότο στο Βορρά.

Περίεργο είναι επίσης ότι ούτε ο Μπερίσια ούτε τα άλλα κόμματα δεν έκαναν κάποια νύξη στο θέμα του δημοψηφίσματος. Δεν εκφράζονταν δλδ ούτε υπέρ της δημοκρατίας ούτε κατά της βασιλείας.

Μέχρι την στιγμή που οι ξένοι σφυγμομετρητές της δημοτικότητας του βασιλιά έφυγαν από την Αλβανία, ο Φάτος Νάνο δεν έπαιζε διόλου ως πολιτικό πρόσωπο πρώτιστης σημασίας. Ήταν απλώς πρόεδρος κόμματος . Έτσι εξηγείται το γεγονός που στο Φάτος Νάνο δίνονταν ο ρόλος συνομιλιών με τον πρόεδρο του Δ. Κόμματος Τριτάν Σιέχου . Στις τρεις μεταξύ τους συναντήσεις δεν επιτεύχθηκε τίποτε, πράγμα που σημαίνει ότι ο Νάνο δεν είχε μεγαλύτερη ισχύ από το Σιέχου, παρά το γεγονός ότι ο τελευταίος αποτελούσε μια αδύνατη αντιγραφή αρχηγού στο Δ. Κόμμα.

Τα πράγματα θα αλλάξουν όλα στη συνάντηση του San Edigio της Ιταλίας. Η συνάντηση συνήλθε “με την πρωτοβουλία” μιας καθολικής κοινότητας (23.06) και έβαλε τέρμα στα διλήμματα της Δύσης για τον τρόπο διακυβέρνησης της χώρας. Εδώ ο Φατός Νάνο ανέλαβε πραγματικά ρόλο πρώτου βιολιού , αλλά εντός της φόρμουλας της Δύσης. Η φόρμουλα San Edigio έδινε τα κλειδιά της κυβέρνησης στο Φ. Νάνο, υπό τον όρο να σχημάτιζε κυβέρνηση συνασπισμού και με διευρυμένη τη συνεργασία με την αντιπολίτευση. Ο Νάνο υπέγραψε παρουσία και του Ιταλού Υπουργού Άμυνας Αντρέατα.¹ Το Σοσιαλιστικό Κόμμα δεν είναι ότι αγνόησε την λαϊκή ετυμηγορία για να κυβερνήσει τη χώρα. Είχε κάνει δικό της βίωμα την αρχή ότι η Δύση που σε βάζει στην εξουσία, σε τραβάει κιάλας όποτε θέλει.

Ο Μπερίσια , όπως καθ’ όλη τη χρονική διάρκεια μετά την 9^η Μαρτίου και στην προκειμένη περίπτωση επωφελήθηκε από την αρχή του συμβιβασμού που οι μεσολαβητές της Δύσης επέβαλαν για την επίτευξη κάθε συμφωνίας με την αντιπολίτευση. Η αρχή αυτή όμως προϋπόθετε πολιτικούς απαλλαγμένους από ποθημένα, πρακτικές και νοοτροπίες του παρελθόντος.

Υπό το σκεπτικό αυτό θα πρέπει να εννοηθεί και η προσπάθεια των δυτικών μεσολαβητών για να αντιμετωπίσουν τα αλβανικά κόμματα χωρίς να τα χωρίζουν σε υπεύθυνα και μη σε σχέση με το κοντινό παρελθόν κατάρρευσης του κράτους και καταστροφής της χώρας.

---

¹ Το Σοσιαλιστικό Κόμμα σχημάτισε μετεκλογικά κυβέρνηση συνασπισμού πέντε κομμάτων, με το Σοσιαλδημοκρατικό, την Δημοκρατική Συμμαχία, το Κόμμα Ένωσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και το Αγροτικό Κόμμα. Η συνεργασία με το Δημοκρατικό Κόμμα του Σαλί Μπερίσια έμεινε στο πλαίσιο των δηλώσεων .

Εν τω μεταξύ η φόρμουλα συνεργασίας προσέφερε και στην αντιπολίτευση τη δυνατότητα να κρύψει τα ίχνη της ευθύνης της. Ταυτόχρονα πετύχαινε μια σημαντική ανυπόγραφη συμφωνία με τον Μπερίσια. Την ανοχή της μέλλουσας αντιπολίτευσης στην νέα διακυβέρνηση της χώρας με την μέχρι τώρα νοοτροπία της διαφθοράς.

Ο Σάλι Μπερίσια όμως, ξεμονταρισμένος τμηματικά, θα παραμείνει στην αντιπολίτευση, δυστυχώς για να αφήσει ξεμονταρισμένο το κράτος και για να εμποδίσει κάθε γρήγορη δημοκρατική εξέλιξη στη χώρα. Τα γεγονότα του 1998 μέχρι μάλιστα και οι γενικές εκλογές του 2001 επιβεβαίωσαν πεντακάθαρα ένα τέτοιο συμπέρασμα. Οι νέοι κυβερνώντες τον εκμεταλλεύτηκαν ως άλλοθι για να έχουν τα χέρια ελεύθερα στη διαφθορά και στο λαθρεμπόριο. Μάλιστα αυτοί δεν τρόμαξαν όταν λίγο πριν από τις εκλογές του 2001 είδαν τον εαυτόν τους πρώτο στη λίστα των χωρών με την μεγαλύτερη διαφθορά στον κόσμο. Δεν είχαν τι να φοβηθούν. Είχαν αντίπαλο το Μπερίσια.

Ο ΜΠΕΡΙΣΙΑ ΜΙΑ ΑΣΤΑΜΑΤΗΤΗ ΜΗΧΑΝΗ ΣΤΗΝ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΑΔΙΑΛΛΑΚΤΗ ΠΟΡΕΙΑ

Το αίσθημα ότι η εξουσία μετά το 1992 άνηκε μόνο στο Σάλι Ραμ Μπερίσια, ο φόβος των συνεπειών από τις ευθύνες για την κατάρρευση της χώρας και του κράτους, τα πολιτικά κενά που επέτρεπαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης λόγω του περίσσιου ενθουσιασμού, το απεριόριστο ζήλος του Μπερίσια για να εκδηλώσει την πολιτική του ζωτικότητα από κοινού με τα συμφέροντα δυτικών παραγόντων για την επικράτηση του στην πολιτική, μετέτρεψαν τον Αλβανό Πρόεδρο σε ένα μηχανήμα που εργαζόταν ασταμάτητα 24 ώρες το 24ώρο.

Ο Μπερίσια είχε πιάσει ωστόσο το μήνυμα της αναγκαιότητας ύπαρξης στην πολιτική ζωή της χώρας του Δημοκρατικού Κόμματος. Γι' αυτό εκμεταλλεύονταν την περίσταση για να στέκονταν στα πόδια και ο ίδιος.

Πρώτη βασική μέριμνά του ήταν η απαλλαγή από την εσωκομματική αντιπολίτευση η οποία είχε συνεχή και ολόπλευρη υποστήριξη από τον διεθνή παράγοντα¹. Στο Εθνικό Συμβούλιο του Κόμματος, στις 13.04.1997, ανάγκασε τους αντιφρονούντες να φύγουν από το Δ. Κόμμα, για να ιδρύσουν στις 24.04 το κόμμα «Κίνημα για τη Δημοκρατία», το τρίτο που αποσπάται από το 1992 από το Δ. Κόμμα.

Αμέσως μετά τη εσωκομματική «νίκη» του Μπερίσια, σημειώθηκε και η πρώτη «σύσφιξη» των γραμμών στο Δ. Κόμμα. Ο μικρός πυρήνας οπαδών που είχε μείνει γύρω από τον Μπερίσια, λόγω των εξελίξεων, άρχισε να διευρύνεται. Οι διευρυνση γινόταν κυρίως με στοιχεία από την τάξη των ανθρώπων με ευθύνες στις ταραχές ή απ' εκείνους που τα είχαν κονομήσει επί Μπερίσια, αλλά είχαν κρυφτεί την περίοδο της κρίσης.

Ο Μπερίσια έβαζε αιτήματα τα οποία συχνά ήταν σε αντίθεση με τα συμφέροντα του κόμματός του. Εκείνος επέμενε σ' αυτά τα αιτήματα ενώ ήταν πεπεισμένος ότι θα ήταν οι αντίπαλοί του που δε θα τα επέτρεπαν. Το έκανε απλώς για να αποχτούσε χρόνο και εκνεύριζε τους αντιπάλους.

---

¹ Η ολόπλευρη υποστήριξη προς την ομάδα των αντιφρονούντων στο Δ.Κόμμα από τις αρχές του 1997 στόχευε σε πρώτη γραμμή να αδυνατίζε την απολυταρχία του Μπερίσια στο Δ. Κόμμα και στις πολιτικές εξελίξεις στην Αλβανία. Επιπλέον θεωρούνταν ως μια γερή βάση όπου θα στηριζόταν το μέλλον του Δ. Κόμματος, τουλάχιστον χωρίς το Μπερίσια.

Εκμεταλλεόμενος αισχρά την αποτρεπτική μειοψηφία του Δ. Κόμματος στην τράπεζα των πολιτικών κομμάτων, όπως και την πλειοψηφία στη Βουλή οδήγησε τα άλλα κόμματα, στην περίπτωση ψήφισης του εκλογικού νόμου, σε μια άκαρπη δεκαπενθήμερη συζήτηση. Για να μπει τέρμα, με νικητή όμως τον Μπερίσια, αφίχθη στα Τίρανα ξανά ο Φρανς Βρανίτσκι.¹ Η ίδια κατάσταση επαναλήφθηκε και για την αλλαγή της ώρας λήξης της ψηφοφορίας από η ώρα 21, που προβλεπόταν στο νόμο του Δ.Κόμματος στις 18 .00 η ώρα.

Σε δυσκολότερη θέση βρέθηκε κυρίως το Σ. Κόμμα, όταν ζήτησε την κατάργηση του άρθρου στον εκλογικό νόμο, σύμφωνα με το οποίο τα κόμματα μετά το πρώτο και το δεύτερο που συμπλήρωναν το 2 % επωφελούνταν το 75 τοις εκατό των έδρων από το ψηφοδέλτιο επικρατείας. Σύμφωνα με το νόμο επωφελούνταν τα μικρά κόμματα 45 έδρες. Η νέα ρύθμιση βόλευε το Σοσιαλιστικό και Δημοκρατικό Κόμμα. Ο Μπερίσια όμως στήριξε τα μικρά κόμματα στην αντιπολίτευση για να έρθουν αντιμέτωπα με το Σ. Κόμμα.

Αναγκάζοντας ωστόσο τους αντιπάλους του να αλλάξουν μερικές φορές θέση σε σχέση με τις εκλογές, επεδίωκε να κολλήσει σ'αυτά την ετικέτα έλλειψης σοβαρότητας. Να δείξει στο λαό την ανικανότητα της αντιπολίτευσης για να τον ανατρέψει και παράλληλα την ανικανότητά της για να κυβερνήσει. Ο Μπερίσια προκαλούσε τα κόμματα της αντιπολίτευσης να μπιτσικιάσουν τις εκλογές, με το σκεπτικό ίσως η εκλογική διαδικασία να αποτύχαινε. Την ευθύνη όμως στην προκειμένη περίπτωση θα είχαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης.

Για τον Μπερίσια είχε επίσης σημασία η παρεμπόδιση της επικοινωνίας της αντιπολίτευσης με το εκλογικό σώμα. Αυτό δημιουργούσε προϋποθέσεις αύξησης της απογοήτευσης στο λαό. Στη συγκεκριμένη προεκλογική αναμέτρηση σήμαινε αύξηση του ποσοστού αποχής. Η αποχή πάντως δεν πρόκειται να ήταν από τους οπαδούς του Δ. Κόμματος, οι οποίοι είχαν συρρικνωθεί στο σκληρό πυρήνα, αλλά από τους οπαδούς των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Έτσι το Δ. Κόμμα λόγω αποχής, αποκτούσε σχετική άνοδο στα ποσοστά.

Για να πετύχει το σκοπό του ο Σαλί Μπερίσια συνέδεσε το αίτημα για την άρση του στρατιωτικού νόμου με την αποστασιοποίηση των κομμάτων της αντιπολίτευσης από τις Επιτροπές και τη διάλυση των τελευταίων. Ο στόχος ήταν διπλός. Διαλύοντας τις Επιτροπές η αντιπολίτευση έχανε το βασικό στήριγμα το οποίο ο ίδιος ο Μπερίσια φοβόταν. Ταυτόχρονα, ανοίγονταν ο δρόμος στις δομές του για να σπείρουν τον πανικό, την αναρχία, το χάος. Άνοιγε επίσης ο δρόμος στην «νικηφόρα» κατ'αυτόν προεκλογική του πορεία. Χαρακτηριστική η δήλωση στην Ιρλανδική εφημερίδα "Irish Times", 25.05.97, ότι «θα καταπνίξω πριν από τις εκλογές τις Επιτροπές του Νότου»

Παράλληλα ο ίδιος προκαλούσε το λαό να έβγαινε εκ'νέου με τα όπλα στους δρόμους. Πολιτικά αποχτούσε το δικαίωμα να φώναζε ότι με τα όπλα στο χέρι δεν μπορεί να γίνουν εκλογές. Πραχτικά βέβαιο ήταν ότι με την νέα επιδείνωση της κατάστασης θα

---

¹ Το Δ. Κόμμα ζητούσε έναν καθαρό πλειοψηφικό νόμο τη στιγμή που δεν είχε δυνατότητες να κερδίσει σε περισσότερες από δέκα έδρες. Τα εννέα άλλα κόμματα της Συμφωνίας της 9^{ης} Μαρτίου ζητούσαν έναν καθαρά αναλογικό νόμο, ο οποίος ικανοποιούσε μικρά κόμματα. Το Δ. Κόμμα, υπό το πρόσχημα ότι έληγε η σαρανταπενταήμερη προθεσμία για τη διεξαγωγή των εκλογών στις 29 Ιουνίου, ψήφισε στη Βουλή το δικό της Νόμο. Ταυτόχρονα κατηγορήσε τον Πρωθυπουργό ότι έθεσε σε κίνδυνο τη διεξαγωγή των εκλογών. Η αντιπολίτευση χρειάστηκε να αγωνιστεί μέχρι την 28η Ιουνίου, για να κατορθώσει μερικές τροποποιήσεις.

εμπλέκονταν στην κρίση οι Πολυεθνικές Δυνάμεις . Ταυτόχρονα όλο και πιο πολλοί ψηφοφόροι από το Νότο θα έφευγαν στο Εξωτερικό, δλδ, θα μειώνονταν οι αντίπαλοι του Μπερίσια.

Ταυτόχρονα η προσπάθεια ώστε να κρατηθούν οι σοσιαλιστές μακριά από το Βορρά, και τα επεισόδια κατά του Δ. Κόμματος στο Νότο αποτελούσαν για τον Σαλί Μπερίσια μια καλή ευκαιρία να κρατούσε ζωντανή την ιδέα σύγκρουσης του Βορρά με το Νότο, έστω και ως επιβεβαίωση των ισχυρισμών του.

Εντούτοις η αντιπολίτευση, εκμεταλλευόμενη το μίσος του λαού κατά του Μπερίσια και έχοντας με το μέρος της τον διεθνή παράγοντα, έδειχνε μόνο υπομονή, περιμένοντας πλέον την ημέρα των εκλογών, για να της εμπιστευτεί η εξουσία .

Όμως υπομονή για την αντιπολίτευση ισοδυναμούσε με αλλεπάλληλες υποχωρήσεις στα αιτήματα Μπερίσια, επιτρέποντας σ' αυτόν πρακτικές δυνατότητες παρεμπόδισης στην ανασυγκρότηση του κράτους και μετά από τις εκλογές.

Κεφάλαιο XXIV

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

(αντί επιλόγου)

Ο όρος «η τελευταία ευκαιρία», αποτέλεσε ένα στοιχείο του προπαγανδιστικού οπλοστασίου για την επίλυση της κρίσης στην Αλβανία. Αποτέλεσε μάλιστα την κυριότερη και την πυκνόχρηστη εφεύρεση για τους πολιτικούς, τους δημοσιογράφους, τους ξένους διπλωμάτες και τους απλούς Αλβανούς. Ιστορικά σήμαινε ότι για τους Αλβανούς δίδονταν η τελευταία ευκαιρία για την ανασυγκρότηση και οικοδόμηση του κράτους στον αιώνα που έφευγε. (Η δεύτερη δεκαετία του είχε σηματοδοτήσει την ίδρυση του αλβανικού κράτους.)

Πρακτικά επεδίωκε να στιγματίσει την επιστράτευση όλων των εσωτερικών δυνάμεων στη χώρα, αξιοποιώντας στο πλαίσιο αυτό, τη στήριξη της Δύσης. Η στήριξη της Δύσης θεωρούνταν επίσης και ως η τελευταία, που σήμαινε ότι εκείνη δεν σκόπευε να ασχοληθεί άλλο με την Αλβανία.

Ο αλβανικός λαός έπρεπε να συνειδητοποιούσε ότι η κάθε επανάσταση στην Δυτική Ευρώπη, στη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Αγγλία, διακατέχονταν από ένα συγκεκριμένο πολιτικό, εθνικό, κοινωνικό όραμα. Στην Αλβανία έπρεπε να είχε την επιγραφή ΚΡΑΤΟΣ.

Ο προσανατολισμός της αλβανικής κοινωνίας προς μια τέτοια κατεύθυνση απαιτούσε πρώτ'απ'όλα την επεξεργασία του οράματος εντός των επιτρεπόμενων προσδοκιών του λαού' τη δέσμευση των διανοομένων, των στελεχών, των ιδρυμάτων, του πολιτισμού, της τέχνης, της επιστήμης, των γραμμάτων' την άμεση καθοδήγηση από τις προοδευτικές πολιτικές δυνάμεις. Πρόκειται στην ουσία για μια επανάσταση, η πρώτη φάση της οποίας είχε παιχτεί και κριθεί και δυστυχώς δεν μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για την επόμενη.

Η επεξεργασία του συγκεκριμένου οράματος, άρχιζε με την ηθική υπεράσπιση των απλών ανθρώπων, η οποία προϋποθέτει την απελευθέρωσή τους από την ψυχολογική τρομοκρατία σχετικά με την εξαίρεσή τους από τη δραστήρια συμμετοχή στις εξελίξεις της χώρας' την απαλλαγή τους από το σύνδρομο ότι η δουλοπρέπεια προς την εξουσία και ο συμβιβασμός με τη διαφθορά είναι ο καλύτερος τρόπος για επιβίωση. Προϋποθέτει την καλλιέργεια της πεποίθησης ότι η ποθούμενη δημοκρατία αρχίζει στο άτομο, το οποίο δε ζητιανεύει την ελευθερία και τα δικαιώματά του. Προϋποθέτει επίσης ότι τόσο ο απλός πολίτης όσο και ο άνθρωπος του κρατικού μηχανισμού νιώθουν το ίδιο υπερασπιζόμενοι και ταυτόχρονα απειλημένοι από το νόμο και όχι από το άτομο που έχει στα χέρια του το νόμο.

Οι παράγοντες που σφραγίζουν τέτοια κινήματα είναι δύο: Οι λαοί ως φορείς του οράματος και οι εμπνευστές του, που είναι οι διανοούμενοι και οι πολιτικοί. Στην Αλβανία όμως, στο εξάμηνο των ραγδαίων εξελίξεων στη χώρα, διαπιστώθηκε η μεταξύ τους αποστασιοποίηση.

Ο παράγοντας λαός ενήργησε και τέθηκε επικεφαλής του Κινήματος για Δημοκρατία. Το όραμά του όμως είχε ταυτόχρονα πραγματιστικό χαρακτήρα (τα χαμένα χρήματα) και πολιτικό χαρακτήρα, (τάσσονταν υπέρ της ανατροπής με κάθε μέσο του καθεστώτος Μπερίσια). Ο πολιτικός του χαρακτήρας σφραγιζόταν μόνο στη διάσταση της άρνησης.

Ο ηγετικός παράγοντας ήταν και αυτός χωρισμένος, στους διανοούμενους και τα στελέχη από την μία και τους πολιτικούς από την άλλη. Η πρώτη ομάδα ή εξαιρέθηκε από

μόνη της από το Λαϊκό Κίνημα ή διακατέχονταν από διλήμματα σε σχέση μ' αυτό. Λίγο ενέπνευσαν το Λαϊκό Κίνημα προς την προοπτική και την Ελπίδα.

Οι πολιτικοί περίμεναν να βγάλουν τα κάστανα από τη φωτιά με ξένα χέρια. Το κλίμα αναμονής προκαλούσε στασιμότητα η οποία με την πάροδο του χρόνου δημιουργούσε το έδαφος για την άνθιση της εγκληματικότητας σε οργανωμένα επίπεδα, της διαφθοράς και του γενικού χάους .

Η ίδια λιμνάζουσα κατάσταση διατηρήθηκε στη χώρα και μετεκλογικά, όταν επίσημα πλέον η εξουσία πέρασε στα χέρια της αντιπολίτευσης. Το όραμα αντικαταστάθηκε από τον μοιρολατρικό πραγματισμό της χρησιμοποίησης της εξουσίας για την ιδιωτικοποίηση των δημιουργημένων από το λαό αξιών, αξίες τις οποίες ο λαός εμπιστεύεται προς αξιοποίηση στο κράτος.

Οι τίμιοι πολιτικοί και πραγματικά στελέχη μειώθηκαν περισσότερο ή κηρύχθηκαν «περίσσιοι». Η Αλβανία στο τέλος του εικοστού αιώνα κατόρθωσε να είχε έναν απογοητευμένο λαό και ταυτόχρονα μια νέα χαμένη γενιά διανοουμένων . Η σωτηρία των κοινωνικών αυτών στρωμάτων ήταν η απομάκρυνση με κάθε μέσο από τη χώρα . Η χαμένη γενιά λέμε ότι είναι δυστυχής όχι απλώς διότι είδε να εκσφενδονίζονται οι προσδοκίες και τα ιδανικά της, αλλά ταυτόχρονα δεν είχε ούτε μέσα διαβίωσης και σαν συνέπεια ούτε μέσα για πολιτικό αγώνα.

Η « τελευταία ευκαιρία» λοιπόν αντιμετώπιστηκε από τους νέους εντολοδόχους στην εξουσία ως μια τελευταία προσωπική ευκαιρία να βολευτούν. Το στρατόπεδο των πολιτικών έχανε συνεχώς την επαφή με το λαό μέσω μιας πυκνοκαμωμένης αλυσίδας σωματοφυλάκων και άλλων ανθρώπων, οι οποίοι διακρίνονταν όχι μόνο για την δουλοπρεπή αφοσίωση, αλλά και για τις «άλλες δουλειές» στην κληρονομημένη νοοτροπία για την λειτουργία του κράτους. Η νέα ιδεολογία της αξιοκρατίας και της συμπερίληψης αντικαταστάθηκε γρήγορα από τον παλαιοκομματισμό και τον νεποτισμό .

Η ανάγκη για την κατάργηση εκείνων των δομών που παρήγαγαν , διαφθορά, λαθρεμπόριο και το θάνατο του κράτους μετατράπηκε σε ανάγκη αντικατάστασής τους από παρόμοιες δομές , ίσως από τα ίδια πρόσωπα, αλλά με άλλο πολιτικό χρώμα, ανοίγοντας ωστόσο διάπλατα το δρόμο στο οργανωμένο έγκλημα να διεκδικήσει άμεσα την εξουσία. Ήδη είχε κατορθώσει να μετατρέψει το πρωθυπουργικό αξίωμα και τα υπουργικά πορτοφόλια σε καρμανιόλα για τα κεφάλια των νέων πολιτικών. Οι σοσιαλιστές θα κυβερνήσουν αλλάζοντας τέσσερις πρωθυπουργούς και κυβερνήσεις.¹ Συμβαίνει έτσι και διότι η αντιπολίτευση με επικεφαλής το Μπερίσια ούτε μπορεί να ανατρέψει τους σοσιαλιστές ούτε την εμπιστεύεται κανείς να της δώσει εξουσία.

Η Αλβανία από χώρα ιδιαίτερης γεωπολιτικής σημασίας μετατρέπεται σε σταυροδρόμι της παρανομίας και σε μαύρη τρύπα για τη βοήθεια της Ευρώπης όπου το κράτος, ενώ δεν

---

¹ Το οργανωμένο έγκλημα στο δεύτερο μισό του 2000 και στις αρχές του 2001, έδειξε ότι δεν μπορεί να ανεχτεί πλέον να κινείται στα περιθώρια που του επιτρέπουν οι πολιτικοί. Οργανώθηκε να διεκδικήσει άμεσα πολιτικό ρόλο, ιδρύοντας δικό του πολιτικό κόμμα, ή εξαγοράζοντας τους νυν βουλευτές . Η σύλληψη την Άνοιξη του 2001 του εγκεφάλου διεθνούς σπείρας διακίνηση κοκαΐνης, μεταξύ των οποίων και τον αντεισαγγελέα της Αλβανίας, απότρεψε για λίγο καιρό την προσπάθεια . Όμως όλοι στην Αλβανία διαπίστωσαν ότι οι εκλογές του 2001 ήταν δαπανηρά ασήκωτες από το αλβανικό κράτος και τους αλβανούς πολιτικούς .(!), ενώ ο αρχηγός του Σ. Κόμματος μιλούσε συνεχώς για εξαγορά ψήφων στα ανώτατα ηγετικά όργανα του κόμματος. Ταυτόχρονα, τον Αύγουστο του 2001, ο υποψήφιος πρωθυπουργός του Σ. Κόμματος κατηγορούσε τον αντίπαλό του, νυν Πρωθυπουργό για εξαγορά με τρελά ποσά των ΜΜΕ στη χώρα.

κερδίζει εύκολα την μάχη ορθοπόδησής του, έχει κάθε δυνατότητα να χάσει τη μάχη με τα κυκλώματα και τη διεθνή μαφία με την οποία τόσο εύκολα εξοικειώνεται η νέα αλβανική μαφία. Η δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος θα αποχτήσει νόημα μόνο όταν η νέα μαφία απειλεί να αντικαταστήσει τους πολιτικούς και όχι να συνδράμει μαζί τους Έτσι οι Αλβανοί, ενώ πίστεψαν πως με την κρίση του 1997 βρήκαν το τέρμα της κάθετης κατάπτωσης ελπίζοντας ότι είχε φθάσει η στιγμή της ανόδου, δεν κατάλαβαν ότι με το δηλητήριο που μετέφεραν οι ίδιοι και κυρίως η πολιτική τάξη, κατάστρεφαν τη βάση στην οποία έπρεπε να στηριχτούν. Η βάση αυτή ήταν το κράτος. Στα τέλη του 2001 είχε δοθεί σχεδόν απάντηση στο δίλημμα, Κολομβία ή προτεκτοράτο. Η διαφορά έγκειται μόνο στο γεγονός ότι η σκληρή αντιπαράθεση των συμφερόντων καλύπτονταν με τον εθνικό μαντριά και η ιδέα της Μεγάλης Αλβανίας αποδιδόταν ως έννοια της Πραγματικής Αλβανίας

Υ.Γ.

- Το Φθινόπωρο του 1997 ο πρώην Υπουργός Άμυνας της Αλβανίας εγγυούνταν τον Αλβανικό λαό ότι «τους μαύρους φακέλους του 1997 ποτέ δεν θα μπορέσει να διαβάσει κανείς». Είχε επιστρέψει χωρίς να κινδυνεύει πλέον από κανέναν στην Αλβανία
- Η Αλβανική Βουλή, ελεγχόμενη πλήρως από το Σ. Κόμμα και τα δορυφορικά συμμαχικά κόμματα απάντησε σκληρά σχηματίζοντας την γνωστή Διερευνητική Επιτροπή για τα γεγονότα της Άνοιξης του 1997. Η Επιτροπή παρουσίασε δυο εκθέσεις μια στις 11 Φλεβάρη 1998 και μια στις 12 Ιούνη 1998. Οι εκθέσεις έλεγαν πολλά μα δεν βοηθήσανε στην διερεύνηση της αλήθειας.
- Ο Παντελή Μάικο, από το αξίωμα του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου του Σ. Κόμματος ηγούνταν στις 11 Φλεβάρη του 1998 της αποφασιστικότητας των σοσιαλιστών βουλευτών για να βρεθεί η αλήθεια μέχρι τέλος στα γεγονότα του 1997. Ενώ μιλούσε του έγινε ένα τηλεφώνημα . Βγήκε έξω και γύρισε με άλλη γνώμη . Εντελώς αναδιπλωμένος εν ονόματι της κοινοβουλευτικής ομάδας του Σ. Κόμματος είπε «ναι» στην έκθεση που είχε παρουσιάσει ο εκπρόσωπος της αντιπολίτευσης εν 'ονόματι της Διερευνητικής Επιτροπής, η οποία έκθεση έλεγε ότι « για τα γεγονότα της Άνοιξης 1997 είναι πολλοί οι υπεύθυνοι , αλλά ανώνυμοι» (!!). Δέκα μήνες αργότερα, ο Μάικο έγινε πρωθυπουργός της Αλβανίας.
- Ο Αλεξάντερ Γκόγκα στρατιωτικός ανακριτής επικεφαλής της ομάδας που ανέλαβε την υπόθεση των γεγονότων του 1997, δήλωσε στις 22.Αυγούστου στην εφημερίδα «Koha Jone» ότι «δεν πετύχαμε ούτε μια πλήρη νίκη, αλλά δεν είχαμε ούτε μια πλήρη αποτυχία. Αλλά τονίζω, πρόσθεσε, ότι σε περίπτωση που όλες οι κρατικές δομές ήταν ενδιαφερόμενες για την αποκάλυψη της αλήθειας, τότε σίγουρα που θα είχαμε επιτυχία. Στην Αλβανία θα συνέχιζαν να κυβερνούσαν οι σοσιαλιστές και για άλλα τέσσερα χρόνια. Μόλις είχαν κερδίσει τις εκλογές.
- Στα μέσα του 1998 συνελήφθη με πολύ θόρυβο ο Βεχμπί Αλιμούτσιαί , ο πρόεδρος της ΒΕΦΑ. Το 2001 δεν είναι γνωστό αν είναι στη φυλακή ή αν είναι ελεύθερος.
- Το Μάη του 2001, ο Φάτος Νάνο ανοίγοντας την προεκλογική εκστρατεία του Σ.Κόμματος στα Τίρανα , είπε « Το Σ. Κόμμα δεσμεύεται ότι θα επιστρέψει τα λεφτά σας από τις παρατράπεζες....» Στον τύπο σχολιάστηκε ότι είχε μπερδέψει την ομιλία με εκείνη που εκφώνησε προεκλογικά τον Ιούνη του 1997 στην Αυλώνα.

ΤΕΛΟΣ

